

Sjukersättning och aktivitetsersättning

– beräkning, steglös avräkning m.m.

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut.

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den digitala versionen, som finns på forsakringskassan.se. Sök på "vägledningar".

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Avdelningen för funktionsnedsättning
och varaktigt nedsatt arbetsförmåga

Beslutad 2024-01-26

Innehåll

Förkortningar	10
Sammanfattning.....	12
Läsanvisningar	13
1 Inledning	14
1.1 En välfungerande sjukförsäkringsprocess	14
1.2 Införandet av sjukersättning och aktivitetsersättning och lagändringarna sedan 2008.....	14
1.3 Vägledning i fyra delar.....	16
1.4 Mänskliga rättigheter	17
1.4.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	17
1.4.2 FN-konventionen om avskaffandet av rasdiskriminering	17
1.4.3 FN-konventionen om avskaffandet av diskriminering av kvinnor.....	17
1.4.4 FN-konventionen om barnets rättigheter.....	18
1.4.5 Europarådets ramkonvention till skydd för nationella minoriteter och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.....	18
1.5 Diskriminering.....	18
1.6 Tillgänglighet	19
1.6.1 Kognitiv tillgänglighet.....	20
1.7 Begreppen funktionsnedsättning och funktionshinder	20
2 Försäkrad för sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	21
2.1 Försäkrad i Sverige enligt SFB	21
2.2 Försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning	22
2.2.1 Hur länge gäller försäkringen för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning?.....	22
2.3 Försäkrad för garantiersättning	23
3 Beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning ...	24
3.1 Allmänt om inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning	24
3.1.1 Vem kan få inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning?	25
3.2 Ramtid	25
3.3 Beräkning av bruttoårsinkomster	26
3.3.1 Omräkning av bruttoårsinkomster under ramtiden med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet.....	28
3.4 Beräkning av antagandeinkomst.....	30
3.4.1 Beräkning av antagandeinkomst – huvudregeln	31
3.4.2 Beräkning av antagandeinkomst – alternativregeln för personer under 30 år ...	32
3.4.3 Omräkning av antagandeinkomst vid ändring av prisbasbelopp	36
3.5 Beräkning av inkomstrelaterad ersättning.....	37
3.5.1 Beräkning av hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning.....	37
3.5.2 Minskning av hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning med hänsyn till beviljad ersättningsgrad	37
3.5.3 Minskning med utländsk invaliditetspension eller utländska förmåner som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning	38
4 Beräkning av sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning	39
4.1 Allmänt om garantiersättning	39
4.1.1 Vem kan få garantiersättning?	40
4.1.2 Minst tre års försäkringstid	40
4.1.3 Vad är försäkringstid?	41

4.2	Beräkning av faktisk försäkringstid.....	42
4.2.1	Bosättningstid i Sverige.....	42
4.2.2	Vistelsetid i Sverige	42
4.2.3	Hemlandstid	43
4.3	Beräkning av framtida försäkringstid.....	47
4.3.1	Beräkning av framtida försäkringstid för försäkringsfall före år 2023.....	49
4.3.2	Beräkning av försäkringstid för försäkringsfall före 18-års året.....	51
4.4	Vad är försäkringstid före år 2003?.....	51
4.5	Vad är försäkringstid före år 2001?.....	52
4.5.1	Kyrkobokföring – folkbokföring.....	52
4.5.2	Bosättningstid vid utsändning från Sverige av statlig arbetsgivare.....	52
4.5.3	Bosättningstid vid utsändning från Sverige av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller en svensk ideell organisation	53
4.5.4	Bosättningstid under period med förvärvsinkomst i Sverige eller från en svensk arbetsgivare	53
4.5.5	Bosättningstid under period som grundat rätt till statligt reglerad pension	54
4.6	Beräkning av garantiersättning	54
4.6.1	Beräkning av hel garantinivå.....	54
4.6.2	Hel garantinivå för personer under 30 år	54
4.6.3	Omräkning av garantinivå med hänsyn till förändring av prisbasbelopp	55
4.6.4	Beräkning av hel garantiersättning.....	55
4.6.5	Beräkning av andel av hel garantiersättning.....	57
4.7	Garantiersättning och garantipension till änkepension eller efterlevandestöd ..	59
5	Samordning med andra förmåner	62
5.1	Samordning med efterlevandestöd eller garantipension till änkepension.....	62
5.2	Samordning med yrkesskadelivränta i form av egenlivränta	62
5.2.1	Livräntefaktor.....	62
5.2.2	Engångsbelopp	63
5.2.3	Återfall i sjukdom.....	63
5.3	Beräkning av samordningsbart livräntebelopp.....	63
5.4	Beräkning av sjukersättning efter samordning med yrkesskadelivränta.....	64
5.4.1	Garantibelopp.....	65
5.5	Ålderspension betalas ut.....	66
5.6	Samordning med arbetsskadelivränta.....	66
5.6.1	Metodstöd – ersättningar som samordnas.....	66
6	Beslut hos Försäkringskassan	67
6.1	Beslut av särskilt utsedd beslutsfattare – särskild beslutsordning.....	67
6.2	Beslut om sjukersättning och aktivitetsersättning	67
6.2.1	Beslut i ärenden om sjukersättning och aktivitetsersättning som fattas av handläggare	68
6.3	Kommunicering, information om beslut och rätten att lämna uppgifter muntligt.....	68
6.4	Flera beslut vid ett och samma beslutstillfälle.....	68
7	Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning	69
7.1	Hur ofta betalas sjukersättning eller aktivitetsersättning ut?.....	69
7.1.1	Utbetalningsdag	70
7.2	Småbelopp	70
7.3	Avrundning till månadsbelopp.....	71
7.4	Från och med vilken tidpunkt kan sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut?.....	72

7.4.1	Tidpunkt för utbetalning vid ändring av sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	73
7.5	Till och med vilken tidpunkt kan sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut?.....	73
7.6	Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning vid utlandsvistelse.....	74
7.6.1	Utbetalning av inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning	74
7.6.2	Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning.....	75
7.6.3	Vistelse i land utanför EU/EES eller Schweiz	75
7.6.4	Dispens för utbetalning av garantiersättning vid utlandsvistelse	77
7.6.5	Utbetalning av garantiersättning för personer som vid utgången av 2002 fick folkpension vid bosättning utomlands.....	78
7.6.6	Levnadsintyg	78
8	Avdrag vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning	79
8.1	Avdrag för annan förmån som betalats ut av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten	79
8.1.1	Metodstöd – ersättning från Försäkringskassan som ska samordnas.....	84
8.1.2	Sjuklön.....	84
8.2	Avdrag för ersättning som betalats ut av a-kassan.....	84
8.2.1	Metodstöd – ersättning från a-kassa som ska samordnas	84
8.3	Avdrag för ekonomiskt bistånd från socialnämnd	85
8.4	Övriga avdrag vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning.....	85
9	Sjukersättning och aktivitetsersättning vid institutionsvistelse.....	86
9.1	Allmänt om sjukersättning och aktivitetsersättning vid institutionsvistelse	86
9.1.1	Metodstöd – ersättning vid institutionsvistelse	86
9.2	För vem ska utbetalningen tillfälligt stoppas?	87
9.2.1	För vilken tid ska utbetalningen tillfälligt stoppas?	87
9.3	Särskild beräkningsregel för utbetalningar som ska göras för del av en kalendermånad.....	88
9.4	Om den försäkrade placeras utanför kriminalvårdsanstalt för behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel m.m.	89
9.5	Om den försäkrade får avtjäna sitt fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalten.....	90
9.6	Utbetalning till nära anhörig	90
9.7	Om den försäkrade får s.k. kontraktsvård	92
9.8	Underrättelseskyldighet för Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse.....	94
9.9	Metodstöd – kommunikering med försäkrad som vistas på institution	94
10	Omvandling av förtidspension och sjukbidrag till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning	96
10.1	Bestämmelserna om sjukersättning och aktivitetsersättning trädde i kraft den 1 januari 2003.....	96
10.2	Principerna för omvandling av förtidspension och sjukbidrag	96
10.2.1	Särskilda regler för försäkrade i åldern 16–29 år	97
10.2.2	Försäkrade som är födda år 1984 eller senare och som fick en tidsbegränsad sjukersättning	98
10.2.3	Försäkrade i åldern 16–29 år vars sjukbidrag löpte ut i december 2002 och som fick aktivitetsersättning i januari 2003	99
10.3	Omvandling till inkomstrelaterad sjukersättning.....	99
10.3.1	ATP omvandlades till inkomstrelaterad sjukersättning	99
10.3.2	Beräkning av antagandeinkomst.....	100
10.3.3	Beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning	101

10.4	Omvandling till garantiersättning	102
10.4.1	Beräkning av garantiersättning	102
10.4.2	Försäkringstid för 40-delsberäknad eller 30-delsberäknad folkpension	103
10.5	Justering av omvandlad sjukersättning	103
10.6	Beräkningsmässig garantiersättning (BGE)	104
10.6.1	Den faktiska bruttoersättningen (Brutto 1)	104
10.6.2	Den omvandlade bruttoersättningen (Brutto 2)	105
10.6.3	Beräkning av särskilt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen	105
10.6.4	Beräkning av allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen (GA1) och för den omvandlade bruttoersättningen (GA2)	107
10.6.5	Tillämplig kommunalskattesats (T)	107
10.6.6	Storleken på den beräkningsmässiga garantiersättningen (BGE)	107
10.7	Beräkning av justeringsbeloppet	108
10.7.1	Indexering av justeringsbeloppet	110
10.7.2	Justeringsbeloppet i samband med lagändring för garantiersättning 1 juli 2017, 1 juli 2018 och 1 januari 2022	110
10.8	Särskilda omvandlingsregler för utlandsbosatta	110
10.9	Beräkning av bruttoförhöjning av arbetsskadelivränta om den är samordnad med förtidspensionen	111
10.10	Några fler illustrerande exempel för beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning med justeringsbelopp	112
10.11	Förändringar efter omvandlingen	126
10.12	Särskilda regler för försäkrade under 30 år som fick en ändrad ersättningsgrad och/eller hade partiell sjukersättning	128
10.12.1	Försäkrade som beviljades en högre grad av ersättning	128
10.12.2	Försäkrade som gavs en lägre grad av ersättning	130
10.12.3	Den försäkrade hade partiell sjukersättning och partiell tidsbegränsad sjukersättning samtidigt	132
10.13	Om sjukersättningen omvandlades med/utan folkpension på grund av 10 kap. 4 § den upphävda AFL i lydelsen före 1990	135
11	Ålderspensionsrätt	137
11.1	Allmänt om ålderspensionsrätt för sjukersättning och aktivitetsersättning	137
11.2	PGI för inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning	138
11.3	PGB för inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning	138
11.4	Om en arbetsskadelivränta är samordnad med sjukersättningen eller aktivitetsersättningen	140
11.5	Ålderspensionsrätt för retroaktiv utbetalning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning	142
11.5.1	Om den försäkrade beviljas en höjd grad av ersättning retroaktivt	147
11.5.2	En högre ersättning beviljas retroaktivt av annan anledning än en höjd ersättningsgrad och ändringen medför en retroaktiv utbetalning	150
11.5.3	En högre inkomstrelaterad ersättning beviljas retroaktivt av annan anledning än en högre ersättningsgrad men ändringen medför ingen retroaktiv utbetalning	151
11.5.4	Hur fördelas ytterligare PGI om det tidigare finns en pensionsgrundande ersättningsgrad och en ersättningsgrad som inte gett ålderspensionsrätt under samma tid?	152
11.5.5	PGI och PGB för retroaktiv utbetalning av inkomstrelaterad ersättning vid samordning med restbelopp för tidigare utbetald pensionsgrundande ersättning	154
11.6	PGI och PGB vid tillfälligt stoppad utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning på grund av institutionsvistelse	154
11.7	Återkrav	155
11.8	Ålderspensionsrätt vid vilande sjukersättning och aktivitetsersättning	156

11.9	Rätt till ålderspension utan att förlora rätten till sjukersättning.....	156
12	Regler för sjukersättning enligt 37 kap. SFB	157
12.1	Bakgrund till reglerna i 37 kap. SFB.....	157
12.2	Syftet med reglerna i 37 kap. SFB	157
12.3	Vad innebär reglerna i 37 kap. SFB?	158
12.4	Vem omfattas av reglerna i 37 kap. SFB?	158
12.5	Situationer när försäkrade inte längre omfattas av 37 kap. SFB	159
12.6	Rehabiliteringsmöjligheter	159
12.7	Ansökan om lägre grad av sjukersättning	159
12.8	Vad innebär steglös avräkning?	160
12.8.1	Inkomsttak	160
12.8.2	Arbetskadeföränta	160
12.8.3	Preliminär sjukersättning	160
12.8.4	Avstämning.....	160
12.9	Översikt	161
13	Vem ska ansöka om steglös avräkning av sjukersättningen	162
13.1	Vem ska ansöka?.....	162
13.2	Ansökan om omräkning av sjukersättning behöver inte lämnas.....	163
13.3	Vem ska inte ansöka om omräkning av sjukersättning varje år?.....	163
13.3.1	Arbete i samma begränsade omfattning som före 2009	163
13.3.2	Ersättning för familjehemsplacerade barn (tidigare fosterbarn) eller vård av anhörig i hemmet i samma omfattning som före 2009.....	164
13.3.3	Pensionsgrundande inkomster för tidigare utfört arbete	164
13.3.4	Oavlönat arbete.....	165
13.4	Anmälan om ändrade förhållanden	165
13.4.1	Anmälningsskyldigheten	166
13.4.2	Ändrad inkomst	166
13.4.3	Ändrade förhållanden i övrigt	167
14	Utredning och bedömning	168
14.1	Ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete	168
14.2	Inkomstuppgifter	168
14.2.1	Metodstöd – rimlighetsbedömning av lämnade inkomstuppgifter	169
14.2.2	Utländska inkomster.....	170
14.2.3	Metodstöd – utländska inkomster	170
14.3	Arbetstidens förläggning vid partiell sjukersättning.....	170
14.3.1	Metodstöd – ansökan om omräkning vid partiell sjukersättning	172
14.4	För sen eller utebliven ansökan	172
14.4.1	Giltig anledning.....	173
14.4.2	Metodstöd – giltig anledning	174
14.5	Nya uppgifter efter beslut om preliminär sjukersättning.....	174
15	Beräkna preliminär sjukersättning	176
15.1	Beräkningsmodellen för steglös avräkning	176
15.2	Reduceringsinkomst.....	177
15.2.1	Anpassning av reduceringsinkomsten	178
15.2.2	Inkomster som inte ingår i reduceringsinkomsten.....	179
15.2.3	Pensionsgrundande inkomster från annat än förvärvsarbete under inkomståret.....	179
15.3	Fribelopp vid steglös avräkning.....	180
15.3.1	Anpassat fribelopp.....	181
15.4	Steglös avräkning under helt år vid hel sjukersättning.....	181

15.5	Steglös avräkning under helt år vid partiell sjukersättning	183
15.6	Steglös avräkning under del av år – rätt till sjukersättning hela året	184
15.7	Steglös avräkning och sjukersättning under del av år	186
15.7.1	Den försäkrade fyller 66 år under året – anpassat fribelopp	186
15.7.2	Frihetsberövad – anpassat fribelopp	187
15.7.3	Lägre grad av sjukersättning under året – anpassat fribelopp	187
15.8	Samordningsbestämmelser	189
15.8.1	Änkepension	189
15.8.2	Arbetskadefrivränta	190
15.8.3	Metodstöd – utred vilken typ av livränta som betalas ut	190
15.8.4	Beräkning av preliminär sjukersättning när arbetskadefrivränta som samordnas med sjukersättningen betalas ut	190
16	Beslut om preliminär sjukersättning	194
16.1	Beslut om preliminär sjukersättning	194
16.1.1	Beslut om preliminär sjukersättning vid för sen eller utebliven ansökan	194
16.1.2	Metodstöd – beslut vid för sen eller utebliven ansökan	194
16.1.3	Metodstöd – nytt beslut om preliminär sjukersättning under inkomståret	195
16.1.4	Metodstöd – den försäkrade har preliminär sjukersättning och får lägre inkomst eller slutar arbeta	195
16.1.5	Den försäkrade har fått beslut om preliminär sjukersättning – men börjar sedan inte arbeta	197
16.1.6	Arbete del av år	197
16.1.7	Den försäkrade får en högre sjukersättningsgrad	197
16.1.8	Arbete under året den försäkrade fyller 66 år	197
16.1.9	Rätten till sjukersättning har upphört före den 1 januari 2009	198
16.1.10	Metodstöd – rätten till sjukersättning har upphört före den 1 januari 2009	198
17	Andra ersättningar under tid med steglös avräkning	199
17.1	Sjuklön	199
17.2	Arbetsgivarens ansvar för rehabilitering och anställningsskydd	199
17.3	Rätt till arbetsvillkoret för arbetslöshetsersättning	199
17.4	Hur påverkas andra ersättningar från socialförsäkringen av reglerna om steglös avräkning?	199
17.4.1	SGI och dagersättning	199
17.4.2	Handikappersättning och merkostnadsersättning	200
17.4.3	Bostadstillägg	200
17.4.4	Livränta på grund av ny arbetskada	201
18	Avstämning och beslut om slutlig sjukersättning	202
18.1	Förtida inbetalning	202
18.2	Bestämmelserna om slutlig sjukersättning	203
18.3	Användning av PGI vid avstämning	204
18.3.1	När PGI inte kan användas för beräkning av slutlig sjukersättning	204
18.3.2	Metodstöd – del av år	205
18.3.3	Preliminär sjukersättning vid utländska inkomster – slutlig sjukersättning	205
18.3.4	Metodstöd – utländska inkomster	205
18.4	Avstämning	206
18.4.1	Metodstöd – manuell avstämning	206
18.4.2	Avstämning för försäkrade med sjukersättning och arbetskadefrivränta	207
18.4.3	Metodstöd – avstämning för försäkrade med sjukersättning och arbetskadefrivränta	207
18.4.4	När den slutliga sjukersättningen fastställs till ett högre eller lägre belopp än den preliminära	208

18.4.5	När det blir fråga om återbetalning.....	208
18.5	Kommunicering	209
18.5.1	Metodstöd – kommunicering	209
18.6	Beslut om slutlig sjukersättning.....	210
18.6.1	Metodstöd – beslut om slutlig sjukersättning och arbetsskadelivränta	212
18.6.2	Eftergift vid avstämningen av slutlig sjukersättning	213
18.6.3	Metodstöd – hämta information.....	214
18.6.4	Metodstöd – beräkning av betalningsförmåga	214
18.6.5	Metodstöd – hantering av återkrav efter avstämning.....	214
18.6.6	Ändring av PGI	215
18.6.7	Metodstöd – ny avstämning	215
18.6.8	Metodstöd – fordringshanteringen	216
18.7	Begära omprövning och överklaga beslut.....	216
18.7.1	Metodstöd – ändring via självrättning eller med anledning av en dom	216
19	Återkrav med stöd av huvudregeln i 108 kap. 2 § SFB	217
	Källförteckning.....	219

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
AFL	Lag (1962:381) om allmän försäkring
ATP	Allmän tilläggspension
Bet.	Betänkande från utskotten
BGE	Beräkningsmässig garantiersättning
BT	Bostadstillägg
EEG	Europeiska Ekonomiska Gemenskapen
EES	Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet
EG	Europeiska Gemenskapen
EL-stöd	Efterlevandepension och efterlevandestöd
EU	Europeiska Unionen
FKAR	Försäkringskassans allmänna råd
FKFS	Försäkringskassans föreskrifter
FKRS	Försäkringskassans rättsliga ställningstagande
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
FÖD	Försäkringsöverdomstolen
Förordning 1408/71	Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
Förordning 574/72	Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
Förordning 883/2004	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen
Förordning 987/2009	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen
GARP	Lagen (1998:702) om garantipension
GSA	Sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning
ISA	Inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
JUBEL	Justeringsbelopp
KR	Kammarrätten
LIP	Lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
LVU	Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
PBB	Prisbasbeloppet
PGB	Pensionsgrundande belopp
PGI	Pensionsgrundande inkomst

Förkortning	Förklaring
Prop.	Regeringens proposition
RAR	Riksförsäkringsverkets allmänna råd
RFFS	Riksförsäkringsverkets föreskrifter
RFV	Riksförsäkringsverket
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFB	Socialförsäkringsbalken
SFBP	Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken
SfU	Socialförsäkringsutskottet
SGA	Särskilt grundavdrag
SGI	Sjukpenninggrundande inkomst
SoL	Socialtjänstlagen (2001:453)
UtlL	Utlänningslagen (2005:716)

Sammanfattning

I denna vägledning beskrivs beräkning av sjukersättning och aktivitetsersättning. I vägledningen beskrivs också reglerna om sjukersättning för försäkrade som har rätt till sjukersättning tills vidare enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008. Dessa förmåner regleras i socialförsäkringsbalken (SFB). Av lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken (SFBP) framgår att vissa övergångsbestämmelser till den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) fortfarande gäller.

Vägledningen ska vara ett stöd i det dagliga arbetet hos Försäkringskassan så att bestämmelserna tillämpas på ett riktigt sätt.

Kapitel 1 beskriver införandet av sjukersättning och aktivitetsersättning och de olika vägledningar som behandlar förmånerna. Kapitel 2 beskriver också det förhållningssätt som ska präglade Försäkringskassans arbete.

Kapitel 3 beskriver vem som är försäkrad enligt SFB och de villkor som måste vara uppfyllda vid försäkringsfallet för att en person ska ha rätt till ersättning.

Kapitel 4 beskriver beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning och beräkning av garantiersättning.

Kapitel 5 beskriver de samordningsregler som gäller då en person har både sjukersättning eller aktivitetsersättning och yrkesskadelivränta eller arbetsskadelivränta.

Kapitel 6 och 7 handlar om att fatta beslut och utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning.

Kapitel 8 behandlar vilka avdrag som ska göras vid retroaktiv utbetalning.

Kapitel 9 handlar om sjukersättning och aktivitetsersättning vid institutionsvistelse.

Kapitel 10 behandlar omvandling av förtidspension och sjukbidrag till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning.

Kapitel 11 beskriver ålderspensionsrätt för dem som har sjukersättning och aktivitetsersättning.

Kapitel 12 ger en övergripande information om bakgrunden till, syftet med samt innehållet i reglerna för sjukersättning enligt 37 kap. SFB – steglös avräkning.

Kapitel 13 beskriver vem som har möjlighet att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning och när ansökan om detta ska göras.

Kapitel 14 beskriver hur Försäkringskassan utreder och handlägger ansökan om att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning.

Kapitel 15 beskriver hur den preliminära sjukersättningen ska beräknas och hur den ska samordnas vid utbetalning.

Kapitel 16 beskriver hur Försäkringskassan ska fatta beslut om preliminär sjukersättning och vad som händer när en försäkrad som har preliminär sjukersättning inte längre omfattas av reglerna i 37 kap. SFB.

Kapitel 17 beskriver hur rätten till andra ersättningar i vissa fall påverkas när den försäkrade arbetar enligt reglerna om steglös avräkning.

Kapitel 18 handlar om hur avstämning, och beslut om slutlig sjukersättning ska göras.

Kapitel 19 handlar om återkrav i andra situationer än efter avstämning av steglös avräkning.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. Det finns också hänvisningar till allmänna råd, Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden, interna styrdokument, förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör framför allt hur en ersättning ska beräknas.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enstaka ord och begrepp.

1 Inledning

I detta kapitel beskrivs först införandet av sjukersättning och aktivitetsersättning och de olika vägledningarna som behandlar förmånerna. Därefter beskrivs det förhållnings-sätt som ska präglade Försäkringskassans arbete.

1.1 En välfungerande sjukförsäkringsprocess

Det är viktigt att se hela sjukförsäkringsprocessen som omfattar sjukpenning, samordnad rehabilitering, sjukersättning och aktivitetsersättning som en helhet. Försäkringskassans uppgift är att verka för en väl fungerande sjukförsäkringsprocess som ger rätt ersättning i rätt tid och syftar till att tillvarata den försäkrades arbetsförmåga och underlätta och påskynda återgång i arbete.

1.2 Införandet av sjukersättning och aktivitetsersättning och lagändringarna sedan 2008

Förtidspensionen gjordes den 1 januari 2003 till en del av sjukförsäkringen i stället för en del av pensionsförsäkringen. Ett viktigt syfte var att få en finansiellt sammanhållen försäkring som innefattar alla ersättningsfall på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska arbetsförmågan. Detta oberoende av hur lång tid nedsättningen beräknades bestå. Några förändringar beträffande bedömningen av arbetsförmåga genomfördes inte.

Ett annat lika viktigt syfte med förändringen var att unga försäkrade med varaktigt nedsatt arbetsförmåga skulle få ett särskilt stöd, genom att få aktivitetsersättning. Denna ersättningsform ska stimulera till aktiviteter utan att den ekonomiska tryggheten påverkas.

Den 1 juli 2008 infördes ett antal åtgärder för att effektivisera sjukskrivningsprocessen med tidiga insatser för att i högre grad ta till vara arbetsförmågan. En rehabiliteringskedja gäller nu och den har fasta tidpunkter för prövning av arbetsförmågan vid sjukskrivning. Samtidigt skärptes kraven för att få sjukersättning, och ersättningen kan nu endast betalas ut när arbetsförmågan är stadigvarande nedsatt sett mot förvärsarbeten på arbetsmarknaden. Inom både sjuk- och aktivitetsersättningen gjordes förändringen att bedömningen om arbetsförmågans nedsättning skulle göras i förhållande till förvärsarbeten på arbetsmarknaden. Från samma tidpunkt avskaffades ersättningsformen tidsbegränsad sjukersättning. Övergångsbestämmelser till äldre bestämmelser gällde längst t.o.m. december 2012. (Prop. 2007/08:136 En reformerad sjukförsäkringsprocess för ökad återgång i arbete)

Den 1 december 2008 trädde regler i kraft som syftar till att underlätta för personer som har sjukersättning tills vidare enligt 7 kap. 1 och 3 §§ den numera upphävda AFL i lydelsen före den 1 juli 2008 att använda en restarbetsförmåga. De nya reglerna innebär bland annat att Försäkringskassan under vissa förutsättningar inte gör någon ny prövning av rätten till sjukersättning även om den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats. De särskilda reglerna för sjukersättning syftar till att ge försäkrade som har en restarbetsförmåga den stimulans och den försörjningstrygghet som behövs för att både våga och bli motiverad till att ta vara på sin återstående arbetsförmåga. För att försäkrade som använder sin förbättrade arbetsförmåga till förvärsarbete inte ska kunna ha förvärsinkomster i obegränsad omfattning samtidigt som hela den beviljade sjukersättningen betalas ut minskas ersättningen, genom ett avräkningssystem med steglös avräkning. (Prop. 2007/08:124 Från sjukersättning till arbete s. 47 f.)

På detta sätt skapas ett sjukersättningssystem i två delar. Den ena delen omfattar personer som beviljats sjukersättning tills vidare enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008. Det är dessa personer som omfattas av reglerna för sjukersättning i 37 kap. SFB. Den andra delen omfattar personer som beviljats sjukersättning enligt de nya

striktare reglerna som gäller från och med den 1 juli 2008 (prop. 2007/08:124 s. 91 samt Socialförsäkringsutskottets betänkande 2008/09:SfU4 Från sjukersättning till arbete, s. 12). Försäkrade som beviljas sjukersättning tills vidare enligt reglerna från och med den 1 juli 2008, omfattas exempelvis av reglerna för vilande sjukersättning.

Från och med den 1 januari 2009 ändrades reglerna för anmälningsskyldighet och reglerna för vilande ersättning vid arbete (numera 110 kap. 46, 47 och 50–52 §§ SFB samt 36 kap. 10–18 §§ SFB). Även reglerna för minskning eller indragning (numera omprövning) av sjukersättning ändrades den 1 januari 2009 (36 kap. 19–20 §§ SFB).

Socialförsäkringsbalken (SFB) trädde i kraft den 1 januari 2011. Den är en sammanhållen och heltäckande socialförsäkringslag och ersätter ungefär 30 av de tidigare gällande socialförsäkringsförfattningarna, däribland AFL.

I SFB har språket moderniserats och vissa nya begrepp har införts. Viss rättspraxis från Högsta förvaltningsdomstolen och tidigare Försäkringsöverdomstolen samt några allmänna förvaltningsrättsliga principer har blivit inskrivna i lagtexten. Men syftet med SFB har inte varit att genomföra några ändringar i sak – så kallade materiella ändringar – utan tidigare lagstiftning har i princip oförändrad förts över till SFB. SFB innehåller alltså samma bestämmelser som tidigare lagstiftning när det gäller förutsättningarna för att få en förmån. Ersättningsnivåerna är också oförändrade. Det finns dock några ändringar i sak som beror på att vissa bestämmelser har blivit gemensamma för de olika förmånerna. Syftet med dessa ändringar har varit att ta bort obefogade skillnader mellan förmånerna.

Den 1 januari 2013 ändrades reglerna för vilande aktivitetsersättning (36 kap. 15–18 d §§ SFB). Samtidigt blev det möjligt för dem vars aktivitetsersättning upphör på grund av att de fyller 30 år att kunna delta i arbetslivsintroduktion och att kunna få sjukpenning i särskilda fall, rehabiliteringspenning i särskilda fall och boendetillägg. Arbetslivsintroduktionen avskaffades den 1 februari 2016.

Från och med den 1 juni 2014 togs det tidigare kravet bort på att en person som inte är svensk medborgare ska ha varit bosatt i Sverige sedan minst fem år för att få den alternativa beräkningen av försäkringstid när försäkringsfallet har inträffat före det år hen fyllde 18 år.

Från och med den 1 oktober 2015 höjdes storleken på hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning från 64 procent till 64,7 procent av antagandeinkomsten. Ändringen trädde i kraft 1 oktober 2015. Den äldre föreskriften fortsätter att gälla för tid före den 1 oktober 2015.

Från och med den 1 februari 2017 gäller nya regler om sjukersättning och aktivitetsersättning. Man kan ansöka om hel sjukersättning från och med juli det år man fyller 19 år. Det gäller för den som har en grav livslång och omfattande funktionsnedsättning och en stadigvarande hel arbetsoförmåga. Den som fått aktivitetsersättning i minst tolv månader kan ansöka om att få aktivitetsersättning under prøvotid för studier under sammanlagt sex månader. Reglerna om vilande sjukersättning vid arbete ändras på sådant sätt att ett månadsbelopp betalas ut för 24 månader i stället för som tidigare 12 månader (36 kap 18 § SFB). Dessutom ska arbetsförmågan vid sjukersättning följas upp i stället för att en förnyad utredning görs (33 kap. 17 §). Lagändringarna gäller ersättning som avser tid efter den 28 februari 2017.

Från och med 1 juli 2017 har garantinivån för sjukersättning och aktivitetsersättning höjts med 0,05 prisbasbelopp. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2017. De äldre föreskrifterna fortsätter att gälla för tid före den 1 juli 2017.

Från och med 1 juli 2018 har garantinivån för sjukersättning och aktivitetsersättning höjts med ytterligare 0,08 prisbasbelopp. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018. De äldre föreskrifterna fortsätter att gälla för tid före den 1 juli 2018.

Från och med 1 januari 2022 har garantinivån för sjukersättning och aktivitetsersättning höjts med 0,25 prisbasbelopp. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2022. De äldre föreskrifterna fortsätter att gälla för tid före den 1 januari 2022.

Från och med den 1 januari 2023 höjdes åldersgränserna i pensionssystemen och i de kringliggande trygghetssystemen med ett år. Ändringen trädde i kraft den 1 december 2022 och innebär att sjukersättning kan lämnas som längst till och med månaden före den försäkrade fyller 66 år. Ändringen innebär också att den framtida försäkringstiden kan tillgodoräknas till och med det år då den försäkrade fyller 65 år. Äldre föreskrifter ska dock gälla i vissa fall. Läs mer om det i kapitel 4.

1.3 Vägledning i fyra delar

Samtliga vägledningar inom området sjukförmåner ska bilda en enhet. Tillämpningen av reglerna för sjukersättning och aktivitetsersättning finns beskrivet i fyra vägledningar.

Sjukersättning

Försäkringskassans vägledning (2013:1) *Sjukersättning* handlar om hur den försäkrade får sjukersättning och vad som händer efter det att sjukersättning har beviljats. Där beskrivs

- ansökan och utbyte
- bedömningen av rätten till sjukersättning
- beslut om sjukersättning
- uppföljning av sjukersättning och de metoder som finns för detta arbete
- särskilda insatser för försäkrade som har tre fjärdedels sjukersättning
- rehabilitering och vilande sjukersättning
- omprövning vid ändrade förhållanden och anmälningsskyldigheten.

Aktivitetsersättning

Försäkringskassans vägledning (2013:2) *Aktivitetsersättning* handlar om hur den försäkrade får aktivitetsersättning och vad som händer under tiden den försäkrade har aktivitetsersättning. Där beskrivs

- ansökan, utbyte och förlängning
- bedömningen av rätten till aktivitetsersättning
- beslut om aktivitetsersättning
- hur Försäkringskassan ska arbeta med att samordna rehabiliteringsinsatser och aktiviteter
- särskilda insatser för försäkrade som har tre fjärdedels aktivitetsersättning
- aktivitetsersättning under en provotid för studier
- vilande aktivitetsersättning
- omprövning vid ändrade förhållanden och anmälningsskyldigheten.

Sjukersättning och aktivitetsersättning – beräkning, steglös avräkning m.m.

Försäkringskassans vägledning (2013:3) *Sjukersättning och aktivitetsersättning – beräkning, steglös avräkning m.m.* handlar om hur ersättningens storlek räknas fram och om utbetalning av ersättning. Där beskrivs

- inkomstrelaterad ersättning och garantiersättning
- samordningsregler och avdrag
- omvandling av förtidspension och sjukbidrag, ålderspensionsrätt och övergångsbestämmelser.
- reglerna i 37 kap. SFB – steglös avräkning m.m.

Sjukersättning och aktivitetsersättning – förmåner vid invaliditet enligt EU-rätten och avtal om social trygghet

Försäkringskassans vägledning (2010:2) *Sjukersättning och aktivitetsersättning – förmåner vid invaliditet enligt EU-rätten och avtal om social trygghet* beskriver förmåner vid invaliditet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (förordning 883/2004) samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (förordning 987/2009). Vägledningen beskriver också reglerna i internationella avtal om social trygghet som rör sjukersättning och aktivitetsersättning.

1.4 Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla. De slår fast att alla människor är lika i värde och har samma rättigheter. Det är Försäkringskassans skyldighet att se till att alla människor får sina rättigheter tillgodosedda i handläggning, bemötande och beslut.

Försäkringskassan är skyldig att i sitt arbete beakta de mänskliga rättigheterna. Vi som arbetar på Försäkringskassan ska så långt som möjligt tolka gällande lagar och andra bestämmelser i enlighet med de konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige tillträtt.

Även om de mänskliga rättigheterna gäller för alla så finns det hinder som försvårar för individer inom vissa grupper att kunna tillgodogöra sig sina rättigheter. Av den anledningen har det tagits fram internationella konventioner som rör särskilda grupper. Mer information finns på regeringens webbplats. Här följer en lista över sådana konventioner.

1.4.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) antogs av FN:s generalförsamling 2006 och Sverige är sedan 2009 juridiskt bunden av den.

Målet för funktionshinderspolitiken i Sverige är att, med CRPD som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Principen om universell utformning ska vara styrande. Det innebär att hänsyn ska tas till människors olika behov och förutsättningar. Alla människor ska i största möjliga utsträckning kunna använda produkter, miljöer och tjänster utan behov av anpassning eller specialutformning.

Försäkringskassan arbetar också enligt förordningen (2001:526) om statliga myndigheters ansvar för genomförande av funktionshinderpolitiken.

1.4.2 FN-konventionen om avskaffandet av rasdiskriminering

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD) antogs 1965 och slår fast att alla handlingar som har till syfte att inskränka någon persons mänskliga rättigheter på grund av ras, hudfärg, härkomst eller nationellt eller etniskt ursprung omfattas av konventionen.

1.4.3 FN-konventionen om avskaffandet av diskriminering av kvinnor

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) från 1979 syftar till att säkerställa lika rättigheter för kvinnor och män. På Försäkringskassan

har vi i uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i all vår verksamhet. Målet är att det inte ska finnas några osakliga könsskillnader i handläggning, beslut eller bemötande. Kvinnokonventionen, som den också kallas, innefattar också rätten till frihet från våld. På Försäkringskassan ska vi bidra till att motverka mäns våld mot kvinnor. I det arbetet är det viktigt att känna till att kvinnor med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp.

1.4.4 FN-konventionen om barnets rättigheter

Konventionen om barnets rättigheter (CRC) antogs 1989. Enligt Försäkringskassans instruktion ska vi analysera konsekvenserna vid beslut och andra åtgärder som rör barn, och då ta särskild hänsyn till barnets bästa. Att barnets bästa ska beaktas vid alla åtgärder som berör barn är en av grundprinciperna i barnkonventionen.

Av Försäkringskassans riktlinjer (2016:02) *Anmälan till socialnämnden vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa och polisanmälan vid misstanke om brott* framgår hur man ska göra när man misstänker att barn far illa. Om du till exempel misstänker att en person är utsatt för våld och den personen har barn i hemmet så ska du göra en orosanmälan för barnets räkning.

På Försäkringskassan bör vi inte heller använda barn som tolk. Det handlar om att ha ett barnrättsperspektiv och inte utsätta barn för det tunga ansvaret som det innebär att förmedla information eller beslut till föräldern. Det är också svårt att säkerställa att barnet förstår innebörden av det som Försäkringskassan behöver förmedla, vilket gör att tillämpningen inte blir rättssäker. Du kan läsa mer om användning av tolk i vägledningen (2004:7).

1.4.5 Europarådets ramkonvention till skydd för nationella minoriteter och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

Europarådets ramkonvention till skydd för nationella minoriteter och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk trädde i kraft 1998 och de ratificerades av Sverige 2000. På Försäkringskassan arbetar vi också enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

De nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Alla myndigheterna ska lyssna på de nationella minoriteterna och ta hänsyn till deras behov. Vi på Försäkringskassan gör detta genom samråd med företrädare för de nationella minoriteterna.

Den som tillhör en nationell minoritet ska ha rätt att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk. Minoritetsspråken är samiska, finska, meänkieli, jiddisch och romani chib. Särskilt starka rättigheter har den som talar finska, meänkieli eller samiska. Om enskilda använder dessa språk när de kontaktar oss, ska vi svara på samma språk. När det gäller språken romani chib och jiddish försöker vi se till att enskilda kan använda sina språk när de har kontakt med oss. Detta kan du läsa mer om på Fia.

1.5 Diskriminering

Skyddet mot diskriminering är en av hörnstenarna i arbetet med de mänskliga rättigheterna. Enligt den svenska diskrimineringslagstiftningen är diskriminering förbjuden i fråga om socialförsäkringen och anslutande bidragssystem. Offentligt anställda får inte heller diskriminera enskilda i kontakter med allmänheten. Läs mer i 2 kap. 14 och 17 §§ diskrimineringslagen (2008:567).

En enkel beskrivning av diskriminering är att någon missgynnas eller kränks. Missgynnandet eller kränkningen ska ha samband med någon av de sju

diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller -uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Diskriminering kan vara direkt eller indirekt. Vid direkt diskriminering har en individ missgynnats, det vill säga blivit sämre behandlad än någon annan person som det är relevant att jämföra med. Indirekt diskriminering innebär i stället att det finns en bestämmelse eller ett förfaringsätt som verkar neutralt, men som i praktiken missgynnar individer på grund av någon av diskrimineringsgrunderna.

Även trakasserier, sexuella trakasserier, instruktioner att diskriminera och bristande tillgänglighet är former av diskriminering. Bristande tillgänglighet är när en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte genomför skäliga tillgänglighetsåtgärder för att personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

De flesta människor har omedvetna och ibland stereotypa föreställningar om andra, till exempel utifrån kön, ålder eller etnisk härkomst. Det kan handla om saker som vem vi tror tar mest ansvar för hushållsarbete eller vem vi tror har digital kompetens. Om vi låter dessa stereotypa föreställningar påverka oss i handläggning eller beslut finns det en risk för att det leder till diskriminering.

1.6 Tillgänglighet

Tillgänglighet betyder olika saker i olika sammanhang. Inom funktionshinderområdet betyder det att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna delta i samhället på jämlika villkor. I arbetet mot ett tillgängligt samhälle utgår FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning från principen om universell utformning. Det som däremot redan finns i samhället ska gradvis förbättras genom att tillämpa krav och rekommendationer för tillgänglighet.

Tillgänglig information och kommunikation handlar bland annat om att:

- Vi ska använda ett vardat, enkelt och begripligt språk.
- Formgivning i skriftligt material ska underlätta läsningen.
- Skriftlig information ska gå att få i alternativa format och versioner, som till exempel i punktskrift och Daisy eller översatt till lättläst svenska.
- Vid telefonkontakter ska det gå att ringa på olika sätt, till exempel med texttelefon.
- Webbplatser ska uppfylla den internationella standarden WCAG 2.0 nivå AA. Strukturen ska också tydlig och överskådlig och texten lätt att läsa.

Tillgängliga lokaler innebär att alla människor både ska kunna besöka och arbeta hos oss. För att en lokal ska vara tillgänglig krävs bland annat att:

- Det ska gå att ta sig till och in genom entrén.
- Det inte ska finnas nivåskillnader som utestänger de som använder rullstol.
- Skyltar ska vara välplacerade med tydlig text så att de med nedsatt syn kan hitta rätt i byggnaden.
- Det ska gå att uppfatta utrymningslarm och information i samband med utrymning.
- Det ska finnas hörselteknisk utrustning.

Personer med funktionsnedsättning har rätt till anpassade stöd i mötet med Försäkringskassan. Du kan läsa mer om de anpassade stöd som Försäkringskassan kan ge utifrån olika typer av funktionsnedsättningar på Fia under Kund/Funktionsnedsättning.

Du kan läsa mer om tillgänglighet på Myndigheten för delaktighets webbplats, www.mfd.se.

1.6.1 Kognitiv tillgänglighet

Det är också viktigt att känna till begreppet kognitiv tillgänglighet. Kognition är tänkande, perception, uppmärksamhet, minne och språk, alltså förmågan att kunna sälla, prioritera, planera och koncentrera sig. För den som har svårt att förstå och minnas är det viktigt med kognitiv tillgänglighet. Målet är att samhället ska vara ordnat så att alla kan förstå informationen och känna sig trygga.

Tillgänglighet för den som har kognitiva funktionsnedsättningar handlar mycket om hur information ges. Genom lättlästa texter, pictogram och foton med eller utan text kan det bli lättare att förstå skyltar, webbplatser, broschyrer och brev. Det ska vara lätt att förstå var saker finns och man ska känna sig trygg. Men god kognitiv tillgänglighet förutsätter också att det finns möjlighet till personliga möten och stöd. Det handlar också om förhållningssätt och bemötande hos omgivningen.

Det kan räcka med enkla åtgärder för att skapa bättre tillgänglighet för och en fungerande kommunikation med de personer med funktionsnedsättning som möter Försäkringskassan. Olika funktionsnedsättningar ställer olika krav på kommunikationen. Som handläggare kan du till exempel tänka på att ställa tydliga och konkreta frågor som är lätta att förstå. Du kan också hjälpa till med att fylla i en ansökan. Tänk också på att inte kräva att uppgifter lämnas skriftligt om det är möjligt att lämna dem muntligt.

1.7 Begreppen funktionsnedsättning och funktionshinder

Efter att aktivitetsersättning infördes som förmån år 2003 har Socialstyrelsen ändrat definitionen och användningen av begreppen funktionshinder och funktionsnedsättning. Ett av motiven var att det rådde en begreppsförvirring kring funktionshinder och funktionsnedsättning.

Funktionsnedsättning definieras som en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning uppstår till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av bestående eller övergående natur.

Funktionshinder definieras som en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Funktionshinder uppstår när en person med en funktionsnedsättning möter bristande tillgänglighet eller andra former av barriärer i den omgivande miljön.

Denna miljörelaterade syn på funktionshinder har integrerats i svensk lagstiftning (prop. 1992/93:159 s. 53). Tidigare användes termen handikapp, som en beskrivning av förhållandet mellan en individ och omgivningen. Begreppet avråds som synonym till såväl funktionsnedsättning som funktionshinder. Begreppet handikapp före-kommer i vissa sammansatta ord som till exempel handikappforskning.

Enligt Socialstyrelsen innebär den förändrade terminologin att det inte är logiskt att prata om personer med funktionshinder. Den främsta anledningen är att uttrycket indikerar att funktionshindret är en individuell egenskap eller ett tillstånd. En person har inte ett funktionshinder utan hindret uppstår i förhållande till omgivningen. Frasen "personer med funktionsnedsättning" bör användas vid avgränsning och benämning av personer eller grupper. För mer information om begreppen, se Socialstyrelsens termbank: <http://termbank.socialstyrelsen.se/>. Försäkringskassan ska använda Socialstyrelsens definitioner av begreppen.

2 Försäkrad för sjukersättning eller aktivitetsersättning

Den enskilde kan få rätt till en förmån med stöd av SFB, samordningsreglerna i EU-förordningarna eller avtal om social trygghet. Detta kapitel handlar om villkoren i SFB. Det beskriver reglerna övergripande med tonvikt på de bestämmelser som rör beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning och garanti-ersättning.

Läs mer

Försäkringskassans vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal* beskriver ingående vad bestämmelserna i de olika regelverken innebär för bedömningen av om svensk lagstiftning är tillämplig samt om en person omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet eller inte.

För ytterligare beskrivning av reglerna om försäkringsvillkoren i SFB när det gäller bestämmelserna som rör sjukersättning och aktivitetsersättning, se vägledningarna (2013:1) och (2013:2).

2.1 Försäkrad i Sverige enligt SFB

För att en person ska ha rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning krävs att hen omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet och uppfyller de särskilda förmånsvillkoren. För att omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet krävs att personen är eller har varit försäkrad i Sverige och uppfyller de andra villkoren för socialförsäkringsskyddet (4 kap. 3 och 4 §§ SFB).

Varken svenskt medborgarskap eller inskrivning hos Försäkringskassan är villkor för att omfattas av försäkringen (prop. 1998/99:119, Socialförsäkringens personkrets s. 81).

Man kan vara försäkrad i Sverige genom arbete eller bosättning. Den inkomstrelaterade ersättningen är en arbetsbaserad förmån och huvudregeln är att man ska arbeta i Sverige för att vara försäkrad (jfr 6 kap. SFB). Garantiersättningen är en bosättningsbaserad förmån och huvudregeln är att man ska vara bosatt i Sverige för att vara försäkrad (jfr 5 kap. SFB).

Utöver att vara försäkrad i Sverige krävs det att man uppfyller de andra villkoren i 5–7 kap. SFB för att omfattas av socialförsäkringsskyddet (jfr 4 kap. 3 § andra stycket SFB). Detta gäller exempelvis SFB:s bestämmelser om krav på uppehållstillstånd för personer som behöver ett sådant och bestämmelserna om förmåner vid utlandsvistelse.

Ibland måste Försäkringskassan också ta hänsyn till olika internationella regelverk exempelvis EU:s förordningar och avtal om social trygghet som Sverige har ingått med andra länder. Det kan bli aktuellt när det rör sig om en gränsöverskridande situation. Det kan innebära att bestämmelserna i SFB ibland inte kan upprätthållas.

Sjukersättning och aktivitetsersättning ingår i förordning 883/2004 och kallas där invaliditetsförmåner. De ingår även i vissa avtal om social trygghet som Sverige har med andra länder.

Läs mer

Du kan läsa mer om bestämmelserna för bosättningsbaserade och för arbetsbaserade förmåner samt om vad som gäller vid gränsöverskridande situationer i vägledning (2017:1) och i vägledning (2010:2).

2.2 Försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning

För att en person ska ha rätt till inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning måste hen ha varit försäkrad för arbetsbaserade förmåner

- vid den tidpunkt då försäkringsfallet inträffade
- från och med den tidpunkt när ersättningen ska börja betalas ut

(33 kap. 5 § första stycket och 34 kap. 2 § SFB jämfört med 6 kap. 6 § SFB)

Den första punkten gäller dock inte för personer där försäkringsfallet inträffade före det år de fyllde 18 år (33 kap. 5 § andra stycket SFB).

En person kan vara försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning om hen omfattades av ett annat lands lagstiftning när försäkringsfallet inträffade. Hen kan då ha rätt att få en inkomstrelaterad ersättning beräknad enligt förordning 883/2004, förordning 1408/71 eller ett internationellt avtal. Se mer om vad som gäller för personkretsen i vägledning (2010:2) och vägledning (2017:1).

De villkor som gäller för personer som inte är försäkrade vid försäkringsfallet kan du läsa om i vägledningarna (2013:1) och (2013:2).

En person kan vara försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning trots att hen inte varit försäkrad för arbetsbaserade förmåner vid tidpunkten för försäkringsfallet eller vid den tidpunkt när ersättningen ska börja betalas ut. Det gäller till exempel om personen får vårdbidrag, omvårdnadsbidrag, a-kassa eller aktivitetsstöd (se 6 kap. 20 § SFB). I vägledning (2017:1) kan du läsa mer om detta och om vad som nu gäller för utbildningsbidrag för doktorander.

2.2.1 Hur länge gäller försäkringen för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning?

Under den tid en person förvärvsarbetar i Sverige är hen försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning. Försäkringen gäller även under tillfälliga avbrott som semester, ferier eller andra motsvarande ledigheter. Om personen slutar arbeta av någon annan anledning än ledighet för semester, ferier eller motsvarande, så är hen försäkrad i ett år till under en så kallad efterskyddstid. Efter efterskyddstiden upphör försäkringen. (Se 6 kap. 8 § andra stycket SFB)

Efterskyddstiden kan komma att förlängas även om en person inte förvärvsarbetar (6 kap. 9 och 10 §§ SFB; prop. 2000/01:96, Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension, s. 76 samt prop. 1998/99:119 s. 185).

Försäkringen gäller så länge som personen får en arbetsbaserad förmån. Först när personen inte har rätt till någon av de arbetsbaserade förmånerna upphör försäkringen (6 kap. 9 § SFB).

Försäkringen gäller också så länge skyddsbestämmelserna om beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) gäller (6 kap. 10 § SFB). Att personen har en fastställd SGI behöver inte innebära att hen är försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller

aktivitetsersättning. Försäkringskassan behöver alltid utreda om skyddsbestämmelserna är tillämpliga.

Om ett glapp uppstår efter det att efterskyddstiden upphört och skyddsbestämmelserna inte längre är tillämpliga, är personen inte längre försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Exempel

Petter har en anställning till och med 30 juni 2014. Med anledning av efterskyddsbestämmelserna är han fortsatt försäkrad för inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning i ett år dvs. till och med 30 juni 2015. Från och med 1 juli 2015 tar han ut inkomstgrundande ålderspension. Han är då fortsatt försäkrad för inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning så länge han får inkomstbaserad ålderspension, eftersom något glapp inte har uppstått.

Om han i stället hade valt att ta ut sin inkomstgrundande ålderspension från augusti månad 2015, har ett glapp uppstått och Petter är därför inte längre försäkrad för någon arbetsbaserad förmån (6 kap. 8 och 9 §§ SFB).

Efterskyddstiden upphör om personen börjar arbeta i ett annat land och omfattas av motsvarande försäkring i det landet eller om det finns andra särskilda skäl (6 kap. 8 § andra stycket SFB).

För biståndsarbetare m.fl. (enligt 5 kap. 6 § SFB) gäller särskilda regler. Deras efterskyddstid börjar när de kommer tillbaka till Sverige, om tjänstgöringen utomlands har varat i högst fem år (6 kap. 12 § SFB). Efterskyddstiden innebär då att biståndsarbetaren är försäkrad för inkomstrelaterad sjuk- och aktivitetsersättning under ett år, oavsett om hen börjar arbeta i Sverige eller inte.

2.3 Försäkrad för garantiersättning

För att en person ska ha rätt till garantiersättning måste hen ha varit försäkrad för bosättningsbaserade förmåner

- vid den tidpunkt då försäkringsfallet inträffade
- från och med den tid när ersättningen ska börja betalas ut

(33 kap. 5 § första stycket och 35 kap. 2 § SFB jämfört med 5 kap. 9 § SFB, prop. 2000/01:96 s. 107 och prop. 2001/02:119, Vissa socialförsäkringsfrågor m.m. s. 55).

Den första punkten gäller dock inte för personer där försäkringsfallet inträffade före det år de fyllde 18 år (33 kap. 5 § andra stycket SFB).

En person kan vara försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning om hen omfattades av ett annat lands lagstiftning när försäkringsfallet inträffade. Hen kan då ha rätt att få en garantiersättning beräknad enligt förordning 883/2004, förordning 1408/71 eller ett internationellt avtal. Se mer om vad som gäller för personkretsen i vägledning (2010:2) och vägledning (2017:1).

De villkor som gäller för personer som inte är försäkrade vid försäkringsfallet kan du läsa om i vägledningarna (2013:1) och (2013:2).

3 Beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen är ersättningsarnas huvudförmån och grundas på tidigare inkomster av förvärvsarbete eller erhållna socialförsäkringsförmåner inom en viss tid. Under följande rubriker beskrivs vad som krävs för att få inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning, vilka inkomster den inkomstrelaterade ersättningen ska grundas på samt hur ersättningen ska beräknas. Frågan om hur EU:s regler och avtalen med andra länder påverkar den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen beskrivs närmare i vägledning (2010:2).

Beräkningen av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning kan sammanfattningsvis illustreras med följande ordning.

1. Beräkning av ramtiden.
2. Beräkning av bruttoårsinkomster under ramtiden.
3. Omräkning av bruttoårsinkomster under ramtiden med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet.
4. Beräkning av antagandeinkomst.
5. Omräkning av antagandeinkomst med hänsyn till förändring av prisbasbelopp.
6. Beräkning av hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning.
7. Minskning av hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning med hänsyn till beviljad ersättningsgrad.
8. Minskning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning med utländsk invaliditetspension eller utländska förmåner som motsvarar sjuk- eller aktivitetsersättning.

Det slutliga resultatet av beräkningarna i punkterna 1–8 motsvarar inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning i det enskilda fallet.

3.1 Allmänt om inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning

Det huvudsakliga syftet med en inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning är att ge den försäkrade ett skydd mot det inkomstbortfall som blir följden av en långvarig eller varaktig medicinskt betingad arbetsoförmåga. Ersättningen ska spegla inkomstbortfallet på grund av arbetsoförmågan, den s.k. inkomstbortfallsprincipen.

Till grund för uppskattningen ska inkomsterna åren närmast före försäkringsfallet användas (prop. 2000/01:96 s. 89).

Till skillnad från vad som gällde enligt reglerna för tilläggs pension (ATP) med antagandepoängberäkning, ska den antagna inkomsten, som beräknas på basis av inkomsterna åren närmast före försäkringsfallet, direkt bestämma den inkomstrelaterade ersättningens storlek (prop. 2000/01:96 s. 75). I avsnitt 3.4 beskrivs hur antagandeinkomsten beräknas.

Att den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen fungerar som en ren inkomstbortfallsförsäkring innebär också att rätten till denna ersättning är beroende av aktuell försäkring vid tidpunkten för försäkringsfallet och inte av tidigare försäkringstid eller intjänade rättigheter. För rätt till inkomstrelaterad ersättning krävs dock att den försäkrade tillgodoräknats minst ett år med pensionsgrundande inkomst (PGI) eller

pensionsgrundande belopp (PGB) av förtidspension under den s.k. ramtiden. (Prop. 2000/01:96 s. 75). Se vidare längre ned i detta avsnitt.

Särskilda regler kan gälla för personer som omfattas av förordning 883/2004, av förordning 1408/71 eller av ett avtal om social trygghet. De särskilda reglerna kan medföra såväl begränsningar vid tillämpningen av bestämmelserna om inkomstrelaterad sjukersättning som utökade möjligheter att få ersättning. Se vidare i vägledning (2017:1) och i vägledning (2010:2).

3.1.1 Vem kan få inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning?

För att få rätt till inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning krävs att den försäkrade

- uppfyller villkoren enligt 33 kap. SFB för rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning,
- är försäkrad för den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen enligt SFB vid tidpunkten för försäkringsfallet och från och med den tidpunkt som ersättningen ska lämnas, eller
- är omfattad av en annan medlemsstats lagstiftning vid tidpunkten för försäkringsfallet och har rätt att få sin inkomstrelaterade ersättning beräknad enligt kapitel 5 i förordning 883/2004 eller kapitel 3 i förordning 1408/71, och
- tillgodoräknats PGI enligt 59 kap. SFB eller PGB av förtidspension för minst ett år under den s.k. ramtiden närmast före det år då försäkringsfallet inträffar.

(33 kap. 5–7 §§, 34 kap. 2 § SFB; 4 kap. 22 § SFBP; artikel 51.3 i förordning 883/2004; artikel 45.5 i förordning 1408/71; prop. 2000/01:96 s. 75 och prop. 2001/02:119 s. 55 och s. 59 f.)

Närmare beskrivning av försäkringsvillkoren hittar du i vägledningarna (2013:1) och (2013:2). Mer information om beräkning av inkomstrelaterad ersättning enligt förordning 883/2004 hittar du i vägledning (2010:2).

3.2 Ramtid

Ramtiden används dels för att fastställa om det finns rätt till inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning och dels för att beräkna antagandeinkomstens storlek. Ramtiden är den tidsperiod närmast före det år då försäkringsfallet inträffat. Anledningen till det är att de inkomster som beaktas vid beräkning av antagandeinkomsten bör vara så aktuella som möjligt för att kunna spegla den försäkrades framtida inkomstbortfall. Eftersom arbetsinkomster i allmänhet saknas under försäkringsfallsåret och PGI:n för detta år fastställs först under den andra halvan av det efterkommande året, ingår försäkringsfallsåret inte i själva ramtiden. (34 kap. 2 och 9 §§ SFB och prop. 2000/01:96 s. 97)

Längden på ramtiden varierar beroende på den försäkrades ålder vid försäkringsfallet och fastställs då enligt följande:

Den försäkrades ålder det år då försäkringsfallet inträffar	Ramtid
Försäkrad som uppnår 53 års ålder eller högre ålder	5 år
Försäkrad som uppnår 50 års ålder men inte 53 års ålder	6 år
Försäkrad som uppnår 47 års ålder men inte 50 års ålder	7 år
Försäkrad som uppnår 46 år ålder eller lägre ålder	8 år

(34 kap. 3 § SFB)

Exempel

Yvonne ansöker om sjukersättning från och med februari 2013. Försäkringsfallet fastställs till 2011. Hon är 51 år gammal då försäkringsfallet inträffar. Eftersom den försäkrade är äldre än 50 men inte har fyllt 53 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden sex år, dvs. åren 2005–2010.

För den som är under 30 år och får hel sjukersättning beräknas inkomstrelaterad sjukersättning på samma sätt som aktivitetsersättning. Ett undantag görs vid beräkning av antagandeinkomst för den som är under 30 år, vilket innebär att alternativregeln kan tillämpas. Då är ramtiden tre år (34 kap. 10 § SFB). Se vidare avsnitt 3.4.

Vid beräkning enligt bestämmelserna i förordning 883/2004 och förordning 1408/71 finns möjlighet att använda sig av en s.k. förskjutet ramtid, se vidare i vägledning (2010:2).

3.3 Beräkning av bruttoårsinkomster

För beräkningen av en antagandeinkomst används den försäkrades årliga förvärvsinkomster och därmed jämförliga inkomster under ramtiden. Sådana inkomster kallas bruttoårsinkomster. Med bruttoårsinkomst avses summan av

- PGI enligt 59 kap. SFB med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter för respektive år
- PGB som tillgodoräknats vid sjukersättning och aktivitetsersättning samt
- PGB som tillgodoräknats vid förtidspension.

(34 kap. 4 och 6 §§ SFB och 4 kap. 22 § SFBP)

Vid beräkning av bruttoårsinkomster räknas inte inkomster med som sammantagna överstiger 7,5 gånger det prisbasbelopp som gäller för inkomståret. (34 kap. 7 § SFB)

Som anges ovan baseras antagandeinkomsten på de faktiska inkomster som ingår i pensionsunderlagen i ålderspensionssystemet, dvs. dels PGI i form av inkomst av anställning och av näringsverksamhet, sjukersättning och aktivitetsersättning, sjukpenning, arbetslöshetsersättning m.m., dels PGB som tillgodoräknats en försäkrad som fått sjukersättning eller aktivitetsersättning eller i förekommande fall förtidspension. Den försäkrades PGI fastställs av Skatteverket och den försäkrades eventuella PGB fastställs av Pensionsmyndigheten (53 kap. 5 § SFB).

Vid beräkning av PGI från och med år 1999 gör Skatteverket avdrag för debiterade allmänna pensionsavgifter som den försäkrade ska betala enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift. Från och med år 2000 är avgiften 7 procent. (2 § lagen om allmän pensionsavgift och 59 kap. 37 § SFB)

Avgiften beräknas på sådan inkomst av anställning och inkomst av annat förvärsarbete som avses i 59 kap. SFB under förutsättning att personen är skattskyldig för inkomsten enligt IL.

Avgiften ska inte betalas om

- personen har inkomster enligt ovan, men som understiger 42,3 procent av det för året gällande prisbasbeloppet,
- inkomsten är en inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning,
- personen inte är skattskyldig för inkomsterna enligt IL.

(3–4 §§ lagen om allmän pensionsavgift)

Avdraget ska göras för den allmänna pensionsavgift som löper på intjänandeåret och det saknar då betydelse om avgiften faktiskt har betalats eller inte. Avgiftsunderlagen

ska för varje år fastställas av Skatteverket i samband med taxeringen till statlig och kommunal inkomstskatt. (Prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension m.m., del III s. 671 och 5 § lagen om allmän pensionsavgift)

I de fall Försäkringskassan bedömer att den försäkrade kan ha sådana inkomster som det inte ska debiteras någon allmän pensionsavgift på kan Försäkringskassan få det bekräftat av Skatteverket som har sådana uppgifter.

Försäkringskassan ska lägga till den debiterade allmänna pensionsavgiften på PGI:n för att på detta sätt kunna grunda antagandeinkomsten på den försäkrades bruttoårsinkomst. Detta för att antagandeinkomsten ska kunna spegla den försäkrades inkomstbortfall till följd av den långvariga arbetsförmågan. En sådan uppräknings ska Försäkringskassan göra för varje bruttoårsinkomst inom ramtiden med hänsyn till vilken allmän pensionsavgift som debiterats den enskilde för respektive år. (34 kap. 4 § SFB och prop. 2000/01:96 s. 93)

Uppräkningen av bruttoårsinkomsten görs enligt följande:

Från och med intjänandeår 2000 är den allmänna pensionsavgiften 7 procent (2 § lagen om allmän pensionsavgift). Från och med år 2000 beräknas bruttoårsinkomsten av PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter enligt följande:

$$\text{Bruttoårsinkomst} = \frac{\text{PGI}}{0,93}$$

Den allmänna pensionsavgiften för intjänandeår 1999 är 6,95 procent (2 § lagen om allmän pensionsavgift i lydelsen före år 2000). För år 1999 beräknas bruttoårsinkomsten av PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter enligt följande:

$$\text{Bruttoårsinkomst} = \frac{\text{PGI}}{0,9305}$$

Som framgått ovan är syftet med beräkningen av en antagandeinkomst att man på så sätt får fram den försäkrades faktiska inkomstbortfall. Detta syfte uppfylls vid framtagandet av bruttoårsinkomster från och med år 1999 och framåt. För dessa år inkluderas de debiterade allmänna pensionsavgifterna i bruttoårsinkomsterna. För intjänandeåren 1960–1998 gjorde Skatteverket dock inte avdrag för debiterade allmänna pensionsavgifter på PGI. Med bruttoårsinkomst för dessa intjänandeår avses den PGI som den försäkrade skulle ha haft om avgifterna hade betalats. (Prop. 2000/01:96 s. 92–93 jämfört med 6 kap. 7–9 §§ SFBP)

Exempel

Jasmina ansöker om hel sjukersättning. Hel sjukersättning beviljas och ska betalas ut från och med maj 2013. Försäkringsfallet fastställs till år 2013. Hon fyller 53 år det år försäkringsfallet inträffar. Eftersom Jasmina fyller 53 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden de närmaste fem åren före försäkringsfallet. Hon har tillgodoräknats PGI för varje år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden tas fram enligt följande:

År inom ramtiden	PGI	Takbelopp (7,5 gånger prisbasbeloppet för respektive år inom ramtiden)	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)
2012	295 000 kr	$7,5 \times 44\,000 = 330\,000$ kr	$295\,000 \div 0,93 = 317\,204$ kr
2011	240 000 kr	$7,5 \times 42\,800 = 321\,000$ kr	$240\,000 \div 0,93 = 258\,065$ kr

År inom ramtiden	PGI	Takbelopp (7,5 gånger prisbasbeloppet för respektive år inom ramtiden)	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)
2010	235 000 kr	$7,5 \times 42\,400 = 318\,000$ kr	$235\,000 \div 0,93 = 252\,688$ kr
2009	230 000 kr	$7,5 \times 42\,800 = 321\,000$ kr	$230\,000 \div 0,93 = 247\,312$ kr
2008	287 000 kr	$7,5 \times 41\,000 = 307\,500$ kr	$287\,000 \div 0,93 = 308\,602$ kr

För åren 2008–2012 inom ramtiden görs först en uppräknings av bruttoårsinkomsten med hänsyn till den allmänna pensionsavgiften som debiterats den försäkrade för respektive år, 7 procent.

På grund av att det vid beräkning av bruttoårsinkomster inte ska räknas med inkomster som sammantagna överstiger 7,5 gånger det prisbasbelopp som gäller för inkomståret görs därefter en jämförelse med det s.k. takbeloppet för respektive år inom ramtiden. Eftersom hennes bruttoårsinkomst för inkomståret 2008 överstiger 7,5 gånger prisbasbeloppet för 2008 minskas den inkomsten ned till takbeloppet. För övriga år inom ramtiden minskas inte bruttoårsinkomsten på grund av att takbeloppet för respektive år inte överskridits.

Jasminas bruttoårsinkomster inom ramtiden är därför 317 204 kronor, 258 065 kronor, 252 688 kronor, 247 312 kronor och 307 500 kronor.

Om en person även har omfattats av en eller flera andra EU/EES-länders eller Schweiz lagstiftning på grund av arbete där, kan man ta hänsyn till inkomsterna i de andra länderna. Dessa inkomster ska i så fall anses uppgå till genomsnittet av den eller de svenska bruttoårsinkomsterna under ramtiden. Det innebär att sådana inkomster ska behandlas som bruttoårsinkomster i Sverige inom ramtiden. Se vidare om när och hur dessa genomsnittsinkomster ska beräknas i vägledning (2010:2).

3.3.1 Omräkning av bruttoårsinkomster under ramtiden med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet

Bruttoårsinkomsten för respektive år inom ramtiden ska räknas om med hänsyn till förändringen i prisbasbeloppet till och med det år när ersättningen ska börja lämnas. Anledningen till omräkningen är att bruttoårsinkomsterna ska användas som ett mått på den försäkrades inkomstförlust vid försäkringsfallet och därför måste räknas om till aktuellt penningvärde. Detta görs genom att bruttoårsinkomsten multipliceras med kvoten av prisbasbeloppet (PBB) för det år sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska börja lämnas (PBB1) och prisbasbeloppet för det år bruttoårsinkomsten hänförs sig till (PBB2). (34 kap. 8 § SFB och prop. 2000/01:96 s. 184)

Omräkningen av bruttoårsinkomsten med hänsyn till förändringen i prisbasbeloppet kan i en formel beskrivas som

$$\text{Omräknad bruttoårsinkomst} = \text{Bruttoårsinkomst} \times \frac{\text{PBB1}}{\text{PBB2}}$$

Exempel

Charles ansöker om hel sjukersättning. Hel sjukersättning beviljas från och med mars 2013. Försäkringsfallet fastställs till år 2013. Han fyller 51 år det år då försäkringsfallet inträffar. Eftersom den försäkrade är äldre än 50 år men inte har fyllt 53 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden de närmaste sex åren före försäkringsfallet. Han har tillgodoräknats PGI för varje år inom ramtiden. Prisbasbeloppet för år 2013 antas vara 44 500 kronor. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden tas fram och omräknas med hänsyn till förändringen av prisbasbeloppet (PBB) enligt följande

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	250 000 kr	$250\,000 \div 0,93 = 268\,817$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 44\,000 = 330\,000$ kr	$268\,817 \times \frac{44\,500}{44\,000} = 271\,872$ kr
2011	240 000 kr	$240\,000 \div 0,93 = 258\,065$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 42\,800 = 321\,000$ kr	$258\,065 \times \frac{44\,500}{42\,800} = 268\,315$ kr
2010	235 000 kr	$235\,000 \div 0,93 = 252\,688$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 42\,400 = 318\,000$ kr	$252\,688 \times \frac{44\,500}{42\,400} = 265\,203$ kr
2009	230 000 kr	$230\,000 \div 0,93 = 247\,312$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 42\,800 = 321\,000$ kr	$247\,312 \times \frac{44\,500}{42\,800} = 257\,135$ kr
2008	230 000 kr	$230\,000 \div 0,93 = 247\,312$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 41\,000 = 307\,500$ kr	$247\,312 \times \frac{44\,500}{41\,000} = 268\,424$
2007	225 000 kr	$225\,000 \div 0,93 = 241\,935$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 40\,300 = 302\,250$ kr	$241\,935 \times \frac{44\,500}{40\,300} = 267\,149$ kr

För åren 2007–2012 inom ramtiden görs först en uppräknig av bruttoårsinkomsten med hänsyn till vilken allmän pensionsavgift som debiterats den försäkrade för respektive år inom ramtiden. Pensionsavgiften är 7 procent.

På grund av att det vid beräkning av bruttoårsinkomster inte ska räknas med inkomster som sammantagna överstiger 7,5 gånger det prisbasbelopp som gäller för inkomståret görs därefter en jämförelse med det s.k. takbeloppet för respektive år inom ramtiden. Eftersom inte någon av hans bruttoårsinkomster inom ramtiden överskrider takbeloppet för respektive år görs ingen minskning.

När hänsyn tagits till förändringarna av PBB till och med det år när sjukersättningen ska börja betalas ut blir Charles omräknade bruttoårsinkomster inom ramtiden alltså 271 872 kronor, 268 315 kronor, 265 203 kronor, 257 135 kronor, 268 424 kronor och 267 149 kronor.

Exempel

Konstantin ansöker om hel sjukersättning. Hel sjukersättning beviljas och ska betalas ut från och med maj 2013. Försäkringsfallet fastställs till år 2013. Han fyller 53 år det år försäkringsfallet inträffar. Eftersom Konstantin fyller 53 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden de närmaste fem åren före försäkringsfallet. Han har tillgodoräknats PGI för varje år inom ramtiden. PBB för år 2013 antas vara 44 500 kronor. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden tas fram och omräknas enligt följande:

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	308 000 kr	$308\,000 \div 0,93 = 331\,183$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 44\,000 = 330\,000$ kr	$330\,000 \times \frac{44\,500}{44\,000} = 333\,750$ kr
2011	300 000 kr	$300\,000 \div 0,93 = 322\,581$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 42\,800 = 321\,000$ kr	$321\,000 \times \frac{44\,500}{42\,800} = 333\,750$ kr
2010	298 000 kr	$298\,000 \div 0,93 = 320\,430$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 42\,400 = 318\,000$ kr	$318\,000 \times \frac{44\,500}{42\,400} = 333\,750$ kr
2009	299 000 kr	$299\,000 \div 0,93 = 321\,505$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 42\,800 = 321\,000$ kr	$321\,000 \times \frac{44\,500}{42\,800} = 333\,750$ kr
2008	285 000 kr	$285\,000 \div 0,93 = 306\,452$ kr Takbeloppet: $7,5 \times 41\,000 = 307\,500$ kr	$306\,452 \times \frac{44\,500}{41\,000} = 332\,613$ kr

För åren 2008–2012 inom ramtiden görs först en uppräknig av bruttoårsinkomsten med hänsyn till vilken allmän pensionsavgift som debiterats den försäkrade för respektive år, dvs. 7 procent för varje år inom ramtiden.

På grund av att det vid beräkning av bruttoårsinkomster inte ska räknas med inkomster som sammantagna överstiger 7,5 gånger det prisbasbelopp som gäller för inkomståret görs därefter en jämförelse med det s.k. takbeloppet för respektive år inom ramtiden. Eftersom hans bruttoårsinkomster för inkomståren 2009–2012 överstiger 7,5 gånger prisbasbeloppet för respektive år inom ramtiden minskas dessa bruttoårsinkomster ned till takbeloppet, dvs. den försäkrades bruttoårsinkomster för 2009–2012 blir i stället 330 000 kronor,

321 000 kronor, 318 000 kronor och 321 000 kronor. För år 2008 minskas inte bruttoårsinkomsten på grund av att takbeloppet för det året inte överskridits.

När hänsyn tagits till förändringarna av PBB till och med det år när sjukersättningen ska börja betalas ut blir Konstantins omräknade bruttoårsinkomster inom ramtiden alltså 333 750 kronor, 333 750 kronor, 333 750 kronor, 333 750 kronor och 332 613 kronor.

3.4 Beräkning av antagandeinkomst

För den som är under 30 år och får hel sjukersättning beräknas inkomstrelaterad sjukersättning på samma sätt som aktivitetsersättning. Den inkomstrelaterade

ersättningen beräknas på basis av en antagandeinkomst enligt huvudregeln eller enligt alternativregeln, som alltså kan användas för den som är under 30 år.

3.4.1 Beräkning av antagandeinkomst – huvudregeln

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen ska baseras på en uppskattning av den försäkrades faktiska framtida inkomstbortfall som uppkommer vid medicinskt orsakad arbetsförmåga. Denna inkomst kallas antagandeinkomst.

Antagandeinkomsten är knutet till prisbasbeloppet, se vidare längre ned i detta avsnitt. (34 kap. 4 och 5 §§ SFB och prop. 2000/01:96 s. 90)

Antagandeinkomsten beräknas enligt huvudregeln som genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden. Kan endast en eller två bruttoårsinkomster tillgodoräknas under ramtiden ska två eller en bruttoårsinkomst upptas till 0 kronor. (34 kap. 9 § SFB)

I avsnittet ovan beskrivs hur den omräknade bruttoårsinkomsten beräknas med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet.

Den antagandeinkomst som fastställts ska sedan användas vid förändring av ersättningsgraden under pågående ersättningsfall (prop. 2000/01:96 s. 96). Att det är så beror på att en antagandeinkomst beräknas med utgångspunkt i försäkringsfallet.

Exempel

Peter ansöker om hel sjukersättning. Hel sjukersättning beviljas och ska betalas ut från och med maj 2013. Försäkringsfallet fastställs till år 2013. Han fyller 51 år det år försäkringsfallet inträffar. Eftersom den försäkrade är äldre än 50 år men inte har fyllt 53 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden de närmaste sex åren före försäkringsfallet. Han har tillgodoräknats PGI för varje år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden har tagits fram och omräknats enligt följande:

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	250 000 kr	268 817 kr	271 872 kr
2011	240 000 kr	258 065 kr	268 315 kr
2010	235 000 kr	252 688 kr	265 203 kr
2009	230 000 kr	247 312 kr	257 135 kr
2008	230 000 kr	247 312 kr	268 424 kr
2007	225 000 kr	241 935 kr	267 149 kr

Genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna beräknas:
(271 872 + 268 315 + 268 424) ÷ 3 = 269 537 kr

Peters antagandeinkomst är 269 537 kronor.

Exempel

Karolina ansöker om hel sjukersättning. Hel sjukersättning beviljas och ska betalas ut från och med maj 2013. Försäkringsfallet fastställs till år 2013. Hon fyller 38 år det år försäkringsfallet inträffar. Eftersom den försäkrade inte har fyllt 47 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden de närmaste åtta åren före försäkringsfallet. Hon har endast tillgodoräknats PGI för tre år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden har tagits fram och omräknats enligt följande

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	110 000 kr	118 280 kr	119 624 kr
2011	130 000 kr	139 785 kr	145 337 kr
2010	0 kr	-	-
2009	0 kr	-	-
2008	110 000 kr	118 280 kr	128 377 kr
2007	0 kr	-	-
2006	0 kr	-	-
2005	0 kr	-	-

Genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna beräknas:
 $(119\,624 + 145\,337 + 128\,377) \div 3 = 131\,113$ kr

Karolinas antagandeinkomst är 131 113 kronor.

Exempel

Conny ansöker om hel sjukersättning. Hel sjukersättning beviljas och ska betalas ut från och med maj 2013. Försäkringsfallet fastställs till år 2013. Han fyller 53 år det år försäkringsfallet inträffar. Eftersom den försäkrade har fyllt 53 år det år då försäkringsfallet inträffar är ramtiden 5 år. Vid beräkningen av antagandeinkomsten kan den försäkrade under ramtiden endast tillgodoräknas en omräknad bruttoinkomst på 95 000 kronor för inkomståret 2008. Antagandeinkomsten beräknas:

$$(95\,000 + 0 + 0) \div 3 = 31\,667 \text{ kr}$$

Connys antagandeinkomst är 31 667 kronor.

3.4.2 Beräkning av antagandeinkomst – alternativregeln för personer under 30 år

För beräkning av antagandeinkomst för personer som är under 30 år finns en alternativregel. Den innebär att antagandeinkomsten får beräknas på genomsnittet av de två högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under en ramtid av tre år. Finns bara en bruttoårsinkomst under denna ramtid upptas det andra året med 0 kronor.

Alternativregeln ska användas om den ger en högre antagandeinkomst än huvudregeln skulle göra. (34 kap. 10 § SFB)

Skälet till att det finns en alternativregel är att yngre personer som drabbats av arbetsförmåga i större utsträckning än äldre saknar en sådan långvarig etablering på arbetsmarknaden med flera års inkomster som ger det bästa utfallet vid tillämpning av huvudregeln (prop. 2000/01:96 avsnitt 19.1, s. 184).

Det finns ett komplement till alternativregeln. Det är att den sjukpenninggrundande inkomst (SGI) som den försäkrade skulle ha haft vid tidpunkten för försäkringsfallet, får användas som bruttoårsinkomst för året före försäkringsfallsåret. Observera att SGI:n inte får överstiga 7,5 prisbasbelopp. Denna SGI ska användas som bruttoårsinkomst för året före försäkringsfallsåret om

- den försäkrade kan tillgodoräknas bruttoårsinkomst för året före försäkringsfallsåret, och
- SGI, till den del av SGI som inte överstiger 7,5 prisbasbelopp, är högre än den omräknade bruttoårsinkomsten för året före försäkringsfallsåret.

(34 kap. 11 § SFB och prop. 2005/06:142 Höjt inkomsttak vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och höjd lägsta nivå för hel föräldrapenning, s. 18)

Läs mer om beräkning av sjukpenninggrundande inkomst i vägledning (2004:5) *Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid*.

Exempel

Robin ansöker om halv aktivitetsersättning. Halv aktivitetsersättning beviljas och ska betalas ut från och med juli 2013. Försäkringsfallet fastställs till april 2013. Den sjukpenninggrundande inkomsten för Robin är 140 000 kronor vid tidpunkten för försäkringsfallet. Han fyller 23 år det år då försäkringsfallet inträffar. Ramtiden är därför 8 år vid beräkning av antagandeinkomst enligt huvudregeln. Han har endast tillgodoräknats PGI för två år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden har tagits fram och omräknats enligt följande:

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	150 000 kr	161 290 kr	163 123 kr
2011	150 000 kr	161 290 kr	167 696 kr
2010	0 kr	-	-
2009	0 kr	-	-
2008	0 kr	-	-
2007	0 kr	-	-
2006	0 kr	-	-
2005	0 kr	-	-

Antagandeinkomst enligt huvudregeln beräknas. Genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2012–2005 tas fram:
 $(163\,123 + 167\,696 + 0) \div 3 = 110\,273$ kr

Robins antagandeinkomst enligt huvudregeln är 110 273 kronor.

Antagandeinkomst enligt alternativregeln beräknas därefter. Den sjukpenninggrundande inkomsten vid tidpunkten för försäkringsfallet kan inte användas som bruttoårsinkomst för året före försäkringsfallsåret på grund av den är lägre

än bruttoårsinkomsten för året före försäkringsfallsåret (140 000 kronor jämfört med 163 123 kronor). Genomsnittet av de två högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2012–2010 tas fram:
 $(163\,123 + 167\,696) \div 2 = 165\,410$ kronor

Robins antagandeinkomst enligt alternativregeln är 165 410 kronor.

Eftersom beräkning enligt alternativregeln innebär en högre antagandeinkomst än huvudregeln för den försäkrade tillämpas alternativregeln (165 410 kronor jämfört med 110 273 kronor). Robins antagandeinkomst blir därför 165 410 kronor.

Exempel

Linda beviljas hel sjukersättning och den ska betalas ut från och med juli 2017. Försäkringsfallet fastställs till april 2017. Lindas sjukpenninggrundande inkomst är 250 000 kronor vid tidpunkten för försäkringsfallet. Hon är 24 år det år då försäkringsfallet inträffar och ramtiden är därför 8 år vid beräkning av antagandeinkomst enligt huvudregeln. Hon har endast tillgodoräknats PGI för fem år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden har tagits fram och omräknats enligt följande

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2016	143 600 kr	154 409 kr	156 152 kr
2015	107 600 kr	154 409 kr	116 479 kr
2014	122 800 kr	132 043 kr	133 233 kr
2013	105 200 kr	113 118 kr	113 881 kr
2012	47 200 kr	50 753 kr	51 676 kr
2011	0 k	-	-
2010	0 k	-	-
2009	0 k	-	-

Antagandeinkomst enligt huvudregeln beräknas. Genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2016–2009 tas fram:
 $(156\,152 + 116\,479 + 133\,233) \div 3 = 135\,288$ kronor

Lindas antagandeinkomst enligt huvudregeln är 135 288 kronor.

Därefter beräknas antagandeinkomsten enligt alternativregeln. Eftersom den sjukpenninggrundande inkomsten vid tidpunkten för försäkringsfallet är högre än den omräknade bruttoårsinkomsten för året före försäkringsfallsåret (250 000 kronor jämfört med 156 152 kronor) används den sjukpenninggrundande inkomsten vid tidpunkten för försäkringsfallet som bruttoårsinkomst för året före försäkringsfallsåret. Genomsnittet av de två högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2016–2014 tas fram:
 $(250\,000 + 133\,233) \div 2 = 191\,617$ kronor

Lindas antagandeinkomst enligt alternativregeln är 191 617 kronor.

Eftersom beräkning enligt alternativregeln innebär en högre antagandeinkomst än huvudregeln tillämpas alternativregeln (191 617 kronor jämfört med 135 288 kronor). Lindas antagandeinkomst blir därför 191 617 kronor.

Exempel

Joel ansöker om hel aktivitetsersättning. Hel aktivitetsersättning beviljas och ska betalas ut från och med juni 2013. Försäkringsfallet fastställs till mars 2013. Den sjukpenninggrundande inkomsten för Joel är 160 000 kronor vid tidpunkten för försäkringsfallet. Han är 27 år det år då försäkringsfallet inträffar och ramtiden är därför 8 år vid beräkning av antagandeinkomst enligt huvudregeln. Han har endast tillgodoräknats PGI för fem år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden har tagits fram och omräknats enligt följande:

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	0 kr	-	-
2011	0 kr	-	-
2010	0 kr	-	-
2009	78 900 kr	84 839 kr	88 209 kr
2008	140 700 kr	151 290 kr	164 205 kr
2007	132 400 kr	142 366 kr	157 203 kr
2006	127 900 kr	137 527 kr	154 155 kr
2005	45 400 kr	48 817 kr	55 136 kr

Antagandeinkomst enligt huvudregeln beräknas. Genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2012–2005 tas fram:
 $(164\,205 + 157\,203 + 154\,155) \div 3 = 158\,521$ kr

Joels antagandeinkomst enligt huvudregeln är 158 521 kronor.

Antagandeinkomst enligt alternativregeln beräknas därefter. På grund av att den försäkrade inte kan tillgodoräknas någon bruttoårsinkomst under ramtiden 2012–2010 kan alternativregeln inte tillämpas. Joels antagandeinkomst blir därför 158 521 kronor.

Exempel

Fatima ansöker om hel aktivitetsersättning. Hel aktivitetsersättning beviljas och ska betalas ut från och med september 2013. Försäkringsfallet fastställs till juni 2013. Den sjukpenninggrundande inkomsten för Fatima är 185 000 kronor vid tidpunkten för försäkringsfallet. Hon är 28 år det år då försäkringsfallet inträffar och ramtiden är därför 8 år vid beräkning av antagandeinkomst enligt huvudregeln. Hon har endast tillgodoräknats PGI för sex år inom ramtiden. Bruttoårsinkomsterna inom ramtiden har tagits fram och omräknats enligt följande:

År inom ramtiden	PGI	Bruttoårsinkomst (PGI med tillägg för debiterade allmänna pensionsavgifter)	Omräknad bruttoårsinkomst med hänsyn till förändringar av prisbasbeloppet
2012	140 000 kr	150 538 kr	
2011	0 kr	-	-
2010	0 kr	-	-
2009	78 900 kr	84 839 kr	88 209 kr
2008	156 200 kr	167 957 kr	182 295 kr
2007	132 400 kr	142 366 kr	157 203 kr
2006	127 900 kr	137 527 kr	154 155 kr
2005	45 400 kr	48 817 kr	55 136 kr

Antagandeinkomst enligt huvudregeln beräknas. Genomsnittet av de tre högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2012–2005 tas fram:
 $(182\,295 + 157\,203 + 154\,155) \div 3 = 164\,551$ kr

Fatimas antagandeinkomst enligt huvudregeln är 164 551 kronor.

Antagandeinkomst enligt alternativregeln beräknas därefter. Med anledning av att den sjukpenninggrundande inkomsten vid tidpunkten för försäkringsfallet är högre än den omräknade bruttoårsinkomsten för året före försäkringsfallsåret (185 000 kronor jämfört med 152 248 kronor) används den som bruttoårsinkomst för året före försäkringsfallsåret. Genomsnittet av de två högsta omräknade bruttoårsinkomsterna under ramtiden 2012–2010 tas fram:
 $(185\,000 + 0) \div 2 = 92\,500$ kr

Fatimas antagandeinkomst enligt alternativregeln är 92 500 kronor.

Eftersom beräkning enligt huvudregeln innebär en högre antagandeinkomst än alternativregeln för den försäkrade tillämpas huvudregeln (164 551 kronor jämfört med 92 500 kronor). Fatimas antagandeinkomst blir därför 164 551 kronor.

3.4.3 Omräkning av antagandeinkomst vid ändring av prisbasbelopp

Beräknad antagandeinkomst är knutet till prisbasbeloppet. Tidpunkten för när första anknytningen görs är det år då ersättningen ska börja lämnas och när förändringar sker i prisbasbeloppet ska antagandeinkomsten räknas om till aktuellt penningvärde. (34 kap. 5 § SFB och prop. 2000/01:96 s. 95)

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen är därigenom värdesäkrad. Detta görs genom att antagandeinkomsten multipliceras med kvoten av det förändrade prisbasbeloppet (PBB1) och det tidigare gällande prisbasbeloppet (PBB2) enligt följande:

$$\text{Omräknad antagandeinkomst} = \text{antagandeinkomst} \times \frac{\text{PBB1}}{\text{PBB2}}$$

Exempel

Inger är beviljad hel sjukersättning från och med maj 2012. Hennes antagandeinkomst är fastställd till 127 068 kronor för år 2012. PBB för år 2012 antas vara 44 000 kronor. År 2013 antas PBB ändras till 44 500 kronor. Antagandeinkomsten räknas om enligt följande:

Omräknad antagandeinkomst för år 2013 med hänsyn till förändringar av PBB	$127\,068 \times \frac{44\,500}{44\,000} = 128\,512 \text{ kr}$
---	---

Ingers antagandeinkomst för år 2013 fastställs till 128 512 kronor.

3.5 Beräkning av inkomstrelaterad ersättning

Som framgått ovan beräknas den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen på basis av den försäkrades antagandeinkomst. Efter att antagandeinkomsten beräknats på de omräknade bruttoårsinkomsterna med eventuell omräkning av antagandeinkomsten med hänsyn till förändring av prisbasbelopp, kan ersättningens storlek tas fram.

3.5.1 Beräkning av hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning

Hel inkomstrelaterad ersättning beräknas med 64,7 procent av den försäkrades antagandeinkomst (34 kap. 12 § SFB). Beräkningen av den hela inkomstrelaterade ersättningen kan beskrivas med följande formel:

Hel inkomstrelaterad ersättning
 = $0,647 \times$ antagandeinkomsten

3.5.2 Minskning av hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning med hänsyn till beviljad ersättningsgrad

Partiell inkomstrelaterad ersättning beräknas med så stor andel som motsvarar den andel av ersättning som den försäkrade har rätt till: tre fjärdedels, halv och en fjärdedels (34 kap. 13 § SFB). Proportioneringen görs före eventuell avräkning mot utländsk invaliditetspension eller utländska förmåner som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning, se vidare nedan. Minskningen av hel inkomstrelaterad ersättning med hänsyn till beviljad förmånsnivå kan beskrivas med följande formel:

Andel av hel inkomstrelaterad ersättning =
 Hel inkomstrelaterad ersättning \times förmånsnivån

Exempel

Paulina ska beviljas halv aktivitetsersättning från och med november 2015. Hennes antagandeinkomst fastställs till 272 176 kronor. Den halva inkomstrelaterade ersättningen beräknas så här:

Hel inkomstrelaterad aktivitetsersättning	$272\,176 \times 0,647 = 176\,098 \text{ kr}$
Andel av hel inkomstrelaterad aktivitetsersättning	$176\,098 \times 0,5 = 88\,049 \text{ kr}$

Halv inkomstrelaterad aktivitetsersättning betalas ut med 88 049 kronor per år.

3.5.3 Minskning med utländsk invaliditetspension eller utländska förmåner som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning

Inkomstrelaterad ersättning ska minskas med sådana utländska förmåner som den försäkrade får om de motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning, eller är en pension vid invaliditet. Minskning görs såväl för inkomstrelaterade förmåner som för grundskyddsförmåner. (34 kap. 14 § SFB och prop. 2000/01:96 s. 185)

Exempel

Ivan ska beviljas halv sjukersättning från och med maj 2015. Hans antagandeinkomst fastställs till 127 067 kronor. Dessutom betalas det ut en utländsk invaliditetspension med 15 000 kronor per år. Den halva inkomstrelaterade ersättningen beräknas så här:

Hel inkomstrelaterad sjukersättning	$127\,067 \times 0,647 = 82\,212$ kr
Andel av hel inkomstrelaterad sjukersättning	$82\,212 \times 0,5 = 41\,106$ kr
Halv inkomstrelaterad sjukersättning efter avräkning mot utländsk invaliditetspension	$41\,106 - 15\,000 = 26\,106$ kr

Halv inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut med 26 106 kronor per år.

De särskilda frågeställningar som uppkommer vid beräkning av inkomstrelaterad ersättning när den försäkrade har varit försäkrad enligt flera länders lagstiftningar inom EU/EES eller Schweiz beskrivs närmare i vägledning (2010:2).

4 Beräkning av sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning

Sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning grundas på tillgodoräknad försäkringstid. I detta kapitel beskrivs vad som krävs för att få garantiersättning, vad som tillgodoräknas som försäkringstid samt hur ersättningen beräknas. Slutligen beskrivs villkoret för rätt till utbetalning av garantiersättning när den försäkrade också uppfyller förutsättningarna för rätt till efterlevandestöd eller garantipension till änkepension. Frågan om hur EU:s regler och avtal om social trygghet påverkar garantiersättningen beskrivs i vägledning (2010:2).

Beräkningen av garantiersättning kan sammanfattningsvis illustreras med följande ordning.

1. Beräkning av försäkringstid.
2. Beräkning av hel garantinivå.
3. Omräkning av hel garantinivå med hänsyn till förändring av prisbasbelopp.
4. Minskning av hel garantinivå med hänsyn till tillgodoräknad försäkringstid.
5. Minskning av hel garantinivå med hänsyn till hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning.
6. Minskning av hel garantinivå med utländsk invaliditetspension eller utländska förmåner som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning, under förutsättning att de inte är att likställa med garantiersättning.
7. Minskning av hel garantiersättning med hänsyn till beviljad ersättningsnivå.

Det slutliga resultatet av beräkningarna i punkterna 1–7 motsvarar garantiersättning i det enskilda fallet.

4.1 Allmänt om garantiersättning

Det huvudsakliga syftet med en garantiersättning är att tillförsäkra ett grundskydd för personer som är bosatta i Sverige och som saknar eller har rätt till endast en låg inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning. Det gäller personer som under tiden före försäkringsfallet haft låga eller inga förvärvsinkomster. Det krävs emellertid att de under tiden före försäkringsfallet har haft en rimlig anknytning till Sverige. (Prop. 2000/01:96, s. 107)

Huvudregeln är att endast den som är försäkrad vid tidpunkten för försäkringsfallet och från och med den tidpunkt som ersättning lämnas har rätt till sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning. Det medför att personer som är arbetsoförmögna på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning redan när de bosätter sig i Sverige som huvudregel inte har rätt till garantiersättning. Undantag görs från kravet att den försäkrade ska vara försäkrad vid försäkringsfallet för den vars försäkringsfall har inträffat före det år hen fyllde 18 år. (33 kap. 5 § SFB, prop. 2000/01:96 s. 79 och prop. 2001/02:119 s. 55)

Garantiersättning grundas på tillgodoräknad försäkringstid – faktisk och framtida försäkringstid. För rätt till garantiersättning fordras minst tre års tillgodoräknad försäkringstid och för oavkortad ersättning fordras minst 40 års försäkringstid inklusive framtida försäkringstid fram till och med det år den försäkrade fyller 65 år. År tiden

kortare reduceras garantiersättningen med 1/40 för varje år som fattas (35 kap. 2, 3 och 20 §§ SFB). För den som har försäkringsfall före 1 januari 2023 räknas den framtida försäkringstiden fram till och med det år då den försäkrade fyller 64 år. Se vidare i avsnitt 4.3.1.

Reglerna för beräkningen av försäkringstid är i allt väsentligt utformade enligt de principer som gällde före 2003 för beräkning av bosättningstid för rätt till folkpension i form av förtidspension. Se vidare avsnitt 4.2 och avsnitt 4.3.

Särskilda regler kan gälla för personer som omfattas av förordning 883/2004, av förordning 1408/71 eller av ett avtal om social trygghet. De särskilda reglerna kan medföra såväl utökning som begränsningar i tillämpningen av bestämmelserna om garantiersättning, se vidare i vägledning (2010:2) och vägledning (2017:1).

4.1.1 Vem kan få garantiersättning?

Rätt till garantiersättning har en försäkrad som saknar inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning eller vars inkomstrelaterade ersättning understiger en viss nivå (garantinivå) om den försäkrade

- uppfyller villkoren enligt 33 kap. SFB för rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning,
- är försäkrad för garantiersättningen vid tidpunkten för försäkringsfallet och från och med den tid då ersättningen ska betalas ut eller
- är omfattad av en annan medlemsstats lagstiftning vid tidpunkten för försäkringsfallet och har rätt att få sin garantiersättning samordnad och beräknad enligt förordning 883/2004 eller förordning 1408/71, och
- tillgodoräknas en försäkringstid om minst tre år som beskrivs nedan

(33 kap. 5 §, 35 kap. 2 och 3 §§ SFB samt artikel 51.3 i förordning 883/2004)

Läs mer

Närmare beskrivning av försäkringsvillkoren hittar du i vägledningarna 2013:1 och 2013:2 och mer information om beräkning av garantiersättning enligt förordning 883/2004 hittar du i vägledning (2010:2). Se även vägledning (2017:1).

4.1.2 Minst tre års försäkringstid

För rätt till garantiersättning krävs att den försäkrade kan tillgodoräknas en försäkringstid om minst tre år (35 kap. 3 § SFB). Vad som tillgodoräknas som försäkringstid beskrivs i avsnittet nedan.

Om den försäkrade endast har ett eller två år med försäkringstid i Sverige kan enligt artikel 6 i förordning 883/2004 försäkringstid i Sverige läggas samman med försäkringstid i annat EU/EES-land eller Schweiz. Se vidare i vägledning (2010:2) och (2017:1).

4.1.3 Vad är försäkringstid?

35 kap. 4 § SFB

Försäkringstid för rätt till garantiersättning tillgodoräknas en försäkrad

1. enligt 6–11 §§ under tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet (faktisk försäkringstid),
 2. enligt 12 och 13 §§ för tiden därefter till och med det år då han eller hon fyller 65 år (framtida försäkringstid), och
 3. enligt 14 och 15 §§ om försäkringsfallet har inträffat före 18 års ålder
-

Det finns två typer av försäkringstid – faktisk och framtida försäkringstid. Faktisk försäkringstid kan tillgodoräknas från och med den 1 januari det år den försäkrade fyller 16 år till och med den 31 december året före försäkringsfallet. Framtida försäkringstid kan tillgodoräknas från och med den 1 januari det år försäkringsfallet inträffar till och med den 31 december det år den försäkrade fyller 65 år. I de fall där försäkringsfallet inträffade före den 1 januari 2023 ska den framtida försäkringstiden dock räknas till och med den 31 december det år den försäkrade fyller 64 år. Läs mer i avsnitt 4.3.1 om framtida försäkringstid när försäkringsfallet har inträffat före 2023.

I de fall försäkringsfallet har inträffat före året då den försäkrade fyllde 18 år finns en alternativ beräkning av försäkringstid, som innebär att hela tiden från och med det år den försäkrade fyllde 16 år till och med det år då hen fyller 64 eller 65 år kan tillgodoräknas som försäkringstid. Läs mer i avsnitt 4.3.2.

Vad som är att anse som försäkringstid före år 2003 och före år 2001 beskrivs nedan i avsnitt 4.4 Vad är försäkringstid före år 2003 och avsnitt 4.5 Vad är försäkringstid före år 2001.

Varje sammanhängande period som försäkringstid ska beräknas var för sig. Tiden kan beräknas i hela kalenderår, hela kalendermånader och resterande antal dagar. Om perioden inte börjar eller slutar vid ett månadsskifte kommer ett antal enskilda dagar att befinna sig före den första respektive efter den sista hela kalendermånaden. Blir antalet kalendermånader 12 eller fler kan de omvandlas i år och månader. Om de enskilda dagarna sammanlagt blir 30 eller fler kan de omvandlas i månader och dagar.

Exempel

Anna har varit bosatt i Sverige under perioden 16 juni 2005–29 september 2013. Hennes faktiska försäkringstid ska beräknas. Om perioden delas upp i år, månader och dagar blir det så här:

7 hela kalenderår (2006–2012),

6 hela kalendermånader under år 2005 (juli–december) och 8 kalendermånader under 2013 (januari–augusti) vilket är sammanlagt 14 månader eller 1 år och 2 månader,

15 resterande dagar under år 2005 (16–30 juni) och 29 resterande dagar under 2013 (1–29 september) vilket är sammanlagt 44 dagar eller 1 månad och 14 dagar,

Perioden omfattar alltså totalt 8 år, 3 månader och 14 dagar.

När de olika perioderna med faktisk försäkringstid (bosättnings- och eventuell vistelsetid i Sverige samt hemlandstid) lagts samman, ska summan avrundas nedåt till närmaste

hela antal månader. Detsamma gäller för den framtida försäkringstiden (35 kap. 5 § SFB). I exemplet ovan blir den avrundade tiden 8 år och tre månader.

När därefter perioderna faktisk försäkringstid och framtida försäkringstid lagts samman ska summan avrundas nedåt till närmaste hela antal år och utgör då den försäkrades sammanlagda försäkringstid (35 kap. 5 § SFB).

4.2 Beräkning av faktisk försäkringstid

Som faktisk försäkringstid räknas den tid som kan tillgodoräknas som försäkringstid i Sverige från och med det år den försäkrade fyller 16 år till och med året före försäkringsfallsåret. Faktisk försäkringstid utgörs av bosättning respektive vistelsetid i Sverige och hemlandstid (35 kap. 4 och 6–11 §§ SFB).

4.2.1 Bosättningstid i Sverige

Som faktisk försäkringstid ska tillgodoräknas tid under vilken en person ska anses ha varit bosatt här i landet enligt 5 kap. SFB. För beskrivning av vem som anses bosatt i Sverige se vägledning (2017:1).

Vid beräkning av bosättningstid i Sverige för biståndsarbetare m.fl. som enligt 5 kap. 6 § SFB anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands, ska emellertid bortses från tid för vilken den utsände, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådana utländska förmåner från det andra landet som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning eller som utgör invaliditetspension och som är att likställa med garantiersättning (35 kap. 11 § SFB).

Den aktuella paragrafen är en begränsningsregel vid beräkning av bosättningstid i Sverige. Om personen i fråga under den tid hen varit utsänd tjänat in en sådan förmån i det andra landet får hen alltså inte tillgodoräkna sig den tiden som bosättningstid i Sverige. (Prop. 2000/01:96 s. 186)

Den beräknade faktiska försäkringstiden för bosättningstid i Sverige minskas om den utländska förmånen utbetalas även vid bosättning i Sverige. Om förmånen liksom garantiersättningen är av utfyllnadskaraktär kommer den inte att reducera garantiersättningen. För att undvika överkompensation ska därför bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådan invaliditetsförmån från det andra landet som inte reducerar garantiersättningen. (Prop. 2000/01:96 s. 110)

Med biståndsarbetare m.fl. avses personer som utsänds från Sverige för arbete i annat land av ett svenskt trossamfund eller organ som är knutet till ett sådant samfund eller en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. En person som tillhör denna kategori anses fortfarande bosatt i Sverige vid utlandsarbetet om utlandsvistelsen kan antas vara längst fem år (5 kap. 6 § SFB). Du kan läsa mer om detta i vägledning (2017:1).

4.2.2 Vistelsetid i Sverige

För den som inte är svensk medborgare krävs det i regel uppehållstillstånd vid vistelse i Sverige längre tid än tre månader för att omfattas av socialförsäkringsskyddet. Detta krav gäller dock inte för medborgare i Norden. EES-medborgare och deras familjemedlemmar behöver inte heller ha uppehållstillstånd om de uppfyller kraven på uppehållsrätt i Sverige (2 kap. 8 b § och 3 a kap. UtL). Försäkringskassan ska dock inte bedöma om personen har uppehållsrätt eller inte vid bedömningen av ifall personen är bosatt i Sverige. Se vägledning (2017:1) och vägledning (2010:2).

Tiden under vilken en person har vistats här efter ansökan om uppehållstillstånd till dess att en person betraktas som bosatt här ska tillgodoräknas som faktisk försäkringstid om personen oavbrutet har vistats här i landet under nämnda tidsperiod, dock tidigast från och med ankomstdagen (35 kap. 7 § SFB). Förutsättningen är att uppehållstillstånd

meddelas. (Domsnytt 08/2006 sid. 13) Migrationsverket har uppgifter om datum för ansökan om och beviljande av uppehållstillstånd.

4.2.3 Hemlandstid

För en försäkrad som beviljats uppehållstillstånd därför att hen var flykting gäller särskilda regler för beräkning av faktisk försäkringstid. Detsamma gäller för alternativt skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd. Den som haft mycket starka skäl att lämna sitt hemland kan antas ha gått miste om förvärvade invaliditetsförmåner där genom att fly. En försäkrad som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716), UtL, eller som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 § UtL, eller enligt motsvarande äldre bestämmelser eller beviljats statusförklaring enligt 4 kap. 3 c § UtL eller motsvarande förklaring enligt äldre bestämmelser får därför möjlighet att kompensera detta genom att få tillgodoräknas del av tiden från det tidigare hemlandet som faktisk försäkringstid. (35 kap. 8–10 §§ SFB och prop. 1992/93:7 Om rätten till folkpension m.m. s. 69.)

Flyktingar (eller så kallade konventionsflyktingar)

Sverige har skrivit på FN:s konvention av den 28 juli 1951 om flyktingars rättsliga ställning, den så kallade Genèvekonventionen. Flyktingaskälen som anges i konventionen är inskrivna i 4 kap. 1 § UtL.

Med flykting avses en utlänning som befinner sig utanför det land som hen är medborgare i, därför att hen känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning, och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill använda sig av detta lands skydd. Vad som nu sagts gäller oberoende av om förföljelsen utgår från landets myndigheter eller dessa inte kan antas bereda trygghet mot förföljelse från enskilda. (4 kap. 1 § första och andra stycket UtL)

Som flykting ska även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill använda sig av detta lands skydd. (4 kap. 1 § tredje stycket UtL)

Kvotflyktingar

Sverige tar emot kvotflyktingar dvs. en viss årlig andel av personer som FN:s flyktingorgan UNHCR bedömt vara i behov av vidarebosättning i ett nytt hemland. UNHCR föreslår Migrationsverket att en viss grupp personer ska tas emot i Sverige. Alla som finns under UNHCR:s beskydd kan inte klassas som flyktingar enligt svensk utlänningslag. För att det ska vara möjligt för Sverige att ta emot dem måste Migrationsverket kunna klassa dem som flyktingar eller alternativt skyddsbehövande enligt UtL. Om Migrationsverket accepterar dem har de sitt permanenta uppehållstillstånd klart redan när de kommer till Sverige. De personer som Migrationsverket har accepterat är att betrakta som flyktingar eller som alternativt skyddsbehövande i utlänningslagens mening och kan även ansöka om statusförklaring, dvs. om en flyktingstatusförklaring eller om alternativ skyddsstatusförklaring (4 kap. 3, 3 a och 3 c §§ UtL)

Reglerna skiljer sig åt beroende på när uppehållstillstånd beviljats.

Migrationsverket har handlingar (beslut om uppehållstillstånd) av vilka det framgår om uppehållstillstånd beviljats.

Som faktisk försäkringstid får tillgodoräknas del av tid då den försäkrade har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med den 1 januari det år hen fyller 16 år till tidpunkten då hen först ankom till Sverige. Har en person beviljats uppehållstillstånd före den 1 januari 1999 kan endast hemlandstid fram till och med året före ankomsten till Sverige

tillgodoräknas som faktisk försäkringstid. (35 kap. 8 och 9 §§ SFB, 4 kap. 23 § första stycket SFBP).

Med tidigare hemland menas det land som personen var medborgare i när hen beviljades uppehållstillstånd i Sverige. Det innebär att bosättningstid i andra länder än det som flyktingen var medborgare i vid beviljandet av uppehållstillståndet, inte får tillgodoräknas som faktisk försäkringstid för hemlandstid. Som framgått ovan gäller särreglerna även för statslösa personer. För statslösa räknas hemlandstiden i det land som hen vanligen vistades i när uppehållstillstånd beviljades. (35 kap. 8 och 9 §§ SFB och prop. 1992/93:7 s. 92)

Har den försäkrade befunnit sig i ett annat land där hen beretts en tillfällig fristad före ankomsten till Sverige ska den tiden likställas med bosättningstid i hemlandet (35 kap. 10 § SFB). Sådan tid är då personen vistats viss tid i flyktingförläggning i annat land än i hemlandet (prop. 1997/98:152 Garantipension m.m. s. 147).

Exempel

En irakisk medborgare med flyktingstatus flyr till Sverige och beviljas uppehållstillstånd här. Före ankomsten till Sverige hade hon bott 5 år i Egypten och 13 år i Irak. Som faktisk försäkringstid för hemlandstid får endast tillgodoräknas bosättningstiden i Irak.

Den som en gång fått uppehållstillstånd har rätt att få sin hemlandstid tillgodoräknad som faktisk försäkringstid även om hen vid beviljandet av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen inte längre tillhör någon av de kategorier som har rätt till uppehållstillstånd, till exempel därför att hen har blivit svensk medborgare eller senare återkommer och då beviljas uppehållstillstånd av humanitära skäl (prop. 1992/93:7 s. 92).

Exempel

En man beviljas uppehållstillstånd i Sverige i januari 2006. Han var då afghansk medborgare. Mannen återvänder till Afghanistan i mars 2009 och hans flyktingstatus återkallades därmed. Han återkom till Sverige i mars 2010 och beviljades uppehållstillstånd av humanitära skäl (alltså inte som flykting) i maj 2010. Mannen ansöker om sjukersättning från och med januari 2011. Eftersom han en gång fått uppehållstillstånd beviljat som flykting, ska särreglerna för beräkning av faktisk försäkringstid för hemlandstid tillämpas vid handläggningen av hans ansökan om sjukersättning.

För den som tillgodoräknas faktisk försäkringstid (bosättnings- och vistelsetid) i Sverige under hela tiden från den första ankomsten till och med den 31 december året före försäkringsfallet räknas faktisk försäkringstid för all tid i hemlandet från och med 16 års ålder till ankomsten till Sverige. För den som efter ankomsten under viss tid inte har varit bosatt i Sverige görs en andelsberäkning. (35 kap. 8–10 §§ SFB)

Om den försäkrade inte tillgodoräknas faktisk försäkringstid för hela tiden från ankomsten till Sverige till och med den 31 december året före försäkringsfallet, ska tiden i hemlandet räknas i förhållande till den faktiska försäkringstiden i Sverige jämfört med den möjliga försäkringstiden här från ankomsten till och med den 31 december året före försäkringsfallet. Endast viss andel av bosättningstiden i hemlandet får alltså

tillgodoräknas som faktisk försäkringstid för hemlandstid, nämligen så stor andel som motsvarar förhållandet mellan

- den tid under vilken den försäkrade tillgodoräknats faktisk försäkringstid i Sverige (bosättningstid och vistelsetid i Sverige) från den första ankomsten till landet till och med den 31 december året före försäkringsfallet och
- hela den möjliga försäkringstiden, dvs. hela tidsrymden från den första ankomsten till Sverige till och med den 31 december året före försäkringsfallet.

(35 kap. 8 och 9 §§ SFB)

Eftersom tillgodoräkningsbar tid i hemlandet är beroende av bosättningstid eller vistelsetid eller båda i Sverige, krävs att den försäkrade har viss minsta bosättningstid eller vistelsetid i Sverige före det kalenderår då försäkringsfallet inträffade (35 kap. 8 och 9 §§ SFB). Denna minsta tid kan vara så kort som endast en dag (prop. 1997/98:152 s. 53).

Vid beräkning av faktisk försäkringstid för hemlandstid ska bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige har rätt till sådana utländska förmåner från det andra landet som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning eller som utgör invaliditetspension och som är att likställa med garantiersättning (35 kap. 9 § SFB). Detta är en begränsningsregel vid beräkning av hemlandstid. Om personen i fråga under den tid hen varit bosatt i det tidigare hemlandet tjänat in en sådan förmån får hen alltså inte tillgodoräkna sig den tiden som faktisk försäkringstid för hemlandstid.

Den beräknade faktiska försäkringstiden för hemlandstid minskas om den utländska förmånen utbetalas även vid bosättning i Sverige. Om förmånen liksom garantiersättningen är av utfyllnadskaraktär kommer den inte att reducera garantiersättningen. För att undvika överkompensation ska därför bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige, har rätt till sådan invaliditetsförmån från det andra landet, som inte reducerar garantiersättningen. (Prop. 2000/01:96 s.110)

Beräkningen av den andel som får tillgodoräknas som faktisk försäkringstid för hemlandstid kan i en formel beskrivas som

Faktisk försäkringstid för hemlandstid =

$$\frac{\text{Hemlandstid} \times \text{bosättningstid och vistelsetid i Sverige}}{\text{Möjlig försäkringstid i Sverige}}$$

Före beräkningen av den andel som får tillgodoräknas som faktisk försäkringstid ska hemlandstiden minskas med eventuell tid för utländsk invaliditetspension eller utländsk förmån som motsvarar sjukersättning och aktivitetsersättning och som är att likställa med garantiersättning.

För att kunna beräkna den andel av tiden i hemlandet som ska tillgodoräknas som faktisk försäkringstid, kan varje sammanhängande period (bosättningstid i hemlandet, bosättnings- och vistelsetid i Sverige och möjlig försäkringstid) omvandlas från år, månader och dagar till decimalbråk med fyra decimaler. Antalet decimaler behöver vara fyra för att ge tillräcklig precision i beräkningarna.

Exempel

En person som har beviljats uppehållstillstånd som flykting i Sverige ansöker om sjukersättning 10 år efter ankomsten till Sverige. Hon ansökte om uppehållstillstånd samma dag som hon kom hit och har varit bosatt och vistats oavbrutet här sedan ankomsten till Sverige

Bosättnings- och vistelsetid i Sverige:	10 år
Möjlig försäkringstid i Sverige sedan ankomsten hit:	10 år
Bosättningstid i hemlandet:	20 år
Faktisk försäkringstid för hemlandstid:	20 år

Eftersom personen har varit bosatt och vistats oavbrutet i Sverige under hela den möjliga försäkringstiden från första ankomsten till och med den 31 december året före försäkringsfallet får all hemlandstid tillgodoräknas som faktisk försäkringstid, dvs. 20 år.

Sammanlagd faktisk försäkringstid: 30 år (10 år bosättnings- och vistelsetid i Sverige + 20 år faktisk försäkringstid för hemlandstid)

Exempel

En person som har beviljats uppehållstillstånd som flykting i Sverige ansöker om sjukersättning 10 år efter ankomsten till Sverige. Hon har inte bott eller vistats oavbrutet i Sverige sedan ankomsten hit, utan 5 år i Sverige och 5 år i ett annat land än hemlandet

Bosättnings- och vistelsetid i Sverige:	5 år
Möjlig försäkringstid i Sverige sedan ankomsten hit:	10 år
Bosättningstid i hemlandet:	20 år
Faktisk försäkringstid för hemlandstid:	$20 \times \frac{5}{10} = 10 \text{ år}$

Eftersom personen endast har varit bosatt/vistats i Sverige 5 av 10 möjliga år sedan ankomsten till Sverige får all hemlandstid inte tillgodoräknas som faktisk försäkringstid. Hon får tillgodoräkna sig faktisk försäkringstid för 5/10-delar av de 20 hemlandsåren, dvs. 10 år.

Sammanlagd faktisk försäkringstid: 15 år (5 år bosättnings- och vistelsetid i Sverige + 10 år faktisk försäkringstid för hemlandstid)

Exempel

En person som föddes 1961 lämnade sitt hemland som flykting den 15 april 1996. Han vistades först i en flyktingförläggning i Tyskland. Den 15 januari 1997 kommer han till Sverige och ansöker omedelbart om uppehållstillstånd. Han beviljas uppehållstillstånd och anses bosatt här från och med den 1 januari 1998. Från denna tidpunkt har han bott i Sverige fram till försäkringsfallet, utom perioden 30 januari 2012–15 november 2014 då han bott i Spanien. Försäkringsfallet inträffar år 2019.

Period	År	Månader	Dagar
1. Bosättningstid i hemlandet från och med 16:e levnadsåret inkl. tid i Tyskland (770101–961231)	20	-	-
2. Vistelsetid i Sverige (970115–971231)	-	11	17

3. Bosättningstid i Sverige före vistelsen i Spanien (980101–120129)	14	-	29
4. Vistelsetid i Spanien (120130–141115)	2	9	17
5. Bosättningstid i Sverige efter vistelsen i Spanien t.o.m. året före försäkringsfallet (141116–181231)	4	1	15

Genom omvandling till decimalbråk blir varje kalendermånad (en tolftefels år) 0,0833 år. På motsvarande sätt är varje dag (ett 365-dels år) 0,0027 år.

Omvandling av tidsperioderna till decimalbråk ger följande:

Period 1: 20 år = 20

Period 2: $(11 \times 0,0833) + (17 \times 0,0027) = 0,9622$

Period 3: $14 + (29 \times 0,0027) = 14,0783$

Period 4: $2 + (9 \times 0,0833) + (17 \times 0,0027) = 2,7956$

Period 5: $4 + (1 \times 0,0833) + (15 \times 0,0027) = 4,1238$

Perioderna 2, 3 och 5 får fullt ut räknas som faktisk försäkringstid för vistelsetid och bosättningstid i Sverige. Period 4 får däremot inte alls räknas med på grund av att vistelsen i Spanien inte kan tillgodoräknas som faktisk försäkringstid.

För att därefter kunna ta fram den faktiska försäkringstiden för den tid då han har varit bosatt i sitt tidigare hemland ska hemlandstiden (20 år) multipliceras med kvoten av den faktiska försäkringstiden i Sverige ($0,9622 + 14,0783 + 4,1238$) dividerat med den möjliga försäkringstiden ($0,9622 + 14,0783 + 4,1238 + 2,7956$), dvs. hela tidsrymden från och med ankomsten till och med 31 december året före försäkringsfallet. Utifrån de beräknade decimalbråken och bestämmelsen som återgivits ovan beräknas denna andel till:

$$20 \times \frac{0,9622 + 14,0783 + 4,1238}{0,9622 + 14,0783 + 4,1238 + 2,7956} = 17,4539 \text{ år}$$

Avrundat blir den sammanlagda faktiska försäkringstiden 36 år och 7 månader ($0,9622$ år vistelsetid i Sverige + $18,2021$ år bosättningstid i Sverige + $17,4539$ faktisk försäkringstid för hemlandstid).

4.3 Beräkning av framtida försäkringstid

35 kap. 12 § SFB

Om den faktiska försäkringstiden enligt 6–11 §§ utgör minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet räknas hela tiden därefter till och med det år den försäkrade fyller 65 år som framtida försäkringstid.

35 kap. 13 § SFB

Om den faktiska försäkringstiden motsvarar mindre än fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet gäller följande.

Som framtida försäkringstid räknas en så stor andel av tiden från och med året för försäkringsfallet, till och med det år då den försäkrade fyller 65 år, som motsvarar kvoten mellan den faktiska försäkringstiden och fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet.

Under vissa förutsättningar kan även den försäkrades försäkringstid från och med försäkringsfallsåret till och med det år den försäkrade fyller 65 år räknas med som framtida försäkringstid. Detta gäller om försäkringsfallet inträffade 1 januari 2023 eller senare. Om försäkringsfallet inträffade före den 1 januari 2023 beräknas den framtida försäkringstiden till och med det år den försäkrade fyller 64 år, läs mer om det i avsnitt 4.3.1.

Den försäkrade måste kunna tillgodoräknas en sammanlagd faktisk försäkringstid med minst fyra femtedelar av möjlig försäkringstid i Sverige från och med 16-årsåret till och med året före försäkringsfallsåret för att få räkna med hela tiden från och med försäkringsfallsåret till och med det år den försäkrade fyller 65 år som *framtida försäkringstid*.

Om den försäkrade tillgodoräknats kortare faktisk försäkringstid än fyra femtedelar av möjlig försäkringstid får inte hela tiden från och med försäkringsfallsåret till och med det år den försäkrade fyller 65 år räknas med som framtida försäkringstid. En proportionering ska göras i sådana situationer. Så stor andel av försäkringstiden får tillgodoräknas som framtida försäkringstid som motsvarar förhållandet mellan den sammanlagda faktiska försäkringstid som kan tillgodoräknas från och med det år den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet och fyra femtedelar av möjlig försäkringstid i Sverige. Proportioneringen vid beräkning av framtida försäkringstid kan visas med följande formel:

Proportionerad framtida försäkringstid =

$$\text{framtida försäkringstid} \times \frac{\text{faktisk försäkringstid}}{\text{fyra femtedelar av möjlig försäkringstid}}$$

För att kunna beräkna den andel av försäkringstiden som får tillgodoräknas som framtida försäkringstid, kan den sammanlagda faktiska försäkringstiden omvandlas från år och månader till decimalbråk med fyra decimaler. Antalet decimaler behöver vara fyra för att ge tillräcklig precision i beräkningarna.

Exempel

En person ansöker om sjukersättning. Hon är född år 1963 och har bott hela sitt liv i Sverige. Försäkringsfallet inträffar år 2023. Eftersom den faktiska försäkringstiden utgör minst fyra femtedelar av den möjliga försäkringstiden kan hela tiden från och med år 2023 (försäkringsfallsåret) till och med år 2028 (den försäkrades 65:e år) tillgodoräknas som framtida försäkringstid, det vill säga sex år.

Exempel

En person ansöker om sjukersättning. Han har inte varit bosatt i Sverige hela tiden från och med 16-årsåret till och med försäkringsfallsåret 2023.

Eftersom personen tillgodoräknas faktisk försäkringstid för minst 4/5 av den möjliga försäkringstiden får all försäkringstid från och med försäkringsfallsåret till och med det år han fyller 65 år räknas med som framtida försäkringstid.

Bosättningstid i Sverige (sammanlagd faktisk försäkringstid):	16 år
Möjlig försäkringstid (fr.o.m. 16-årsåret t.o.m. året före försäkringsfallsåret):	20 år
Framtida försäkringstid fr.o.m. försäkringsfallsåret t.o.m. 65:e året:	30 år
4/5 av möjlig försäkringstid:	16 år (4/5 × 20 år)

Sammanlagd försäkringstid blir:

Faktisk försäkringstid:	16 år
Framtida försäkringstid:	30 år
Sammanlagd försäkringstid:	46 år (16 + 30 år)

Exempel

En person ansöker om sjukersättning. Hon har inte varit bosatt i Sverige hela tiden från och med 16-årsåret till och med försäkringsfallsåret.

Bosättningstid i Sverige (sammanlagd faktisk försäkringstid):	13 år
Möjlig försäkringstid (fr.o.m. 16-årsåret t.o.m. året före försäkringsfallsåret):	17 år
Framtida försäkringstid fr.o.m. försäkringsfallsåret t.o.m. 65:e året:	33 år
4/5 av möjlig försäkringstid:	13,6 år (4/5 × 17 år)

En proportionering ska göras enligt följande:

Faktisk försäkringstid:	13 år
Framtida försäkringstid:	$33 \times \frac{13}{13,6} = 31,5441$ år

Avrundat blir den framtida försäkringstiden 31 år och 6 månader.

Sammanlagd försäkringstid blir:

Faktisk försäkringstid:	13 år
Framtida försäkringstid:	31 år och 6 månader
Sammanlagd försäkringstid:	44 år och 6 månader (13 + 31 år och 6 månader)

Avrundat blir den sammanlagda försäkringstiden 44 år.

4.3.1 Beräkning av framtida försäkringstid för försäkringsfall före år 2023

Lagändringen som trädde i kraft den 1 december 2022 innebär att den framtida försäkringstiden kan tillgodoräknas som längst till och med det år den försäkrade fyller 65 år. Det gäller dock inte för försäkringsfall som har fastställts till tid före år 2023. Enligt övergångsbestämmelserna ska de äldre föreskrifterna om försäkringstid fortfarande gälla för försäkringsfall som fastställs till tid före januari 2023. (punkt 5 i övergångsbestämmelserna till lag [2022:878] om ändring i socialförsäkringsbalken)

Enligt de äldre föreskrifterna ska den framtida försäkringstiden tillgodoräknas som längst till och med det år den försäkrade fyller 64 år. I övrigt beräknas den framtida försäkringstiden på samma sätt, se avsnitt 4.3.

Exempel

En person ansöker om sjukersättning. Hon är född år 1963 och har bott hela sitt liv i Sverige. Försäkringsfallet inträffar år 2022. Eftersom den faktiska försäkringstiden utgör minst fyra femtedelar av den möjliga försäkringstiden, kan hela tiden från och med år 2022 (försäkringsfallsåret) till och med år 2027 (den försäkrades 64:e år) tillgodoräknas som framtida försäkringstid, det vill säga sex år.

Exempel

En person ansöker om sjukersättning. Han har inte varit bosatt i Sverige hela tiden från och med 16-årsåret till och med försäkringsfallsåret 2022.

Eftersom personen tillgodoräknas faktisk försäkringstid för minst 4/5 av den möjliga försäkringstiden, får all försäkringstid från och med försäkringsfallsåret till och med det år han fyller 64 år räknas med som framtida försäkringstid.

Bosättningstid i Sverige (sammanlagd faktisk försäkringstid):	16 år
Möjlig försäkringstid (fr.o.m. 16-årsåret t.o.m. året före försäkringsfallsåret):	20 år
Framtida försäkringstid fr.o.m. försäkringsfallsåret t.o.m. 64:e året:	29 år
4/5 av möjlig försäkringstid:	16 år ($4/5 \times 20$ år)

Sammanlagd försäkringstid blir:

Faktisk försäkringstid:	16 år
Framtida försäkringstid:	29 år
Sammanlagd försäkringstid:	45 år (16 + 29 år)

Exempel

Person A och person B är födda år 1968, kommer till Sverige år 2018 och får sjukersättning med försäkringsfallsår 2022. Båda har bott oavbrutet i Sverige sedan ankomsten till Sverige. Skillnaden är att person A är flykting.

	Person A	Person B
Bosättningstid i Sverige	4 år	4 år
Heimlandstid	34 år	Får inte räknas, omfattas inte av särregler
Sammanlagd faktisk försäkringstid	38 år	4 år
Möjlig försäkringstid (fr.o.m. 16-årsåret t.o.m. året före försäkringsfallsåret):	38 år	38 år
4/5 av möjlig försäkringstid:	30,4 ($4/5 \times 38$ år)	30,4 ($4/5 \times 38$ år)
Framtida försäkringstid fr.o.m. försäkringsfallsåret t.o.m. 64:e året	11 år	11 år
Proportionerad framtida försäkringstid	–	1 år och 5 månader ($11 \times 4 / 30,4 = 1,4473$)

Sammanlagd försäkringstid	49 år	5 år
---------------------------	-------	------

Person A får räkna all försäkringstid för åren 2022–2032 som framtida försäkringstid eftersom tiden i hemlandet får räknas som faktisk försäkringstid. Därmed uppfylls kravet på faktisk försäkringstid för minst fyra femtedelar av den möjliga försäkringstiden. Den sammanlagda försäkringstiden blir 49 år (38 år sammanlagd faktisk försäkringstid + 11 år framtida försäkringstid).

För person B som inte får räkna hemlandsåren görs en proportionering för beräkningen av framtida försäkringstid. Möjlig försäkringstid fr.o.m. 16-årsåret t.o.m. året före försäkringsfallsåret (åren 1984–2017) är 38 år. För att person B ska få räkna all försäkringstid för åren 2014–2024 som framtida försäkringstid krävs tillgodoräkning av faktisk försäkringstid för minst fyra femtedelar av de 38 åren, dvs. 30,4 år. Person B har varit bosatt här i 4 år och får därför endast tillgodoräkna sig framtida försäkringstid för $4/30,4$ av de 11 åren från och med år 2022. Avrundat blir den framtida försäkringstiden 1 år och 5 månader och den sammanlagda försäkringstiden 5 år (4 år faktisk försäkringstid + 1 år och 5 månader framtida försäkringstid \approx 5 år).

4.3.2 Beräkning av försäkringstid för försäkringsfall före 18-års året

En särskild metod används för att beräkna försäkringstid för den vars försäkringsfall inträffat före ingången av det år hen fyllde 18 år. För dessa gäller inte försäkringsvillkoret att hen ska vara försäkrad vid tidpunkten för försäkringsfallet, för att få rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning. Som försäkringstid får hela tiden från och med 1 januari det år den försäkrade fyller 16 år till och med 31 december det år den försäkrade fyller 65 år tillgodoräknas. (33 kap. 5 §, 35 kap. 14–15 §§ SFB). Tid då den försäkrade efter fyllda 16 år inte uppfyller förutsättningarna för att få faktisk försäkringstid ska däremot inte räknas med i försäkringstiden (35 kap. 15 § SFB).

Äldre föreskrifter om försäkringstid gäller om försäkringsfallet inträffar före den 1 januari 2023 (punkt 5 i övergångsbestämmelserna till lag [2022:878] om ändring i socialförsäkringsbalken). Det innebär att det är försäkringstid fram till och med 31 december det år då den försäkrade fyller 64 år som får tillgodoräknas.

Syftet med den särskilda beräkningsmetoden är att unga människor, som redan innan de uppnått den ålder då de kan tillgodoräkna sig försäkringstid drabbats av en skada eller sjukdom som medför långvarig eller varaktig arbetsförmåga, inte ska hamna utanför det ekonomiska skydd som försäkringen ger. (Prop. 2001/02:119 s. 60)

4.4 Vad är försäkringstid före år 2003?

Med försäkringstid för garantiersättning ska före år 2003 avses bosättningsstid enligt 5 kap. den upphävda AFL i lydelsen före den 1 januari 2003 (4 kap. 23 § första stycket SFBP).

Samma principer som gäller vid beräkning av försäkringstid för rätt till garantiersättning gäller vid beräkning av bosättningsstid enligt 5 kap. den upphävda AFL i lydelsen före den 1 januari 2003. Det innebär dels att bosättningsstid i Sverige tillgodoräknas för tiden från och med år 2001 till och med år 2002 med hänvisning till 2 kap. i den upphävda SofL vad gäller vem som är att anse som bosatt i Sverige, dels att försäkringstid tillgodoräknas för vistelsetid, hemlandstid, framtida bosättningsstid och bosättningsstid för försäkringsfall före 18 års ålder på samma sätt som beskrivits tidigare i detta kapitel i avsnitt 4.2 och i avsnitt 4.3. (5 kap. 5–7 och 9–10 §§ den upphävda AFL i lydelsen före 2003)

I följande avsnitt beskrivs vad som avses med försäkringstid enligt 5 kap. i den upphävda AFL i lydelsen före år 2001.

4.5 Vad är försäkringstid före år 2001?

Av 5 kap. 6 § den upphävda AFL i lydelsen före år 2001 följer att bosättningstid som ska tillgodoräknas som försäkringstid är tid

- under vilken en person har varit folkbokförd i Sverige enligt folkbokföringslagen (1991:481); vid flyttning till utlandet ska hänsyn dock inte tas till tid efter utresan om personen enligt nämnda lag ska avregistreras som utflyttad,
- under vilken en i Sverige folkbokförd person före tidpunkten för folkbokföringen oavbrutet har vistats i Sverige efter att ha ansökt om uppehållstillstånd enligt UtlL eller motsvarande föreskrift enligt äldre lag,
- under vilken en svensk medborgare varit utsänd till annat land av svenska kyrkan, annat svenskt trossamfund, organ knutet till svenskt trossamfund eller svensk ideell organisation som bedriver biståndsarbete; för tid efter år 1992 ska detta gälla endast om utlandsvistelsen varat längst tre år i följd,
- under vilken en person har haft inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete som avses i 2 kap. den upphävda lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP) eller vad gäller tid före år 1999 inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete som avses i 11 kap i den upphävda AFL i lydelsen före år 1999,
- före år 1993 under vilken en svensk medborgare har haft anställning i ett annat land som grundat rätt till svensk statligt reglerad pension, dock inte tid för vilken rätt till pension grundad på bosättning i det andra landet föreligger om sådan pension kan utbetalas till den som är bosatt i Sverige,
- i den mån regeringen så förordnar under vilken en person som inte fyllt 26 år bedriver studier i ett annat land (förordning [1994:1133] om tillgodoräknande av bosättningstid i Sverige vid studier i annat land).

Bosättningstid för hemlandstid, framtida bosättningstid och bosättningstid för försäkringsfall före 18 års ålder kan också för tid före år 2001 tillgodoräknas på det sätt som beskrivits tidigare i avsnitt 4.2 och i avsnitt 4.3 (5 kap. 5–7 och 9–10 §§ i den upphävda AFL i lydelsen före år 2001).

4.5.1 Kyrkobokföring – folkbokföring

Vad som sägs om folkbokföring enligt folkbokföringslagen ska gälla också ifråga om kyrkobokföring enligt lag som ersatts av folkbokföringslagen eller enligt motsvarande äldre författning (4 kap. 23 § första stycket SFBP).

4.5.2 Bosättningstid vid utsändning från Sverige av statlig arbetsgivare

Den som är utsänd från Sverige av en statlig arbetsgivare för att arbeta i ett annat land ska tillgodoräknas bosättningstid under hela utsändningstiden om inte regeringen föreskriver annat (4 kap. 23 § första stycket SFBP).

Det gäller även för medföljande make och barn under 18 år. Med make likställs den som utan att vara gift med den utsände lever tillsammans med denne, om de tidigare har varit gifta eller gemensamt har eller haft barn (4 kap. 23 § första stycket SFBP).

Fram till den 30 juni 1994 gällde dock att tid, då en arbetstagare varit utsänd av Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) som arvodesanställd för arbete inom det svenska biståndet i ett annat land, inte ska räknas som bosättningstid i Sverige trots att den anställde och dennes medföljande familjemedlemmar kvarstår som folkbokförda

enligt 14 § folkbokföringslagen (förordningen [1985:73] om undantag från svensk socialförsäkringslagstiftning vid arbete utomlands).

4.5.3 Bosättningstid vid utsändning från Sverige av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller en svensk ideell organisation

En svensk medborgare kan tillgodoräknas bosättningstid i Sverige för den tid hen har varit utsänd av Svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund, ett organ som är knutet till ett sådant samfund eller en svensk ideell organisation, som bedriver biståndsverksamhet, till ett annat land för att arbeta där för arbetsgivarens räkning. Bestämmelsen omfattar också medföljande make och barn under 18 år. Med make likställs den som, utan att vara gift med den utsände, levtt tillsammans med denne, om de tidigare har varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn. Denna bosättningstid får även tillgodoräknas personer som omfattas av förordning 883/2004 eller förordning 1408/71 och som med stöd av likabehandlingsprincipen som finns i båda förordningarna har samma rättigheter som svenska medborgare. (4 kap. 23 § första stycket SFBP och artikel 4 i förordning 883/2004, artikel 3 i förordning 1408/71)

Utlandsvistelsen får uppgå till högst tre år i följd när det gäller tid efter år 1992 (4 kap. 23 § första stycket SFBP). En person som uppfyller förutsättningarna i övrigt men från och med år 1993 är bosatt utanför Sverige längre tid än tre år, kan alltså inte tillgodoräkna sig utsändningstiden som försäkringstid. Utsändningstid som ligger före år 1993 tillgodoräknas dock fullt ut som bosättningstid i Sverige.

4.5.4 Bosättningstid under period med förvärvsinkomst i Sverige eller från en svensk arbetsgivare

Som bosättningstid tillgodoräknas tid under vilken en person har haft inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete som avses i 2 kap. i numera upphävda LIP eller vad gäller tid före år 1999 inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete som avses i 11 kap. i upphävda AFL i dess lydelse före 1999.

På så sätt ges personer för vilka bosättningstid inte kommer att kunna tillgodoräknas eftersom de inte varit folkbokförda här men som har haft förvärvsinkomst i Sverige eller från en svensk arbetsgivare möjlighet att vid tillämpningen av bosättningsregeln tillgodoräkna sig den tid de arbetat i Sverige utan att ha varit bosatta här. Det gäller främst svenska medborgare som sysselsätts i ett land utanför EU/EES av en arbetsgivare som har sitt säte i Sverige eller utomlands bosatta svenska eller utländska sjömän som är anställda på svenska handelsfartyg. Även en svensk medborgare som är bosatt utomlands t.ex. med sina föräldrar och som feriearbetar i Sverige kan tillgodoräknas bosättningstid på så sätt. Bestämmelsen kan också ha betydelse i fall då så kallad ATP-förbindelse finns. Personen behöver inte ha tillgodoräknats ATP-poäng för den aktuella tiden. Tiden tillgodoräknas som bosättningstid även om inkomsten för det aktuella året är lägre än det förhöjda prisbasbeloppet. Detta gäller för anställda som under utlandsvistelsen inte är folkbokförda i Sverige men som har haft inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete enligt reglerna för tilläggs pension. (Prop. 1992/93:7 s. 66–67 och s. 90–91)

Detsamma gäller medföljande make och barn under 18 år till person som här avses såvitt gäller tid före 1993 för vilken den försäkrade tillgodoräknats pensionspoäng enligt 11 kap. den upphävda AFL i lydelsen före den 1 januari 1999. Som bosättningstid tillgodoräknas dock inte tid för vilken maken eller barnet har rätt till pension grundad på bosättningstid i det andra landet om sådan pension kan utbetalas till den som är bosatt i Sverige. Med make ska likställas den som, utan att vara gift med ovan nämnda person levtt tillsammans med denne, om de tidigare har varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn. (4 kap. 23 § första stycket SFBP)

4.5.5 Bosättningstid under period som grundat rätt till statligt reglerad pension

Tid före år 1993 under vilken en svensk medborgare har haft anställning i ett annat land som grundat rätt till svensk statligt reglerad pension tillgodoräknas enligt SFB som bosättningstid i Sverige. Det gäller dock inte tid för vilken rätt till pension grundad på bosättning i det andra landet föreligger om sådan pension kan utbetalas till den som är bosatt i Sverige. (4 kap. 23 § första stycket SFBP)

Här avses statligt utsända som tjänat in tjänstepension från Statens pensionsverk, s.k. SPV-pension, men däremot inte ATP. Den grupp som omfattas av denna bestämmelse är t.ex. anställda vid svenska skolor i utlandet. De aktuella skolorna är självständiga juridiska personer i respektive land. (Bet. 1992/93:SfU4, Rätten till folkpension m.m. s. 9)

Detsamma gäller medföljande make och barn under 18 år till person som här avses. Som bosättningstid tillgodoräknas dock inte tid för vilken maken eller barnet har rätt till pension grundad på bosättningstid i det andra landet om sådan pension kan utbetalas till den som är bosatt i Sverige. Med make ska likställas den som, utan att vara gift med ovan nämnda person levit tillsammans med denne, om de tidigare har varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn. (4 kap. 23 § första stycket SFBP)

4.6 Beräkning av garantiersättning

Garantiersättning grundas på tillgodoräknad försäkringstid. Efter att försäkringstiden beräknats kan ersättningens storlek tas fram. En försäkrad som saknar eller har låg inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning har rätt till garantiersättning upp till en viss garantinivå (35 kap. 2 § SFB).

4.6.1 Beräkning av hel garantinivå

För den som är mellan 30 och 66 år och har rätt till sjukersättning motsvarar hel garantinivå 2,78 gånger årets prisbasbelopp (35 kap. 18 § SFB).

4.6.2 Hel garantinivå för personer under 30 år

För den som är under 30 år och får hel sjukersättning beräknas garantiersättningen på samma sätt som aktivitetsersättning. Hel garantinivå för den som är under 30 år beror på personens ålder enligt följande (35 kap. 19 § SFB):

Personens ålder	Hel garantinivå
Till och med månaden före den månad då personen fyller 21 år	2,48 gånger prisbasbeloppet
Från och med den månad då personen fyller 21 år till och med månaden före den månad då hen fyller 23 år	2,53 gånger prisbasbeloppet
Från och med den månad då personen fyller 23 år till och med månaden före den månad då hen fyller 25 år	2,58 gånger prisbasbeloppet
Från och med den månad då personen fyller 25 år till och med månaden före den månad då hen fyller 27 år	2,63 gånger prisbasbeloppet
Från och med den månad då personen fyller 27 år till och med månaden före den månad då hen fyller 29 år	2,68 gånger prisbasbeloppet

Personens ålder	Hel garantinivå
Från och med den månad då personen fyller 29 år till och med månaden före den månad då hen fyller 30 år	2,73 gånger prisbasbeloppet

Beräkning av garantinivå i förhållande till försäkringstiden

För att den försäkrade ska ha rätt till garantiersättning med hel garantinivå krävs det att hen kan tillgodoräknas minst 40 års försäkringstid. Är försäkringstiden kortare än 40 år ska garantinivån minska proportionellt med 1/40 för varje år som saknas. Minskningen ska göras före avräkning mot inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning om den försäkrade har rätt till en sådan ersättning (35 kap. 20 och 23–24 §§ SFB). Avkortningen kan visas med följande formel:

$$\text{Garantinivå} = \frac{\text{antal 40-delar}}{40} \times \text{hel garantinivå}$$

Exempel

Nina beviljas hel sjukersättning och kan tillgodoräknas 20 år med försäkringstid. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år då sjukersättningen beviljas. Hel garantinivå beräknas till 134 274 kronor per år (2,78 x 48 300 kronor). På grund av att Nina endast kan tillgodoräknas 20 års försäkringstid har hon inte rätt till garantiersättning med oreducerad garantinivå. Garantinivån ska därför reduceras till 20/40 av 2,78 gånger prisbasbeloppet enligt följande:

$$20/40 \times 134\,274 = 67\,137 \text{ kronor}$$

Ninas garantinivå för hel sjukersättning i form av garantiersättning beräknas till 67 137 kronor per år.

Läs mer

I vägledning 2010:2 *Sjukersättning och aktivitetsersättning – förmåner vid invaliditet enligt EU-rätten och avtal om social trygghet* kan du läsa hur beräkningen av antal 40-delar ska göras när en försäkrad även har försäkringstid i ett EU/EES-land eller i Schweiz. Där beskrivs även vad som gäller när ett avtal om social trygghet är tillämpligt.

4.6.3 Omräkning av garantinivå med hänsyn till förändring av prisbasbelopp

Som framgått ovan har den försäkrade rätt till en garantinivå med hänsyn till det för året gällande prisbasbeloppet (35 kap. 18 § SFB). Det medför att garantinivån också ska räknas om vid förändringar i prisbasbeloppet. Garantiersättningen är därigenom värdesäkrad.

4.6.4 Beräkning av hel garantiersättning

För den som saknar inkomstrelaterad ersättning betalas en årlig hel garantiersättning med belopp som motsvarar garantinivån (35 kap. 18–24 §§ SFB).

Om den försäkrade har rätt till inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning görs efter eventuell minskning av garantinivån med hänsyn till tillgodoräknad försäkringstid en avräkning av garantinivån mot den försäkrades hela inkomstrelaterade

ersättning (35 kap. 21–24 §§ SFB). Det innebär att det måste tas fram en fiktivt beräknad hel inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning för den som endast har rätt till en partiell inkomstrelaterad ersättning.

För den som har rätt till hel inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning som understiger garantinivån uppgår den årliga hela garantiersättningen till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan garantinivån och den årliga hela inkomstrelaterade ersättningen (35 kap. 24 § SFB).

För att överkompensation ska undvikas avses med inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning även förmån som utbetalas enligt utländsk lag som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning eller som utgör invaliditetspension och som inte är att likställa med garantiersättning, dvs. som inte är av utfyllnadskaraktär. Det innebär att den förmånen tillsammans med inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning ska ingå i det underlag som reducerar garantiersättningen. (35 kap. 21–24 §§ SFB och prop. 2000/01:96 s. 117). De särskilda frågeställningar som uppkommer vid beräkning av garantiersättning när den försäkrade har varit försäkrad enligt flera länders lagstiftningar inom EU/EES eller Schweiz beskrivs närmare i vägledning (2010:2).

Beräkningen av hel garantiersättning kan visas med följande formel.

Hel garantiersättning = garantinivån – (hel inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning + utländsk förmån som motsvarar sjuk- eller aktivitetsersättning eller som utgör invaliditetspension och som inte är att likställa med garantiersättning)

Exempel

Roger är 32 år och beviljas hel sjukersättning. Hel inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut med 40 000 kronor per år. Den försäkrade kan tillgodoräknas 30 år med försäkringstid i Sverige. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år sjukersättningen ska beviljas. Den hela garantiersättningen beräknas:

Hel garantiersättning med hel garantinivå	$2,78 \times 48\,300 = 134\,274$, kronor
Hel garantiersättning med reducerad garantinivå i förhållande till försäkringstiden	$30/40 \times 134\,274 = 100\,706$ kronor
Hel garantiersättning efter avräkning mot hel inkomstrelaterad sjukersättning	$100\,706 - 40\,000 = 60\,706$ kronor

Hel garantiersättning betalas ut med 60 706 kronor per år.

Exempel

Tarja är 50 år och beviljas hel sjukersättning. Utländsk invaliditetsförmån betalas ut med 20 000 kronor. Den utländska förmånen förutsätts inte vara likställd med garantiersättning. Hel inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut med 50 000 kronor per år efter avdrag för den utländska invaliditetspensionen (70 000 – 20 000). Den försäkrade kan tillgodoräknas 40 år med försäkringstid. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år sjukersättningen ska beviljas. Den hela garantiersättningen beräknas:

Hel garantiersättning med hel garantinivå	$2,78 \times 48\,300 = 134\,274$ kronor
Hel garantiersättning efter avräkning mot hel inkomstrelaterad sjukersättning och utländsk invaliditetsförmån	$134\,274 - (50\,000 + 20\,000) = 64\,274$ kronor

Hel garantiersättning betalas ut med 64 274 kronor per år.

4.6.5 Beräkning av andel av hel garantiersättning

Om den försäkrade har rätt till partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning ska den hela garantiersättningen proportioneras i förhållande till graden av sådan ersättning som den försäkrade har rätt till, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels garantiersättning. Proportioneringen ska göras efter eventuell avräkning mot inkomstrelaterad ersättning. (35 kap. 25 § SFB)

Beräkningen ska alltså göras så att det först beräknas vad hel garantiersättning skulle ha blivit om rätt till sådan hade funnits. Därefter sker andelsberäkningen (prop. 2000/01:96 s. 188). Beräkningen av andelen av hel garantiersättning kan beskrivas med följande formel.

$$\text{Andel av hel garantiersättning} = \text{hel garantiersättning} \times \text{ersättningsgrad}$$

Exempel

Jesper beviljas halv aktivitetsersättning. Han är 21 år och har bott i Sverige i hela sitt liv. Han har inte rätt till inkomstrelaterad aktivitetsersättning. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år aktivitetsersättningen ska beviljas. Den halva garantiersättningen beräknas:

Hel garantiersättning med hel garantinivå (fiktiv)	$2,53 \times 48\,300 = 122\,199$ kronor
Andel av hel garantiersättning	$1/2 \times 122\,199 = 61\,100$ kronor

Halv garantiersättning betalas ut med 61 100 kronor per år.

Exempel

Carola är 45 år och beviljas halv sjukersättning. Hel inkomstrelaterad sjukersättning beräknas fiktivt till 60 000 kr per år. Halv inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut med 30 000 kronor per år. Den försäkrade kan tillgodoräknas 30 år med försäkringstid i Sverige. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år sjukersättningen ska beviljas. Den halva garantiersättningen beräknas:

Hel garantiersättning med hel garantinivå (fiktiv)	$2,78 \times 48\,300 = 134\,274$ kronor
Hel garantiersättning med reducerad garantinivå i förhållande till försäkringstiden (fiktiv)	$30/40 \times 134\,274 = 100\,706$ kronor
Hel garantiersättning efter avräkning mot hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$100\,706 - 60\,000 = 40\,706$ kronor
Andel av hel garantiersättning (faktisk)	$1/2 \times 40\,706 = 20\,353$ kronor

Halv garantiersättning betalas ut med 20 353 kronor per år.

Exempel

Sergej, som är 40 år, beviljas tre fjärdedels sjukersättning. Hel inkomstrelaterad sjukersättning beräknas fiktivt till 20 000 kronor per år. Tre fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut per år med 15 000 kronor. Sergej är rysk medborgare och kan tillgodoräknas 15 år med försäkringstid i Sverige. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år sjukersättningen ska beviljas. Tre fjärdedels garantiersättning beräknas:

Hel garantiersättning med hel garantinivå (fiktiv)	$2,78 \times 48\,300 = 134\,274$ kronor
Hel garantiersättning med reducerad garantinivå i förhållande till försäkringstiden (fiktiv)	$15/40 \times 134\,274 = 50\,353$ kronor
Hel garantiersättning efter avräkning mot hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$50\,353 - 20\,000 = 30\,353$ kronor
Andel av hel garantiersättning (faktisk)	$3/4 \times 30\,353 = 22\,765$ kronor

Tre fjärdedels garantiersättning betalas ut med 22 765 kronor per år.

Exempel

Manfred är 32 år och beviljas halv sjukersättning. Utländsk invaliditetsförmån betalas ut med 10 000 kronor per år. Den utländska förmånen förutsätts inte vara likställd med garantiersättning och är därför samordningsbar med både inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning. Hel inkomstrelaterad sjukersättning beräknas fiktivt till 40 000 kronor per år efter avdrag för den utländska invaliditetsförmånen ($50\,000 - 10\,000 = 40\,000$ kronor). Halv inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut med 15 000 kronor per år ($50\,000 \times 0,5 - 10\,000 = 15\,000$ kronor). Den försäkrade kan tillgodoräknas 40 år med försäkringstid. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år sjukersättningen ska beviljas. Den halva garantiersättningen beräknas

Hel garantiersättning med hel garantinivå (fiktiv)	$2,78 \times 48\,300 = 134\,274$ kronor
Hel garantiersättning efter avdrag mot hel inkomstrelaterad sjukersättning och utländsk invaliditetsförmån (fiktiv)	$134\,274 - (40\,000 + 10\,000) = 84\,274$ kronor
Andel av hel garantiersättning (faktisk)	$1/2 \times 84\,274 = 42\,137$ kronor

Halv garantiersättning betalas ut med 42 137 kronor per år.

Exempel

David beviljas halv sjukersättning. Dessutom betalas två utländska invaliditetsförmåner ut med 8 000 kronor respektive 2 000 kronor per år. Den förstnämnda utländska invaliditetsförmånen är samordningsbar med både inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning. Den andra utländska förmånen förutsätts vara likställd med garantiersättning. Hel sjukersättning är 50 000 kronor per år. Halv inkomstrelaterad sjukersättning kommer att betalas ut med 15 000 kronor per år ($[50\,000 \times 0,5] - [8\,000 + 2\,000] = 15\,000$ kronor). Den försäkrade kan tillgodoräknas 40 år med försäkringstid. Prisbasbeloppet antas vara 48 300 kronor det år sjukersättningen ska beviljas. Den halva garantiersättningen beräknas:

Hel inkomstrelaterad sjukersättning efter avdrag för den utländska invaliditetsförmånen (fiktiv)	$50\,000 - (8\,000 + 2\,000) = 40\,000$ kronor
Hel garantiersättning med hel garantinivå (fiktiv)	$2,78 \times 48\,300 = 134\,274$ kronor
Hel garantiersättning efter avräkning mot hel inkomstrelaterad sjukersättning och utländsk invaliditetsförmån (fiktiv)	$134\,274 - (40\,000 + 8\,000) = 86\,274$ kronor
Andel av hel garantiersättning (faktisk)	$1/2 \times 86\,274 = 43\,137$ kronor

Halv garantiersättning betalas ut med 43 137 kronor per år.

4.7 Garantiersättning och garantipension till änkepension eller efterlevandestöd

36 kap. 2 § SFB

Om en försäkrad för samma månad har rätt till såväl sjukersättning i form av garantiersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning som efterlevandestöd, lämnas endast den till beloppet största av förmånerna.

En försäkrad kan uppfylla förutsättningarna såväl för rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning som efterlevandestöd eller garantipension till änkepension. Gemensamt för dessa förmåner är att de utgör ett grundskydd. Grundskyddsförmåner ska tillförsäkra den som saknar eller har rätt till endast låga inkomstbaserade förmåner en rimlig levnadsstandard. Mot denna bakgrund anses det rimligt att en person inte ska kunna få grundskyddsförmåner från två system samtidigt. (Prop. 2001/02:84 Anpassningar med anledning av övergången till reformerade regler för ålderspension s. 97)

Om en försäkrad för samma månad har rätt till både sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning och efterlevandestöd (EL-stöd) betalas därför endast den till beloppet största av förmånerna. Motsvarande gäller om en försäkrad har rätt till såväl sjukersättning i form av garantiersättning som garantipension till änkepension (ÅP-GARP). (7 kap. 33 § SFBP)

Den försäkrade kan också ha rätt till ett s.k. justeringsbelopp i samband med att hans förtidspension eller sjukbidrag omvandlades till sjukersättning. Om det ingår ett justeringsbelopp i den sjukersättning som betalas ut till den försäkrade behandlas justeringsbeloppet som en garantiersättning (4 kap. 27 § SFBP). För ytterligare information om justeringsbeloppet hänvisas till avsnitt 10.7.

Om den tidigare förtidspensionen eller sjukbidraget omvandlades till sjukersättning och den försäkrade i december 2002 inte fick någon utbetalning av folkpension på grund av bestämmelserna i 10 kap. 4 § den upphävda AFL i lydelsen före 1990, se vidare avsnittet 10.13.

Exempel

Astas förtidspension omvandlades till sjukersättning som innehöll rätt till garantiersättning. Garantiersättningen blev dock bortreducerad av hennes inkomstrelaterade sjukersättning. Inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut tillsammans med ett positivt justeringsbelopp. Försäkringskassan ska jämföra det positiva justeringsbeloppet med ÄP-GARP. Om ÄP-GARP är högre ska Försäkringskassan dra in det positiva justeringsbeloppet.

Exempel

Britt-Maries förtidspension omvandlades till sjukersättning som innehöll rätt till garantiersättning. Garantiersättningen betalas ut tillsammans med ett positivt justeringsbelopp. Försäkringskassan ska jämföra garantiersättningen efter avdrag för yrkesskadelivränta med tillägg för det positiva justeringsbeloppet med ÄP-GARP. Om ÄP-GARP är högre ska Försäkringskassan dra in garantiersättningen och det positiva justeringsbeloppet.

Exempel

Gretas förtidspension omvandlades till sjukersättning som innehöll rätt till garantiersättning. Garantiersättningen blev reducerad av ett negativt justeringsbelopp. Inkomstrelaterad sjukersättning och reducerad garantiersättning betalas ut. Det negativa justeringsbeloppet har inte medfört avdrag på den försäkrades inkomstrelaterade sjukersättning. Försäkringskassan ska jämföra den garantiersättning som betalas ut efter avdrag för det negativa justeringsbeloppet med ÄP-GARP. Om ÄP-GARP är högre ska Försäkringskassan dra in den reducerade garantiersättningen och det negativa justeringsbeloppet.

Exempel

Justinas förtidspension omvandlades till sjukersättning som innehöll rätt till garantiersättning. Garantiersättningen blev dock bortreducerad av ett negativt justeringsbelopp. Inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut. Det negativa justeringsbeloppet har även minskat den försäkrades inkomstrelaterade sjukersättning. Försäkringskassan ska inte göra någon jämförelse eftersom garantiersättning inte betalas ut.

Om ÄP-GARP, EL-stödet eller garantiersättningen får förändrade belopp kan det åter bli aktuellt att göra en jämförelse med stöd av 36 kap. 2 § SFB och 4 kap. 9 § och 7 kap. 33 §§ SFBP. Prövning enligt nämnda bestämmelser behöver göras:

- När det positiva eller negativa justeringsbeloppet ska tas bort som innebär att oreducerad garantiersättning (inte längre reducerad av negativt justeringsbelopp) kommer att betalas ut.
- När beloppet för ÄP-GARP, EL-stöd eller beloppet för garantiersättningen för övrigt förändras.

- När den försäkrade får rätt till garantiersättning och det redan betalas ut en ÄP-GARP eller ett EL-stöd och motsvarande åt andra hållet.

Om Försäkringskassan drar in ÄP-GARP, EL-stöd eller garantiersättning på grund av att den försäkrade inte längre har rätt till någon av förmånerna blir det dock inte aktuellt med en jämförelse (36 kap. 2 § SFB och 4 kap. 9 § och 7 kap. 33 §§ SFBP). Om ÄP-GARP exempelvis ska dras in innebär det att garantiersättningen i stället ska betalas ut. Det gäller förstås om ÄP-GARP har varit den största av förmånerna. I samband därmed måste sjukersättningen i vissa fall omvandlas igen med hänsyn till andra belopp än de som betalades ut i december 2002, se vidare i avsnitt 10.13.

5 Samordning med andra förmåner

I detta kapitel beskrivs de samordningsregler som gäller då en person har både sjukersättning eller aktivitetsersättning och yrkesskadelivränta eller arbetsskadelivränta. Samordning mellan förmånerna görs genom att yrkesskadelivräntan minskar sjukersättningen. Motsatsen gäller för samordning mellan sjukersättning eller aktivitetsersättning och arbetsskadelivränta. Har den försäkrade både rätt till arbetsskadelivränta och sjukersättning eller aktivitetsersättning ska livräntan endast betalas ut i den mån den överstiger nämnda ersättning.

I kapitlet beskrivs framför allt samordning med yrkesskadelivränta. Utförligare beskrivning av samordning med arbetsskadelivränta hittar du i vägledning (2003:4) *Förmåner vid arbetsskada*.

5.1 Samordning med efterlevandestöd eller garantipension till änkepension

Om en försäkrad för samma månad har rätt till både aktivitetsersättning i form av garantiersättning och efterlevandestöd betalas endast den till beloppet största av förmånerna. Motsvarande gäller om en försäkrad har rätt till såväl sjukersättning i form av garantiersättning som garantipension till änkepension enligt SFB. Se vidare avsnitt 4.7. I vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar* kan du läsa mer om avdrag vid ordinarie utbetalningar.

5.2 Samordning med yrkesskadelivränta i form av egenlivränta

Samordning ska göras mellan sjukersättning och yrkesskadelivränta. Har den försäkrade rätt till yrkesskadelivränta som betalas ut enligt YFL eller enligt motsvarande äldre lagstiftning eller livränta som i annat fall bestäms av eller betalas ut av Försäkringskassan, ska sjukersättningen samordnas med hänsyn till livräntan. Det gäller både för inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning. En förutsättning för att samordning ska göras är att det ska vara en yrkesskadelivränta som den sjukersättningsberättigade har rätt till som skadad, s.k. egenlivränta. Också yrkesskadelivränta enligt utländsk lagstiftning ska samordnas på motsvarande sätt. (36 kap. 3 § SFB)

För yrkesskadelivränta från andra EU/EES-länder gäller särskilda samordningsbestämmelser. Dessa regler beskrivs närmare i vägledning (2010:2).

Att någon motsvarande samordning inte kommer i fråga för aktivitetsersättning beror på att de personer som har rätt till sådan ersättning har för låg ålder för att kunna omfattas av reglerna om yrkesskadelivränta. Denna lag upphörde att gälla den 1 juli 1977. (Prop. 2000/01:96 s. 191)

5.2.1 Livräntefaktor

Livränta anges i form av en livräntefaktor som multiplicerad med gällande prisbasbelopp ger livräntans årsbelopp. En livräntefaktor anges som ett decimaltal med två decimaler (3 och 5 §§ lagen [1967:919] om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m.m., 3–4 §§ lagen [1977:268] om uppräknings av yrkesskadelivräntor m.m.). Värdesäkringens innebär att livräntan räknas om med förändringar av prisbasbeloppet.

Exempel

Den försäkrades livräntefaktor är 1,55. Prisbasbeloppet antas vara 40 000 kronor. Livräntans årsbelopp beräknas

Livräntans årsbelopp: $1,55 \times 40\,000 = 62\,000$ kr

Livräntans årsbelopp beräknas till 62 000 kronor.

5.2.2 Engångsbelopp

En beviljad livränta kan helt eller delvis bytas ut mot ett engångsbelopp, ett s.k. kapitalutbyte. Om den livränta som lämnas har höjts med ett belopp som svarar mot engångsbeloppet enligt de vid utbytet tillämpade försäkringstekniska grunderna ska samordning i sådant fall ske (36 kap. 7 § SFB).

Som framgått ovan värdesäkras livräntans årsbelopp genom att livräntefaktorn multipliceras med gällande prisbasbelopp. I 1 § lagen om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m.m. och i 1 § lagen om uppräknings av yrkesskadelivräntor m.m. anges däremot att värdesäkring eller uppräknings av livränta inte gäller för livränta som har bytts ut mot engångsbelopp. Det innebär att försäkrade som har bytt ut hela eller del av livräntan mot ett engångsbelopp inte får den utbytta livräntan anpassad till förändringar i prisbasbeloppet. Vid samordningen med yrkesskadelivräntan innebär det alltså att summan av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning minskas med tre fjärdedelar av det livräntebelopp som gällde vid tidpunkten för utbytet och som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet. Minskningen är därför bestående.

5.2.3 Återfall i sjukdom

Det ska anses som om livränta betalas ut under sjukdomstiden om en skada för vilken yrkesskadelivränta har börjat betalas ut återigen medför en sjukdom som berättigar till sjukpenning (36 kap. 5 § SFB). Även under sjukdomstiden ska alltså samordningen ske med det belopp som motsvarar den samordningsbara livräntan.

5.3 Beräkning av samordningsbart livräntebelopp

Summan av den försäkrades inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning ska minskas med tre fjärdedelar av varje yrkesskadelivränta (YL) vars årsbelopp överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet (PBB) (36 kap. 6 § SFB). Det innebär att det sjättedels prisbasbelopp som är fritt från samordning, ska dras av från var och en av livräntorna. Det samordningsbara livräntebeloppet kan visas med följande formel:

Samordningsbart livräntebelopp = $\frac{3}{4} \times (YL - \frac{1}{6} \text{ PBB})$

Exempel

Boris beviljas sjukersättning. Dessutom har han två yrkesskadelivräntor, en på 20 000 kr (livränta nr 1) och en annan på 30 000 kr (livränta nr 2).

Prisbasbeloppet antas vara 44 500 kronor. Det samordningsbara beloppet för varje livränta beräknas:

Livränta nr 1	Livränta nr 2
$\frac{1}{6} \times 45\,500 = 7\,583$ kr	$\frac{1}{6} \times 45\,500 = 7\,583$ kr
$20\,000 - 7\,583 = 12\,417$ kr	$30\,000 - 7\,583 = 22\,417$ kr
$\frac{3}{4} \times 12\,417 = 9\,312$ kr	$\frac{3}{4} \times 22\,417 = 16\,812$ kr

Från varje livränta dras en sjättedels prisbasbelopp därefter multipliceras resten med tre fjärdedelar. Det samordningsbara livräntebeloppet är $9\,312 + 16\,812 = 26\,124$.

5.4 Beräkning av sjukersättning efter samordning med yrkesskadelivränta

Om sjukersättning och yrkesskadelivränta betalas ut för samma tid blir livräntan oförändrad. Sjukersättningen minskas dock på grund av samordningsreglerna. I första hand minskas garantiersättningen, därefter minskas den inkomstrelaterade sjukersättningen. Om både inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning betalas ut innebär det att garantiersättningen först minskas med det samordningsbara livräntebeloppet så långt den räcker till. Eventuellt resterande belopp dras av från den inkomstrelaterade sjukersättningen. Sammanlagd hel sjukersättning får dock inte, för månad räknat understiga 5 procent av prisbasbeloppet, på grund av samordning med livränta, se vidare nedan. (36 kap. 6 och 8 §§ SFB)

Den försäkrade kan också ha rätt till ett s.k. justeringsbelopp i samband med att hens förtidspension eller sjukbidrag omvandlades till sjukersättning. Om det ingår ett justeringsbelopp i den sjukersättning som betalas ut till den försäkrade ska justeringsbeloppet behandlas som en garantiersättning. Det gäller under förutsättning att beloppet är positivt. Justeringsbeloppet ska däremot inte reduceras mot yrkesskadelivräntan eftersom det beloppet utgör resultatet av en jämförelse mellan ersättningar från respektive system. (Prop. 2000/01:96 s. 194, se vidare avsnitt 10.7)

Exempel

Jeanette är 54 år och beviljas hel sjukersättning i form av garantiersättning på 115 115 kronor per år. Dessutom har hon en yrkesskadelivränta som betalas ut med 40 000 kronor per år. Prisbasbeloppet antas vara 45 500 kronor. Livräntan minskar garantiersättningen enligt följande:

Det samordningsbara livräntebeloppet beräknas:

$1/6 \times 45\,500$	=	7 583 kr
$40\,000 - 7\,583$	=	32 417 kr
$3/4 \times 32\,417$	=	24 313 kr

Det samordningsbara livräntebeloppet är 24 313 kr.

Det samordningsbara livräntebeloppet minskar sjukersättningen enligt följande:

Garantiersättning $115\,115 - 24\,313 = 90\,802$ kr

Garantiersättning betalas ut med 90 802 kronor per år.

Exempel

Robert är 37 år och beviljas hel inkomstrelaterad sjukersättning på 80 000 kronor och garantiersättning på 35 115 kronor per år. Dessutom har han en yrkesskadelivränta som betalas ut med 55 000 kronor per år. Prisbasbeloppet antas vara 45 500 kronor.

Det samordningsbara livräntebeloppet beräknas:

$$\begin{aligned} 1/6 \times 45\,500 &= 7\,583 \text{ kr} \\ 55\,000 - 7\,583 &= 47\,417 \text{ kr} \\ 3/4 \times 47\,417 &= 35\,563 \text{ kr} \end{aligned}$$

Det samordningsbara livräntebeloppet är 35 563 kronor.

Det samordningsbara livräntebeloppet minskar sjukersättningen enligt följande:

Garantiersättning efter samordning	35 115 – 35 115	=	0 kr
Samordningsbart livräntebelopp efter minskning av garantiersättning	35 563 – 35 115	=	448 kr
Inkomstrelaterad sjukersättning efter samordning	80 000 – 448	=	79 552 kr

Summan av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning per år är efter samordningen med livräntebeloppet $79\,552 + 0 = 79\,552$ kronor.

5.4.1 Garantibelopp

Samordningen får inte leda till att sjukersättningen minskas hur mycket som helst. Sammanlagd hel sjukersättning får aldrig, på grund av samordning med livränta, för månad räknat understiga 5 procent av prisbasbeloppet (garantibelopp). Utbetalas partiell ersättning ska det garanterade beloppet proportioneras i motsvarande grad. (36 kap. 8 § SFB)

Exempel

Aino är 51 år och beviljas inkomstrelaterad sjukersättning på 41 000 kronor och garantiersättning på 16 558 kronor per år. Dessutom har hon en yrkesskadelivränta som betalas ut med 54 880 kronor per år. Prisbasbeloppet antas vara 45 500 kronor. Garantibeloppet beräknas till $0,05 \times 45\,500 = 2\,275$ kronor per månad.

Det samordningsbara livräntebeloppet beräknas.

$$\begin{aligned} 1/6 \times 45\,500 &= 7\,583 \text{ kr} \\ 54\,880 - 7\,583 &= 47\,297 \text{ kr} \\ 3/4 \times 47\,297 &= 35\,473 \text{ kr} \end{aligned}$$

Det samordningsbara beloppet är 35 473 kronor.

Det samordningsbara livräntebeloppet minskar sjukersättningen enligt följande:

Garantiersättning efter samordning	16 558 – 16 558	=	0 kr
Samordningsbart livräntebelopp efter minskning av garantiersättning	35 473 – 16 558	=	18 915 kr

Inkomstrelaterad sjukersättning efter samordning	41 000 – 18 915	=	22 085 kr
--	-----------------	---	-----------

Summan av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning är efter samordningen med livräntebeloppet $22\,085 + 0 = 22\,085$ kronor per år vilket motsvarar 1 840 kronor per månad.

Eftersom sjukersättningens månadsbelopp på 1 840 kronor understiger garantibeloppet på 2 275 kronor, har förmånstagaren rätt till garantibeloppet ($12 \times 2\,275 = 27\,300$ kronor per år). Avdraget på den inkomstrelaterade sjukersättningen kommer därför begränsas till 13 700 kronor ($41\,000 - 27\,300 = 13\,700$) i stället för 22 085 kronor, dvs. den inkomstrelaterade sjukersättningen reduceras till $41\,000 - 13\,700 = 27\,300$ kronor.

Summan av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning blir efter avslutad samordning $27\,300 + 0 = 27\,300$ kronor per år vilket motsvarar 2 275 kronor per månad.

5.5 Ålderspension betalas ut

En förmånstagare kan vara berättigad till ålderspension samtidigt som hen har sjukersättning. Yrkesskadelivränta samordnas i sådana fall i första hand med sjukersättning. Den del av det samordningsbara livräntebeloppet som därigenom eventuellt inte kan dras av från sjukersättningen, samordnas med den inkomstgrundade pensionen och garantipensionen. (Prop. 1997/98:151 s. 479 och prop. 1997/98:152 s. 117)

5.6 Samordning med arbetsskadelivränta

Har den försäkrade både rätt till arbetsskadelivränta och sjukersättning eller aktivitetsersättning ska livräntan endast betalas ut i den mån den överstiger sjukersättning eller aktivitetsersättningen (42 kap. 2 och 4 §§ SFB). Det innebär att en arbetsskadelivränta som betalas ut enligt SFB inte minskar sjukersättning och aktivitetsersättning, det är i stället dessa ersättningar som minskar arbetsskadelivräntan. För utförligare beskrivning av samordningen med arbetsskadelivräntan hänvisas till vägledning (2003:4).

5.6.1 Metodstöd – ersättningar som samordnas

Om den försäkrade har arbetsskadelivränta kan det vara aktuellt att ompröva den i samband med ett beslut om sjukersättning eller aktivitetsersättning. Meddela därför handläggare för arbetsskador när du vet att personen har rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning. Om det finns ett pågående arbetsskadeärende skriver du en journalanteckning om beslutet i stängt läge i ÄHS. Finns det inget pågående ärende skapar du en konversation i ÄHS.

6 Beslut hos Försäkringskassan

I det här kapitlet beskrivs kort vad som gäller vid beslut om sjukersättning och aktivitetsersättning. Kapitlet tar bland annat upp vilka beslut som får fattas av handläggare samt kommunikering av interna och externa avdrag. Du kan läsa mer om vad som gäller vid beslut av sjukersättning och aktivitetsersättning i vägledningarna (2013:1) och (2013:2).

Läs mer

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* innehåller en utförlig beskrivning av vad som gäller vid beslut om en förmån. Där kan du exempelvis läsa om

- särskild beslutsordning
- interimistiska beslut
- motivering av beslut
- när beslut får verkställas
- avskrivning
- avvisning
- avvikande mening (se även riktlinje [2005:14] *Kommuniceringsbrev och beslutsbrev i Försäkringskassan*).

6.1 Beslut av särskilt utsedd beslutsfattare – särskild beslutsordning

Beslut som har stor ekonomisk betydelse för den enskilde och innehåller ett större bedömningsutrymme ska fattas av en annan person än handläggaren. Detta kallas i Försäkringskassan för *särskild beslutsordning*.

I ärenden som följer den särskilda beslutsordningen fattar en särskilt utsedd beslutsfattare beslutet efter föredragning av handläggaren. Handläggaren lämnar beslutsunderlaget till beslutsfattaren som kvalitetssäkrar ärendet innan hen fattar beslut.

(Jämför avsnitt 6.1 Generaldirektörens arbetsordning för Försäkringskassan [2016:02] och avsnitt 3 Ansvars- och delegationsordning för avdelningen för funktionsnedsättning och varaktigt nedsatt arbetsförmåga)

6.2 Beslut om sjukersättning och aktivitetsersättning

En särskilt utsedd beslutsfattare fattar normalt beslut om ärenden som gäller sjukersättning och aktivitetsersättning och som har stor ekonomisk betydelse för den enskilde samt innehåller ett större bedömningsutrymme. Om det är möjligt fattas flera beslut som gäller den försäkrade vid ett och samma beslutstillfälle.

Specialist fattar beslut om ändring på Försäkringskassans initiativ enligt 113 kap. 3 § första stycket 2 och 3 SFB, förutom när ändringen gäller beslut om rätten till ersättning eller andra beslut som fattas i direkt anslutning till beslutet om rätten till förmånen.

6.2.1 Beslut i ärenden om sjukersättning och aktivitetsersättning som fattas av handläggare

Följande beslut om sjukersättning och aktivitetsersättning beslutas av handläggare:

- Beslut som inte fattas i samband med rätten till sjukersättning eller aktivitetsersättning till exempel vid in- och utvandring (ändring av garantiersättning), om en person blir frihetsberövad eller frigiven, eller när den utländska pensionen upphör eller blir ändrad.
- Definitivt beslut om ersättningens storlek i EU/EES-ärenden.
- Slutligt beslut om ersättningens storlek när uppgift har kommit in från Skatteverket.
- Beslut om preliminär sjukersättning enligt 37 kap. 5–11 §§ SFB.
- Beslut om slutlig sjukersättning enligt 37 kap. 5–9 och 12–15 §§ SFB.
- Beslut om avslag på ansökan om att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning, när beslutet om avslag beror på att den försäkrade inte omfattas av reglerna i 37 kap. 3 § SFB.
- Beslut om beloppets storlek när ett beslut ska verkställas efter omprövning. Det gäller dock bara när det rör sig om en förlängning utan glapp i perioden eller en högre grad av tidigare beviljad ersättning.
- Beslut om avdrag i samband med retroaktivt beviljad ersättning och samordning med andra förmåner.

I vägledningarna (2013:1) och (2013:2) kan du läsa om övriga beslut som fattas av handläggare och beslutsfattare.

6.3 Kommunicering, information om beslut och rätten att lämna uppgifter muntligt

Information om vilket beslut Försäkringskassan planerar att fatta är inget krav enligt förvaltningslagen (2017:900), FL, utan en del av Försäkringskassans service- och utredningsansvar. Kommunicering av underlaget är däremot ett krav (25 § FL).

Läs mer

Vägledning (2004:7) beskriver utförligt vad som gäller för kommunicering, information om planerat beslut och om rätten att lämna uppgifter muntligt. Där finns också ett metodstöd för hur kommunicering går till och vad man ska ta hänsyn till i olika situationer.

6.4 Flera beslut vid ett och samma beslutstillfälle

När Försäkringskassan beslutar i ett ärende om sjukersättning eller aktivitetsersättning ska alla ställningstaganden redovisas i ett beslut till den sökande.

Om vi har beslutat att en försäkrad ska få sjukersättning eller aktivitetsersättning, ska beslutet om rätten till ersättningen och beslutet om ersättningens storlek meddelas i ett och samma beslutsbrev.

Om vi har beslutat att sjukersättningen ska minskas eller upphöra enligt 36 kap. 19 § SFB och den försäkrade samtidigt har rätt till fortsatt utbetalning efter att sjukersättningen har minskats eller upphört, ska besluten fattas vid samma tillfälle. Beslutet om att sjukersättning minskas eller upphör fattas dock före beslutet om fortsatt utbetalning av ersättningen.

7 Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning

Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning sker genom Försäkringskassans it-system för utbetalningar.

Kapitlet innehåller beskrivning om

- hur ofta och när sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut
- vilka avrundningsregler som gäller inför en utbetalning
- under vilken tid sjukersättning och aktivitetsersättning kan betalas ut
- vilken betydelse bosättning utanför Sverige har för utbetalningen av sjukersättning och aktivitetsersättning.

Läs mer

Vägledning (2005:1) beskriver vad som gäller vid utbetalning av Försäkringskassan förmåner. I den vägledningen kan du till exempel läsa om

- utbetalningssätt
 - betalningsmottagare
 - utbetalningsbesked
 - preskription
 - överlåtelseförbud.
-

7.1 Hur ofta betalas sjukersättning eller aktivitetsersättning ut?

36 kap. 29 § SFB

Sjukersättning och aktivitetsersättning ska betalas ut månadsvis. Om det årliga beloppet av sådana förmåner uppgår till högst 2 400 kronor ska dock, om det inte finns särskilda skäl, utbetalning ske i efterskott en eller två gånger per år. Efter överenskommelse med den försäkrade får utbetalning även i annat fall ske en eller två gånger per år.

Som huvudregel gäller att sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut månadsvis.

Men om det årliga beloppet är 2 400 kronor eller lägre, så betalas ersättningen ut i efterskott en eller två gånger per år om det inte finns särskilda skäl emot det. Det behövs inget samtycke från den försäkrade, och regeln gäller såväl personer som är bosatta i Sverige som utomlands.

Det finns även en möjlighet för Försäkringskassan och den försäkrade att komma överens om att utbetalning ska ske en eller två gånger per år även om det årliga beloppet är mer än 2 400 kronor.

7.1.1 Utbetalningsdag

6 § förordning (2002:986) om sjukersättning och aktivitetsersättning

Sjukersättning och aktivitetsersättning skall kunna lyftas av mottagaren följande datum i utbetalningsmånaden. För den som är född någon av dagarna den 1–15 i månaden skall ersättningen kunna lyftas av mottagaren den 18 i utbetalningsmånaden. För den som är född någon av dagarna den 16–31 i månaden skall ersättningen kunna lyftas av mottagaren den 19 i utbetalningsmånaden.

Om utbetalningsdagen infaller på en söndag eller på en omedelbart därpå följande helgdag, skall ersättningen kunna lyftas närmast påföljande vardag.

Om utbetalningsdagen infaller på en annan helgdag, på en lördag eller på midsommarafton, skall ersättningen kunna lyftas närmast föregående vardag.

7.2 Småbelopp

I Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 2002:36) om sjukersättning och aktivitetsersättning regleras när under året småbelopp ska utbetalas.

8 § RFFS 2002:36

Belopp som avser sjukersättning eller aktivitetsersättning och som uppgår till högst 200 kronor per månad skall inte betalas ut månadsvis. I stället skall sådana belopp ackumuleras och betalas ut i efterskott i juni och december varje år på den utbetalningsdag som anges i 6 § i förordningen (2002:986) om sjukersättning och aktivitetsersättning. Belopp för perioden januari till och med juni betalas ut i juni och belopp för perioden juli till och med december betalas ut i december.

Belopp enligt första stycket skall betalas ut endast en gång per år om den försäkrade begär det. Utbetalningen skall då ske på den ordinarie utbetalningsdagen i december det år beloppen avser.

9 § RFFS 2002:36

Om årsbeloppet höjs så att utbetalningen av sjukersättning eller aktivitetsersättning överstiger 200 kronor för en månad skall utbetalning ske av det belopp som dittills ackumulerats. Beloppet skall betalas ut senast den ordinarie utbetalningsdagen i månaden.

Om sjukersättning eller aktivitetsersättning upphör att utges under en löpande period skall det belopp, som dittills ackumulerats under perioden, betalas ut snarast möjligt vid den ordinarie utbetalningsdagen i månaden.

10 § RFFS 2002:36

Belopp ska inte betalas ut i den ordning som anges i 8 §

1. när bostadstillägg enligt socialförsäkringsbalken betalas ut till den försäkrade för samma period eller
2. när hela eller del av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska innehållas på grund av utmätning eller på grund av kvittning med anledning av återbetalningsskyldighet enligt 108 kap. socialförsäkringsbalken eller motsvarande bestämmelser i andra författningar.

Om det finns särskilda skäl kan förmånerna även i annat fall betalas ut månadsvis.

11 § RFFS 2002:36

Efter överenskommelse med den försäkrade får förmånsbelopp som överstiger 200 kronor per månad betalas ut i den ordning som anges i 8 §.

Om överenskommelsen upphör att gälla under en löpande period, skall det förmånsbelopp, som dittills ackumulerats, betalas ut så snart som möjligt, dock senast den ordinarie utbetalningsdagen i månaden efter det att överenskommelsen har upphört.

Om en förmån upphör att utges av Försäkringskassan under en löpande period gäller vad som sagts i 9 § andra stycket.

7.3 Avrundning till månadsbelopp

36 kap. 30 § SFB

När månadsbelopp för sjukersättning och aktivitetsersättning beräknas ska det belopp för år räknat som beräkningen utgår från avrundas till närmaste hela krontal som är jämnt delbart med tolv. Är det årliga beloppet av sjukersättning och aktivitetsersättning lägre än tolv kronor, faller ersättningen bort för den månad som beräkningen avser. Avrundning ska i första hand göras på garantiersättning enligt 35 kap.

När man beräknar månadsbelopp för sjukersättning eller aktivitetsersättning ska man avrunda ersättningens årsbelopp till närmaste hela krontal som är jämnt delbart med tolv.

Exempel

Nasim är berättigad till enbart inkomstrelaterad sjukersättning. Ersättningens årsbelopp är 123 582 kr. Utbetalning ska göras för november månad.

$123\,582 \div 12 = 10\,298,5$ vilket avrundas till 10 299 kronor.

Årsbeloppet avrundas till 123 588 kr per år ($10\,299 \times 12$), dvs. höjs med sex kronor per år, för att bli jämnt delbar med tolv. Utbetalningen av inkomstrelaterad sjukersättning för november blir då:

$123\,588 \div 12 = 10\,299$ kr

Om sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning betalas ut samtidigt som inkomstrelaterad sjukersättning, ska avrundningen i första hand göras på garantiersättningen.

Exempel

Kim är berättigad till aktivitetsersättning. Årsbeloppet för den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen är 55 063 kronor och årsbeloppet för garantiersättningen är 28 051 kronor. Det sammanlagda årsbeloppet av hennes aktivitetsersättning på $55\,063 + 28\,051 = 83\,114$ kronor. Utbetalning ska göras för mars.

$83\,114 \div 12 = 6\,926,17$ vilket avrundas till 6 926 kronor. Årsbeloppet avrundas till 83 112 kronor, dvs. sänks med två kronor för att bli jämnt delbart med tolv. Det sammanlagda månadsbeloppet för den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen och garantiersättningen blir $83\,112 \div 12 = 6\,926$ kronor. Utbetalningen av aktivitetsersättningen för mars blir då:

Inkomstrelaterad aktivitetsersättning:	4 589 kr	$55\,063 \div 12 = 4\,588,58$
Garantiersättning:	2 337 kr	$6\,926 - 4\,589 = 2\,337$

Den försäkrade kan också ha fått rätt till ett så kallat justeringsbelopp i samband med att hans förtidspension eller sjukbidrag omvandlades till sjukersättning. Om det ingår ett justeringsbelopp i den försäkrades sjukersättning, ska justeringsbeloppet behandlas som en garantiersättning, under förutsättning att beloppet är positivt (4 kap. 27 § SFBP). Se vidare avsnitt 10.7.

Exempel

Sasha är berättigad till sjukersättning. Årsbeloppet för den inkomstrelaterade sjukersättningen är 21 485 kronor och årsbeloppet för garantiersättningen är 1 586 kronor. Dessutom har den försäkrade rätt till ett justeringsbelopp på 37 kronor per år. Justeringsbeloppet adderas till garantiersättningen. Utbetalning ska göras för mars.

Det sammanlagda årsbeloppet av hans sjukersättning på $21\,485 + (1\,586 + 37) = 23\,108$ kronor, avrundas till 23 112 kronor, dvs. höjs med fyra kronor för att bli jämnt delbart med tolv. Det sammanlagda månadsbeloppet för den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen blir $23\,112 \div 12 = 1\,926$ kr. Utbetalningen av sjukersättningen för mars blir då:

Inkomstrelaterad sjukersättning:	1 790 kr	$21\,485 \div 12 = 1\,790,42$
Garantiersättning (inklusive justeringsbelopp):	136 kr	$1\,926 - 1\,790 = 136$

7.4 Från och med vilken tidpunkt kan sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut?

Den grundläggande principen är att sjukersättning och aktivitetsersättning ska lämnas från och med den månad då rätten till förmånen inträtt, dvs. den månad försäkringsfallet har inträffat (33 kap. 14 § SFB och prop. 2000/01:96 s. 189).

I de fall den försäkrade själv har ansökt om sjukersättning eller aktivitetsersättning kan ersättning beviljas tidigast från tre månader före ansökningsmånaden (33 kap. 14 § SFB och prop. 2000/01:96 s. 189). Detta innebär att det ska framgå från och med vilken månad ersättningen har beviljats i beslutet om sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Möjligheten till retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning kan även begränsas av försäkringsvillkoren i 5 kap. 11–12 §§ och 6 kap. 13–14 §§ SFB. Läs om försäkringsvillkoren i vägledning (2017:1).

Om Försäkringskassan däremot beviljar en försäkrad sjukersättning eller aktivitetsersättning utan att hen har ansökt om ersättning, så betalas sjukersättning eller aktivitetsersättningen ut från och med månaden efter den då Försäkringskassan beslutat om ersättningen (33 kap. 14 § SFB).

7.4.1 Tidpunkt för utbetalning vid ändring av sjukersättning eller aktivitetsersättning

Ändring av sjukersättning eller aktivitetsersättning ska gälla från och med månaden efter den då anledningen till ändringen uppkom. När det gäller ökning av graden av sjukersättning eller aktivitetsersättning får den ändrade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen inte betalas ut för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden om det krävs en ansökan av den förmånsberättigade. (36 kap. 28 § SFB)

I de fall Försäkringskassan beviljar försäkrad ökad grad av sjukersättning eller aktivitetsersättning utan att hen har ansökt om den högre förmånen, betalas däremot den ökade graden av sjukersättning eller aktivitetsersättningen ut från och med månaden efter den då beslutet om förmånen meddelades (33 kap. 14 § och 36 kap. 27 och 28 §§ SFB).

Vad som sägs ovan gäller däremot inte vid ändring av sjukersättning eller aktivitetsersättning i anledning av förändring av prisbasbeloppet. Ändring av sjukersättning eller aktivitetsersättningen ska göras från och med den månad ändringen av prisbasbeloppet träder i kraft. (34 kap. 5 § SFB)

7.5 Till och med vilken tidpunkt kan sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut?

33 kap. 15 § SFB

Sjukersättning och aktivitetsersättning lämnas, om inte något annat är särskilt föreskrivet, till och med den månad när rätten till förmånen upphör.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut till den försäkrade som längst till och med den månad då

- den försäkrade avlidit
- rätten till förmånen annars upphört

Om personen har sjukersättning eller aktivitetsersättning och är försvunnen och inte återfinns, men senare dödförklaras ska ersättningen i regel betalas ut till och med den tidpunkt när beslut om dödförklaring har vunnit laga kraft. Detta innebär att rätten till ersättningen upphör månaden efter det att dödförklaringen vunnit laga kraft.

Efterlevandepension efter en försvunnen person

När det gäller en försvunnen person ska Försäkringskassan däremot fatta ett interimistiskt beslut om att hålla inne sjukersättningen eller aktivitetsersättningen, om det finns sannolika skäl att den försvunna personen inte längre har rätt till ersättning. Det gäller till exempel om Pensionsmyndigheten har beviljat efterlevandepension efter den försvunna personen. Beslutet om att hålla inne ersättningen görs i avvaktan på att ett slutligt beslut kan fattas. (Jämför 77 kap. 10 § och 112 kap. 3 § SFB)

När Försäkringskassan sedan får veta att den försäkrade antingen påträffats död eller dödförklarats, ska Försäkringskassan fatta ett slutligt beslut, som ersätter det interimistiska beslutet. Beslutet får rättas till senare, om det skulle visa sig att den försvunne personen lever. (Jämför 112 kap. 2 och 3 §§ SFB)

Vid ett interimistiskt beslut om att hålla inne ersättningen ska Försäkringskassan följa tillämpliga regler i FL. Är den förmånsberättigade försvunnen är det dock inte möjligt att kommunicera handlingarna före beslutet. Försäkringskassan får då fatta ett interimistiskt beslut utan kommunikering eftersom det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet (25 § FL).

Det finns inte heller någon möjlighet att underrätta den försvunne om beslutet (jämför 33 § FL). Då ska beslut fattas och sparas i akten. I dessa ärenden är det tillräckligt med en journalanteckning. Om det handlar om ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska beslutet innehålla en klagörande motivering, oavsett om det antecknas på journalbladet eller i en särskild handling (32 § FL). Ställningstagandet att inte skicka ut beslutet ska också dokumenteras.

Du kan läsa mer om bestämmelserna i FL i vägledning (2004:7) och om utbetalning till en person som är försvunnen i vägledning (2005:1).

7.6 Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning vid utlandsvistelse

Detta avsnitt beskriver hur rätten till utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning påverkas vid utlandsvistelse.

7.6.1 Utbetalning av inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning

Inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning kan betalas ut under den tid då den förmånsberättigade vistas eller bor utomlands så länge rätten till förmånen består (6 kap. 16 § SFB). Det innebär att en försäkrad som beviljats inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt SFB har rätt att få denna förmån utbetald oberoende av var i världen hen är bosatt, eftersom försäkringen enligt SFB består så länge hen har rätt till den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen.

Om den försäkrade beviljas partiell inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning och därefter börjar arbeta deltid i ett annat EU/EES-land eller Schweiz, är hen dock inte längre försäkrad enligt SFB. Enligt förordning 883/2004 ska en person som omfattas av förordningen bara vara försäkrad i den medlemsstat där hen förvärvsarbetar. Då är personen inte längre försäkrad i Sverige. Inom EU/EES-området och Schweiz gäller emellertid enligt den s.k. exportabilitetsprincipen att en invaliditetsförmån som någon som omfattas av förordningen har förvärvat i ett medlemsland ska kunna betalas ut även om den berättigade bor eller flyttar till ett annat medlemsland. Som framgått i stycket ovan gäller alltså att inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning kan betalas ut till den försäkrade oavsett var i världen hen är bosatt. (artikel 7 i förordning 883/2004, 4 kap. 5 § och 6 kap. 9 § SFB samt prop. 2000/01:96 s. 172–173)

Exempel

En man bor i Sverige och har hel inkomstrelaterad sjukersättning. Mannen flyttar till Japan och avser att bosätta sig där för längre tid än ett år. Försäkringskassan bedömer att arbetsförmågan är helt nedsatt och att rätt till sjukersättningen därför består. Eftersom försäkringen i Sverige består så länge förmånen utbetalas kan den inkomstrelaterade sjukersättningen fortsätta att betalas ut med oförändrat belopp även efter det att han flyttat till Japan.

Exempel

En dansk medborgare arbetar i Sverige och har partiell inkomstrelaterad aktivitetsersättning. Den danska medborgaren flyttar tillbaka och börjar arbeta deltid i Danmark. Det innebär att hon inte längre är försäkrad i Sverige eftersom en person som omfattas av förordning 883/2004 bara ska vara försäkrad i den medlemsstat där han eller hon arbetar. En invaliditetsförmån som någon som omfattas av förordningen har förvärvat i ett medlemsland ska emellertid kunna betalas ut även om den berättigade bor eller flyttar till ett annat medlemsland. Försäkringskassan bedömer därför att hon ska få rätt till fortsatt utbetalning av den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen.

Om den försäkrade som vistas eller bor utomlands blir beviljad en ny period med ersättning när tiden för den tidsbegränsade inkomstrelaterade aktivitetsersättningen löpt ut, fortsätter försäkringen alltså att gälla. Först den dagen då den försäkrade inte är berättigad till sjukersättning eller aktivitetsersättning eller någon annan arbetsbaserad förmån upphör försäkringsskyddet (6 kap. 9 och 16 §§ SFB samt prop. 1998/99:119 s. 185 och 191). En person som vistas utomlands och har partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning kan dock ändå vara försäkrad enligt SFB för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning. Det gäller om hen arbetar deltid utomlands och det arbetet kan anses som arbete här i landet eller om personen slutat arbeta och omfattas av efterskyddstiden (6 kap. 2–6, 8 och 9 §§ SFB).

7.6.2 Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning

Till skillnad från den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen är möjligheterna till utbetalning av garantiersättning vid utlandsvistelse begränsade beroende av vart man flyttar och hur länge man avser att vistas utomlands.

Läs mer

I vägledning 2010:2 *Sjukersättning och aktivitetsersättning – förmåner vid invaliditet enligt EU-rätten och avtal om social trygghet* beskrivs utbetalning av garantiersättning vid bosättning i ett EU/EES-land eller i Schweiz. Där beskrivs även utbetalning av garantiersättning vid bosättning utomlands när ett avtal om social trygghet är tillämpligt.

7.6.3 Vistelse i land utanför EU/EES eller Schweiz

Enligt huvudregeln kan bosättningsbaserade förmåner betalas ut om utlandsvistelsen varar längst sex månader. Från huvudregeln görs undantag som medför att vissa förmåner kan betalas ut under längre tid. Exempelvis får garantiersättningen betalas ut så länge som den försäkrades bosättning i Sverige består (5 kap.13–15 §§ SFB).

Om personen vistas i ett land som Sverige har slutit ett avtal om social trygghet med och detta avtal innehåller en regel som medger export av garantiersättning får ersättningen emellertid betalas ut med oförändrat belopp oavsett om den försäkrades bosättning i Sverige består eller inte.

Det finns en möjlighet till dispens som i vissa fall kan ge en person rätt att få garantiersättning utbetald vid bosättning utomlands (5 kap. 18 § SFB). Se vidare nedan i detta avsnitt.

Exempel

En kvinna bor i Sverige och har hel sjukersättning i form av garantiersättning. Kvinnan åker till USA för att hälsa på sin son som är bosatt där. Hon avser att bo hos sin son i 7 månader. Försäkringskassan bedömer att hon fortfarande ska anses vara bosatt här. Alltså ska garantiersättningen fortsätta att betalas ut med oförändrat belopp även medan hon vistas i USA.

Exempel

En man bor i Sverige och har sjukersättning i form av garantiersättning. Mannen flyttar till Japan i mars 2015 och avser att bosätta sig där för längre tid än ett år. Han tillhör inte någon av de personkategorier som under vissa förutsättningar kan vistas utomlands längre tid än ett år utan att den bosättningsbaserade försäkringen upphör. Sverige har inte slutit ett avtal om social trygghet med Japan som medger export av garantiersättning. Försäkringskassan bedömer att han inte längre anses bosatt i Sverige. Det medför att han inte heller är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner och garantiersättningen ska därför dras in från och med månaden efter mannen flyttar från Sverige, dvs från och med april 2015.

Den försäkrade kan också ha fått rätt till ett s.k. justeringsbelopp i samband med att hens förtidspension eller sjukbidrag omvandlades till sjukersättning. Om det ingår ett justeringsbelopp i den sjukersättning som lämnas till den försäkrade ska justeringsbeloppet behandlas som en garantiersättning, under förutsättning att beloppet är positivt (4 kap. 27 § SFBP). Se vidare avsnitt 10.7. Det innebär också att justeringsbeloppet ska tas bort om den försäkrade inte längre är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner. (5 kap. 14 § SFB och 4 kap. 27 § SFBP)

Exempel

En kvinna hade tidigare förtidspension som omvandlades till sjukersättning 2003. Inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning betalas ut tillsammans med ett positivt justeringsbelopp. Den försäkrade har flyttat till USA. Försäkringskassan bedömer att hon på grund av flytten till USA avser att vara borta mer än ett år och därför inte ska anses vara bosatt här. Kvinnan har därigenom inte längre rätt till bosättningsbaserade förmåner. Garantiersättningen och det positiva justeringsbeloppet ska dras in.

Exempel

En man hade tidigare förtidspension som omvandlades till sjukersättning 2003. Vid omvandlingen blev garantiersättningen bortreducerad på grund av den inkomstrelaterade sjukersättningens storlek. Inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut tillsammans med ett positivt justeringsbelopp. Den försäkrade har flyttat till Sydafrika och avser att vara borta mer än ett år. Försäkringskassan bedömer att han därigenom inte längre har rätt till bosättningsbaserade förmåner. Det positiva justeringsbeloppet ska dras in.

Exempel

En kvinna hade tidigare förtidspension som omvandlades till sjukersättning 2003. Vid omvandlingen blev garantiersättningen reducerad på grund av ett negativt justeringsbelopp. Inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning betalas ut. Det negativa justeringsbeloppet har dock inte medfört avdrag på den inkomstrelaterade sjukersättningen. Den försäkrade har flyttat till Kina och avser att vara borta mer än ett år. Försäkringskassan bedömer att hon därigenom inte längre rätt till bosättningsbaserade förmåner. Garantiersättningen och det negativa justeringsbeloppet ska därför dras in.

Exempel

En man hade tidigare förtidspension som omvandlades till sjukersättning 2003. Vid omvandlingen blev garantiersättningen bortreducerad av ett negativt justeringsbelopp. Inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut. Det negativa justeringsbeloppet har även minskat den inkomstrelaterade sjukersättningen. Den försäkrade har flyttat till Australien och avser att vara borta mer än ett år. Försäkringskassan bedömer att han därigenom inte längre har rätt till bosättningsbaserade förmåner. Någon förändring av ersättningen blir inte aktuell eftersom garantiersättning inte betalas ut.

Om den försäkrade flyttar tillbaka till Sverige innebär det att Försäkringskassan ska göra en bedömning om hen ska få tillbaka sin garantiersättning och eventuellt positivt justeringsbelopp. Om det bedöms att hen är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner ska Försäkringskassan återigen betala ut

- garantiersättning efter avdrag för eventuellt negativt justeringsbelopp,
- garantiersättning och eventuellt positivt justeringsbelopp, eller
- enbart eventuellt positivt justeringsbelopp.

Detta gäller så länge det positiva eller negativa justeringsbeloppet ska reglera sjukersättningens storlek (4 kap. 28 § SFBP).

Det som framgått ovan gäller endast för försäkrad som vid omvandlingen av förtidspensionen eller sjukbidraget var bosatt i Sverige och därför beskattades enligt IL. För försäkrad som vid omvandlingstidpunkten var bosatt utomlands och beskattades enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (SINK) eller som på grund av dubbelbeskattningsavtal inte alls var skattskyldig i Sverige påverkas däremot sjukersättningen av det positiva eller negativa justeringsbeloppet så länge hen är bosatt utomlands. Justeringsbeloppet tas bort när den försäkrade flyttar tillbaks till Sverige och därigenom blir hen obegränsat skattskyldig enligt IL. (4 kap. 27 och 28 §§ SFBP)

7.6.4 Dispens för utbetalning av garantiersättning vid utlandsvistelse

Rätten till garantiersättning ska upphöra på grund av att en person inte längre ska anses som bosatt i Sverige. Försäkringskassan kan dock besluta att förmånen ändå ska fortsätta att betalas ut (dispens) om det med hänsyn till omständigheterna skulle framstå som uppenbart oskäligt att dra in förmånen. Ett sådant beslut kräver att den enskilde gör en ansökan hos Försäkringskassan (5 kap. 18 § SFB). En situation då det kan anses "uppenbart oskäligt" att dra in en förmån är t.ex. när en utlandsvistelse är påkallad av hälsoskäl. Möjligheten till dispens bör tillämpas restriktivt. (Prop. 1998/99:119 s. 149)

7.6.5 Utbetalning av garantiersättning för personer som vid utgången av 2002 fick folkpension vid bosättning utomlands

Personer som vid utgången av år 2002 fick folkpension i form av förtidspension vid bosättning utomlands med stöd av äldre bestämmelser i den upphävda AFL eller 5 kap. 18 § SFB eller 6 kap. 16 § SFB har även rätt till den garantiersättning som träder i stället för sådan folkpension från och med den 1 januari 2003 vid bosättning utomlands (2 kap. 17 § SFBP).

Denna bestämmelse gör inga undantag utan den garantiersättning som träder i stället för nämnda folkpension i form av förtidspension från och med den 1 januari 2003 ska betalas ut utan prövning av Försäkringskassan (prop. 2002/03:2 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m. s. 43).

7.6.6 Levnadsintyg

För att betala ut sjukersättning eller aktivitetsersättning till personer som är bosatta utomlands får Försäkringskassan kräva in ett bevis om att rätten till sjukersättning eller aktivitetsersättning består (110 kap. 15 § SFB).

Om personen efter begäran inte lämnar in ett levnadsintyg kan beslut fattas om att sjukersättningen eller aktivitetsersättningen inte längre ska betalas ut till hen. Om förmånstagaren senare lämnar in ett levnadsintyg ska Försäkringskassan börja betala ut den tidigare indragna ersättningen. Förmånstagaren har då även rätt att få alla tidigare månadsersättningar som inte betalas ut på grund av att levnadsintyget inte hade lämnats in.

Läs om hanteringen av levnadsintyg i vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar*.

8 Avdrag vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning

När sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut retroaktivt kan det bli aktuellt att samordna den med andra ersättningar som har betalats ut under den retroaktiva tiden. Det rör sig om ersättningar som har betalats ut av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller a-kassan. Samordningen kan leda till att man gör avdrag för den andra ersättningen, och minskar sjukersättningen eller aktivitetsersättningen. Om personen har fått ekonomiskt bistånd från socialnämnden under den retroaktiva tiden, kan det vara aktuellt att betala ut hela eller del av den retroaktiva sjukersättningen eller aktivitetsersättningen till socialnämnden.

Läs mer

Vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar* innehåller en utförlig beskrivning om avdrag för både ordinarie utbetalningar och utbetalningar för retroaktiv tid. Där kan du till exempel läsa om

- avdragsordning för både ordinarie och retroaktiva utbetalningar
- avdrag för skatt
- sammanträffande av förmåner enligt SFB eller annan författning
- avdrag för ekonomiskt bistånd efter begäran från socialnämnden
- när en ersättning anses vara retroaktivt beviljad
- vilka perioder som ska samordnas
- när någon av ersättningarna ges ut delvis
- restbelopp som kan uppstå efter samordning
- kvittning och utmätning.

Det här kapitlet handlar om retroaktiva avdrag på sjukersättning och aktivitetsersättning som inte beskrivs i vägledning (2005:1).

8.1 Avdrag för annan förmån som betalats ut av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten

107 kap. 2 § SFB

Om Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten har betalat ut en ersättning enligt denna balk till en försäkrad och någon av myndigheterna senare beviljar den försäkrade en annan ersättning enligt balken retroaktivt för samma tid som den tidigare utbetalade ersättningen avser gäller följande. Avdrag på den retroaktiva ersättningen ska göras med det belopp som överstiger vad som skulle ha betalats ut för perioden om beslut om båda ersättningarna hade fattats samtidigt.

Det som föreskrivs i första stycket gäller också när den först utbetalda ersättningen är en sådan ersättning enligt någon annan författning som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller en arbetslöshetskassa fattar beslut om.

Bestämmelsen innebär att utbetalning av retroaktiv sjukersättning eller aktivitetsersättning ska minskas med annan ersättning som personen har fått för samma tid av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller a-kassan.

Den retroaktiva utbetalningen av sjukersättning eller aktivitetsersättning ska minskas med en tidigare utbetalad förmån så att den försäkrade får lika mycket pengar som om beslut om båda eller alla förmånerna hade fattats samtidigt. Minskning är bara aktuell när det är fråga om två eller flera förmåner som antingen inte lämnas samtidigt eller som samordnas beloppsmässigt när de lämnas samtidigt. Följande förmåner kan påverka den retroaktiva utbetalningen av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen.

- sjukpenning
- övrig dagersättning, dvs. rehabiliteringspenning, rehabiliteringspenning i särskilda fall och sjukpenning i särskilda fall, graviditetspenning, föräldrapenningförmåner, smittbärrpenning, arbetsskadesjukpenning och övrig dagersättning enligt 43 kap. SFB, dagpenning till totalförsvarspiktiga, närståendepenning samt ersättning på grund av frivillig sjukpenningförsäkring
- arbetsskadelivränta
- garantipension till änkepensionen och efterlevandestöd
- bostadstillägg
- bostadsbidrag
- boendetillägg
- aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning. Dessa förmåner får dock inte betalas ut för samma tid som deltagaren får hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning för. (5 kap 2 a och 3 §§ förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser).

Även andra ersättningar än ovanstående kan vara aktuella, eftersom en felaktigt utbetald ersättning får samordnas så länge det inte finns ett beslut om återkrav. Läs om detta i vägledning (2005:1).

Sjukersättning och aktivitetsersättning är två olika förmåner som inte får betalas ut samtidigt. Om aktivitetsersättning betalas ut och den försäkrade får sjukersättning retroaktivt är det därför aktuellt att minska den retroaktiva sjukersättningen med tidigare utbetald aktivitetsersättning.

För att illustrera hur prövningen av om minskning ska göras på en retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning, väljs avdrag för sjukpenning. Sjukpenning bygger på den försäkrades SGI. SGI ska bland annat omprövas när den försäkrade beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning eller när redan utgående sådan ersättning ändras (26 kap. 7 § SFB). En ändring av SGI som en följd av att en försäkrad beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning ska ske från och med ingången av månaden efter den då beslutet om ersättning daterats, dock tidigast från och med den månad sjukersättningen eller aktivitetsersättningen börjar betalas ut (8 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1998:12] om sjukpenninggrundande inkomst). Något hinder för att vara försäkrad för SGI vid sidan av partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning finns inte. SGI omfattar i sådant fall den resterande arbetsförmågan, medan SGI i fråga om den som inte får sjukersättning eller aktivitetsersättning omfattar hela den försäkrades arbetsförmåga. Se vidare vägledning (2004:5).

Som framgått ovan ska avdrag göras för den sjukpenning som överstiger det belopp som skulle ha betalats ut under den retroaktiva perioden om beslut om både sjukpenning och sjukersättning eller aktivitetsersättning hade fattats samtidigt.

Om den försäkrade ska beviljas partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning retroaktivt, behöver Försäkringskassan pröva hur stor minskning som ska göras på den retroaktiva sjukersättningen eller aktivitetsersättningen för den sjukpenning som har betalats ut under den retroaktiva tiden. Om den försäkrade exempelvis har fått hel sjukpenning under den retroaktiva tiden, så betalades den hela sjukpenningen ut på grund av att hon då helt ansågs sakna arbetsförmåga till följd av sin sjukdom. Hon beviljades därefter halv sjukersättning för samma tid. Den halva sjukersättningen

motiverades av att hennes arbetsförmåga bedömdes vara varaktigt nedsatt med minst hälften. Beslutet om sjukersättning rubbade därför inte förutsättningarna för den tidigare godtagna heltidssjukskrivningen och innebär inte att besluten att betala ut hel sjukpenning ändrats. Oavsett vilka diagnoser som legat till grund för sjukskrivning respektive beslutet om halv sjukersättning kan i sådant fall inte mer än hälften av den utbetalda hela sjukpenningen anses svara mot den retroaktivt utbetalade sjukersättningen. Försäkringskassan kommer därför i detta exempel minska den retroaktiva sjukersättningen med endast hälften av vad den försäkrade fått i sjukpenning för samma tid. (Se vidare RÅ 2003 ref. 67)

Sjukpenning får däremot inte alls betalas ut när hel sjukersättning eller aktivitetsersättning beviljas. Det sistnämnda innebär att Försäkringskassan kan göra avdrag på sjukersättning eller aktivitetsersättningen för hela sjukpenningen som betalats ut under den retroaktiva tiden (27 kap. 34 § SFB).

Exempel

Kari ansöker om sjukersättning den 1 juni 2018. Den 3 augusti 2018 beslutar Försäkringskassan att Kari beviljas hel sjukersättning från och med mars 2018.

Kari har haft hel sjukpenning under tiden mars–augusti 2018. Det innebär att Försäkringskassan ska pröva om det ska göras en minskning på den retroaktiva ersättningen för den sjukpenning som betalades ut under den retroaktiva tiden. Eftersom retroaktivt beviljad sjukersättning ska samordnas med sjukpenning gör Försäkringskassan ett avdrag på den retroaktivt beviljade sjukersättningen för den sjukpenning som betalats ut under samma tid.

Den retroaktiva tid under vilken sjukersättningen får samordnas med sjukpenningen är alltså mars–augusti 2018.

Hel sjukersättning ska betalas ut retroaktivt för tiden mars–augusti 2018, dvs. sex månader. Sjukersättningens årsbelopp är 111 475 kr från mars 2018 och från juli 2018 blir årsbeloppet 115 115 kronor. Kari får sjukersättning utbetald med en del ISA och en del GSA. Beloppen fördelar sig enligt tabellen nedan:

Månad	ISA	GSA
Mars	7 153 kr	2 137 kr
April	7 153 kr	2 137 kr
Maj	7 153 kr	2 137 kr
Juni	7 153 kr	2 137 kr
Juli	7 153 kr	2 440 kr
Augusti	7 153 kr	2 440 kr
Summa	42 918 kr	13 428 kr

Sjukpenning har betalats ut med 52 808 kronor under tiden mars–augusti 2018 och med följande månadsbelopp:

Månad	Sjukpenning
Mars	8 897 kr
April	8 610 kr
Maj	8 897 kr
Juni	8 610 kr
Juli	8 897 kr
Augusti	8 897 kr
Summa	52 808 kr

Storleken på den retroaktiva sjukersättningen beräknas så här:

Tidsperiod	ISA före avdrag	Avdrag sjukpenning på ISA	GSA före avdrag	Avdrag sjukpenning på GSA	Sjukersättning efter avdrag
Mars– augusti	42 918 kr	39 380 kr	13 428 kr	13 428 kr	3 538 kr

Notera att avdrag görs först på garantiersättningen eftersom det är en skattefinansierad delförmån.

Exempel

Pentti ansöker om sjukersättning den 15 september 2014. Den 17 oktober 2014 beviljas han tre fjärdedels sjukersättning från och med juni 2014.

Pentti har haft hel sjukpenning under tiden juli–oktober 2014. Det innebär att Försäkringskassan ska pröva om den retroaktivt beviljade ersättningen ska minska med den sjukpenning som har betalats ut under den retroaktiva tiden. Eftersom retroaktivt beviljad sjukersättning ska samordnas med sjukpenning ska Försäkringskassan göra ett avdrag på sjukersättningen för den sjukpenning som har betalats ut för den retroaktiva tiden.

Den retroaktiva tid under vilken sjukersättningen får samordnas med sjukpenningen är alltså juni–oktober 2014.

Tre fjärdedels sjukersättning ska retroaktivt betalas ut till Pentti för tiden juni–oktober 2014, dvs. fem månader. Sjukersättningens årsbelopp är 92 640 kronor. Månadsbeloppet blir då $92\,640 \div 12 = 7\,720$ kronor och retroaktivbeloppet $5 \times 7\,720 = 38\,600$ kronor. Sjukpenning har betalats ut med 37 146 kronor under tiden juli–augusti 2014 och med följande månadsbelopp:

Månad	Nivå	Belopp per dag	Antal dagar	Utbetalt belopp
Juni	–	–	–	–
Juli	Hel	302 kr	31	9 362 kr
Augusti	Hel	302 kr	31	9 362 kr
September	Hel	302 kr	30	9 060 kr
Oktober	Hel	302 kr	31	9 362 kr
Summa			123	37 146 kr

Försäkringskassan prövar därefter hur stor minskning som ska göras på den retroaktiva sjukersättningen för den sjukpenning som har betalats ut under den retroaktiva tiden. Något hinder för att vara försäkrad för SGI vid sidan av tre fjärdedels sjukersättning finns inte. SGI omfattar i sådant fall den resterande arbetsförmågan medan SGI i fråga om den som inte får sjukersättning omfattar hela den försäkrades arbetsförmåga. Som framgått ovan har Pentti fått hel sjukpenning under tiden juni–oktober 2014. Den hela sjukpenningen fick han på grund av att han då ansågs sakna arbetsförmåga helt till följd av sin sjukdom. Den tre fjärdedels sjukersättningen motiverades i stället av att hans arbetsförmåga var varaktigt nedsatt med minst tre fjärdedelar. I detta fall bedömer därför Försäkringskassan att inte mer än tre fjärdedelar av den utbetalda sjukpenningen ska anses svara mot den retroaktivt utbetalade sjukersättningen. Försäkringskassan ska därför minska den retroaktiva sjukersättningen med tre fjärdedelar av vad Pentti har fått i sjukpenning för samma tid. Försäkringskassan kommer då fram till att han skulle ha fått sjukpenning som skulle ha betalats ut med 76 kronor per dag ($302 \times 0,25$).

Skillnaden mellan utbetald sjukpenning och sjukpenning efter bortseende från den ersättningsgrad som ligger till grund för den retroaktivt beviljade sjukersättningen blir $302 - 76 = 226$ kronor per dag. Hel sjukpenning har betalats ut för 123 dagar under retroaktiva tiden.

Hans retroaktivt beviljade sjukersättning ska minskas med $123 \times 226 = 27\,798$ kr. Sjukersättning att betala ut till den försäkrade för retroaktiva tiden blir $38\,600 - 27\,798 = 10\,802$ kr.

Oavsett om den ersättning som ska samordnas med sjukersättningen eller aktivitetsersättningen har betalats under hela eller endast vissa delar av sjukersättningens eller aktivitetsersättningens retroaktiva tid, ska ersättningen i sin helhet samordnas med sjukersättning eller aktivitetsersättningen för hela den retroaktiva tiden (HFD 2013 ref. 29, se även prop. 1992/93:30 s. 39).

Det betyder att ett avdrag som avser en viss månad kan vara högre än sjukersättningen eller aktivitetsersättningen för samma månad. Detta är möjligt om det samtidigt ska göras ett avdrag som är lägre än sjukersättningen eller aktivitetsersättningen eller det inte ska göras något avdrag alls för en annan av retroaktiva tidens månader.

Anledningen till att man dock måste veta vilken månad ett avdrag avser är att det avgör om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska vara pensionsgrundande eller inte för den månaden. Se vidare avsnitt 11.5.

Exempel

Camilla ansöker om sjukersättning den 2 juli 2014. Den 3 september 2014 beslutar Försäkringskassan att hon beviljas rätt till hel sjukersättning från och med april 2014.

Camilla har haft aktivitetsstöd under tiden april–maj och juli–september 2014. Det innebär att Försäkringskassan ska pröva om det ska göras en minskning på den retroaktiva ersättningen för det aktivitetsstöd som betalades ut under den retroaktiva tiden. Eftersom retroaktivt beviljad sjukersättning ska samordnas med aktivitetsstöd gör Försäkringskassan avdrag på sjukersättningen för hela aktivitetsstödet under den retroaktiva tiden.

Den retroaktiva tid när sjukersättningen får samordnas med aktivitetsstödet är alltså april–september 2014.

Hel sjukersättning ska betalas ut retroaktivt för tiden april–september 2014, dvs. sex månader. Sjukersättningens årsbelopp är 60 000 kronor. Månadsbeloppet blir då $60\,000 \div 12 = 5\,000$ kronor och retroaktivbeloppet $6 \times 5\,000 = 30\,000$ kronor. Aktivitetsstöd har betalats ut med 29 500 kronor under tiden april–maj och juli–september 2014 och med följande månadsbelopp:

Månad	Aktivitetsstöd
April	4 000 kr
Maj	7 000 kr
Juni	–
Juli	7 000 kr
Augusti	5 000 kr
September	6 500 kr
Summa	29 500 kr

Storleken på den retroaktiva sjukersättningen beräknas så här:

Tidsperiod	Sjukersättning före avdrag	Aktivitetsstödsavdrag	Sjukersättning efter avdrag
April–september	6 × 5 000 = 30 000 kr	29 500 kr	500 kr

Notera att avdragen avseende månaderna maj, juli och september 2014 är högre än sjukersättningen för motsvarande månad.

8.1.1 Metodstöd – ersättning från Försäkringskassan som ska samordnas

Om den försäkrade har fått någon annan ersättning, till exempel sjukpenning, kan uppgifterna sammanställas på blanketten *Förfrågan – utbetald dag ersättning* (3360).

8.1.2 Sjuklön

Många omfattas av lagen (1991:1047) om sjuklön. Eftersom sjuklön inte betalas ut av Försäkringskassan eller a-kassan, får den inte samordnas med sjukersättning och aktivitetsersättning för retroaktiv tid.

8.2 Avdrag för ersättning som betalats ut av a-kassan

Om en person beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning för retroaktiv tid och har fått ersättning från a-kassan för samma tid, så ska Försäkringskassan göra avdrag med motsvarande belopp (107 kap. 2 § SFB). A-kassan är skyldig att lämna Försäkringskassan uppgifter om utbetald ersättning och övriga uppgifter som har betydelse för handläggning av ett ärende om sjukersättning och aktivitetsersättning (110 kap. 31 § SFB). Försäkringskassan ska därför göra en förfrågan till a-kassan i varje enskilt ärende om arbetslöshetsersättning har betalats ut under den retroaktiva tiden. Om arbetslöshetsersättning har betalats ut under den retroaktiva tiden behöver Försäkringskassan få information av a-kassan om vilket belopp den har betalats ut och vilken arbetslöshetsersättning som skulle ha betalats ut under den retroaktiva tiden med hänsyn till beslutet om sjukersättning och aktivitetsersättning. (48 c–d §§ lagen [1997:238] om arbetslöshetsförsäkring). Försäkringskassan ska därefter minska den retroaktivt beviljade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen med skillnaden mellan dessa två belopp.

8.2.1 Metodstöd – ersättning från a-kassa som ska samordnas

Om personen haft ersättning från en a-kassa meddelar du a-kassan storleken på den ersättning som Försäkringskassan avser att betala ut retroaktivt. Du begär också uppgift om det belopp som ska dras av från den retroaktivt beviljade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen. Använd då blanketten *Förfrågan – dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa* (3361).

8.3 Avdrag för ekonomiskt bistånd från socialnämnd

107 kap. 5 § första stycket SFB

Om någon som har rätt till periodisk ersättning enligt denna balk har fått ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) får retroaktivt beviljad ersättning på begäran av socialnämnden betalas ut till nämnden. Betalning till socialnämnden får göras, till den del den ersättningsberättigade inte har återbetalat biståndet och det återstående beloppet överstiger 1 000 kronor, med det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj för eller under den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

Om en person som beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning har fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd enligt SoL, får Försäkringskassan betala ut retroaktivt beviljad sjukersättning eller aktivitetsersättning för den tid som den retroaktiva ersättningen gäller till socialnämnden.

En sådan utbetalning görs efter en begäran av socialnämnden. Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna uppgifter till socialnämnden om bl.a. retroaktivt beviljad ersättning. Detta framgår av 3 § andra stycket förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Läs mer

Läs mer om detta i vägledning (2005:1).

8.4 Övriga avdrag vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning

Vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning ska avdrag även göras för skatt och i förekommande fall för kontraktsvård. Försäkringskassan ska vid sådan utbetalning även göra avdrag/kvittning i förekommande fall för statlig fordran och utmätning. Dessutom kan avdrag för utländska fordringar enligt artikel 72 i förordning 987/2009 eller artikel 111 i förordning 574/72 göras.

Läs mer

Läs om bestämmelserna i vägledning (2005:1).

9 Sjukersättning och aktivitetsersättning vid institutionsvistelse

I detta kapitel beskrivs hur rätten att få sjukersättning och aktivitetsersättning påverkas vid en institutionsvistelse som bekostas av staten. Det är fråga om intagna i kriminalvårdsanstalt, häktade personer, personer som verkställer sluten ungdomsvård samt personer som genomgår s.k. kontraktsvård på statens bekostnad.

9.1 Allmänt om sjukersättning och aktivitetsersättning vid institutionsvistelse

Utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning ska stoppas tillfälligt enligt särskilda regler om den försäkrade frihetsberövas genom att intas i kriminalvårdsanstalt, häktas eller verkställer sluten ungdomsvård under den tid hen vistas på institution. Ersättningen betalas åter ut vid frigivningen. Utbetalningen ska bara stoppas om institutionsvistelsen sammanlagt är längre än 90 dagar. (106 kap. 16 och 17 §§ SFB och prop. 2001/02:164 Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad, s. 56)

De särskilda bestämmelserna om att tillfälligt stoppa utbetalningen av ersättningen i dessa fall grundar sig bland annat i att förmånerna sjukersättning och aktivitetsersättning främst har karaktären av en riskförsäkring som är tänkt att täcka de inkomster den försäkrade antas skulle ha haft om försäkringsfallet inte hade inträffat. När en person tas in på kriminalvårdsanstalt beror varken arbetshindret eller inkomstbortfallet på sjukdom, funktionsnedsättning eller liknande. Det är i stället anstaltsvistelsen som är hindret och orsakar inkomstbortfallet. (Prop. 2001/02:164 s. 33)

De minskade levnadsomkostnaderna som uppkommer när en person är intagen på anstalt inträffar till viss del med eftersläpning. För att den intagne ska ges möjlighet att ställa om sin ekonomi innan förmånen tillfälligt inte betalas ut, medför korta frihetsberövanden inte något uppehåll i utbetalningen av sjukersättning och aktivitetsersättning (prop. 2001/02:164 avsnitt 7.2, s. 35). Den försäkrades sjukersättning eller aktivitetsersättning påverkas därför inte om institutionsvistelsen varar som längst 90 dagar (106 kap. 16 § SFB och prop. 2001/02:164 s. 56).

Om en person på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten, s.k. kontraktsvård, gäller särskilda regler om avdrag på utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning. Skälet till dessa avdragsregler är att personen under tiden för kontraktsvården får sina levnadsomkostnader täckta av det allmänna. (Prop. 2001/02:164 s. 37 och 106 kap. 19, 38–40 §§ SFB)

9.1.1 Metodstöd – ersättning vid institutionsvistelse

Om den försäkrade är intagen på institution på statens bekostnad, till exempel kriminalvårdsanstalt, ska du ha uppgifter om när den försäkrade blev intagen och hur långt straff hen har fått. Du behöver uppgifterna för att kunna betala ut rätt belopp.

Om att den försäkrade är frihetsberövad får du automatiskt en impuls om det. Du kan också behöva få in uppgifter från Kriminalvården innan du bestämmer om du ska stoppa utbetalningen eller betala ut ersättning, och i så fall med vilket belopp. Du kan till exempel behöva uppgifter om när institutionsvistelsen ska avslutas eller om du ska göra avdrag för kontraktsvård.

9.2 För vem ska utbetalningen tillfälligt stoppas?

106 kap. 3 § SFB

Om inte något annat särskilt anges ska den som är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt eller annars på det allmännas bekostnad är omhändertagen, och som olovligen avviker från placeringen, vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel fortfarande anses som häktad, intagen respektive omhändertagen.

Det som föreskrivs i första stycket ska också gälla den som vistas utanför anstalt med anledning av permission.

106 kap. 16 § SFB

Sjukersättning och aktivitetsersättning lämnas inte för tid efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

1. häktad eller intagen i anstalt, eller
2. intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård.

Förmånerna lämnas dock åter från och med den trettionde dagen före frigivningen.

106 kap. 17 § SFB

Utan hinder av 16 § lämnas sjukersättning och aktivitetsersättning för tid under vilken den försäkrade vistas utanför anstalt enligt 11 kap. 3 eller 5 § fängelselagen (2010:610).

En person anses intagen på kriminalvårdsanstalt även vid tillfällig vistelse utom anstalten, t.ex. vid permission eller frigång. Den som rymmer från en anstalt eller ett häkte är naturligtvis fortfarande att anse som intagen eller häktad, och hens utbetalning av ersättning ska vara tillfälligt stoppad. (106 kap. 3 § SFB och prop. 2001/02:164 s. 55)

Sjukersättning eller aktivitetsersättning ska inte heller betalas ut när en person vistas i ett särskilt ungdomshem för att få sluten ungdomsvård (s.k. § 12-hem). Bestämmelsen gäller dock inte när en person vistas i ett särskilt ungdomshem för att beredas vård med stöd av LVU eller SoL. I dessa fall ansvarar kommunen för kostnaderna för den enskilda placeringen. (Prop. 2001/02:164 s. 55–56).

Vid tillfällig vistelse utanför anstalten gäller samma regler för sluten ungdomsvård som för den som är intagen på kriminalvårdsanstalt. (106 kap. 3 § SFB och prop. 2001/02:164 s. 55)

Bestämmelserna om tillfälligt stoppad utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning gäller inte om den försäkrade ska få rättspsykiatrisk vård efter beslut av domstol. Då ska hen nämligen inte intas på kriminalvårdsanstalt. (106 kap. 16 § SFB jämfört med 31 kap. 3 § brottsbalken och 1 § andra stycket 1 lagen [1991:1129] om rättspsykiatrisk vård)

9.2.1 För vilken tid ska utbetalningen tillfälligt stoppas?

När den försäkrade är frihetsberövad ska sjukersättning och aktivitetsersättning inte betalas ut om institutionsvistelsen är längre än sammanlagt 90 dagar (se prop. 2001/02:164, s. 56).

Ersättningen dras inte in förrän den försäkrade har vistats på institutionen i 60 dagar i följd. När det är 30 dagar kvar på vistelsen ska ersättningen börja betalas ut igen. Försäkringskassan ska se till att den försäkrade får ersättningen senast på

frigivningsdagen. Vi ska nämligen ta hänsyn till att den försäkrade kan ha vissa kostnader när hen frigges (106 kap. 16 § SFB och prop. 2001/02: 164 s. 35 och s. 56).

Observera att försäkrade som har varit häktade och som efter beslut av domstol ska få rättspsykiatrisk vård också har rätt att få tillbaka sin sjuk- eller aktivitetsersättning för de sista 30 dagarna av vistelsen i häktet (106 kap. 16 § SFB).

För att avgöra när Försäkringskassan ska börja betala ut ersättningen igen kan man utgå från det *aviserade förväntade avgångsdatumet från kriminalvårdsanstalten*. Om det förväntade avgångsdatumet ändras, ska Kriminalvården avisera oss. Mer information om Kriminalvårdens skyldighet att avisera Försäkringskassan finns i avsnitt 9.8.

Om frigivningen senareläggs i ett sent skede av straffet, till exempel på grund av att personen missköter sig, kan det medföra att ersättningen råkar börjar betalas ut igen för tidigt. Då får Försäkringskassan pröva om återbetalning och avräkning ska bli aktuell vid senare utbetalning med stöd av 108 kap. 2 och 22 §§ SFB. (Prop. 2001/02:164 s. 35)

Om en häktad överförs från häktet direkt till en kriminalvårdsanstalt, ska vistelsen i häktet och anstalten ses som en sammanhängande vistelse. När det gäller någon som är häktad vet man inte på förhand om hen kommer att vara intagen i mer än 90 dagar. Om det inte lämnas någon avisering om att personen har lämnat häktet när hen varit intagen på häktet i 60 dagar i följd, innebär det att sjukersättningen eller aktivitetsersättningen inte ska betalas ut från och med sextioförsta dagen. Visar det sig senare att det sammanlagda frihetsberövandet kom att vara kortare än 90 dagar, får man göra en rättelse. (Prop. 2001/02:164 s. 35 och s. 56)

Liknande gäller om den försäkrade tas in på kriminalvårdsanstalt och därefter utdöms ett nytt straff som ska avtjänas direkt efter den tidigare utdömda straffperioden. I dessa fall kan de båda straffperioderna ses som en sammanhängande vistelse under förutsättning att den försäkrade inte frigges mellan perioderna. (Prop. 2001/02:164 s. 35) Det har alltså skett en sammanslagning av påföljderna och Kriminalvården aviserar i sådant fall inte om någon utskrivning förrän sista straffet är avtjänat. Det betyder att ersättningen åter ska betalas ut för tid från och med den trettionde dagen före den frigivningsdag som gäller för det sista straffet.

9.3 Särskild beräkningsregel för utbetalningar som ska göras för del av en kalendermånad

106 kap. 37 § första stycket SFB

Ska ersättning betalas ut endast för del av en kalendermånad, beräknas ersättningen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krontal. [...]

Om sjukersättning eller aktivitetsersättning inte ska betalas ut för en del av en kalendermånad, beräknar man förmånen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundar till närmaste högre krontal.

Exempel

Reijo har aktivitetsersättning med 2 615 kronor per månad varav den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen är 2 183 kronor och garanti-ersättningen är 432 kronor. Reijo är intagen på kriminalvårdsanstalt från och med den 15 mars. När han har varit intagen 60 dagar ska ersättningen tillfälligt stoppas från och med den 14 maj. Ersättningen ska alltså betalas ut endast för 13 dagar under maj månad. Eftersom utbetalningen av aktivitetsersättningen ska stoppas mitt i en månad ska ersättningen dagberäknas. Den beräknas på följande sätt:

Aktivitetsersättning per dag	$2\,615 \div 30 = 87,1667$ vilket avrundas till 88 kr per dag
Inkomstrelaterad aktivitetsersättning per dag	$2\,183 \div 30 = 72,7666$ vilket avrundas till 73 kr per dag
Garantiersättning per dag	$88 - 73 = 15$ kr per dag

Under 13 dagar ska inkomstrelaterad aktivitetsersättning betalas ut med $73 \times 13 = 949$ kronor och garantiersättning ska under samma tid betalas ut med $15 \times 13 = 195$ kronor.

9.4 Om den försäkrade placeras utanför kriminalvårdsanstalt för behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel m.m.

En intagen kan få vistats utanför anstalten under lämplig tid för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället. Särskilda åtgärder kan vara vård eller annan behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel. Om personen placeras utanför kriminalvårdsanstalt av detta skäl ska sjukersättning eller aktivitetsersättningen betalas ut igen. Då ska det i stället göras avdrag från sjukersättning och aktivitetsersättningen enligt de bestämmelser som tillämpas för s.k. kontraktsvård (11 kap. 3 § fängelselagen [2010:610], 106 kap. 16, 17, 19 och 38 §§ SFB). Se vidare avsnitt 9.7.

När en person kommer tillbaka från en sådan placering till en kriminalvårdsanstalt, ska man stoppa utbetalningen av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen igen. Den nya perioden på kriminalvårdsanstalten ska då räknas ihop med den första perioden. (Prop. 2001/02:164 s. 56)

Exempel

Siv är intagen på kriminalvårdsanstalt och kommer att vistas där under 1 års tid. Hon har varit intagen på anstalten i mer än 60 dagar och utbetalningen av sjukersättningen är därmed tillfälligt stoppad. Efter ett halvt års frihetsberövande får Siv möjligheten att under tre månaders tid genomgå behandling för drogmissbruk på behandlingshem. Försäkringskassan bedömer att hennes sjukersättning åter ska betalas ut men med avdrag enligt de bestämmelser som tillämpas för kontraktsvård under den tid hon vistas på behandlingshemmet. När Siv tas in på kriminalvårdsanstalten igen efter vistelsen på behandlingshemmet stoppas återigen utbetalningen av sjukersättningen.

Exempel

Roger är intagen på kriminalvårdsanstalt och kommer att vistas där under 2 års tid. Han har varit intagen på anstalten i mer än 60 dagar och utbetalningen av sjukersättningen är därmed tillfälligt stoppad. Efter 1 år och 9 månader får Roger möjligheten att under tre månaders tid genomgå behandling för drogmissbruk på behandlingshem. Försäkringskassan bedömer att hans sjukersättning åter ska betalas ut men med avdrag enligt de bestämmelser som tillämpas för kontraktsvård under den tid han vistas på behandlingshemmet. Omedelbart efter vistelsen på behandlingshemmet frigges Roger. Reglerna om utbetalning av tillfälligt indragen sjukersättning eller aktivitetsersättning 30 dagar före frigivningsdagen kan därför inte tillämpas i detta fall.

9.5 Om den försäkrade får avtjäna sitt fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalten

Inför frigivningen ska Kriminalvården underlätta den intagnes övergång till ett liv i frihet. Utifrån den intagnes behov ska de då samverka med andra myndigheter och organisationer, som till exempel socialnämnden, hälso- och sjukvården, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. (7 § fängelseförordningen [2010:2010])

Om personen har avtjänat minst halva strafftiden, dock minst tre månader, kan hen beviljas utökad frigång. Det innebär att hen under kontrollerade former avtjänar fängelsestraffet i sin bostad. Ett krav är att hen har tillgång till en bostad och ska delta i någon form av sysselsättning till exempel arbete, studier, någon form av praktik eller behandling. Sysselsättningen ska bedrivas regelbundet och vara kontrollerbar, hen får inte lämna sin bostad annat än på särskilda tider. (11 kap. 5 § fängelselagen 2010:610)

En utslussningsåtgärd ska förenas med de villkor som behövs för att syftet med åtgärden ska uppnås, vilket t.ex. kan vara att elektroniska hjälpmedel s.k. fotboja används. (11 kap. 6 § fängelselagen)

När den försäkrade på detta sätt avtjänar sitt fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalten, ska utbetalningen av aktivitetsersättningen eller sjukersättningen inte längre vara stoppad. Däremot får sjukersättning eller aktivitetsersättning inte betalas ut om den försäkrade olovligen avviker, alltså rymmer, från verkställighet av fängelsestraff utanför anstalt. Då ska bestämmelserna om tillfälligt stoppad utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättningen återigen tillämpas. (Prop. 2001/02:164 s. 56 och 106 kap. 16, 17 och 19 §§ SFB)

9.6 Utbetalning till nära anhörig

106 kap. 18 § SFB

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehälle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis få sjukersättning eller aktivitetsersättning som enligt 16 § annars inte ska lämnas. Utbetalning av del av förmån till nära anhörig ska i första hand ske från inkomstrelaterad ersättning.

Om utbetalningen av sjukersättning eller aktivitetsersättning är tillfälligt stoppad kan en anhörig till den försäkrade få ersättningen i stället. För att få det behöver den anhöriga lämna in en begäran till Försäkringskassan, som gör en behovsprövning (prop. 2001/02:164 s. 34 och s. 56).

Den anhöriga måste vara beroende av den försäkrade för sin försörjning. Det finns ett allmänt råd om hur man avgör om den anhöriga är det (Riksförsäkringsverkets allmänna råd [RAR 2002:17] om sjukersättning och aktivitetsersättning):

Den nära anhöriga bör anses vara beroende av den försäkrade för sitt uppehälle om hens inkomster (inklusive egna tillgångar och socialförsäkringsförmåner) efter skatt är lägre än det belopp som framgår av Kronofogdemyndighetens årligen utgivna föreskrifter och allmänna råd om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. (RAR [2002:17] till 106 kap. 16 och 18 §§ SFB)

Vägledning bör hämtas från nämnda allmänna råd vid bedömningen av en nära anhörigs behov av hela eller del av den tillfälligt stoppade utbetalningen av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen. Beloppet (efter skatt) som betalas till den anhöriga bör, tillsammans med hens egna inkomster, inte vara lägre än förbehållsbeloppet. Men det bör inte heller vara högre än hela den tillfälligt stoppade utbetalningen av ersättningen. (RAR [2002:17] till 106 kap. 16 och 18 §§ SFB)

Vid utbetalning till den anhöriga ska i första hand den inkomstrelaterade ersättningen användas så att den försäkrade tillgodoräknas pensionsrätt (prop. 2001/02:164 s. 56).

Exempel

Leila är intagen på kriminalvårdsanstalt. Hennes inkomstrelaterade sjukersättning på 90 000 kronor och garantiersättning på 29 669 kronor är tillfälligt indragna. För Leila är skattetabell 32 (kolumn 4) tillämplig under inkomståret 2020.

Hennes man ansöker den 15 juni 2020 om att få den tillfälligt stoppade utbetalningen av ersättningen. Mannen bor tillsammans med deras gemensamma barn. Barnet är nio år. Av ansökan framgår att mannens lön är 18 437 kronor per månad före skatt. Han har ingen kostnad för arbetsresor och barnomsorg. Bostadskostnaden är 10 000 kronor. Han får inte bostadsbidrag. Han får barnbidrag med 1 250 kronor per månad.

Försäkringskassan bedömer att Leilas man och deras gemensamma barn räknas till personkretsen som nära anhörig.

Bostadskostnaden ska inte reduceras, eftersom bostadsstandarden inte är väsentligt högre än vad som kan anses svara mot mannens och barnets behov.

Den anhöriges inkomster	Kronor per månad
Lön	18 437 kr/mån
Preliminär skatt (32:1)	-3 712 kr/mån
Summa	14 725 kr/mån
Förbehållsbelopp 2020	Kronor per månad
Normalbelopp	8 057 kr/mån (5 002 + 3 055)
Bostad	10 000 kr/mån
Barnbidrag	-1 250 kr/mån
Summa	16 807 kr/mån
Beräkning av disponibelt belopp/underskott:	-2 082 kr/mån (14 725-16 807)

Makens inkomster efter skatt är lägre än förbehållsbeloppet för 2020. Försäkringskassan bedömer därför att Leilas man kan anses vara beroende av henne för sitt uppehälle.

Försäkringskassan bedömer att han behöver 2 082 kronor netto. Eftersom det ska göras att avdrag för skatt behöver vi höja beloppet för att det efter skatt ska bli lika med hans underskott.

Med hänsyn till avdraget enligt preliminär skattetabell 32, kolumn 4, beslutar därför Försäkringskassan att 2 256 kronor av den tillfälligt stoppade inkomstrelaterade sjukersättningen ska betalas ut till Leilas man (2 082 + 174 = 2 256 kr).

För att räkna fram bruttobeloppet behöver du bedöma vilket skatteavdrag som är rimligt för ersättningens bruttobelopp, för att därefter kunna räkna fram och betala ut nettobeloppet. I exemplet ovan har bedömning gjorts att nettobeloppet 2 082 kr rimligen hamnar i bruttointervallet 2 201–2 300 kr i skattetabell 32 kolumn 4.

9.7 Om den försäkrade får s.k. kontraktsvård

Vid kontraktsvård gäller särskilda regler om avdrag på utbetalningen av sjukersättning eller aktivitetsersättning. Kontraktsvård innebär att en person, på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen.

Den som har kontraktsvård på statens bekostnad och får sjukersättning eller aktivitetsersättning, ska själv betala för uppehållet under den tid som staten svarar för vårdkostnaden. Betalningen sker genom att Försäkringskassan gör avdrag vid utbetalningen av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen. Avdraget görs efter avdrag för skatt enligt skattebetalningslagen.

Försäkringskassan ska göra avdrag för varje dag som den försäkrade får sjukersättning eller aktivitetsersättning utbetald (106 kap. 19, 38 och 39 §§ SFB). Vi ska alltså göra avdrag från och med den första till och med den sista dagen av institutionsvistelsen. Avdraget görs vid utbetalningen.

Försäkringskassan gör avdrag ända tills Kriminalvården aviserar att kontraktsvården har upphört. Det innebär att om vi får information om att en person har avvikit, så innebär det inte med automatik att vi inte längre ska göra avdrag för kontraktsvården. Det är aviseringen från Kriminalvården som avgör när betalningen av ersättningen utan avdrag kan börja på nytt.

För information om Kriminalvårdens skyldighet att avisera Försäkringskassan hänvisas till avsnitt 9.8.

Om den försäkrade för tid med sjukersättning eller aktivitetsersättning också får andra förmåner, ska endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna. Detta gäller om den försäkrade får någon av dessa förmåner:

- pensionsförmåner enligt 80, 81 och 83 kap. SFB
- arbetsskadelivränta i form av egenlivränta enligt 41 kap. SFB
- inkomstgrundad ålderspension enligt 56 kap. 3 § SFB.

(106 kap. 19, 38–40 §§ SFB)

Försäkringskassan ska dra av 80 kronor per dag, dock högst en tredjedel av de sammantagna förmånernas månadsbelopp som gäller för den försäkrade under den månad som avdraget gäller efter skatteavdrag delat med 30. Beloppet avrundas till närmaste lägre krontal. (106 kap. 39 § SFB).

Exempel

Jimmy har rätt till sjukersättning. Hans sjukersättning betalas ut med 6 000 kronor per månad. Dessutom har Jimmy arbetsskadelivränta som betalas ut med 2 000 kronor per månad. Sedan den 7 februari är han intagen i ett särskilt familjehem för kontraktsvård. Den 26 april är den sista dagen som han kommer vara intagen i familjehemmet.

Efter avdrag för skatt på sjukersättningen och arbetsskadelivräntan beräknar Försäkringskassan den totala nettoersättningen till 6 200 kronor per månad.

Avdraget per dag under den tid han vistas i familjehemmet beräknas så här:

Avdraget för februari är $80 \times 22 = 1\,760$ kronor.

Avdraget får dock inte överstiga en tredjedel av sjukersättningen och livräntan efter skatteavdrag, delat med 30. Försäkringskassan beräknar detta avdrag till $(6\,200 \times 1/3) \div 30 = 68,88$ kr som avrundas till 68 kronor.

Försäkringskassan beräknar avdraget för februari till $22 \times 68 = 1\,496$ kronor. För mars blir avdraget $31 \times 68 = 2\,108$ kronor.

Den 26 april är den sista dagen som han är intagen i familjehemmet. Avdraget för april beräknas till $26 \times 68 = 1\,768$ kronor.

Det kan vara svårt att göra avdrag vid utbetalning av just den sjukersättning eller aktivitetsersättning som löper på dagarna för institutionsvistelsen. Eftersom avdrag inte alltid kan dras på ersättningen för den månad som vistelsen gäller, kan avdraget i dessa fall göras tidigast närmast följande månad (prop. 1988/89:33 Om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård s. 17–18). Det innebär att det bli en förskjutning av avdragen, dvs. om avdrag kan göras först på ersättningen för månaden efter den då vistelsen påbörjades beräknas avdraget på det månadsbelopp som vistelsen gäller. Det finns heller inget som hindrar att vi skjuter upp avdraget ytterligare månader om vi fått försenad uppgift om startdatum för kontraktsvård, se vidare nedan. Om avdraget för den första månad som institutionsvistelsen gäller skjuts upp kommer avdraget för senare månader att skjutas upp på motsvarande sätt, dock längst till och med den sista månad som den försäkrade har rätt till ersättningen.

9.8 Underrättelseskyldighet för Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse

Kriminalvården är skyldig att underrätta Försäkringskassan om de tidpunkter som vi behöver få information om för att kunna tillämpa de särskilda reglerna om tillfälligt stoppad utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning på grund av vistelse på institution (46 § förordningen [2001:682] om behandling av personuppgifter inom kriminalvården).

Kriminalvården aviserar dagligen om

- intagningsdatum som häktad
- avgångsdatum som häktad
- intagningsdatum i kriminalvårdsanstalt
- avgångsdatum från kriminalvårdsanstalt
- förväntat avgångsdatum från kriminalvårdsanstalt
- startdatum för "11 kap. 5 § fängelselagen (2010:610)" (fotboja)
- avgångsdatum för "11 kap. 5 § fängelselagen (2010:610)"
- startdatum för "11 kap. 3 § fängelselagen (2010:610)" vistelse (behandlingshem)
- avgångsdatum för "11 kap. 3 § fängelselagen (2010:610)" vistelse
- startdatum för kontraktsvård
- avgångsdatum från kontraktsvård
- avvikelsedatum från kriminalvårdsanstalt, "11 kap. 5 § fängelselagen (2010:610)", eller "11 kap. 3 § fängelselagen (2010:610)" vistelse
- datum för återtagande till kriminalvårdsanstalt, "11 kap. 5 § fängelselagen (2010:610)" eller 11 kap. 3 § fängelselagen (2010:610)" vistelse efter avvikelse.

I fråga om personer som vistas i ett särskilt ungdomshem (s.k. § 12-hem) för att få slutet ungdomsvård, ska Statens institutionsstyrelse löpande lämna uppgifter till Försäkringskassan om dagen för verkställighetens början och slut jämte eventuell ändrad sådan slutdag (10 a § förordningen [2001:637] om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten).

9.9 Metodstöd – kommunikering med försäkrad som vistas på institution

Ibland får försäkrade som vistas på institution inte ta del av kommuniceringsbrev under kommuniceringstiden. Det kan bero på att Försäkringskassan inte har tillgång till de adressuppgifter som behövs. Därför ska all postgång till försäkrade som vistas på institution gå genom Kriminalvårdens aktregister.

Kriminalvården motiverar det med behovet av sekretess. Det är viktigt att så få instanser som möjligt känner till var den försäkrade som vistas på institution befinner sig. Därför är Kriminalvården restriktiv med att lämna ut uppgift om enskilda försäkrades vistelseort.

Det är i praktiken också svårt att hålla Försäkringskassan uppdaterad om var de intagna befinner sig, eftersom omflyttningar mellan olika häkten, anstalter, m.m. är mycket vanliga.

Kriminalvården har tagit fram en rutin som underlättar vidarebefordrande av post till försäkrade. All post skickas till:

Kriminalvården
601 80 Norrköping

På kuvertet som den försäkrade ska få, ska det stå namn och personnummer. Kuvertet måste därefter läggas i ett separat kuvert, som adresseras enligt ovan. Av sekretesskäl ska inte namn och personnummer stå på det kuvert som skickas till Kriminalvården i Norrköping.

Vanligtvis vidarebefordras post samma dag den når aktregistret. Det innebär att det i allmänhet går en extra dag innan brevet når den försäkrade.

10 Omvandling av förtidspension och sjukbidrag till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning

I detta kapitel beskrivs först omvandlingen av förtidspension och sjukbidrag till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning. Kapitlet tar också upp hur omvandlingen påverkade arbetsskadelivräntan. Därefter ges några illustrerande exempel på hur omvandlingen gjordes. Slutligen beskrivs förändringar som inträffar efter omvandlingen som innebär att den sjukersättning som den enskilde får vid omvandlingen inte längre är garanterad.

Omvandlingen av förtidspension och sjukbidrag till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning kan sammanfattningsvis illustreras med följande ordning.

1. Omvandling av ATP till inkomstrelaterad sjukersättning med hänsyn till tillgodoräknade år med pensionspoäng.
2. Omvandling av folkpension till garantiersättning med hänsyn till försäkringstiden för 40-delsberäknad eller 30-delsberäknad folkpension.
3. Beräkning av justeringsbelopp som ska ingå i den sjukersättning som faktiskt kommer att lämnas till den försäkrade efter omvandlingen av förtidspensionen eller sjukbidraget.

Det slutliga resultatet av beräkningarna i punkterna 1–3 motsvarar sjukersättning efter omvandling i det enskilda fallet.

10.1 Bestämmelserna om sjukersättning och aktivitetsersättning trädde i kraft den 1 januari 2003

Bestämmelserna om sjukersättning och aktivitetsersättning trädde i kraft 1 januari 2003. Dessa bestämmelser gäller också, om inte annat följer av övergångsbestämmelserna, i fall då rätten till sjukersättning eller aktivitetsersättning grundas på pensionsfall som inträffat före 1 januari 2003. Det innebär även att sjukersättning eller aktivitetsersättning ska kunna beviljas när pensionsfallet inträffat före ikraftträdandet. (punkten 1 i övergångsbestämmelserna till lagen [2001:489] om ändring i upphävda AFL och prop. 2000/01:96 s. 192).

Förmåner som beviljades efter ikraftträdandet men där den beviljade ersättningen till någon del avsåg tid före denna tidpunkt beräknades enligt de äldre bestämmelserna om förtidspension. Det gällde oavsett om ansökan kommit in före eller strax efter ikraftträdandet. Förmånen omvandlades därefter omedelbart till sjukersättning. (Prop. 2000/01:96 s. 177 och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen [2001:489] om ändring i den upphävda AFL)

10.2 Principerna för omvandling av förtidspension och sjukbidrag

En försäkrad som hade rätt att få förtidspension eller sjukbidrag i december 2002 och fortfarande skulle ha haft rätt till det i januari 2003 om äldre bestämmelser fortfarande hade tillämpats, fick vid ikraftträdandet förtidspensionen eller sjukbidraget omvandlad. Förtidspensionen eller sjukbidraget omvandlades till motsvarande grad av hel sjukersättning respektive hel tidsbegränsad sjukersättning. Att samma grad av ersättning lämnas efter omvandlingen som före innebär bl.a. att de som övergångsvis har två tredjedels förtidspension får behålla den graden tills en förändring av arbetsförmågan orsakar något annat. Tidsbegränsad sjukersättning omfattar också samma tid som bestämdes för sjukbidraget. (Prop. 2000/01:96 s. 192 och 4 kap. 24 § SFBP)

Omvandlingen av förtidspensionen och sjukbidraget gjordes genom en engångsinsats och så att den försäkrades nettoersättning i princip behölls oförändrad genom en anpassning av sjukersättningens bruttobelopp (prop. 2000/01:96 s. 124)

Principen för omvandlingen som nämns ovan innebär att en antagandeinkomst bestämdes utifrån underlaget för ATP. Denna låg sedan till grund för beräkningen av inkomstrelaterad sjukersättning enligt 34 kap. SFB. Utifrån denna sjukersättning beräknades eventuell utfyllnad i form av garantiersättning enligt 35 kap. SFB. För den som saknade ATP omvandlades folkpension och pensionstillskott upp till garantinivån. (4 kap. 25 och 27 §§ SFBP och prop. 2000/01:96 s. 124).

För att den försäkrade i princip skulle få oförändrad nettoersättning beräknades också ett s.k. justeringsbelopp som ingår i den sjukersättning som utbetalas till den försäkrade. Justeringsbeloppet är bl.a. en kompensation för det särskilda grundavdraget (SGA) som togs bort från och med den 1 januari 2003 och för att garantiersättningen till sitt belopp är oberoende av civilstånd. Det korrigerar även de övriga avvikelser som uppkommer till följd av skillnader i utformningen av förtidspensionssystemet och sjukersättnings-systemet. Framtagandet av justeringsbeloppet skedde med hjälp av en beräkningsmodell som bl.a. bygger på relationen mellan SGA och det allmänna grundavdraget vid inkomstbeskattning. (4 kap. 27 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 125 och s. 133).

På grund av att omvandlingen var en engångsinsats innebär det att den försäkrade inte längre är garanterad att få oförändrad ersättning om grunderna för den ersättning som hen har förändrats efter tidpunkten för omvandlingen, dvs. från och med januari 2003 (prop. 2000/01:96 s. 125). Sådana förändringar kan vara att personen beviljas högre eller lägre ersättningsgrad efter omvandlingen, att sjukersättningen efter tidpunkten för omvandlingen ska samordnas i högre eller lägre grad med arbetsskade- eller yrkesskadelivränta eller att den förmånsberättigade som beskattas enligt SINK, eller inte beskattas alls i Sverige, efter tidpunkten för omvandlingen flyttar tillbaka till Sverige och därigenom blir obegränsat skattskyldig i Sverige. (4 kap. 28 § SFBP).

10.2.1 Särskilda regler för försäkrade i åldern 16–29 år

Försäkrade i åldersgruppen 16–29 år som hade rätt till förtidspension i december 2002 och fortfarande skulle ha haft rätt till det i januari 2003 om äldre bestämmelser hade tillämpats, fick förmånen omvandlad till motsvarande grad av hel sjukersättning. Det betyder att ersättningstiden inte var begränsad till som längst tre år som annars gällde för försäkrade i den aktuella åldersgruppen och som beviljats aktivitetsersättning. (Prop. 2000/01:96 s. 126 och 4 kap. 24 § SFBP)

Försäkrade i samma åldersgrupp men som i stället fick sjukbidrag i december 2002 och fortfarande skulle ha haft rätt till det i januari 2003 om äldre bestämmelser hade tillämpats, fick motsvarande grad av tidsbegränsad sjukersättning. Den tidsbegränsade sjukersättningen omfattade samma tid som bestämdes för sjukbidraget.

Försäkrade som tidigare beviljats sjukbidrag till och med december 2002 och som före lagändringen den 1 januari 2003 ansökte om fortsatt sjukbidrag, kunde även beviljas sjukbidrag från och med januari 2003. Provisoriskt eller slutligt beslut om sjukbidrag från och med januari 2003 fattades då före årsskiftet med stöd av dåvarande bestämmelser om sjukbidrag. Till följd av lagändringen 2003 blev det beviljade sjukbidraget med stöd av övergångsbestämmelserna omedelbart därefter omvandlat till tidsbegränsad sjukersättning. Beslutet om sjukbidrag måste alltså ha fattats före årsskiftet 2002/2003 för att det skulle vara möjligt att omvandla sjukbidraget till en tidsbegränsad sjukersättning. (7 kap. den upphävda AFL och punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen [2001:489] om ändring i AFL)

När den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut och fortsatt ersättning beviljades fick den försäkrade rätt till aktivitetsersättning. Motsvarande gällde om ersättningsgraden

skulle ändras innan den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut. I sistnämnda fall skulle den försäkrade beviljas en ny ersättning som ersatte den tidigare omvandlade tidsbegränsade sjukersättningen. Den tidsbegränsade sjukersättningen kunde alltså även i detta fall anses ha löpt ut eftersom den hade ersatts av en ny ersättning. Detta gällde under förutsättning att ålderskravet för aktivitetsersättning var uppfyllt. Aktivitetsersättning kan ges tidigast från och med juli månad det år då den försäkrade fyller 19 år. Om den försäkrade i detta fall, när tiden för sjukersättningen löpte ut, inte kunde beviljas aktivitetsersättning på grund av att ålderskravet inte var uppfyllt, gällde dock en särskild regel, se vidare nedan under rubriken "Försäkrade som är födda år 1984 eller senare och som får en tidsbegränsad sjukersättning". (Prop. 2000/01:96 s. 176 och 4 kap. 24 § SFBP)

När den försäkrade efter perioden med tidsbegränsad sjukersättning beviljades en aktivitetsersättning innebar det att det s.k. justeringsbeloppet togs bort eftersom hen för den nya perioden skulle omfattas av reglerna för aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning, se vidare avsnitt 10.7 och avsnitt 10.11.

De särskilda reglerna innebar även att reglerna om åldersrelaterad garantinivå som gäller för försäkrade i åldersgruppen 19–29 i sjukersättningsystemet, inte tillämpades för dem som på detta sätt fått sin förtidspension eller sjukbidrag omvandlad till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning. Inte heller reglerna om särskilda aktiviteter blev tillämpliga för den aktuella ålderskategorin som fått sjukersättning eller tidsbegränsad sjukersättning. Däremot kom den åldersrelaterade garantinivån och reglerna om de särskilda aktiviteterna att gälla när tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut. (Prop. 2000/01:96 s. 126 jämfört med 33 kap. 4, 19 och 21–25 §§ och 35 kap. 19 § SFB)

För ytterligare information om vilken ersättning försäkrade i åldern 19–29 år kunde få om ersättningsgraden ändrades efter omvandlingen eller vad som gällde om hen hade förtidspension och sjukbidrag samtidigt vid utgången av 2002 hänvisas till avsnitt 10.11.

10.2.2 Försäkrade som är födda år 1984 eller senare och som fick en tidsbegränsad sjukersättning

För en försäkrad, född 1984 eller senare, som hade rätt till sjukbidrag i december 2002 och som därefter fick en tidsbegränsad sjukersättning, kunde det hända att den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut före den 1 juli det år hen fyllde 19 år.

Om den försäkrade i detta fall, när tiden för sjukersättningen löpte ut, inte kunde beviljas aktivitetsersättning på grund av att ålderskravet inte var uppfyllt, gällde en särskild regel. Regeln innebar att en sådan försäkrad kunde beviljas en ny period av tidsbegränsad sjukersättning. Dock inte längre än till och med juni det år hen fyllde 19 år. Därefter kunde den försäkrade ansöka om aktivitetsersättning. (Prop. 2000/01:96 s. 177 och punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen [2001:489] om ändring i AFL 7 kap. 1 § femte stycket numera upphävda AFL)

Exempel

Den försäkrade, som är född den 15 december 1985, hade vid tidpunkten för omvandlingen sjukbidrag beviljat till och med mars 2003. Vid omvandlingen fick hon tidsbegränsad sjukersättning till och med mars 2003. Ett justeringsbelopp beräknades. När tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut beviljades en ny ersättningsperiod. Eftersom den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut före den första juli det år den försäkrade fyllde 19 år, fick hon för den nya perioden tidsbegränsad sjukersättning. Dock inte längre än till och med juni det år den försäkrade fyllde 19 år, dvs. till och med juni månad 2004.

10.2.3 Försäkrade i åldern 16–29 år vars sjukbidrag löpte ut i december 2002 och som fick aktivitetsersättning i januari 2003

I några fall beslutade Försäkringskassan om aktivitetsersättning i januari 2003 i stället för tidsbegränsad sjukersättning. Den försäkrade skulle i det här fallet ha fått en tidsbegränsad sjukersättning om beslut om rätt till sjukbidrag från och med januari 2003 hade fattats före årsskiftet. Deras sjukbidrag löpte ut i december 2002. Om hen skulle ha fått fortsatt rätt till sjukbidrag från och med januari om de gamla bestämmelserna hade gällt hade de alltså fått sitt sjukbidrag omvandlat till tidsbegränsad sjukersättning. (Punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen [2001:489] om ändring i den numera upphävda AFL. Se vidare ovan under rubriken Särskilda regler för försäkrade i åldern 16–29 år).

I de fall Försäkringskassan *inte fattat beslut* om fortsatt rätt till sjukbidrag före årsskiftet hade det alltså medfört att den försäkrade endast hade kunnat beviljas aktivitetsersättning trots att hen hade sjukbidrag i december 2002. Det gällde alltså även om hen ansökte om förlängt sjukbidrag före årsskiftet.

Beräkningen av aktivitetsersättningen i dessa fall kunde göras på följande sätt:

- Sjukbidrag omvandlades till sjukersättning – Det sjukbidrag som den försäkrade hade i december 2002 skulle först omvandlas till en sjukersättning. En sådan omvandling kunde göras eftersom hen skulle ha haft fortsatt rätt till sjukbidrag om de äldre bestämmelserna hade tillämpats 2003. Beräkningen av antagandeinkomsten skulle då baseras på den ATP som den försäkrade hade rätt till vid utgången av 2002. (4 kap. 25 och 26 §§ SFBP).
- Sjukersättning omvandlades till aktivitetsersättning – På grund av att den försäkrade beviljades aktivitetsersättning skulle därefter den beräknade inkomstrelaterade sjukersättningen omedelbart ersättas av en inkomstrelaterad aktivitetsersättning. Antagandeinkomsten var den som fastställdes vid omvandlingen eftersom det rörde sig om ett pågående ersättningsfall (prop. 2000/01:96 s. 176).
- Inget justeringsbelopp – Till följd av att den försäkrade beviljades aktivitetsersättning hade den försäkrade inte rätt till justeringsbeloppet. Justeringsbelopp kunde endast regleras sjukersättningens storlek (4 kap. 27 § SFBP).
- Beräkningen i övrigt – Aktivitetsersättningens storlek kom i övrigt att grundas på de nya bestämmelserna om aktivitetsersättning, dvs. 34 och 35 kap. SFB).

10.3 Omvandling till inkomstrelaterad sjukersättning

En försäkrad som vid utgången av år 2002 hade rätt till ATP i form av förtidspension eller sjukbidrag fick den omvandlad till en inkomstrelaterad sjukersättning. Omvandlingen till inkomstrelaterad sjukersättning gjordes i två steg. Först beräknades en antagandeinkomst som grundades på den medelpoäng som använts vid beräkningen av den försäkrades ATP med hänsyn till tillgodoräknade år med pensionspoäng. Denna antagandeinkomst användes sedan för beräkningen av den inkomstrelaterade sjukersättningen. (4 kap. 25 och 26 §§ SFBP)

10.3.1 ATP omvandlades till inkomstrelaterad sjukersättning

Beräkningen av inkomstrelaterad sjukersättning skiljer sig på många punkter från reglerna för beräkning av ATP. I ATP-systemet beaktades samtliga inkomstår mellan 16 och 64 års ålder. Det gällde även år med antagandepoäng. I sjukersättningssystemet grundas den inkomstrelaterade ersättningen i stället på de två eller tre högsta bruttoårsinkomsterna. Det sker inom en ramtid som varierar med den försäkrades ålder. ATP utgjorde dock den del av förtidspensionssystemet som var direkt inkomstrelaterat och skulle därför omvandlas till inkomstrelaterad sjukersättning. Den försäkrade som hade rätt till ATP i form av förtidspension eller sjukbidrag vid utgången av år 2002 fick

den omvandlad till inkomstrelaterad sjukersättning. (Prop. 2000/01:96 s. 127–128 och 4 kap. 25 § SFBP)

10.3.2 Beräkning av antagandeinkomst

Förtidspension i form av ATP beräknades på två sätt. Antingen grundades ATP på medeltalet av de femton högsta pensionspoängen eller så grundades ATP på det antal år som tillgodoräknats den försäkrade om hen tillgodoräknats ett lägre antal pensionspoäng. Indirekt var emellertid också folkpensionen inkomstrelaterad, då den inte bara var en del av grundskyddet. Den utgjorde också en kompensation för det första prisbasbeloppet av en försäkrads inkomster, eftersom enbart inkomster som översteg ett prisbasbelopp gav pensionspoäng. Medelpoängen ökade med talet ett och multiplicerades med prisbasbeloppet vilken summa därför kunde sägas motsvara den genomsnittliga årsinkomsten för en försäkrad. (12 kap. 2 § i den upphävda AFL i lydelsen före den 1 januari 2001 och prop. 2000/01:96 s. 128)

Mot denna bakgrund skulle ATP göras om till antagandeinkomst med hjälp av den medelpoäng (MP) som används vid beräkningen av ATP. Antagandeinkomsten fås genom att talet ett läggs till medelpoängen. Därefter multipliceras summan med det prisbasbelopp (PBB) som fastställts för år 2003. (Prop. 2000/01:96 s. 128 och 4 kap. 26 § SFBP)

För beräkningen av antagandeinkomsten kan följande formel användas.

$$\text{Antagandeinkomst} = (\text{MP} + 1) \times \text{PBB för år 2003}$$

Exempel

Den försäkrade hade rätt till ATP i form av förtidspension i december 2002 och kunde tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng var 5,51. Prisbasbeloppet för år 2003 antogs svar 37 900 kronor. Antagandeinkomsten beräknas

Medelpoäng	5,51
Antagandeinkomst	$(5,51 + 1) \times 37\,900 = 246\,729$ kr

Den försäkrades antagandeinkomst efter omvandlingen beräknades till 246 729 kronor.

Om den försäkrade inte hade tillgodoräknats 30 år med pensionspoäng skulle tilläggspensionen avkortas och lämnas med så stor andel som svarade mot antalet år med pensionspoäng. För att anpassa även den inkomstrelaterade sjukersättningen till denna avkortning skulle antagandeinkomsten reduceras i motsvarande omfattning. Antagandeinkomsten reducerades med en andel som svarade mot det antal pensionspoängår som tillgodoräknats i förhållande till talet trettio. Genom att på detta sätt reducera antagandeinkomsten kunde denna i fortsättningen ligga till grund för beräkningen av den inkomstrelaterade sjukersättningen utan ytterligare anpassning. (4 kap. 26 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 139 och 193) För beräkningen av antagandeinkomsten med hänsyn till att den försäkrade inte kunnat tillgodoräknas tillräckligt många poängår för oavkortad förmån kunde följande formel användas.

$$\text{Antagandeinkomst} = (\text{MP} + 1) \times \text{PBB för år 2003} \times \frac{\text{antal pensionspoängår}}{30}$$

Exempel

Den försäkrade hade rätt till ATP i form av förtidspension i december 2002 och kunde tillgodoräknas 28 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng var 2,74. Prisbasbeloppet för år 2003 antogs var 37 900 kronor. Antagandeinkomsten beräknades

Medelpoäng 2,74

Antagandeinkomst $(2,74 + 1) \times 37\,900 \times 28/30 = 132\,296$ kr

10.3.3 Beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning

Storleken på den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas på den antagandeinkomst som fastställts vid omvandlingen av förtidspensionen. Det innebär att den inkomstrelaterade sjukersättningen ska enligt 34 kap. SFB utgöra 64 procent fram till den 30 september 2015 och 64,7 procent för tid därefter av antagandeinkomsten multiplicerad med ersättningsgraden och eventuellt minskad med utländska förmåner som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning eller som utgör pension vid invaliditet. (4 kap. 25 § SFBP och 34 kap. 12–14 §§ SFB). Se vidare avsnitt 3.5.

För beräkningen av den inkomstrelaterade sjukersättningen kan följande formel användas.

Inkomstrelaterad sjukersättning = $0,64$ eller $0,647 \times$ antagandeinkomst \times ersättningsgrad – utländsk förmån som motsvarar sjukersättning eller som utgör invaliditetspension.

Exempel

Den försäkrade har rätt till hel förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng är 5,51. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. Den försäkrade har inte rätt till någon utländsk förmån som motsvarar sjuk- eller aktivitetsersättning eller som utgör invaliditetspension. Den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas

Medelpoäng 5,51

Antagandeinkomst $(5,51 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 246\,729$ kr

Hel inkomstrelaterad sjukersättning $246\,729 \times 0,64 = 157\,907$ kr

Den försäkrades hela inkomstrelaterade sjukersättning efter omvandlingen beräknas till 157 907 kronor.

Exempel

Den försäkrade har rätt till halv förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 28 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng är 2,74. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. En utländsk invaliditetspension beräknas och betalas ut med 3 000 kronor för 2003. Den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas.

Medelpoäng	2,74
Antagandeinkomst	$(2,74 + 1) \times 37\,900 \times 28/30 = 132\,296$ kr
Halv inkomstrelaterad sjukersättning efter avdrag för utländsk invaliditetspension	$132\,296 \times 0,64 \times 0,5 - 3\,000 = 39\,335$ kr

Den försäkrades halva inkomstrelaterade sjukersättning efter omvandlingen beräknas till 39 335 kronor.

10.4 Omvandling till garantiersättning

Som beskrivs i föregående avsnitt omvandlades ATP i form av förtidspension eller sjukbidrag till inkomstrelaterad sjukersättning. Om den på så sätt beräknade inkomstrelaterade sjukersättningen understeg garantinivån eller om rätt till sådan ersättning inte fanns beräknades garantiersättning enligt samma regler som gäller för senare beviljad sjukersättning i form av garantiersättning. Detta gällde under förutsättning att den försäkrade uppfyllde övriga villkor i 35 kap. SFB för rätt till garantiersättning, t.ex. att personen var försäkrad för garantiersättning. (Prop. 2000/01:96 s. 128–129 och s. 193)

För information om rätt till utbetalning av garantiersättning för personer som vid utgången av 2002 fick folkpension vid bosättning utomlands hänvisas till avsnitt 7.6.6.

10.4.1 Beräkning av garantiersättning

Garantiersättningen för de omvandlade ersättningarna bestämdes utifrån garantinivån 2,4 prisbasbelopp. De regler om åldersrelaterad garantinivå som gällde för försäkrade i åldersgruppen 19–29 i tillämpades alltså inte för försäkrade i samma åldersgrupp som på detta sätt fick sin förtidspension eller sjukbidrag omvandlad till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning. Likaledes tillämpades på omvandlade förmåner de bestämmelser som gäller i sjukersättningssystemet, vid reducering av garantinivån på grund av bristande försäkringstid, minskning av garantinivån med inkomstrelaterad sjukersättning och motsvarande utländska förmåner samt beräkning av partiella förmåner. (Prop. 2000/01:96 s. 129 och 35 kap. 18, 20–25 §§ SFB). Se vidare avsnitt 4.6.

Beräkningen av sjukersättning i form av garantiersättning kan beskrivas med följande formler.

Hel garantinivå för sjukersättning = $2,40 \times \text{PBB}$

Garantinivå för sjukersättning i förhållande till försäkringstiden =

$$2,40 \times \text{PBB} \times \frac{\text{antal 40-delar}}{40}$$

Hel garantiersättning = garantinivån – (hel inkomstrelaterad sjukersättning [fiktiv hel inkomstrelaterad sjukersättning om den försäkrade får en partiell ersättning] + utländsk förmån som motsvarar sjukersättning eller som utgör invaliditetspension och som inte är att likställa med garantiersättning)

Andel av hel garantiersättning = hel garantiersättning \times ersättningsgrad

Exempel

Den försäkrade har rätt till halv förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng är 2,50. Hen har dessutom rätt till en 40-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (40/40). Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas:

Medelpoäng	2,50	
Antagandeinkomst	$(2,50 + 1) \times 37\,900 \times 30/30$	= 132 650 kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$132\,650 \times 0,64$	= 84 896 kr
Halv inkomstrelaterad sjukersättning	$84\,896 \times 0,5$	= 42 448 kr
Halv garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900 \times 40/40 - 84\,896) \times 0,5$	= 3 032 kr

Den försäkrades halva inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 42 448 kronor respektive 3 032 kronor efter omvandlingen.

10.4.2 Försäkringstid för 40-delsberäknad eller 30-delsberäknad folkpension

Försäkrade som före ikraftträdandet hade förtidspension i form av folkpension kunde antingen ha rätt till folkpension i förhållande till det antal år som kunde tillgodoräknas som bosättningstid i Sverige eller det antal år för vilka tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension. I det förstnämnda fallet utgavs folkpensionen med så stor andel av talet 40 som svarar mot det antal år den försäkrade hade varit bosatt här och i det sistnämnda med så stor andel av talet 30 som svarar mot det antal år för vilka denne tillgodoräknats pensionspoäng. (5 kap. 1 § i den upphävda AFL i lydelsen före 2003)

Sjukersättning i form av garantiersättning lämnas endast i förhållande till det antal år som den försäkrade kan tillgodoräknas försäkringstid. Försäkringstid för garantiersättning beräknas på samma sätt som bosättningstid för folkpension, dvs. den lämnas med så stor andel av talet 40 som svarar mot det antal år den försäkrade tillgodoräknats bosättningstid. Detta innebär att försäkringstid för garantiersättning kan beräknas med samma kvotdel som folkpensionen beräknats på i förhållande till det antal år som kan tillgodoräknas som bosättningstid i Sverige. (Prop. 2000/01:96 s. 192 och 35 kap. 20 § SFB jämfört med 4 kap. 23 § första stycket SFBP)

På grund av att andelsberäkningen för folkpension i förhållande till antalet tillgodoräknade pensionspoängar inte kan överföras till sjukersättningssystemet gäller en särskild övergångsbestämmelse för försäkrade som har sin folkpension andelsberäknad på nämnda sätt. Så för en försäkrad som före ikraftträdandet hade folkpension som är beviljad med 30-delar i förhållandet till antalet år med intjänade ATP-poäng beräknas försäkringstid för garantiersättning med samma kvotdel av 40 års försäkringstid som svarar mot den kvotdel av 30 års tillgodoräknade pensionspoängsår som folkpension beräknats på. (Prop. 2001/02:119 s. 56 och 4 kap. 27 § SFBP)

10.5 Justering av omvandlad sjukersättning

För att de försäkrade som fick sina förtidspensioner omvandlade till inkomstrelaterad sjukersättning och eventuell garantiersättning i princip skulle få samma nettoersättning även efter omvandlingen räknades också skillnaden mellan förtidspensionen och den omvandlade sjukersättningen fram för att korrigera den sammantagna sjukersättningen efter omvandlingen (prop. 2000/01:96 s. 193).

För att åstadkomma en sådan anpassning justerades sjukersättningen därefter med framräknat belopp, ett s.k. *justeringsbelopp* (prop. 2000/01:96 s. 193 och 4 kap. 27 § SFBP).

Justeringsbeloppet ska användas även i fortsättningen när en person får samma ersättning flera perioder i en följd utan glapp och på samma nivå.

Justeringsbeloppet upphör när det blir en förändring av grunden för ersättning. Det kan till exempel vara om man får en högre eller lägre grad av ersättning eller om det uppstått ett glapp i ersättningsperioden. Det gäller oavsett om personen har ett positivt eller negativt justeringsbelopp och oavsett vad glappet beror på.

10.6 Beräkningsmässig garantiersättning (BGE)

För att beräkna justeringsbeloppet tas en beräkningsmässig garantiersättning fram. Detta ersättningsunderlag baseras på storleken av den förtidspension som skulle ha betalats ut för januari 2003 förhöjt med värdet av SGA (4 kap. 27 § SFBP). För beräkningen av den beräkningsmässiga garantiersättningen används följande metod.

$$\text{Brutto 2} = \text{Brutto 1} + (T/(1-T)) \times (\text{SGA} - \text{GA1})$$

$$\text{BGE} = \text{Brutto 2} - (T/(1-T)) \times (\text{GA2} - \text{GA1}) - \text{IS (efter samordning med ev. yrkesskadelivränta)} - \text{utbetald arbetsskadelivränta}$$

- Brutto 1 = Den faktiska bruttoersättningen enligt förtidspensionssystemet inklusive utländsk pension som motsvarar förtids- eller efterlevandepension i form av folkpension och som beskattas i Sverige.
- Brutto 2 = Den omvandlade bruttoersättningen som utgör summan av den faktiska bruttoersättningen före omvandlingen och värdet av SGA i förhållande till det allmänna grundavdraget.
- SGA = Särskilt grundavdrag vid Brutto 1.
- GA1 = Allmänt grundavdrag vid Brutto 1.
- T = Tillämplig kommunalskattesats. Kommunalskattesatsen är uttryckt i andelstal (ett tal mellan 0 och 1).
- BGE = Den beräkningsmässiga garantiersättningen som utgör skillnaden mellan den omvandlade bruttoersättningen, minskad på ett visst sätt och den inkomstrelaterade sjukersättningen och i förekommande fall utbetald arbetsskadelivränta.
- GA2 = Allmänt grundavdrag vid Brutto 2.
- IS = Inkomstrelaterad sjukersättning.

Nedan ges en närmare beskrivning av de begrepp som förekommer i formeln.

10.6.1 Den faktiska bruttoersättningen (Brutto 1)

Till grund för framtagandet av den beräkningsmässiga garantiersättningen ligger den faktiska bruttoersättningen som skulle ha betalats ut i januari 2003 om tidigare bestämmelser fortfarande varit gällande. Det innebär att den förtidspension som den förmånsberättigade hade rätt till i december 2002 räknades om med 2003 års prisbasbelopp. De ersättningar som ingår i den faktiska bruttoersättningen består av

- folkpension i form av förtidspension,
- pensionstillskott,
- ATP,

- utländsk pension enligt 63 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229), IL, som beskattas i Sverige och motsvarar förtids- eller efterlevandepension i form av folkpension, under förutsättning att pensionen ska betalas ut i januari 2003,
- folkpensionstillägg enligt artikel 27 i nordiska konventionen till förmån vid invaliditet,
- eventuella avdrag för yrkesskadelivränta, samt
- utbetald arbetsskadelivränta.

(4 kap. 27 § SFBP och förordningen [2004:747] om ikraftträdande av lagen [2004:114] om nordisk konvention om social trygghet).

Med folkpension avses inte barntillägg, vilket innebär att det inte ingår i den faktiska bruttoersättningen (prop. 1999/00:127 Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare s. 86). Inte heller beaktas avtalsersättningar vid beräkningen av justeringsbeloppet (prop. 2000/01:96 s. 133).

10.6.2 Den omvandlade bruttoersättningen (Brutto 2)

Beräkningen av beräkningsmässig garantiersättning görs i två steg. Först beräknas en omvandlad bruttoersättning. Denna omvandlade bruttoersättning används sedan för framtagandet av den beräkningsmässiga garantiersättningen. Det innebär att den faktiska bruttoersättningen först höjdes med värdet av SGA i förhållande till det allmänna grundavdraget vid den kommunalskatt som gäller eller ska gälla för den försäkrade vid utgången av 2002. Av det följer att SGA sätts till värdet av det allmänna grundavdraget för den faktiska bruttoersättningen om SGA beräknas till ett lägre belopp än nämnda grundavdrag. Värdet av denna differens får man därefter fram genom att multiplicera differensen med kvoten av kommunalskattesatsen och talet 1 minskat med samma kommunalskattesats. (4 kap. 27 § SFBP)

För beräkningen av den omvandlade bruttoersättningen kan följande formel användas.

$$\text{Brutto 2} = \text{Brutto 1} + (T/(1-T)) \times (SGA - GA)$$

10.6.3 Beräkning av särskilt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen

Om den försäkrade har rätt till särskilt grundavdrag är avdraget som högst 139,69 procent av 2003 års prisbasbelopp (*SGA-tak*) om hen har fått folkpension som gift. För övriga skattskyldiga är SGA högst 157,49 procent av prisbasbeloppet. Det sistnämnda gäller också gifta skattskyldiga som någon del av beskattningsåret har fått folkpension som ogifta. (63 kap. 6 § IL och 5 § lagen [1999:265] om särskilt grundavdrag och deklarationsskyldighet för fysiska personer i vissa fall vid 2000–2003 års taxeringar)

Vad som nu sagts sammanfattas i följande tabell.

Civilstånd:	SGA-tak:
Den försäkrade är gift	1,3969 gånger prisbasbeloppet för 2003
Den försäkrade är ogift	1,5749 gånger prisbasbeloppet för 2003

SGA får dock inte överstiga den försäkrades folkpension inklusive eventuellt folkpensionstillägg enligt artikel 27 i nordiska konventionen (FP) och pensionstillskott (Max PTS) (*SGA-begränsning*). Vid framtagandet av SGA-begränsningen minskas beräknad folkpension och pensionstillskott med ev. yrkesskadelivränta. (63 kap. 10 § IL, 5 kap. och 7 kap. 4 § i den upphävda AFL i lydelsen före 1 januari 2003, 2 a § lagen [1969:205] om pensionstillskott, förordningen [1993:1529] om tillämpning av en nordisk

konvention den 15 juli 1992 om social trygghet samt 17 kap. 2 § i den upphävda AFL i lydelsen före 2003)

Beräkningen av SGA-begränsningen kan beskrivas med följande formel.

$$\begin{aligned}
 &\text{SGA-begränsning} = \\
 & \left(\text{FP} \times \text{ersättningsgrad} \times \frac{\text{antal pensionspoängår}}{30} \text{ eller} \right. \\
 & \left. \frac{\text{antal bosättningsår}}{40} \right) + \\
 & \left(\text{Max PTS} \times \text{ersättningsgrad} \times \frac{\text{antal pensionspoängår}}{30} \text{ eller} \right. \\
 & \left. \frac{\text{antal bosättningsår}}{40} \right)
 \end{aligned}$$

Det särskilda grundavdraget eller det s.k. SGA-taket ska därefter minskas med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-taket (5 § lagen om särskilt grundavdrag och deklarationsskyldighet för fysiska personer i vissa fall vid 2000–2003 års taxeringar).

Minskningen av det särskilda grundavdraget kan beskrivas med följande formel:

$$\text{SGA} = \text{SGA-taket} - ((\text{Brutto } 1 - \text{SGA-taket}) \times 0,665)$$

Före minskningen av det särskilda grundavdraget görs den faktiska bruttoersättningen om till taxerad förvärvsinkomst. Detta görs med ledning av skattetabell för pensionärer för beräkning av preliminär A-skatt. Beloppen i skattetabellen avser månad. För att få fram den taxerade förvärvsinkomsten måste månadsbeloppet för den faktiska bruttoersättningen (ersättningen dividerad med tolv) först avrundas uppåt till närmaste femtiotal eller hundratal kronor. Den taxerade förvärvsinkomsten tas därefter fram genom att det avrundade månadsbeloppet multipliceras med tolv. Om det beräknade månadsbeloppet är 9 400 kronor eller lägre avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor. Månadsbelopp som är 9 401 kronor eller högre avrundas i stället uppåt till närmaste hundratal kronor. (8 kap. 3 § skattebetalningslagen)

Nämnda tillvägagångssätt beskrivs sammanfattningsvis på följande sätt.

Faktisk bruttoersättning per månad	Den faktiska bruttoersättningen divideras med 12
Om det beräknade månadsbeloppet är 9 400 kronor eller lägre:	Månadsbeloppet avrundas uppåt till närmaste femtiotal kronor
Om det beräknade månadsbeloppet är 9 401 kronor eller högre:	Månadsbeloppet avrundas uppåt till närmaste hundratal kronor
Beräknad taxerad inkomst för beräkning av SGA:	Det avrundade månadsbeloppet multipliceras med 12

SGA eller i förekommande fall SGA-begränsningen avrundas uppåt till helt hundratal kronor (63 kap. 2 § tredje stycket IL).

Som framgått ovan sätts SGA till värdet av det allmänna grundavdraget för den faktiska bruttoersättningen om SGA beräknas till ett lägre belopp än nämnda grundavdrag.

10.6.4 Beräkning av allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen (GA1) och för den omvandlade bruttoersättningen (GA2)

Det allmänna grundavdraget beräknas både på den faktiska bruttoersättningen och på den omvandlade bruttoersättningen. Detta avdrag baseras på det prisbasbelopp som fastställts för inkomståret 2003 och varierar beroende på storleken av den faktiska bruttoersättningen respektive den omvandlade bruttoersättningen. Som beskrivs i avsnittet ovan görs även här en anpassning av den faktiska bruttoersättningen respektive den omvandlade bruttoersättningen till belopp enligt skattetabell för pensionärer för beräkning av preliminär A-skatt. Grundavdraget avrundas uppåt till helt hundratal kronor. Om den taxerade förvärvsinkomsten emellertid skulle understiga det beräknade grundavdraget, sätts avdraget till värdet av den taxerade förvärvsinkomsten, eftersom avdraget aldrig får vara högre än den taxerade förvärvsinkomsten. (Punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen [2001:908] om ändring i IL, 63 kap. 2 § IL och 8 kap. 3 § skattebetalningslagen)

De allmänna grundavdragen uppgår till följande belopp:

Taxerad förvärvsinkomst	Allmänt grundavdrag
Överstiger inte 1,86 prisbasbelopp	0,293 prisbasbelopp
Överstiger 1,86 men inte 2,89 prisbasbelopp	0,293 prisbasbelopp ökat med 25 procent av det belopp med vilket taxerad förvärvsinkomst överstiger 1,86 prisbasbelopp
Överstiger 2,89 men inte 3,04 prisbasbelopp	0,5505 prisbasbelopp
Överstiger 3,04 men inte 5,615 prisbasbelopp	0,5505 prisbasbelopp minskat med 10 procent av det belopp med vilket den taxerade förvärvsinkomsten överstiger 3,04 prisbasbelopp
Överstiger 5,615 prisbasbelopp	0,293 prisbasbelopp

10.6.5 Tillämplig kommunalskattesats (T)

Som kommunalskattesats både vid beräkningen av den omvandlade bruttoersättningen och av den beräkningsmässiga garantiersättningen används den skattesats som följer av den för den försäkrade under inkomståret 2002 tillämpliga skattetabellen. Om någon tillämplig skattetabell inte har beslutats för den försäkrade för 2002 används den skattesats som följer av den skattetabell som hade varit tillämplig om ett sådant beslut skulle ha fattats. (4 kap. 27 § SFBP och 11 kap. 6 § skattebetalningslagen)

10.6.6 Storleken på den beräkningsmässiga garantiersättningen (BGE)

Efter att den omvandlade bruttoersättningen tagits fram ska den sedan minskas med skillnaden mellan grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen och grundavdraget för den faktiska bruttoersättningen (4 kap. 27 § SFBP).

Minskningen av den omvandlade bruttoersättningen görs med kvoten av kommunalskattesatsen och talet 1 minskat med samma kommunalskattesats multiplicerat med skillnaden av grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen och grundavdraget för den faktiska bruttoersättningen (4 kap. 27 § SFBP).

Den beräkningsmässiga garantiersättningen (BGE) är vad som därefter återstår sedan minskning gjorts med den inkomstrelaterade sjukersättningen (IS), i förekommande fall samordnad med yrkesskadelivränta, och utbetald arbetsskadelivränta (4 kap. 27 § SFBP).

Beräkningen av storleken på den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beskrivas med följande formel.

$$\text{BGE} = \text{Brutto 2} - (T/(1-T)) \times (\text{GA2} - \text{GA1}) - \text{IS (efter samordning med ev. yrkesskadelivränta)} - \text{ev. utbetald arbetsskadelivränta}$$

10.7 Beräkning av justeringsbeloppet

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram beräknades storleken på justeringsbeloppet. Justeringsbeloppet utgör skillnaden mellan den beräkningsmässiga garantiersättningen och garantiersättningen i sjukersättningssystemet, i förekommande fall minskad med yrkesskadelivränta. Om justeringsbeloppet medför avräkning på sjukersättningen reduceras i första hand garantiersättningen. (4 kap. 27 § SFBP)

$$\text{Justeringsbelopp} = \text{BGE} - \text{garantiersättning vid omvandlingstillfället efter samordning med ev. yrkesskadelivränta}$$

Det beräknade justeringsbeloppet ingår för framtiden i den sjukersättning som faktiskt lämnas till den försäkrade efter omvandlingen av förtidspensionen. Justeringsbeloppet ska behandlas som en garantiersättning under förutsättning att beloppet är positivt. Detta innebär bl.a. att det är en bosättningsbaserad förmån, se vidare avsnitt 4. Däremot kan justeringsbeloppet inte reduceras mot yrkesskadelivräntan vid omvandlingen eftersom det beloppet utgör resultatet av en jämförelse mellan ersättningar från respektive system. (Prop. 2000/01:96 s. 134 och avsnitt 19.1, s. 194 samt 4 kap. 27 § SFBP)

Justeringsbeloppet har inte alltid inneburit en förhöjning av den totala sjukersättningen. De negativa justeringsbelopp som uppstått kan sammanhålla med dels nivån på kommunalskatten för den enskilde försäkrade, dels att den nya enhetliga garantinivån ger högre ersättning än förtidspensionssystemets grundskydd för gifta. Ett negativt justeringsbelopp kan också ha sin grund i att beräkningen av antagandeinkomsten gett en inkomstrelaterad ersättning som ligger något högre än summan av ATP, pensionstillskott och folkpension för en gift förtidspensionär, när ATP beräknats på en medelpensionspoäng som ligger över en viss nivå. (Prop. 2000/01:96 s. 135)

Exempel

Den försäkrade har rätt till hel förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng är 2,85. Hen har dessutom rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 92 287 kronor. Den försäkrade är gift. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetabell 32.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först.

Medelpoäng	2,85	
Antagandeinkomst	$(2,85 + 1) \times 37\,900 \times 30/30$	= 145 915 kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning	$145\,915 \times 0,64$	= 93 386 kr
Hel garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900) \times 40/40 - 93\,386$	= 0 kr

Den försäkrades hela inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 93 386 kronor respektive 0 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 92 287 kronor. Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$92\,287 \div 12 = 7\,690$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $7\,700 \times 12 = 92\,400$ kr
---	--

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen:

SGA-TAK	$1,3969 \times 37\,900 = 52\,943$ kr
SGA-begränsning	$(0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) = 70\,267$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$52\,943 - ((92\,400 - 52\,943) \times 0,665) = 26\,704$ kr
SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	26 800 kr

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((92\,400 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 16\,581 \approx 16\,600$ kr
---	---

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas:

$$\text{Brutto 2} \quad 92\,287 + (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (26\,800 - 16\,600) = 97\,087 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av GA2	$97\,087 \div 12 = 8\,090$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $8\,100 \times 12 = 97\,200$ kr
---	---

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas enligt följande:

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((97\,200 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 17\,781 \approx 17\,800$ kr
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas.

$$\text{BGE} \quad 97\,087 - (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (17\,800 - 16\,600) - 93\,386 = 3\,136 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad 3\,136 - 0 = 3\,136 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 93 386 kronor i inkomstrelaterad sjukersättning, 0 kronor i garantiersättning och ett positivt justeringsbelopp på 3 136 kronor. Sammanlagt får hen 96 522 kronor i sjukersättning.

10.7.1 Indexering av justeringsbeloppet

Ett positivt justeringsbeloppets reala storlek över tiden ska behållas oförändrad genom att beloppet anknyts till prisbasbeloppet och räknas om vid förändringar av detta. Någon motsvarande indexering görs inte för negativa justeringsbelopp. Det medför att dessa kontinuerligt kan komma att förlora i värde. (4 kap. 27 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 135)

10.7.2 Justeringsbeloppet i samband med lagändring för garantiersättning 1 juli 2017, 1 juli 2018 och 1 januari 2022

Den 1 juli 2017 höjdes garantinivån för sjukersättning och aktivitetsersättning med 0,05 prisbasbelopp, den 1 juli 2018 höjdes garantinivån med 0,08 prisbasbelopp och den 1 januari 2022 höjdes garantinivån med 0,25 prisbasbelopp. Dessa förändringar påverkar inte justeringsbeloppets storlek. Justeringsbeloppet beräknas och indexerar som tidigare.

10.8 Särskilda omvandlingsregler för utlandsbosatta

För försäkrade som vid omvandlingen var bosatta utomlands och fick förtidspension som beskattades enligt SINK kom någon kompensation för SGA inte i fråga. Enligt de särskilda beskattningsregler i SINK som gällde för utlandsboende vid utgången av 2002 var folkpensionen i form av förtidspension och 52 % av pensionstillskottet (Max PTS) inte beskattat. Med folkpension avses också den del av utbetald ATP som medfört minskning av pensionstillskottet. Den ATP som inte reducerat pensionstillskottet beskattades med en särskild inkomstskatt på 25 procent. (5 § första stycket 4 och andra stycket och 7 § SINK i lydelsen före den 1 januari 2003 jämfört med 5 kap. och 7 kap. 4 § i den upphävda AFL i lydelsen före 1 januari 2003 och 2 a § lagen [1969:205] om pensionstillskott).

Fribeloppet (obeskattade beloppet) kan i en formel beskrivas som

<p>Obeskattade beloppet =</p> $\left(\text{FP} + (52 \text{ procent av Max PTS}) \right) \times \text{ersättningsgrad} \times \frac{\text{antal pensionspoängår}}{30}$ <p>eller $\frac{\text{antal bosättningsår}}{40}$</p>

Från och med den 1 januari 2003 har det införts en ny skattebegränsning som innebär att skatt börjar tas ut på inkomster per kalendermånad som överstiger en tolfedel av 0,67 prisbasbelopp (5 § första stycket 4 SINK).

För att inte heller de utomlands boende försäkrade skulle få sin nettoersättning sänkt, när förtidspensionerna omvandlades till sjukersättning kompengades dessa personer

för skillnaden mellan den skatteförmån som bortföll den 1 januari 2003 och den nya skatteförmånen enligt SINK från och med den 1 januari 2003 (prop. 2002/03:2 s. 48).

Eftersom de utomlands bosatta försäkrade inte hade rätt till SGA och hade en och samma skattesats, påverkade detta beräkningen av den omvandlade bruttoersättningen. Den omvandlade bruttoersättning utgjordes då av summan av den faktiska bruttoersättningen och det obeskattade beloppet enligt SINK vid utgången av 2002 minskat med det obeskattade beloppet enligt SINK från och med den 1 januari 2003. Resultatet av minskningen kunde aldrig kunna bli negativt utan som lägst 0. (4 kap. 27 § SFBP samt prop. 2002/03:2 s. 54)

Den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beskrivas med följande formler.

$$\text{Brutto 2} = \text{Brutto 1} + (T \div (1 - T)) \times (\text{det obeskattade beloppet enligt SINK vid utgången av 2002} - \text{det obeskattade beloppet enligt SINK från och med den 1 januari 2003})$$

Om Brutto 2 blir lägre än Brutto 1 ska Brutto 2 bli lika med Brutto 1

$$\text{BGE} = \text{Brutto 2} - \text{IS (efter samordning med ev. yrkesskadelivränta)} - \text{utbetald arbetsskadelivränta}$$

Vissa utomlands boende personer som fick förtidspension omfattades inte av SINK därför att Sverige har ingått dubbelbeskattningsavtal med den stat där den förmånsberättigade var bosatt med innebörden att beskattningen ska ske där. Dessa personer var därmed inte skattskyldiga i Sverige och någon kompensation för det obeskattade beloppet blev därför inte aktuell. Justeringsbelopp kunde trots detta uppstå för den som hade rätt till folkpension i form av förtidspension, exempelvis på grund av personens civilstånd. För den som på grund av dubbelbeskattningsavtal inte var skattskyldig i Sverige innebar omvandlingsformeln att den omvandlade bruttoersättningen följaktligen var samma som den faktiska bruttoersättningen. (4 kap. 27 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 138)

10.9 Beräkning av bruttoförhöjning av arbetsskadelivränta om den är samordnad med förtidspensionen

Hade den försäkrade rätt till arbetsskadelivränta som samordnades med hans förtidspension vid utgången av 2002, samordnades livräntan också med sjukersättningen. (42 kap. 2 och 4 §§ SFB och 4 kap. 41 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 140)

På grund av att SGA ersattes av en högre beskattningsbar bruttoersättning kunde det för försäkrade som har en arbetsskadelivränta som var samordnad med förtidspensionen, i vissa fall innebära att ersättningen av livräntan skulle ha blivit lägre efter omvandlingen. För att kompensera för den minskning av arbetsskadelivräntan som samordningen med sjukersättningen skulle kunna medföra så betalades det därför ut ett tillägg i form av ett bruttoförhöjningsbelopp till livräntan till nämnda grupp. Bruttoförhöjning skulle alltså beräknas för alla försäkrade som hade utbetalt en arbetsskadelivränta i december 2002 efter samordningen med förtidspensionen. (Prop. 2000/01:96 s. 140–141)

Denna bruttoförhöjning svarar mot skillnaden mellan den utbetalda sjukersättningen (inklusive positivt eller negativt justeringsbelopp) i januari 2003 och den förtidspension (inklusive eventuellt barn tillägg) som skulle ha betalats ut för samma månad om äldre bestämmelser fortfarande skulle ha varit gällande. Om arbetsskadelivräntan (AL) var samordningsbar med förtidspensionen med mindre än hundra procent reducerades bruttoförhöjningen i förhållande till samordningsprocenten. (Prop. 2000/01:96 s. 141 och s. 202 samt 4 kap. 41 § SFBP)

Bruttoförhöjningen kan i en formel beskrivas som

$$\text{Bruttoförhöjning} = (\text{sjukersättning} - \text{förtidspension}) \times \text{samordningsprocent AL}$$

Exempel

Den försäkrade har vid tidpunkten för omvandlingen 42 816 kronor i halv förtidspension. Hon har dessutom en arbetsskadelivränta som är samordningsbar till 75 procent med förtidspensionen. Efter omvandlingen av förtidspensionen får hon 42 335 kronor i halv inkomstrelaterad sjukersättning, 3 145 kronor i garantiersättning och ett positivt justeringsbelopp på 9 082 kronor. Sammanlagt får hon 54 562 kronor i halv sjukersättning. Efter att arbetsskadelivräntan samordnats med sjukersättningen ska bruttoförhöjning läggas till den arbetsskadelivränta som betalas ut

$$\text{Bruttoförhöjning} \quad (54\,562 - 42\,816) \times 0,75 = 8\,810 \text{ kr}$$

Den försäkrade har rätt till 8 810 kronor i bruttoförhöjning till arbetsskadelivräntan.

Då bruttoförhöjningen, på liknande sätt som justeringsbeloppet, är en korrigerings av SGA, är den anknuten till prisbasbeloppet och ska omräknas vid förändringar av detta. Bruttoförhöjningen ska också i övrigt behandlas som en garantiersättning enligt 35 kap. SFB. Om samordningsgraden mellan sjukersättningen och arbetsskadelivräntan förändras efter omvandlingen bortfaller bruttoförhöjningen. Detsamma gäller när den försäkrade beviljas aktivitetsersättning efter att hen haft rätt till tidsbegränsad sjukersättning. (4 kap. 41 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 141)

10.10 Några fler illustrerande exempel för beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning med justeringsbelopp

Nedan visas åtta exempel för beräkning av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning med justeringsbelopp.

- I **exempel 1** har den försäkrade rätt till hel förtidspension och en arbetsskadelivränta som inte är samordningsbar med förtidspensionen.
- I **exempel 2** har den försäkrade rätt till hel förtidspension och en invaliditetspension från Finland.
- I **exempel 3** har den försäkrade rätt till en fjärdedels förtidspension och en arbetsskadelivränta som inte är samordningsbar med förtidspensionen.
- I **exempel 4** har den försäkrade rätt till hel förtidspension och en arbetsskadelivränta som är samordningsbar till 100 procent med förtidspensionen.
- I **exempel 5** har den försäkrade rätt till halv förtidspension och en arbetsskadelivränta som är samordningsbar till 75 procent med förtidspensionen.
- I **exempel 6** har den försäkrade rätt till tre fjärdedels förtidspension och en yrkesskadelivränta som är samordnad med förtidspensionen.
- I **exempel 7** har den försäkrade rätt till hel förtidspension. Hen är bosatt utomlands.
- I **exempel 8** har den försäkrade rätt till halv förtidspension. Hen är bosatt utomlands.

Exempel 1

Den försäkrade har rätt till hel förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng är 5,51. Hon har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 152 775 kronor. Den försäkrade är gift. Dessutom finns rätt till en arbetsskadelivränta som inte är samordningsbar med förtidspensionen. Arbetsskadelivräntan beräknas betalas ut med 57 456 kronor för 2003. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetablell 32.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först:

Medelpoäng	5,51	-
Antagandeinkomst	$(5,51 + 1) \times 37\,900 \times 30/30$	= 246 729 kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning	$246\,729 \times 0,64$	= 157 907 kr
Hel garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900) \times 40/40 - 157\,907$	= 0 kr

Den försäkrades hela inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 157 907 kronor respektive 0 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 210 231 kronor (152 775 + 57 456).

Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$210\,231 \div 12 = 17\,519$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är högre än 9 400 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste hundratal kronor: $17\,600 \times 12 = 211\,200$ kr
---	---

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen:

SGA-TAK	$1,3969 \times 37\,900 = 52\,943$ kr
SGA-begränsning	$(0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) = 70\,267$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$52\,943 - ((211\,200 - 52\,943) \times 0,665) = 0$ kr
SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	0 kr i SGA SGA sätts till värdet av GA1

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,5505 \times 37\,900) - ((211\,200 - (3,04 \times 37\,900)) \times 0,10)$ $= 11\,266 \cong 11\,300$
---	---

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas:

$$\text{Brutto 2} \quad 210\,231 + (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (11\,300 - 11\,300) = 210\,231 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas. Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av GA2	$210\,231 \div 12 = 17\,519 \text{ kr}$ Eftersom det beräknade månadsbeloppet är högre än 9 400 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste hundratal kronor: $17\,600 \times 12 = 211\,200 \text{ kr}$
---	---

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas:

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,5505 \times 37\,900) - ((211\,200 - (3,04 \times 37\,900)) \times 0,10) = 11\,266 \approx 11\,300 \text{ kr}$
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas:

$$\text{BGE} \quad 210\,231 - (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (11\,300 - 11\,300) - 157\,907 - 57\,456 = -5\,132 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad -5\,132 - 0 = -132 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 157\,907 + (0 - 5\,132) = 152\,775 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 152 775 kronor i hel inkomstrelaterad sjukersättning (inklusive ett negativt justeringsbelopp) och 0 kronor i garantiersättning. Vidare betalas arbetsskadelivränta ut med 57 456 kronor.

Exempel 2

Den försäkrade har rätt till hel förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng är 2,75. Hon har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 96 645 kronor. Den försäkrade är ogift. Dessutom finns rätt till en invaliditetspension från Finland. Invaliditetspensionen beräknas betalas ut med 3 918 kronor för 2003. Nämda pension är inte skattepliktig i Sverige och är inte heller att likställa med garantiersättning. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetabell 32.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först:

Medelpoäng	2,75
Antagandeinkomst	$(2,75 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 142\,125$ kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning	$142\,125 \times 0,64 - 3\,918 = 87\,042$ kr
Hel garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900) \times 40/40 - 87\,042 - 3\,918 = 0$ kr

Den försäkrades hela inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 87 042 kronor respektive 0 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 96 645 kronor.

Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$96\,645 \div 12 = 8\,054$ kr
	Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor:
	$8\,100 \times 12 = 97\,200$ kr

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen:

SGA-TAK	$1,5749 \times 37\,900 = 59\,689$ kr
SGA-begränsning	$(0,90 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) = 76\,899$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$59\,689 - ((97\,200 - 59\,689) \times 0,665) = 34\,744$ kr
SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	34 800 kr

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((97\,200 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 17\,781 \approx 17\,800$ kr
---	---

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

$$\text{Brutto 2} \quad 96\,645 + (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (34\,800 - 17\,800) = 104\,645 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av GA2	$104\,645 \div 12 = 8\,720$ kr
	Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor:
	$8\,750 \times 12 = 105\,000$ kr

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((105\,000 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) =$ $19\,731 \approx 19\,800$ kr
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas.

$$\text{BGE} \quad 104\,645 - (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (19\,800 - 17\,800) - 87\,042 = 16\,662 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas:

$$\text{JUBEL} \quad 16\,662 - 0 = 16\,662 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 87\,042 + 0 + 16\,662 = 103\,704 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 87 042 kronor i hel inkomstrelaterad sjukersättning, 0 kronor i garantiersättning och ett positivt justeringsbelopp på 16 662 kronor.

Exempel 3

Den försäkrade har rätt till en fjärdedels förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng är 6,50. Hen har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 43 822 kronor. Den försäkrade är gift. Dessutom finns rätt till en arbetsskadelivränta som inte är samordningsbar med förtidspensionen. Arbetsskadelivräntan beräknas betalas ut med 36 720 kronor för 2003. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetabell 29.

Medelpoäng	6,50
Antagandeinkomst	$(6,50 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 284\,250$ kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$284\,250 \times 0,64 = 181\,920$ kr
En fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning	$181\,920 \times 0,25 = 45\,480$ kr
En fjärdedels garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900 \times -181\,920) \times 0,5 = 0$ kr

Den försäkrades fjärdedels inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 45 480 kronor respektive 0 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 80 542 kronor (43 822 + 36 720).

Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$80\,542 \div 12 = 6\,712$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $6\,750 \times 12 = 81\,000$ kr
--	--

Den försäkrades fjärdedels inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen.

SGA-TAK	$1,3969 \times 37\,900 = 52\,943$ kr
SGA-begränsning	$(0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) \times 0,25 = 17\,567$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$52\,943 - ((81\,000 - 52\,943) \times 0,665) = 34\,285$ kr
SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	SGA begränsas till 17 600 kr ($17\,567 \approx 17\,600$)

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((81\,000 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 13\,731 \approx 13\,800$ kr
--	---

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först.

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

$$\text{Brutto 2} \quad 80\,542 + (0,29 \div (1 - 0,29)) \times (17\,600 - 13\,800) = 82\,094 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas.

Taxerad förvärsinkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärsinkomst för beräkning av GA2	$82\,094 \div 12 = 6\,841$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $6\,850 \times 12 = 82\,200$ kr
--	--

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((82\,200 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 14\,031 \approx 14\,100$ kr
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas.

$$\text{BGE} \quad 82\,094 - (0,29 \div (1 - 0,29)) \times (14\,100 - 13\,800) - 45\,480 - 36\,720 = -229 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad -229 - 0 = -229 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 45\,480 + (0 - 229) = 45\,251 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 45 251 kronor i fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning (inklusive ett negativt justeringsbelopp) och 0 kronor i garantiersättning. Vidare betalas arbetsskadelivränta ut med 36 720 kronor.

Exempel 4

Den försäkrade har rätt till hel förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng är 3,07. Hon har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 97 290 kronor. Den försäkrade är gift. Dessutom finns rätt till en arbetsskadelivränta som är samordningsbar till 100 procent med förtidspensionen. Arbetsskadelivräntan beräknas betalas ut med 105 660 kronor för 2003. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetablell 32.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först.

Medelpoäng	3,07
Antagandeinkomst	$(3,07 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 154\,253 \text{ kr}$
Hel inkomstrelaterad sjukersättning	$154\,253 \times 0,64 = 98\,722 \text{ kr}$
Hel garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900) \times 40/40 - 98\,722 = 0 \text{ kr}$

Den försäkrades hela inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 98 722 kronor respektive 0 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 202 950 kronor (97 290 + 105 660).

Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$202\,950 \div 12 = 16\,913 \text{ kr}$
	Eftersom det beräknade månadsbeloppet är högre än 9 400 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste hundratal kronor: $17\,000 \times 12 = 204\,000 \text{ kr}$

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen.

SGA-TAK	$1,3969 \times 37\,900 = 52\,943$ kr
SGA-begränsning	$(0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) = 70\,267$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$52\,943 - ((204\,000 - 52\,943) \times 0,665) = 0$ kr
SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	0 kr i SGA SGA sätts till värdet av GA1

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,5505 \times 37\,900) - ((204\,000 - (3,04 \times 37\,900)) \times 0,10) = 11\,986 \cong 12\,000$ kr
---	---

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

$$\text{Brutto 2} \quad 202\,950 + (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (12\,000 - 12\,000) = 202\,950 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av GA2	$202\,950 \div 12 = 16\,913$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är högre än 9 400 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste hundratal kronor: $17\,000 \times 12 = 204\,000$ kr
---	--

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,5505 \times 37\,900) - ((204\,000 - (3,04 \times 37\,900)) \times 0,10) = 11\,986 \cong 12\,000$ kr
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas.

$$\text{BGE} \quad 202\,950 - (0,32 \div (1 - 0,32)) \times (12\,000 - 12\,000) - 98\,722 - 105\,660 = -1\,432 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad -1\,432 - 0 = -1\,432 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 98\,722 + (0 - 1\,432) = 97\,290 \text{ kr}$$

Eftersom hennes arbetsskadelivränta är samordnad med förtidspensionen ska också bruttoförförhöjning beräknas.

$$\text{Bruttoförförhöjning} \quad (98\,722 - 1\,432) - 97\,290 = 0 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 97 290 kronor i hel inkomstrelaterad sjukersättning (inklusive ett negativt justeringsbelopp) och 0 kronor i garantiersättning. Vidare betalas arbetsskadelivränta ut med 105 660 kronor. Hon har inte rätt till utbetalning av bruttoförförhöjning till arbetsskadelivräntan.

Exempel 5

Den försäkrade har rätt till halv förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 28 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng är 2,74. Hen har rätt till en 40-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (40/40). Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 42 816 kronor. Den försäkrade är gift. Dessutom finns rätt till en arbetsskadelivränta som är samordningsbar till 75 procent med förtidspensionen. Arbetsskadelivräntan beräknas betalas ut med 20 172 kronor för 2003. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetablell 34.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först.

Medelpoäng	2,74
Antagandeinkomst	$(2,74 + 1) \times 37\,900 \times 28/30 = 132\,296$ kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$132\,296 \times 0,64 = 84\,669$ kr
Halv inkomstrelaterad sjukersättning	$84\,669 \times 0,5 = 42\,335$ kr
Halv garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900 \times -84\,670) \times 0,5 = 3\,145$ kr

Den försäkrades halva inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 42 335 kronor respektive 3 145 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen (Brutto 1) beräknas till 62 988 kronor (42 816 + 20 172).

Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$62\,988 \div 12 = 5\,249$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $5\,250 \times 12 = 63\,000$ kr
---	---

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen.

SGA-TAK	$1,3969 \times 37\,900 = 52\,943$ kr
SGA-begränsning	$(0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) \times 0,5 = 35\,134$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$52\,943 - ((63\,000 - 52\,943) \times 0,665) = 46\,255$ kr

SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	SGA begränsas till 35 200 kr ($35\,134 \approx 35\,200$)
---	--

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$0,293 \times 37\,900 = 11\,105 \approx 11\,200$ kr
---	---

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

$$\text{Brutto 2} \quad 62\,988 + (0,34 \div (1 - 0,34)) \times (35\,200 - 11\,200) = 75\,352 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av GA2	$75\,352 \div 12 = 6\,279$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $6\,300 \times 12 = 75\,600$ kr
---	---

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((75\,600 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 12\,381 \approx 12\,400$ kr
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas.

$$\text{BGE} \quad 75\,352 - (0,34 \div (1 - 0,34)) \times (12\,400 - 11\,200) - 42\,335 - 20\,172 = 12\,227 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad 12\,227 - 3\,145 = 9\,082 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 42\,335 + 3\,145 + 9\,082 = 54\,562 \text{ kr}$$

Eftersom hens arbetsskadelivränta är samordnad med förtidspensionen ska också bruttoförhöjning beräknas.

$$\text{Bruttoförhöjning} \quad (54\,562 - 42\,816) \times 0,75 = 8\,810 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 42 335 kronor i halv inkomstrelaterad sjukersättning, 3 145 kronor i garantiersättning och ett positivt justeringsbelopp på 9 082 kronor. Vidare betalas hens arbetsskadelivränta ut med 28 982 kronor inklusive bruttoförhöjning ($20\,172 + 8\,810$).

Exempel 6

Den försäkrade har rätt till tre fjärdedels förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng är 4,28. Hen har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). Dessutom finns rätt till yrkesskadelivränta som är samordnad med den försäkrades ATP. Livräntefaktorn är 1,16. Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 efter samordning med yrkesskadelivränta är beräknad till 60 636 kronor. Den försäkrade är gift. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. För den försäkrade är under inkomståret 2002 tillämplig skattetablell 33.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen före samordning med yrkesskadelivränta beräknas först.

Medelpoäng	4,28
Antagandeinkomst	$(4,28 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 200\,112$ kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$200\,112 \times 0,64 = 128\,072$ kr
Tre fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning	$128\,072 \times 0,75 = 96\,054$ kr
Tre fjärdedels garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900 \times 40/40 - 128\,072) \times 0,75 = 0$ kr

Den försäkrades tre fjärdedels inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 96 054 kronor respektive 0 kronor före samordning med yrkesskadelivränta.

Därefter beräknas sjukersättningen efter samordning med yrkesskadelivränta.

Det samordningsbara livräntebeloppet beräknas till

$$\begin{aligned}
 1,16 \times 37\,900 &= 43\,964 \text{ kr} \\
 1/6 \times 37\,900 &= 6\,317 \text{ kr} \\
 43\,964 - 6\,317 &= 37\,647 \text{ kr} \\
 3/4 \times 37\,647 &= 28\,235 \text{ kr}
 \end{aligned}$$

Det samordningsbara livräntebeloppet är 28 235 kronor.

Det samordningsbara livräntebeloppet minskar sjukersättningen enligt följande:

Inkomstrelaterad sjukersättning efter samordning med yrkesskadelivränta	$96\,054 - 28\,235 = 67\,819$ kr
---	----------------------------------

Garantibeloppet för utbetalning när sjukersättning samordnas med yrkesskadelivränta beräknas till

$$0,05 \times 37\,900 \times 0,75 = 1\,421 \text{ kr per månad}$$

Den inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp är 5 652 kr ($67\,819 \div 12$). Eftersom garantibeloppet understiger den inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp behövs det inte göras en ny beräkning för samordningen med yrkesskadelivräntan. Den försäkrades tre fjärdedels inkomstrelaterade sjukersättning är då efter samordningen med yrkesskadelivräntan 67 819 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen är beräknad till 60 636 kronor.

Innan den omvandlade bruttoersättningen kan beräknas ska SGA och det allmänna grundavdraget tas fram. Då måste först den faktiska bruttoersätt-

ningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan de båda avdragen beräknas.

Taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och särskilt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad förvärvsinkomst för beräkning av SGA och GA1	$60\,636 \div 12 = 5\,053$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $5\,100 \times 12 = 61\,200$ kr
---	---

Därefter beräknas SGA för den faktiska bruttoersättningen.

SGA-TAK	$1,3969 \times 37\,900 = 52\,943$ kr
SGA-begränsning	$(0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900) \times 0,75 = 52\,700$ kr
Minskning med 66,5 procent av den del av den faktiska bruttoersättningen som överstiger SGA-TAKET	$52\,943 - ((61\,200 - 52\,943) \times 0,665) = 47\,452$ kr
SGA efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	47 500 kr

Allmänt grundavdrag för den faktiska bruttoersättningen tas fram enligt följande:

GA1 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$0,293 \times 37\,900 = 11\,104 \cong 11\,200$ kr
---	---

Därefter kan den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

$$\text{Brutto 2} \quad 60\,636 + (0,33 \div (1 - 0,33)) \times (47\,500 - 11\,200) = 78\,515 \text{ kr}$$

Innan den beräkningsmässiga garantiersättningen kan beräknas ska det allmänna grundavdraget för den omvandlade bruttoersättningen tas fram. Då måste först den omvandlade bruttoersättningen göras om till taxerad förvärvsinkomst och därefter kan det allmänna avdraget beräknas.

Taxerad inkomst för beräkning av allmänt grundavdrag tas fram enligt följande:

Beräknad taxerad inkomst för beräkning av GA2	$78\,515 \div 12 = 6\,543$ kr Eftersom det beräknade månadsbeloppet är lägre än 9 401 kronor avrundas månadsbeloppet uppåt till närmaste femtiotal kronor: $6\,550 \times 12 = 78\,600$ kr
---	---

Allmänt grundavdrag för den omvandlade bruttoersättningen beräknas.

GA2 efter avrundning uppåt till helt hundratal kronor	$(0,293 \times 37\,900) + ((78\,600 - (1,86 \times 37\,900)) \times 0,25) = 13\,131 \cong 13\,200$ kr
---	---

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen beräknas.

$$\text{BGE} \quad 78\,515 - (0,33 \div (1 - 0,33)) \times (13\,200 - 11\,200) - 67\,819 = 9\,711 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad 9\,711 - 0 = 9\,711 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 67\,819 + 0 + 9\,711 = 77\,530 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen 67 819 kronor i tre fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning, 0 kronor i garantiersättning och ett positivt justeringsbelopp på 9 711 kronor.

Exempel 7

Den försäkrade är bosatt utomlands. Hen har rätt till hel förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hens medelpoäng är 2,50. Hen har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). På grund av att den försäkrade är bosatt utomlands beskattas hens förtidspension enligt SINK. Sverige har inte ingått dubbelbeskattningsavtal men det land där den försäkrade är bosatt. Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 84 328 kronor. Den försäkrade är gift. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. Den särskilda inkomstskatten är 25 procent.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först.

Medelpoäng	2,50
Antagandeinkomst	$(2,50 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 132\,650 \text{ kr}$
Hel inkomstrelaterad sjukersättning	$132\,650 \times 0,64 = 84\,896 \text{ kr}$
Hel garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900) \times 40/40 - 84\,896 = 6\,064 \text{ kr}$

Den försäkrades hela inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 84 896 kronor respektive 6 064 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 84 328 kronor.

Innan den omvandlade bruttoersättningen beräknas ska det obeskattade beloppet enligt SINK vid utgången av 2002 tas fram.

Det obeskattade beloppet enligt SINK vid utgången av 2002 (FP + (52 procent av PTS)) x ersättningsgrad x pensionspoängår/30 eller bosättningsår/30	$((0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900 \times 0,52)) \times 1/1 \times 30/30 = 49\,728 \text{ kr}$
--	--

Den omvandlade bruttoersättningen beräknas enligt följande:

$$\text{Brutto 2} \quad 84\,328 + (0,25 \div (1 - 0,25)) \times (49\,728 - 0,67 \times 37\,900) = 92\,440 \text{ kr}$$

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen tas fram.

$$\text{BGE} \quad 92\,440 - 84\,896 = 7\,544 \text{ kr}$$

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad 7\,544 - 6\,064 = 1\,480 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

Summa sjukersättning $84\,896 + 6\,064 + 1\,480 = 92\,440$ kr

Den försäkrade får efter omvandlingen hel inkomstrelaterad sjukersättning på 84 896, garantiersättning på 6 064 kronor och ett positivt justeringsbelopp på 1 480 kronor.

Exempel 8

Den försäkrade är bosatt utomlands. Hon har rätt till halv förtidspension i form av ATP i december 2002 och kan tillgodoräknas 30 år med pensionspoäng. Hennes medelpoäng är 2,50. Hon har rätt till en 30-delsberäknad folkpension med oavkortat belopp (30/30). På grund av att den försäkrade är bosatt utomlands beskattas hennes förtidspension enligt SINK. Sverige har inte ingått dubbelbeskattningsavtal men det land där den försäkrade är bosatt. Den sammanlagda förtidspensionen för den försäkrade år 2003 beräknas till 42 164 kronor. Den försäkrade är gift. Prisbasbeloppet för år 2003 antas vara 37 900 kronor. Den särskilda inkomstskatten är 25 procent.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och garantiersättningen beräknas först.

Medelpoäng	2,50
Antagandeinkomst	$(2,50 + 1) \times 37\,900 \times 30/30 = 132\,650$ kr
Hel inkomstrelaterad sjukersättning (fiktiv)	$132\,650 \times 0,64 = 84\,896$ kr
Halv inkomstrelaterad sjukersättning	$84\,896 \times 0,5 = 42\,448$ kr
Halv garantiersättning	$(2,40 \times 37\,900 \times 40/40 - 84\,896) \times 0,5 = 3\,032$ kr

Den försäkrades halva inkomstrelaterade sjukersättning och garantiersättning är 42 448 kronor respektive 3 032 kronor.

Den faktiska bruttoersättningen beräknas till 42 164 kronor.

Innan den omvandlade bruttoersättningen beräknas ska det obeskattade beloppet enligt SINK vid utgången av 2002 tas fram.

Det obeskattade beloppet enligt SINK vid utgången av 2002	$((0,725 \times 37\,900) + (1,129 \times 37\,900 \times 0,52)) \times 0,5 \times 30/30 = 24\,864$ kr
---	--

Den omvandlade bruttoersättningen beräknas enligt följande:

Brutto 2	$42\,164 + (0,25 \div (1 - 0,25)) \times (24\,864 - (0,67 \times 37\,900)) = 41\,988$ kr På grund av att Brutto 2 blir lägre än Brutto 1 sätts Brutto 2 till samma värde som Brutto 1
----------	--

Därefter kan den beräkningsmässiga garantiersättningen tas fram.

BGE $42\,164 - 42\,448 = -284$ kr

När den beräkningsmässiga garantiersättningen tagits fram kan storleken på justeringsbeloppet beräknas.

$$\text{JUBEL} \quad - 284 - 3\,032 = -3\,316 \text{ kr}$$

Efter att justeringsbeloppet beräknas kan storleken på sjukersättningen tas fram enligt följande:

$$\text{Summa sjukersättning} \quad 42\,448 + (3\,032 - 3\,316) = 42\,164 \text{ kr}$$

Den försäkrade får efter omvandlingen halv inkomstrelaterad sjukersättning på 42 164 kronor (inklusive ett negativt justeringsbelopp) och 0 kronor.

10.11 Förändringar efter omvandlingen

Justeringen av sjukersättningen syftade till att ge den försäkrade en så oförändrad nettoersättning som möjligt vid tidpunkten för omvandlingen. Vid händelser som inträffar efter omvandlingen, dvs. från och med januari 2003, ska ersättningen emellertid inte längre justeras om det innebär förändringar av grunderna för den ersättning som den försäkrade får. (Prop. 2000/01:96 avsnitt 19.1, s. 195). Oavsett om justeringsbeloppet är positivt eller negativt, ska justeringsbeloppet tas bort från sjukersättningen om

- den förmånsberättigade efter tidpunkten för omvandlingen tillerkänns en minskad eller ökad grad av sjukersättning
- om det uppstått ett glapp i ersättningsperioder
- sjukersättningen efter tidpunkten för omvandlingen ska samordnas i högre eller lägre grad med arbetsskadelivränta (samordningsprocenten ändras) eller yrkesskadelivränta. Av det följer att sjukersättningen inte längre ska justeras om den förmånsberättigade beviljas en ny arbetsskadelivränta eller yrkesskadelivränta eller om livräntan upphör att gälla efter omvandlingen, eller
- den förmånsberättigade som beskattas enligt SINK, eller inte beskattas alls i Sverige, efter tidpunkten för omvandlingen flyttar tillbaka till Sverige och därigenom blir obegränsad skattskyldig i Sverige.

(4 kap. 28 § SFBP)

Justeringsbeloppet ska dock användas även i fortsättningen när en person får samma ersättning flera perioder i en följd utan glapp och på samma nivå. Som samma ersättning räknas i det här fallet även när en person får sjukersättning i stället för aktivitetsersättning.

Om den försäkrade efter tidpunkten för omvandlingen är 30 år eller äldre och hade en tidsbegränsad sjukersättning som avlöstes av ytterligare en period med samma ersättningsgrad eller om den tidsbegränsade ersättningen övergick till att lämnas i form av en ersättning tills vidare, kunde ersättningssituationen däremot anses vara oförändrad (prop. 2000/01:96 avsnitt 12.10, s. 142). Det innebär att justeringsbeloppet i sådana fall även i fortsättningen ska reglera ersättningens storlek.

Om den försäkrade efter tidpunkten för omvandlingen är i åldern 19–29 år och hade en tidsbegränsad sjukersättning som avlöstes av ytterligare en ersättningsperiod eller dessförinnan beviljades ändrad ersättningsnivå bortföll emellertid justeringsbeloppet som en följd av att hen för den nya perioden omfattades av reglerna för aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning (prop. 2000/01:96 s. 176). Se vidare avsnitt 10.2 och avsnitt 10.12. Det gällde under förutsättning av det fanns ett justeringsbelopp att ta bort. Justeringsbeloppet kan ha bortfallit redan innan tiden för den

tidsbegränsade sjukersättningen löpt ut, exempelvis på grund av minskad eller ökad grad av sjukersättning (4 kap. 28 § SFBP).

Exempel

Sonja, som är född 1953, hade vid tidpunkten för omvandlingen halv förtidspension. Vid omvandlingen fick hon halv sjukersättning. Ett justeringsbelopp beräknades. Från och med januari månad 2003 beviljas Sonja en tre fjärdedels sjukersättning. Eftersom hon efter tidpunkten för omvandlingen beviljas en ökad grad av sjukersättning, ska justeringsbeloppet tas bort från sjukersättningen från och med januari 2003.

Exempel

Charlie, som är född 1983 hade halvt sjukbidrag till och med december 2002. Före 2003 beviljades han fortsatt rätt till halvt sjukbidrag från och med januari 2003. Från och med samma tidpunkt omvandlades hans sjukbidrag till tidsbegränsad sjukersättning. Ett justeringsbelopp beräknades. När tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löper ut ska Charlie beviljas aktivitetsersättning. Eftersom han för den nya ersättningsperioden omfattas av reglerna för aktivitetsersättning i stället för reglerna för sjukersättning bortfaller justeringsbeloppet.

Exempel

Matti, som är 45 år, hade i december 2002 halv förtidspension och ett halvt sjukbidrag. Vid omvandlingen fick han halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning samtidigt. Från och med maj 2003 har han inte längre rätt till den halva tidsbegränsade sjukersättningen. Matti får inte behålla justeringsbeloppet. Det beror på att graden av sjukersättning ändras jämfört med den sammanlagda grad av förtidspension och sjukbidrag som han hade i december 2002.

Exempel

Ayla, som är 52 år, hade i december 2002 halv förtidspension. Vid omvandlingen fick hon halv sjukersättning. Från och med maj 2003 beviljades hon även en halv tidsbegränsad sjukersättning. Ayla kom alltså att ha halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning samtidigt. Hon får inte behålla justeringsbeloppet. Det beror på att graden av sjukersättning ändras jämfört med den grad av förtidspension som hon hade i december 2002.

10.12 Särskilda regler för försäkrade under 30 år som fick en ändrad ersättningsgrad och/eller hade partiell sjukersättning

Som framgått ovan fick försäkrade under 30 år, som vid utgången av 2002 hade partiell förtidspension eller partiellt sjukbidrag, pensionen eller sjukbidraget omvandlad till motsvarande grad av sjukersättning eller tidsbegränsad sjukersättning med anledning av lagändringen den 1 januari 2003.

I detta avsnitt beskrivs dels vilken ersättning nämnda försäkrade kunde ges om det blev aktuellt att ge dem en ändrad ersättningsgrad. För ytterligare information hänvisas till avsnitt 10.11 och avsnitt 10.2.

Vad den försäkrade i dessa fall skulle få för ersättning varierade beroende på

- om det var frågan om en högre eller lägre ersättningsgrad
- vad det var för typ av ersättning (tidsbegränsad eller icke tidsbegränsad sjukersättning), eller
- om den försäkrade hade partiell sjukersättning och partiell tidsbegränsad sjukersättning samtidigt.

10.12.1 Försäkrade som beviljades en högre grad av ersättning

Om den försäkrade fick en höjd ersättningsgrad måste man först ta reda på om det var frågan om en tidsbegränsad sjukersättning.

Om den försäkrade vid omvandlingen hade fått en *tidsbegränsad sjukersättning* och hen senare skulle få en högre grad av sådan ersättning gällde följande:

- Försäkringskassan skulle inte bevilja hen en högre grad av tidsbegränsad sjukersättning efter tidpunkten för omvandlingen.
- Den försäkrade skulle i stället beviljas aktivitetsersättning.

(4 kap. 24 § SFBP samt prop. 2000/01:96 s. 176)

Om den försäkrade hade en tidsbegränsad sjukersättning och beviljades en högre ersättningsnivå bortföll justeringsbeloppet som en följd av att hen för den nya perioden skulle omfattas av reglerna för aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning (4 kap. 28 § SFBP).

Beräkningen av ersättningens storlek i övrigt kom att grundas helt på bestämmelserna om aktivitetsersättning förutom beräkningen av antagandeinkomst. Antagandeinkomsten kom att vara den som fastställdes vid omvandlingen, eftersom det rörde sig om ett pågående ersättningsfall. (34 kap. 4 § och 35 kap.19–25 §§ SFB, 4 kap. 25 och 26 §§ SFBP samt prop. 2000/01:96 s. 176)

Exempel

Den försäkrade, som är född 1980, hade vid tidpunkten för omvandlingen halvt sjukbidrag till och med december 2003. Vid omvandlingen fick hon halv tidsbegränsad sjukersättning. Ett justeringsbelopp beräknades. Innan tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löper ut ansökte den försäkrade om en högre ersättningsgrad. Från och med juni månad 2003 beviljades hon tre fjärdedels aktivitetsersättning. Eftersom den försäkrade för den nya ersättningsperioden omfattades av reglerna för aktivitetsersättning i stället för reglerna för sjukersättning bortföll justeringsbeloppet. Försäkringskassan beräknade ersättningens storlek. Den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen grundas på den antagandeinkomst som fastställdes vid omvandlingen och garantiersättningen beräknades med hänsyn till de garantinivåer som gällde för försäkrade som hade aktivitetsersättning.

Exempel

Den försäkrade, som är född 1983 hade halvt sjukbidrag till och med december 2002. Före 2003 beviljades hen i stället helt sjukbidrag från och med januari 2003 till och med februari 2005. Omvandlingen medförde att det hela sjukbidraget ändrades till hel tidsbegränsad sjukersättning. Den ändrade ersättningsgraden medförde dock att hen inte fick rätt till justeringsbeloppet från och med januari 2003. Fortfarande hade den försäkrade rätt till tidsbegränsad sjukersättning. När tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut i februari 2005 beviljades den försäkrade aktivitetsersättning eftersom hen ännu inte hade fyllt 30 år. När Försäkringskassan beräknade ersättningens storlek skulle den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen grundas på den antagandeinkomst som fastställdes vid omvandlingen och garantiersättningen beräknades med hänsyn till de garantinivåer som gällde för försäkrade som hade aktivitetsersättning.

Om den försäkrade hade *icke tidsbegränsad sjukersättning* och hen skulle beviljas en högre grad av ersättning gällde följande:

- Försäkringskassan skulle inte bevilja den försäkrade en högre grad än den grad av sjukersättning som hen fick vid omvandlingen.
- Den försäkrade skulle i stället beviljas aktivitetsersättning på den del hen inte hade sjukersättning.

(4 kap. 24 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 192)

Den försäkrade kunde alltså beviljas partiell aktivitetsersättning förutom den partiella sjukersättning hen redan hade.

Beräkningen av ersättningens storlek på den delen som utgörs av aktivitetsersättning kom att grundas helt på de nya bestämmelserna om aktivitetsersättning förutom beräkningen av antagandeinkomst. Antagandeinkomsten kom att vara den som fastställdes vid omvandlingen, eftersom det rörde sig om ett pågående ersättningsfall. Det bör observeras att justeringsbeloppet fortfarande ska regleras sjukersättningens storlek eftersom graden av sjukersättning inte ändras. (4 kap. 28 § SFBP samt prop. 2000/01:96 s. 176)

När den försäkrade sedan fyllde 30 år och skulle beviljas sjukersättning på den del hen tidigare fått aktivitetsersättning kom de båda ersättningarna sammanföras till en ersättning. Konsekvensen av att ersättningarna fördes samman blev att den försäkrade inte längre fick behålla justeringsbeloppet. Det berodde på att graden av sjukersättning

ändrades jämfört med den grad av förtidspension som den försäkrade hade i december 2002 (4 kap. 28 § SFBP).

Exempel

Den försäkrade, som är född 1981, hade vid tidpunkten för omvandlingen halv förtidspension. Vid omvandlingen fick hon halv sjukersättning. Ett justeringsbelopp beräknades. Den försäkrade ansökte om en högre grad av sjukersättning. Försäkringskassan beviljade henne emellertid endast halv aktivitetsersättning från och med juni 2003 förutom den halva sjukersättning som hon redan hade. Hon kom alltså ha halv aktivitetsersättning och halv sjukersättning samtidigt.

Försäkringskassan beräknade ersättningens storlek. Eftersom den försäkrade efter tidpunkten för omvandlingen inte beviljats en ändrad grad av sjukersättning, skulle justeringsbeloppet fortfarande reglera sjukersättningens storlek. Det innebär att hon kom att ha en oförändrad storlek på sjukersättningen. Den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen kom att grundas på den antagandeinkomst som fastställdes vid omvandlingen och som också grundar den inkomstrelaterade sjukersättningen som hon redan hade. Aktivitetsersättningen i form av garantiersättning kom att beräknas med hänsyn till de garantinivåer som gällde för försäkrade som hade aktivitetsersättning.

10.12.2 Försäkrade som gavs en lägre grad av ersättning

Om Försäkringskassan skulle fatta beslut om att minska den försäkrades sjukersättning till en lägre grad av ersättning måste man först ta reda på om det var frågan om en tidsbegränsad sjukersättning eller en icke tidsbegränsad sjukersättning.

Om den försäkrade hade tidsbegränsad sjukersättning och hen skulle ges en lägre grad av ersättning gällde följande:

- Försäkringskassan skulle inte ge hen en lägre grad av sjukersättning efter tidpunkten för omvandlingen.
- Den försäkrade skulle i stället ges aktivitetsersättning.

(4 kap. 24 § SFBP och prop. 2000/01:96 s. 176)

Om den försäkrade hade en tidsbegränsad sjukersättning och fick en lägre ersättningsgrad bortföll justeringsbeloppet som en följd av att hen för den nya perioden skulle omfattas av reglerna för aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning (4 kap. 28 § SFBP).

Beräkningen av ersättningens storlek i övrigt kom att grundas helt på bestämmelserna om aktivitetsersättning förutom beräkningen av antagandeinkomst. Antagandeinkomsten kom att vara den som fastställdes vid omvandlingen, eftersom det rörde sig om ett pågående ersättningsfall. (34 kap. 12–14 §§ och 35 kap. 19–25 §§ SFB, 4 kap. 25 och 26 §§ SFBP samt prop. 2000/01:96 s. 176)

Exempel

Den försäkrade, som är 25 år, hade i december 2002 helt sjukbidrag till och med november 2003. Vid omvandlingen fick hon en hel tidsbegränsad sjukersättning. Försäkringskassan fattade beslut om att minska hennes ersättning. Från och med mars 2003 gav Försäkringskassan henne fortsatt ersättning i form av tre fjärdedels aktivitetsersättning trots att tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen inte löpt ut. Detta beror på att hon inte längre uppfyllde villkoren för hel ersättning. Aktivitetsersättningen med den nya ersättningsperioden ersatte den tidigare gällande tidsbegränsade sjukersättningen.

Försäkringskassan beräknade ersättningens storlek. Eftersom den försäkrade för den nya ersättningsperioden omfattades av reglerna om aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning bortföll justeringsbeloppet. Den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen grundades på den antagandeinkomst som fastställdes vid omvandlingen och garantiersättningen beräknades med hänsyn till de garantinivåer som gällde för försäkrade som har aktivitetsersättning.

Exempel

Den försäkrade, som är 22 år, hade helt sjukbidrag till och med december 2002. Före årsskiftet tillerkändes hen ett halvt sjukbidrag från och med januari 2003. Den försäkrade hade i detta fall rätt till tidsbegränsad sjukersättning. Det berodde på att hen tillerkändes fortsatt rätt till sjukbidrag med ändrad ersättningsgrad före årsskiftet 2002/2003. Nämnda sjukbidrag omvandlades därefter till en halv tidsbegränsad sjukersättning. Den försäkrade gavs alltså inte rätt till en ny förmån i januari 2003 som skulle ersätta den tidigare tidsbegränsade sjukersättningen. Justeringsbeloppet skulle ändå tas bort eftersom graden av sjukersättning ändrades jämfört med den grad av sjukbidrag som den försäkrade hade i december 2002.

Om Försäkringskassan fattade beslut om att minska den försäkrades ersättning till en lägre grad av *icke tidsbegränsad sjukersättning* gällde följande:

- Den försäkrade fick fortsatt ersättning i form av sjukersättning. Detta beror på att den lägre ersättningsgraden rymms i den grad av sjukersättning som den försäkrade var garanterad enligt övergångsbestämmelserna.
- Till följd av att det blir en ändrad grad av sjukersättning hade hen dock inte längre rätt till något justeringsbelopp.

(4 kap. 24 och 28 §§ SFBP och prop. 2000/01:96 s. 125–126)

Exempel

Den försäkrade, som är född 1980, hade vid tidpunkten för omvandlingen hel förtidspension. Vid omvandlingen fick hon hel sjukersättning. Med anledning av att den försäkrade har börjat arbeta halvtid fattade Försäkringskassan beslut om att minska hennes sjukersättning. Från och med april 2003 fick hon fortsatt rätt i form av halv sjukersättning. Att hon fortfarande skulle få sjukersättning bedde på att den lägre ersättningsgraden rymdes i den grad av sjukersättning som hon blev garanterad enligt övergångsbestämmelserna. Eftersom den försäkrade efter tidpunkten för omvandlingen beviljades en ändrad grad av sjukersättning, skulle justeringsbeloppet dock tas bort.

Exempel

Den försäkrade, som är 26 år, hade i december 2002 hel förtidspension och en fjärdedel av den ersättningen var vilande. Vid omvandlingen fick hon hel sjukersättning varav en fjärdedel av sjukersättningen var vilande. Med anledning av att den försäkrade fortsatte att arbeta en fjärdedels tid efter att vilandeperioden var slut fattade Försäkringskassan beslut om att minska hennes sjukersättning. Från och med mars 2003 fick hon fortsatt ersättning i form av en tre fjärdedels sjukersättning. Att hon fortfarande skulle få sjukersättning berodde på att den lägre ersättningsgraden rymdes i den grad av sjukersättning som hon blev garanterad enligt övergångsbestämmelserna. Till följd av att det blev en ändrad grad av sjukersättning hade hon dock inte längre rätt till något justeringsbelopp.

10.12.3 Den försäkrade hade partiell sjukersättning och partiell tidsbegränsad sjukersättning samtidigt

I några enstaka fall hade försäkrade i åldersgruppen 19–29 år förtidspension och sjukbidrag samtidigt vid utgången av 2002. Dessa förmåner omvandlades den 1 januari 2003 till sjukersättning respektive tidsbegränsad sjukersättning. Den försäkrade fick alltså sjukersättning och tidsbegränsad sjukersättning samtidigt.

Om Försäkringskassan beviljade fortsatt ersättning när den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut, eller när ersättningsgraden dessförinnan ändrades för nämnda ersättning, gällde följande:

- Den försäkrade hade fortsatt rätt till ersättning i form av sjukersättning på den del som tidigare avsåg förtidspension. Detta berodde på att hen var garanterad den graden av sjukersättning enligt övergångsbestämmelserna.
- Den försäkrade skulle beviljas aktivitetsersättning på den del hen tidigare hade tidsbegränsad sjukersättning.
- Till följd av att den försäkrade skulle beviljas aktivitetsersättning på den del hen tidigare hade tidsbegränsad sjukersättning hade den försäkrade dock inte längre rätt till ett justeringsbelopp. Det gällde endast för det justeringsbelopp som beräknades för den tidsbegränsade sjukersättningen. Justeringsbeloppet skulle fortfarande reglera sjukersättningens storlek på den del som tidigare var förtidspension. Det berodde på att graden av icke tidsbegränsad sjukersättning inte ändrades.

(4 kap. 24 och 28 §§ SFBP, prop. 2000/01:96 s. 176 och s. 192)

För information om beräkningen av ersättningens storlek på den delen som utgjordes av aktivitetsersättning gällde det som anges ovan om beräkningen av ersättningens storlek.

När den försäkrade sedan fyllde 30 år skulle sjukersättningen och aktivitetsersättningen sammanföras till en sjukersättning. I de fall sjukersättningen efter sammanförandet motsvarade den sammanlagda grad av förtidspension och sjukbidrag som den försäkrade hade i december 2002 gjordes bedömningen att hen inte fick en ändrad grad av sjukersättning. Det innebar att justeringsbeloppet fortfarande skulle reglera storleken på den delen av sjukersättningen som tidigare var förtidspension.

Exempel

Den försäkrade, som är född 1982, hade vid tidpunkten för omvandlingen halv förtidspension och halvt sjukbidrag till och med maj 2003. Vid omvandlingen fick hon halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning. Ett justeringsbelopp beräknades för de båda ersättningarna.

När tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut ansökte den försäkrade om en ny ersättningsperiod. Från och med juni 2003 beviljades hon halv aktivitetsersättning på den del hon tidigare hade tidsbegränsad sjukersättning. Hon kom alltså ha halv aktivitetsersättning och halv sjukersättning samtidigt.

Eftersom den försäkrade för den nya ersättningsperioden omfattades av reglerna för sjukersättning bortföll justeringsbeloppet på den del som tidigare var tidsbegränsad sjukersättning. Justeringsbeloppet skulle fortfarande reglera sjukersättningens storlek på den del som tidigare var förtidspension. Det berodde på att graden av sjukersättning inte ändrades.

Exempel

Den försäkrade, som är 23 år, hade i december 2002 halv förtidspension och ett halvt sjukbidrag. Vid omvandlingen fick hen halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning samtidigt.

När tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löpte ut skulle hen beviljas en ny ersättningsperiod med samma ersättningsgrad. Den försäkrade beviljades aktivitetsersättning för den delen som tidigare var sjukbidrag/tidsbegränsad sjukersättning. Hen hade därför halv sjukersättning och halv aktivitetsersättning samtidigt.

Justeringsbeloppet för den delen som tidigare var sjukbidrag/tidsbegränsad sjukersättning skulle tas bort. Det berodde på att den försäkrade för den nya ersättningsperioden omfattades av reglerna om aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning. Hen skulle däremot få behålla justeringsbeloppet som gällde för sjukersättningen, dvs. för den delen som tidigare var förtidspension. Det kan inte bedömas att graden av sjukersättning ändrades på grund av att den försäkrade beviljades aktivitetsersättning för den del som tidigare var sjukbidrag/tidsbegränsad sjukersättning.

När den försäkrade fyllde 30 år skulle de båda ersättningarna sammanföras till en förmån – sjukersättning. Det gällde under förutsättning att halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning skulle lämnas samtidigt. I den situationen skulle justeringsbeloppet fortfarande reglera sjukersättningens storlek för den del som tidigare var förtidspension. Det berodde på att graden av sjukersättning inte ändrades jämfört med den sammanlagda grad av förtidspension och sjukbidrag som hen hade i december 2002.

Exempel

Den försäkrade, som är 23 år, hade i december 2002 halv förtidspension och ett halvt sjukbidrag. Vid omvandlingen fick hen halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning samtidigt.

Med anledning av att den försäkrade hade börjat arbeta halvtid fattade Försäkringskassan beslut om att minska hens tidsbegränsade ersättning. Från och med mars 2003 beviljades hen fortsatt ersättning i form av en fjärdedels aktivitetsersättning för den delen som tidigare var sjukbidrag/tidsbegränsad sjukersättning. Den försäkrade kom alltså ha halv sjukersättning och en fjärdedels aktivitetsersättning samtidigt.

Justeringsbeloppet för den delen som tidigare var sjukbidrag/tidsbegränsad sjukersättning skulle tas bort. Det berodde på att den försäkrade för den nya ersättningsperioden omfattades av reglerna om aktivitetsersättning i stället för reglerna om sjukersättning. Hen skulle däremot få behålla justeringsbeloppet som gällde för sjukersättningen, dvs. för den delen som tidigare var förtidspension. Det kunde inte bedömas att graden av sjukersättning ändrades på grund av att den försäkrade beviljades aktivitetsersättning för den del som tidigare var sjukbidrag/tidsbegränsad sjukersättning.

När hen fyllde 30 år skulle de båda ersättningarna sammanföras till en förmån – sjukersättning. Konsekvensen av att ersättningarna fördes samman blev att den försäkrade inte längre fick rätt att behålla justeringsbeloppet för den del av sjukersättningen som tidigare var förtidspension. Det berodde på att graden av sjukersättning ändrades jämfört med den sammanlagda grad av förtidspension och sjukbidrag som hen hade i december 2002.

Exempel

Den försäkrade, som var 23 år, hade i december 2002 halv förtidspension och ett halvt sjukbidrag till och med maj 2003. Vid omvandlingen fick hen halv sjukersättning och halv tidsbegränsad sjukersättning samtidigt.

I maj 2003 löper tiden ut för den halva tidsbegränsade sjukersättningen. Den försäkrade ansökte inte om en ny ersättningsperiod. Eftersom hen inte blev beviljad en ny ersättningsperiod när tiden för den tidsbegränsade sjukersättningen löpt ut kom den försäkrade endast ha rätt till en halv sjukersättning.

Det innebar vidare att justeringsbeloppet togs bort på den halva sjukersättningen som tidigare var förtidspension eftersom det gjordes den bedömningen att graden av sjukersättning faktiskt ändrades jämfört med den sammanlagda grad av en förtidspension och ett sjukbidrag som den försäkrade hade i december 2002.

10.13 Om sjukersättningen omvandlades med/utan folkpension på grund av 10 kap. 4 § den upphävda AFL i lydelsen före 1990

I 10 kap. 4 § i den upphävda AFL i lydelsen före 1990 angavs att endast en av förmånerna skulle betalas ut om rätt fanns till både folkpension i form av förtidspension och folkpension i form av änkepension. Av detta följde att det fanns en möjlighet att göra ett val som var oberoende av förmånernas storlek. I och med att denna valmöjlighet fanns, kunde även arbetsskadelivräntan ingå som en faktor i jämförelsen. Den försäkrade kunde alltså få välja att folkpensionen i form av förtidspension inte skulle betalas ut av Försäkringskassan trots att den var den större än folkpensionen i form av änkepension. Det gällde under förutsättning att det var förmånligast för den försäkrade med hänsyn till samordningen med arbetsskadelivräntan. Som framgått ovan ger de nya bestämmelserna i SFB inte denna valmöjlighet, utan den största av förmånerna ska betalas ut. Därmed ges inget utrymme att ta med arbetsskadelivräntan i jämförelsen. (10 kap. 4 § andra stycket den upphävda AFL i lydelsen före 1990 jämfört med 36 kap. 2 § SFB och 4 kap. 9 § och 7 kap. 33 §§ SFBP)

Förtidspensionen omvandlades till sjukersättning med eller utan folkpension beroende på om folkpensionen till förtidspensionen med stöd av bestämmelserna i 10 kap. 4 § andra stycket den upphävda AFL i lydelsen före 1990 betalades ut i december 2002. I de fall folkpensionen med stöd av nämnda bestämmelser betalades ut i december 2002 omvandlades alltså sjukersättningen med folkpension. Garantiersättning ska dock ha beräknats i båda fallen (4 kap. 27 § SFBP).

I de fall förtidspensionen omvandlades till sjukersättning med folkpension på grund av bestämmelserna i 10 kap. 4 § andra stycket den upphävda AFL i dess lydelse före 1990 kunde Försäkringskassan göra jämförelse direkt mellan beräknad garantiersättning inklusive eventuellt positivt justeringsbelopp och ÄP-GARP. Det gäller dock inte för den förtidspension som omvandlades till sjukersättning utan folkpension med stöd av nämnda bestämmelser.

Om förtidspensionen omvandlades till sjukersättning utan rätt till garantiersättning på grund av 10 kap. 4 § andra stycket den upphävda AFL i lydelsen före 1990 gjorde Försäkringskassan följande:

- En fiktiv omvandling av den försäkrades sjukersättning med den folkpension som hen skulle ha haft i december 2002 om hen uppburit en sådan pension skulle göras. I den faktiska bruttoersättningen skulle då ingå nämnda folkpension uppräknat med 2003 års prisbasbelopp.
- Fiktivt omvandlad sjukersättning skulle jämföras med ÄP-GARP.
- Eventuell garantiersättning och positivt justeringsbelopp som gäller för den fiktivt omvandlade sjukersättningen skulle dras in förutsatt att ÄP-GARP var högre än den garantiersättning och eventuellt justeringsbelopp som tagits fram genom att fiktivt omvandla förtidspension till sjukersättning med folkpension, eller
- så skulle den sjukersättning som tagits fram genom att fiktivt omvandla sjukersättning med folkpension betalas ut om den beräknade garantiersättningen och eventuellt justeringsbelopp var högre än ÄP-GARP.

På detta sätt fick den försäkrade samma beräkning av sin sjukersättning som försäkrade vars sjukersättning omvandlades med folkpension med stöd av bestämmelserna i 10 kap. 4 § andra stycket i den upphävda AFL i dess lydelse före 1990.

Exempel

Den försäkrades förtidspension omvandlades till sjukersättning utan folkpension på grund av bestämmelserna i 10 kap. 4 § andra stycket i den upphävda AFL i lydelsen före 1990. Garantiersättning beräknades dock men blev bortreducerad av ett negativt justeringsbelopp. Inkomstrelaterad sjukersättning betalades ut efter avdrag för det negativa justeringsbeloppet. Vid jämförelsen gjorde Försäkringskassan en fiktiv omvandling av förtidspension till sjukersättning med den folkpension den försäkrade skulle ha haft i december 2002 om hen hade uppburit en sådan pension uppräknat med 2003 års prisbasbelopp. Vid jämförelsen visades att ÄP-GARP var högre än den garantiersättning som Försäkringskassan beräknat genom att fiktivt omvandla sjukersättningen med folkpension. Försäkringskassan skulle därför betala ut ÄP-GARP. Eftersom det inte betalades ut någon garantiersättning eller något positivt justeringsbelopp blev det däremot inte aktuellt för Försäkringskassan att dra in sådana förmåner.

Exempel

Den försäkrades förtidspension omvandlades till sjukersättning som inte innehöll rätt till folkpension på grund av bestämmelserna i 10 kap. 4 § andra stycket i den upphävda AFL i lydelsen före 1990. Garantiersättning beräknades dock men blev bortreducerad av ett negativt justeringsbelopp. Den inkomstrelaterade sjukersättning betalades ut efter avdrag för det negativa justeringsbeloppet. Vid jämförelsen gjorde Försäkringskassan en fiktiv omvandling av förtidspensionen till sjukersättning med den folkpension den försäkrade skulle ha haft i december 2002 om hen hade uppburit en sådan pension uppräknat med 2003 års prisbasbelopp. Därefter gjorde Försäkringskassan en jämförelse både med den omvandlade sjukersättningen och med den fiktivt omvandlade sjukersättningen. Vid jämförelsen visades att den garantiersättning och det positiva justeringsbelopp som beräknats genom fiktiv omvandling av sjukersättning med folkpension var högre än ÄP-GARP. Den sjukersättning som Försäkringskassan tagit fram genom att fiktivt omvandla sjukersättningen skulle därför betalas ut. Försäkringskassan skulle dra in ÄP-GARP.

Som framgått ovan kunde det bli aktuellt att göra en ny jämförelse med stöd av 36 kap. 2 § SFB och 4 kap. 9 § och 7 kap. 33 §§ SFBP. Det gällde även i de fall sjukersättningen inte omvandlades med folkpension med stöd av 10 kap. 4 § andra stycket i den upphävda AFL i lydelsen före 1990 men med den skillnaden att sjukersättningen kunde behöva fiktivt omvandlas med andra belopp än de som betalades ut i december 2002. Det behövde dock endast göras i de fall det fanns kvar ett justeringsbelopp. Ett exempel på när Försäkringskassan behövde göra fiktiv omvandling är om ÄP-GARP hade betalats ut till den försäkrade och som nu av någon anledning skulle betalas ut med ett lägre belopp än tidigare.

Som det också anges ovan blev det emellertid inte aktuellt med en jämförelse enligt 36 kap. 2 § SFB och 4 kap. 9 § och 7 kap. 33 §§ SFBP om Försäkringskassan drog in ÄP-GARP eller garantiersättning på grund av att den försäkrade inte längre hade rätt till någon av förmånerna. I samband därmed måste sjukersättningen i vissa fall också fiktivt omvandlas med andra belopp än de som betalades ut i december 2002. I den faktiska bruttoersättningen skulle då ingå den folkpension den försäkrade skulle ha haft i december 2002 om hen hade uppburit en sådan pension och uppräknat med 2003 års prisbasbelopp. På så sätt fick den försäkrade samma beräkning av sin sjukersättning som försäkrade vars sjukersättning omvandlades folkpension med stöd av bestämmelserna i 10 kap. 4 § andra stycket i den upphävda AFL i lydelsen före 1990.

11 Ålderspensionsrätt

Detta kapitel handlar om ålderspensionsrätt för den som får sjukersättning eller aktivitetsersättning. I kapitlet beskrivs:

- De allmänna reglerna om pensionsgrundande sjukersättning och aktivitetsersättning. Här beskrivs hur sjukersättning och aktivitetsersättningen är pensionsgrundande när den betalas ut löpande som när den betalas ut retroaktivt.
- Vad som är pensionsgrundande när såväl arbetsskadelivränta som sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut.
- PGI och PGB vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning.
- Ålderspensionsrätt vid återkrav.
- Ålderspensionsrätt vid vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning.
- Allmänt om rätten till ålderspension samtidigt med sjukersättning.

11.1 Allmänt om ålderspensionsrätt för sjukersättning och aktivitetsersättning

Sjukersättning och aktivitetsersättning kan betalas ut dels i form av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning, dels i form av garantiersättning. Garantiersättning ger ingen ålderspensionsrätt. Den som får inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning tillgodoräknas ålderspensionsrätt på 93 procent av antagandeinkomsten. För år 2007 räknas dock ålderspensionsrätten på 80 procent av antagandeinkomsten (prop. 2006/07:1 Utgiftsområde 10 s 54–55, bestämmelsen om procenttalet ändrades tillbaka året efter). Vid partiell förmån beräknas ålderspensionsrätten på motsvarande andel av den reducerade antagandeinkomsten. Särskilda regler gäller dock om en del av ersättningen betalas ut till en nära anhörig på grund av att den försäkrade är intagen på institution, se vidare avsnitt 11.6. (Prop. 2007/08:99 s 34 och 59 kap. 13, 29 och 30 §§ samt 60 kap. 9–13 §§ SFB.)

Ålderspensionsrätten för den inkomstrelaterade sjukersättning och aktivitetsersättningen består av två delar: PGI och PGB. Den utbetalade inkomstrelaterade ersättningen ger ålderspensionsrätt i form av PGI. Den som då för någon del av ett år har haft inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning ska också tillgodoräknas PGB för detta år. PGB är skillnaden mellan den del av den reducerade antagandeinkomsten som utgör underlag för beräkning av ålderspensionsrätt och den del av utbetald inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning som utgör PGI. (Prop. 2000/01:96 s. 144–145 och 59 kap. 13, 29 och 30 §§ samt 60 kap. 9–13 §§ SFB)

Skälet till att också PGB beräknas är att pensionsrätten på sjukersättning och aktivitetsersättning till viss del måste beräknas på en fiktiv inkomst för att den försäkrade ska få en pensionsrätt som till viss del svarar mot de inkomster som fallit bort på grund av försäkringsfallet. En del av det inkomstbortfall den försäkrade får på grund av sin medicinskt orsakade arbetsförmåga ska därför grunda rätt till ålderspension, dvs. den antagandeinkomst som reducerats med 7 procent. Den inkomstnivå som försäkras i det allmänna pensionsrättssystemet är 93 procent av antagandeinkomsten. (60 kap. 7–13 §§ SFB, prop. 2000/01:96 s. 146 och s. 197)

Pensionsgrundande arbetsskadelivränta som samordnats med inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning är inte ålderspensionsgrundande till den del den har samordnats med en sådan ersättning. En särskild beräkning av PGB görs dock om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen är samordnad med en arbetsskadelivränta (samordningsprocent 1–100).

Vid retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning, kan beräkningen av PGI och PGB för den inkomstrelaterade sjukersättning och aktivitetsersättningen också

påverkas om samordning ska göras med andra pensionsgrundande ersättningar, se vidare avsnitt 11.5.

Förtidspension eller sjukbidrag som omvandlats till inkomstrelaterad sjukersättning ger ålderspensionsrätt på ett sätt som svarar mot vad som gäller för sjukersättning. Ålderspensionsrätt beräknad på detta sätt tillgodoräknas för tid från och med januari 2003. Den antagandeinkomst som vid omvandlingen januari 2003 tagits fram med hjälp av medelpensionspoängen motsvarar i princip den antagandeinkomst som beräknas för sjukersättning. I likhet med vad som gäller för sjukersättningar tillgodoräknas den försäkrade ålderspensionsrätt på den reducerade antagandeinkomsten. (60 kap. 7–13 §§ SFB och prop. 2000/01:96 s. 148)

11.2 PGI för inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning

Det är Skatteverket som fastställer PGI för varje år – intjänandeår – som en person varit försäkrad och har haft inkomster som är pensionsgrundande. Det år som PGI fastställs är kalenderåret efter intjänandeåret, dvs taxeringsåret. PGI är summan av den enskildes inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under ett intjänandeår. Till grund för beräkningen av PGI för ett intjänandeår ligger den enskildes taxering till statlig inkomstskatt för det aktuella året. (57 kap. 2 § och 59 kap. 3–5 och 32 och 33 §§ SFB). Kontantprincipen gäller alltså vid fastställande av PGI eftersom en person får PGI för summan av den inkomst som hen har haft under intjänandeåret.

Vid beräkning av PGI görs i regel ett avdrag från inkomsten för debiterad allmän pensionsavgift. Sedan år 2000 är avgiften 7 procent. Avdrag för allmän pensionsavgift görs dock inte vid beräkningen av PGI för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning. (59 kap. 36–38 §§ SFB, 2 § och 4 § andra stycket lagen om allmän pensionsavgift)

Den inkomstrelaterade sjukersättning och aktivitetsersättningen utgör PGI, till den del ersättningen betalas ut, dvs. efter avdrag för utländska förmåner, yrkesskadelivränta och eventuellt negativt justeringsbelopp (59 kap. 13 § jämfört med 34 kap. 14 § SFB). För vidare information om det negativa justeringsbeloppet hänvisas avsnitt 10.7.

För varje år som en person har varit försäkrad och har haft inkomster i Sverige som är pensionsgrundande, ska hens PGI fastställas. Inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning räknas som inkomst i Sverige och en person är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension enligt SFB så länge hens inkomstrelaterade sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut. (6 kap. 19 § och 59 kap. 5 § och 13 §§ SFB)

Exempel

Sven har inkomstrelaterad sjukersättning som betalas ut med 59 760 kronor per år efter samordning med yrkesskadelivränta. Svens PGI för den inkomstrelaterade sjukersättningen blir $59\,760 \div 12 = 4\,980$ kronor per månad.

11.3 PGB för inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning

PGB ska fastställas varje år – intjänandeår – som en försäkrad uppfyller förutsättningarna för att tillgodoräknas sådana belopp. Beslut om PGB ska fattas av Pensionsmyndigheten. (53 kap. 5 § och 60 kap. 4–6 §§ SFB)

Den som för någon månad har haft inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning ska också tillgodoräknas PGB för denna månad. Med inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning avses även sådan ersättning som har beräknats till noll kronor exempelvis på grund av samordning med utländsk förmån. (60 kap. 7 och 8 §§ SFB)

PGI beräknas alltså på den utbetalade inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen, medan inkomstbortfallet avspeglas i den antagandeinkomst som ligger till grund för den. Det är på grund av att en viss del av inkomstbortfallet ska kunna grunda ålderspensionsrätt som PGB därför ska tillgodoräknas den försäkrade. Den del av ålderspensionsrätten som överstiger den faktiskt utbetalda ersättningen utgör alltså en fiktiv inkomst och behandlas som ett PGB. Den totala pensionsrätten för ersättningen är därefter antagandeinkomsten minskad med 7 procent. (60 kap. 7–13 §§ SFB jfr prop. 2000/01:96 s. 146 och s. 198, 199)

Beräkningen av PGB görs per månad och görs olika beroende på om det är en hel eller en partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning (60 kap. 10 och 11 §§ SFB). PGB för **hel** sjukersättning och aktivitetsersättning beräknas så här:

Först minskas den antagandeinkomst som ligger till grund för den hela inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen med ett belopp motsvarande 7 procent av antagandeinkomsten. Därefter minskas en tolfteedel av den reducerade antagandeinkomsten med den PGI som kan hänföras till den månad som PGB ska beräknas för (PGI kan vara beräknat till noll kronor för den månaden). PGB utgör slutligen det belopp som återstår efter minskningen med PGI:n. (60 kap. 9 och 10 §§ SFB)

Om Försäkringskassan ska beräkna PGB för en retroaktivt beviljad sjukersättning eller aktivitetsersättning hänvisas till avsnitt 11.5.

Formel för beräkning av PGB för hel inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning:

$$\text{PGB} = ([\text{antagandeinkomsten} \times 0,93] \div 12) - \text{PGI för inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning per månad}$$

Exempel

Ingrid är 43 år och har rätt till hel inkomstrelaterad sjukersättning. Antagandeinkomsten är fastställd till 225 000 kr och den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas till 145 575 kr per år vilket motsvarar 12 131 kr per månad. Belopp att utbetala för januari 2016 blir 12 131 kr. Detta belopp tillgodoräknas som PGI för den månaden. PGB ska beräknas för januari 2016.

$$((225\,000 \times 0,93) \div 12) - 12\,131 = 5\,307 \text{ kr}$$

Vid **partiell** sjukersättning eller aktivitetsersättning beräknas PGB på motsvarande andel av den reducerade antagandeinkomsten (60 kap. 11 § SFB).

Formel för beräkning av PGB för partiell inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning:

$$\text{PGB} = ([\text{antagandeinkomsten} \times 0,93 \times \text{andel}] \div 12) - \text{PGI för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning per månad}$$

Exempel

Omar är 31 år och har rätt till halv inkomstrelaterad sjukersättning. Antagandeinkomsten är fastställd till 150 000 kronor och den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas till 48 525 kronor per år vilket motsvarar 4 044 kronor per månad. Belopp att utbetala för januari 2017 blir 4 044 kronor. Detta belopp tillgodoräknas som PGI för den månaden. PGB ska beräknas för januari 2017.

$$((150\,000 \times 0,93 \times 0,5) \div 12) - 4\,044 = 1\,769 \text{ kronor}$$

För tiden januari–december 2007 reduceras antagandeinkomsten med 20 procent.

Exempel

Mohammed är 38 år och har rätt till hel inkomstrelaterad sjukersättning. Antagandeinkomsten är fastställd till 225 000 kr och den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas till 144 000 kr per år vilket motsvarar 12 000 kr per månad. Belopp att utbetala för januari 2007 blir 12 000 kr. Detta belopp tillgodoräknas som PGI för den månaden. PGB ska beräknas för januari 2007.

$$((225\,000 \times 0,80) \div 12) - 12\,000 = 3\,000 \text{ kronor}$$

Vid **partiell** sjukersättning eller aktivitetsersättning för tiden januari–december 2007 beräknas PGB på motsvarande andel av den reducerade antagandeinkomsten.

Formel för beräkning av PGB för partiell inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning:

$$\text{PGB} = ([\text{antagandeinkomsten} \times 0,80 \times \text{andel}] \div 12) - \text{PGI för inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning per månad}$$

Exempel

Anastasia är 61 år har rätt till halv inkomstrelaterad sjukersättning. Antagandeinkomsten är fastställd till 225 000 kronor och den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas till 72 000 kronor per år vilket motsvarar 6 000 kronor per månad. Belopp att utbetala för januari 2007 blir 6 000 kronor. Detta belopp tillgodoräknas som PGI för den månaden. PGB ska beräknas för januari 2007.

$$((225\,000 \times 0,80 \times 0,5) \div 12) - 6\,000 = 1\,500 \text{ kronor}$$

11.4 Om en arbetsskadelivränta är samordnad med sjukersättningen eller aktivitetsersättningen

En försäkrad kan ha en pensionsgrundande arbetsskadelivränta som är helt eller delvis samordnad med hens sjukersättning eller aktivitetsersättning. Livränta betalas ut i sådana fall bara om den är högre än den sjukersättning eller aktivitetsersättning som betalas ut med anledning av samma inkomstförlust (42 kap. 2 och 4 §§ SFB).

PGI för arbetsskadelivränta som är samordnad med inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning tillgodoräknas inte för den del som är samordnad med den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen. PGI för denna del tillgodoräknas i stället för den inkomstrelaterade sjukersättning och aktivitetsersättningen. Om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen är samordnad med en arbetsskadelivränta görs dock en särskild beräkning av PGB. Beräkningen görs olika beroende på om sjukersättningen eller aktivitetsersättningen är

helt eller delvis samordnad med livräntan. (59 kap. 13, 31 §§ och 60 kap. 14 och 15 §§ SFB)

Vid hel samordning med livränta (samordningsprocent = 100) ska PGB för sjukersättning eller aktivitetsersättning tillgodoräknas den försäkrade endast till den del PGB överstiger pensionsgrundande livränta efter samordning med den inkomstrelaterade ersättningen (60 kap. 14 och 15 §§ SFB).

Exempel

Sune har rätt till en halv inkomstrelaterad sjukersättning på 57 600 kronor per år vilket motsvarar 4 800 kronor per månad. Antagandeinkomsten är fastställd till 180 000 kronor. Dessutom har han rätt till arbetsskadelivränta. Sjukersättningen är till 100 procent samordnad med livräntan. Sunes livränta efter samordning med den inkomstrelaterade sjukersättningen är 3 533 kronor per månad, vilket även är pensionsgrundande livränta per månad före avdrag för debiterade allmänna pensionsavgifter. PGB för halv inkomstrelaterad sjukersättning per månad beräknas först.

$$([180\,000 \times 0,93] \times 0,5 \div 12) - 4\,800 = 2\,175 \text{ kronor}$$

Därefter är det överskjutande belopp som ska tillgodoräknas den försäkrade som PGB för sjukersättning $2\,175 - 3\,533 = 0$ kronor.

Sune tillgodoräknas ett PGB på 0 kronor per månad.

Om en del av sjukersättning eller aktivitetsersättningen samordnas med arbetsskadelivräntan (samordningsprocent < 100) gäller att den andel av PGB som svarar mot den samordnade delen av sjukersättning eller aktivitetsersättningen ska tillgodoräknas den försäkrade, endast om den är högre än den pensionsgrundande livräntan efter samordningen med den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen (60 kap. 14 och 15 §§ SFB). För den del av sjukersättning eller aktivitetsersättningen som inte är samordnad beräknas PGB utan hänsyn till livräntan.

Exempel

Claes har rätt till en hel inkomstrelaterad sjukersättning på 115 200 kronor per år vilket motsvarar 9 600 kronor per månad. Hans antagandeinkomst är fastställd till 180 000 kronor. Dessutom har han rätt till arbetsskadelivränta. Sjukersättningen är till 50 procent samordnad med livräntan. Claes livränta efter samordning med sjukersättningen är 3 533 kronor per månad vilket även är pensionsgrundande livränta per månad före avdrag för debiterade allmänna pensionsavgifter. PGB för hel inkomstrelaterad sjukersättning per månad beräknas först.

$$([180\,000 \times 0,93] \div 12) - 9\,600 = 4\,350 \text{ kronor per månad}$$

Samordnad del (50 procent) av PGB:

$$0,50 \times 4\,350 = 2\,175 \text{ kronor per månad}$$

Den samordnade delen av PGB (2 175 kronor) understiger hans livränta (3 533 kr). Claes tillgodoräknas därför inget PGB för den delen.

PGB för den inte samordnade delen (50 procent) av PGB beräknas.

$$0,50 \times 4\,350 = 2\,175 \text{ kr per månad}$$

Claes tillgodoräknas ett PGB på 2 175 kronor per månad.

11.5 Ålderspensionsrätt för retroaktiv utbetalning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning

Den retroaktivt utbetalade inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ger PGI på samma sätt som den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättning som betalas ut löpande. Likaså tillgodoräknas den försäkrade PGB för nämnda ersättning. Detta gäller dock inte om den retroaktivt beviljade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen för samma månad under den retroaktiva tiden samordnats med en ersättning som betalats ut tidigare och som i sig är pensionsgrundande. För en sådan månad under den retroaktiva tiden tillgodoräknas ingen ålderspensionsrätt för den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen. (59 kap. 13, 29 §§ och 60 kap. 16 § SFB)

Om den retroaktivt beviljade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen i stället samordnats med en ersättning som inte är pensionsgrundande under en månad under den retroaktiva tiden tillgodoräknas däremot den försäkrade PGI och PGB. Exempel på sådana ersättningar är bostadstillägg och ekonomiskt bistånd från socialnämnden. (59 kap. 13, 29 och 30 §§ SFB)

De aktuella bestämmelserna anger inte någon gräns för hur stort samordningsbeloppet ska vara. Det medför att det räcker med att sjukersättningen eller aktivitetsersättningen minskas med en krona för att ge den effekten att den försäkrade inte får någon PGI och PGB för den månad som minskningen avser. Likaså saknar det betydelse om avdrag endast gjorts på garantiersättningen. (59 kap. 29 § och 60 kap. 16 § SFB)

Samordning av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt 107 kap. 2 § SFB för retroaktiv tid, görs dock inte månadsvis utan för den retroaktiva tiden i sin helhet. Avdrag på grund av kvittning för statlig fordran. Det går därför inte att fastställa för vilken månad under den retroaktiva tiden som ett avdrag är gjort. När det ska bestämmas om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen är pensionsgrundande eller inte får man i stället utgå från vilken månad den ersättning som samordnas med sjukersättning eller aktivitetsersättningen har betalats ut för.

PGI och PGB för retroaktiv utbetalning av inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning:

- PGI och PGB *beräknas* för en månad när en annan samordningsbar pensionsgrundande ersättning *inte har* betalats ut för samma månad.
- PGI och PGB *beräknas inte* för en månad när en annan samordningsbar pensionsgrundande ersättning *har* betalats ut för samma månad.

När det gäller samordning mellan arbetsskadelivränta och inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning behöver ersättningen inte vara utbetald tidigare än livräntan. Om arbetsskadelivräntan och den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen beviljas från och med samma tid retroaktivt, ska det anses som om sjukersättningen eller aktivitetsersättningen betalats ut tidigare än livräntan. (59 kap. 30 § SFB) För livräntan innebär det alltså att den inte kommer att vara pensionsgrundande under den retroaktiva tiden. Först när den ska betalas ut löpande kan den bli pensionsgrundande. Av det följer också att PGB under den retroaktiva tiden inte ska minskas med hänsyn till arbetsskadelivräntan eftersom livräntan inte är pensionsgrundande under den tiden (60 kap. 14 och 15 §§ SFB). Beräkningen av PGB påverkas först av arbetsskadelivräntan när den börjar betalas ut löpande.

Som framgått tidigare utgör PGI den inkomstrelaterade sjukersättning eller aktivitetsersättning som betalas ut under en månad. Detsamma gäller för den retroaktivt beviljade inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen avseende de månader under den retroaktiva tiden som det inte har betalats ut en annan samordningsbar pensionsgrundande ersättning.

Observera att en försäkrad kan få PGI för en månad när samordning ändå har gjorts med en annan pensionsgrundande ersättning. Det gäller om den tidigare utbetalda pensionsgrundande ersättningen inte kan räknas till den månaden. Det beror på att avdrag för tidigare utbetald ersättning får göras på hela den retroaktiva sjukersättningen eller aktivitetsersättningen även om den tidigare ersättningen inte har betalats ut under varje månad under den retroaktiva tiden (HFD 2013 ref. 29, se även prop. 1992/1993:30 s. 39). Försäkringskassan måste alltså bedöma vilken månad ett avdrag avser, eftersom det avgör om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska vara pensionsgrundande eller inte för den månaden.

Vid fastställande av PGI för en retroaktiv månad gäller också kontantprincipen, vilket innebär att retroaktiv inkomstrelaterad ersättning för ett år, som betalas ut året efter, ska registreras som PGI för det senare året, se vidare avsnitt 11.2.

Vid beräkning av PGB för en retroaktiv månad ska man också ta hänsyn till den pensionsgrundande inkomstrelaterade sjukersättning eller aktivitetsersättning som kan hänföras till månaden som PGB ska beräknas för. Med pensionsgrundande inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning avses beviljad inkomstrelaterad ersättning

- efter eventuellt avdrag för utländska invaliditetsförmåner och yrkesskadelivränta
- efter eventuell samordning med en annan ersättning som inte är pensionsgrundande
- efter samordning med annan pensionsgrundande ersättning som inte kan hänföras till den månad som PGB ska beräknas för.

(60 kap. 9–13 §§ SFB)

Som framgått tidigare gäller kontantprincipen vid fastställande av PGI. Det innebär att retroaktivt utbetald ersättning blir PGI det år ersättningen utbetalas. Däremot kommer PGB att kunna beräknas för samtliga månader som ingår i den tidsperiod som ersättningen avser. PGB beräknas med hänsyn till den PGI som kan hänföras till den månaden som PGB ska beräknas för.

Vid beräkning av PGI under en retroaktiv tid läggs avdraget för den pensionsgrundande ersättningen i första hand på de månader som den andra ersättningen kan hänföras till. Avdrag görs därefter för eventuellt annan ersättning, som också kan hänföras till nämnda månader (t.ex. bostadstillägg). Om det finns kvar ett belopp efter avdraget på den inkomstrelaterade ersättningen blir det inte pensionsgrundande eftersom den avdragna pensionsgrundande ersättningen kan hänföras till dessa månader. Försäkringskassan behöver därför dra av det beloppet från utbetalningsbeloppet. Finns det månader under den retroaktiva tiden som den andra avdragna pensionsgrundande ersättningen inte kan hänföras till blir återstående inkomstrelaterad ersättning den försäkrades PGI för den retroaktiva tiden.

Om det däremot inte finns kvar ett belopp efter avdraget för den andra pensionsgrundande ersättningen på de månader som den ersättningen kan hänföras till, läggs eventuellt resterande avdrag på de månader under den retroaktiva tiden som ska ge ålderspensionsrätt. Detsamma gäller för andra ersättningar som ska dras av och kan hänföras till dessa månader, t.ex. bostadstillägg. I den här situationen blir det belopp som återstår den försäkrades PGI.

Den försäkrade tillgodoräknas alltså PGI i form av en "klumpsumma". PGI redovisas årsvis och delas inte upp per månad. Vid beräkningen av PGB i en situation som ovan behöver dock den PGI som blir kvar efter avdrag på utbetalningsbeloppet för den ersättning som inte får ge PGI, fördelas på de månader som PGB ska beräknas för. Eftersom det görs klumpavdrag på en retroaktiv ersättning som ger den konsekvensen att man inte kan ta fram den PGI efter avdrag som faktiskt kan hänföras till den månad som PGB ska beräknas för, återstår det enda alternativet att PGI i stället får fördelas

jämnt på de månader ingår i den tiden som ska ge ålderspensionsrätt. Detta gäller också om respektive sådan månad består av olika inkomstrelaterade ersättningar, t.ex. med anledning av höjt prisbasbelopp.

Exempel

Aase beviljas hel inkomstrelaterad aktivitetsersättning från och med den 1 maj 2008 med 120 000 kronor per år. Försäkringskassan fattar beslutet den 4 augusti 2008. Den inkomstrelaterade aktivitetsersättningen ska betalas ut retroaktivt till Aase för tiden från och med maj till och med augusti 2008. Den inkomstrelaterade aktivitetsersättningens månadsbelopp för år 2008 beräknas till $120\,000 \div 12 = 10\,000$ kronor. Beloppet för den retroaktiva tiden blir $4 \times 10\,000 = 40\,000$ kronor.

Under den retroaktiva tiden har tillfällig föräldrapenning som ska samordnas med aktivitetsersättningen betalats ut med följande belopp. Se vidare om avdrag för föräldrapenning i avsnitt 8.1.

Maj	1 600 kr
Juni	1 500 kr
Juli	1 600 kr
Augusti	1 600 kr
Summa	6 300 kr

Retroaktiv inkomstrelaterad aktivitetsersättning efter samordning med tillfällig föräldrapenning ska betalas ut med $40\,000 - 6\,300 = 33\,700$ kronor.

Försäkringskassan beräknar PGI för den retroaktiva ersättningen.

Aase beviljas inte någon ålderspensionsrätt för någon av den retroaktiva tidens månader eftersom den avdragna pensionsgrundande tillfälliga föräldrapenningen kan hänföras till den retroaktiva tidens samtliga månader.

Exempel

Hannes beviljas hel inkomstrelaterad sjukersättning retroaktivt från och med den 1 juli 2008 med 115 200 kronor per år. Antagandeinkomsten är fastställd till 180 000 kronor. Försäkringskassan fattar beslutet den 3 november 2008. Den inkomstrelaterade sjukersättningen ska betalas ut retroaktivt till honom för tiden från och med juli till och med november 2008. Den inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp för år 2008 beräknas till $115\,200 \div 12 = 9\,600$ kronor. Beloppet för den retroaktiva tiden beräknas till $5 \times 9\,600 = 48\,000$ kronor.

Under den retroaktiva tiden har sjukpenning (september, oktober och november) som ska samordnas med sjukersättningen betalats ut med följande belopp. Se vidare om avdrag för sjukpenning i avsnitt 8.1.

Juli	–
Augusti	–
September	9 300 kr (Sjukpenning)
Oktober	9 300 kr (Sjukpenning)
November	9 300 kr (Sjukpenning)
Summa	27 900 kr

Retroaktiv inkomstrelaterad sjukersättning efter samordning med sjukpenning ska betalas ut med $48\,000 - 27\,900 = 20\,100$ kronor.

Försäkringskassan beräknar PGI för den retroaktiva ersättningen.

Under september–november 2008 har hel sjukpenning som ska samordnas med sjukersättningen betalats ut med 9 300 kronor per månad ($3 \times 9\,300 = 27\,900$ kr).

Försäkringskassan börjar med att minska den retroaktiva ersättningen för tiden september–november 2008 ($3 \times 9\,600 = 28\,800$ kr) med 27 900 kronor eftersom sjukpenningen ska hänföras till dessa månader. De 900 kronor av den inkomstrelaterade sjukersättningen för september–november 2008 som blir kvar efter avdraget på sjukpenningen ($28\,800 - 27\,900 = 900$) blir inte pensionsgrundande eftersom den avdragna pensionsgrundande sjukpenningen kan hänföras till dessa månader. Försäkringskassan drar därför av det beloppet från utbetalningsbeloppet enligt följande.

$$20\,100 - 900 = 19\,200 \text{ kr}$$

Eftersom det finns månader under den retroaktiva tiden som den andra avdragna pensionsgrundande ersättningen inte kan hänföras till blir återstående belopp på 19 200 kronor Hannes PGI för den retroaktiva tiden.

För beräkning av PGB fördelas hans PGI på samtliga månader som får ge PGI. Hans PGI för den retroaktiva hela inkomstrelaterade sjukersättningen blir 9 600 kronor för vardera månaden juli och augusti 2008 ($19\,200 \div 2 = 9\,600$ kr).

Därefter beräknas PGB.

PGB för augusti 2008:

$$((180\,000 \times 0,93) \div 12) - 9\,600 = 4\,350 \text{ kr}$$

Summan av Hannes PGI och PGB för juli 2008 är 13 950 kronor ($9\,600 + 4\,350 = 13\,950$ kr) och för augusti är summan också 13 950 kronor ($9\,600 + 4\,350 = 13\,950$ kr)

Exempel

Joanna beviljas halv sjukersättning retroaktivt från och med den 1 mars 2008 med 60 000 kronor per år. Antagandeinkomsten är fastställd till 187 500 kronor. Försäkringskassan fattar beslutet den 4 augusti 2008.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen ska betalas ut retroaktivt till henne för tiden från och med mars till och med augusti 2008. Den inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp för år 2008 beräknas till $60\,000 \div 12 = 5\,000$ kronor. Belopp för den retroaktiva tiden beräknas till $6 \times 5\,000 = 30\,000$ kronor.

Retroaktiv inkomstrelaterad sjukersättning efter samordning med sjukpenning ska betalas ut med $30\,000 - 24\,000 = 6\,000$ kronor. Se vidare om avdrag för sjukpenning i avsnitt 8.1.

Försäkringskassan beräknar PGI för den retroaktiva ersättningen.

Under den retroaktiva tiden har sjukpenning (mars–juni 2008) som ska samordnas med hennes sjukersättning betalats ut med 6 000 kronor per månad. Totalt ska retroaktiv sjukersättning för tiden mars till och med augusti 2008 minska med 24 000 kronor ($6\,000 \times 4 = 24\,000$). Försäkringskassan börjar med att minska den retroaktiva sjukersättningen för tiden mars–juni 2008 ($4 \times 5\,000 = 20\,000$ kr) med 24 000 kronor eftersom sjukpenningen ska hänföras till dessa månader ($20\,000 - 24\,000 = -4\,000$). Eftersom det inte finns kvar ett belopp efter avdraget för sjukpenningen på ersättningen för tiden mars–juni läggs resterande avdrag på de månader under den retroaktiva tiden som ska ge ålderspensionsrätt, dvs. på ersättningen för tiden juli–augusti 2008. Av det följer att Försäkringskassan kommer ge Joanna PGI för hela utbetalningsbeloppet på 6 000 kronor ($30\,000 - 24\,000 = 6\,000$ kr). Joannas PGI blir därmed 6 000 kr för tiden juli–augusti 2008.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen för mars–juni 2008 blir inte pensionsgrundande eftersom den avdragna pensionsgrundande sjukpenningen kan hänföras till dessa månader.

För beräkning av PGB fördelas Joannas PGI på samtliga månader som får ge PGI. Joannas PGI för den retroaktiva hela inkomstrelaterade sjukersättningen blir 3 000 kronor för vardera månaden juli och augusti ($6\,000 \div 2 = 3\,000$ kr).

Därefter beräknas PGB för juli och augusti 2008.

$$((187\,500 \times 0,93 \times 0,5) \div 12) - 3\,000 = 4\,266 \text{ kr}$$

Summan av Joannas PGI och PGB är 7 266 kronor för vardera månaden juli och augusti ($3\,000 + 4\,266 = 7\,266$ kr)

Exempel

Francisca beviljas inkomstrelaterad sjukersättning retroaktivt från och med den 1 september 2008 med 120 000 kronor per år. Försäkringskassan fattar beslutet den 17 december 2008. Den inkomstrelaterade sjukersättningen ska betalas ut retroaktivt för tiden från och med september till och med december 2008. Den inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp för 2008 beräknas till $120\,000 \div 12 = 10\,000$ kronor. Beloppet för den retroaktiva tiden blir $4 \times 10\,000 = 40\,000$ kronor.

Retroaktiv inkomstrelaterad sjukersättning ska betalas ut med 40 000 kronor före avdrag för skatt.

Försäkringskassan beräknar PGI för den retroaktiva ersättningen.

För den retroaktiva tiden har ekonomiskt bistånd betalats ut med följande belopp.

September	3 500 kr
Oktober	3 700 kr
November	3 500 kr
December	3 700 kr
Summa	14 400 kr

Avdrag för skatt görs med 12 000 kronor. Efter skatt återstår $40\,000 - 12\,000 = 28\,000$ kronor. 14 400 betalas ut till socialnämnden. Till Francisca utbetalas 13 600 kronor.

PGI för inkomstrelaterad sjukersättning blir 40 000 kronor, dvs. hela retroaktivbeloppet före avdrag för skatt och ekonomiskt bistånd. Detta beror på att PGI beräknas före skatt. Avdrag för ekonomiskt bistånd görs efter skatt.

Motsvarande gäller för PGB. PGB ska beräknas för alla månaderna inom den retroaktiva tiden.

11.5.1 Om den försäkrade beviljas en höjd grad av ersättning retroaktivt

Om den försäkrade beviljas en höjd ersättningsgrad retroaktivt och om hen under samma tid har fått en lägre grad av ersättning, behöver Försäkringskassan bedöma om den försäkrade ska tillgodoräknas PGI och PGB på förhöjningsdelen.

Den försäkrade kan tidigare under den retroaktiva tiden ha tillgodoräknats PGI och PGB för den först beviljade graden av ersättning. Det gäller om tidigare ersättning har betalats ut löpande eller retroaktivt efter eventuell samordning med en annan ersättning som inte har varit pensionsgrundande eller med annan pensionsgrundande ersättning som dock inte kunde hänföras till den månad som PGI och PGB beräknades för. Om den försäkrade i den här situationen också får tillgodoräknas PGI och PGB på den grad av sjukersättning som utgörs av förhöjningsdelen under den retroaktiva tiden innebär det alltså att hen kommer att få PGI och PGB för den hela den höjda graden av ersättning. För den tiden ska PGB alltså beräknas med hänsyn till hela den höjda ersättningsgraden och den sammanlagda PGI som kan hänföras till den månad som PGB ska beräknas för. Med PGI avses då summan av retroaktivt utbetalad pensionsgrundande inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning för förhöjningsdelen och tidigare PGI för inkomstrelaterad ersättning som kan hänföras till den månad som PGB ska beräknas för. (59 kap. 13, 29 §§ och 60 kap. 16 § SFB)

Däremot om den retroaktivt beviljade förhöjningsdelen ska samordnas med en annan pensionsgrundande ersättning som kan hänföras till varje månad inom den retroaktiva tiden medför det att endast den ersättningsgrad som utgörs av den först beviljade ersättningen kan berättiga till PGI och PGB. Motsatta förhållandet gäller om den tidigare graden av sjukersättning eller aktivitetsersättning hade varit samordnad under den retroaktiva tiden med en annan pensionsgrundande ersättning som kan hänföras till alla månader inom den retroaktiva tiden och om förhöjningsdelen för samma månader inte ska samordnas med annan pensionsgrundande ersättning som kan hänföras till nämnda månader. I sistnämnda fall kommer endast den grad av ersättningen som utgörs av förhöjningen berättiga till PGI och PGB. (59 kap. 29 § och 60 kap. 16 § SFB) Den retroaktiva förhöjningsdelen bedöms alltså på samma sätt som övriga retroaktiva utbetalningar.

Exempel

Claudia beviljas halv sjukersättning i juli 2008. Retroaktiv utbetalning görs från och med maj till och med juli 2008. Den retroaktiva sjukersättningen samordnas med halv sjukpenning som tidigare har betalats ut under varje månad inom den retroaktiva tiden. Halv sjukersättning börjar betalas ut löpande från och med augusti 2008. Eftersom samordning har gjorts med en annan pensionsgrundande ersättning som har betalats ut under hela den retroaktiva tiden får hon för maj–juli inte rätt till PGI och PGB för sin halva sjukersättning.

I november beviljas Claudia en hel sjukersättning. Retroaktiv utbetalning ska göras från och med maj–oktober 2008. Någon annan pensionsgrundande ersättning än sjukersättning har inte betalats ut under den retroaktiva tiden. Någon ny samordning med en annan PGI för tiden maj–oktober 2008 är därför inte aktuell.

Eftersom hennes tidigare halva sjukersättning under maj–juli 2008 varit samordnad med sjukpenning innebär det att hon endast får rätt till PGI och PGB för halv sjukersättning under tiden maj–juli 2008. Som framgår ska den retroaktiva förhöjningsdelen inte samordnas med tidigare utbetald sjukpenning. Från och med augusti 2008 får hon däremot tillgodoräknas PGI och PGB för hel sjukersättning, eftersom sjukersättningen inte har varit samordnad med sjukpenning för tiden augusti–oktober under den retroaktiva tiden och för att ersättningen därefter började betalas ut löpande.

I nedanstående exempel beskrivs hur PGI ska beräknas när sedan tidigare en halv sjukersättning har betalats ut och senare beviljas en hel sjukersättning retroaktivt. I avsnitt 11.5.4 beskrivs hur PGI:n ska beräknas när Försäkringskassan får uppgift om PGI:n för året före försäkringsfallet från Skatteverket.

Exempel

Mina har halv sjukersättning. Hon beviljas hel inkomstrelaterad sjukersättning retroaktivt från och med den 1 juni 2008 med 115 200 kronor per år. Antagandeinkomsten är fastställd till 180 000 kronor. Försäkringskassan fattar beslutet den 4 november 2008.

Det nya beslutet innebär en retroaktiv höjning med ytterligare en halv inkomstrelaterad sjukersättning för tiden juni–november 2008.

Den hela inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp beräknas till $115\,200 \div 12 = 9\,600$ kronor. Den halva inkomstrelaterade sjukersättningens månadsbelopp beräknas till $57\,600 \div 12 = 4\,800$ kronor. Belopp för den retroaktiva tiden beräknas till $6 \times 4\,800 = 28\,800$ kronor.

Under september–november 2008 har hel sjukpenning som ska samordnas med sjukersättningen betalats ut med 6 000 kronor per månad ($3 \times 6\,000 = 18\,000$ kr). Eftersom Mina beviljas hel sjukersättning bedömer Försäkringskassan att avdrag ska göras med 6 000 kronor per månad. På den tidigare beviljade halva inkomstrelaterade sjukersättningen har Försäkringskassan inte gjort avdrag för någon annan utbetald ersättning.

Retroaktiv inkomstrelaterad sjukersättning efter samordning med sjukpenning ska betalas ut med $28\,800 - 18\,000 = 10\,800$ kronor. Se vidare om avdrag för sjukpenning i avsnitt 8.2.

Försäkringskassan beräknar PGI för den retroaktiva ersättningen.

Totalt ska den retroaktiva sjukersättningen för tiden juni–november 2008 minska med 18 000 kronor. Försäkringskassan börjar med att minska den retroaktiva ersättningen för tiden september–november 2008 med 18 000 kr eftersom sjukpenningen ska hänföras till dessa månader. Eftersom det inte finns kvar ett belopp efter avdraget för sjukpenningen på ersättningen för tiden september–november läggs resterande avdrag på de månader under den retroaktiva tiden som ska ge ålderspensionsrätt, dvs. på ersättningen för tiden juni–augusti 2008. Av det följer att Försäkringskassan kommer ge Mina PGI för hela utbetalningsbeloppet på 10 800 kronor ($28\,800 - 18\,000 = 10\,800$ kr). Minas PGI blir därmed 10 800 kronor för tiden juni–augusti 2008.

För beräkning av PGB fördelas Minas PGI för den retroaktiva ersättningen på samtliga månader som får ge PGI. Försäkringskassan tar fram den PGI som kan hänföras till respektive månad som PGB ska beräknas för.

För tiden juni–augusti 2008 blir Minas PGI för den retroaktiva halva inkomstrelaterade sjukersättningen 3 600 kronor för vardera månaden juni, juli och augusti 2008 ($10\,800 \div 3 = 3\,600$ kr). Eftersom även den tidigare beviljade halva inkomstrelaterade sjukersättningen är pensionsgrundande blir PGI för den inkomstrelaterade sjukersättningen totalt sett för dessa månader $4\,800 + 3\,600 = 8\,400$ kronor per månad.

För tiden september–november 2008 blir den retroaktiva halva inkomstrelaterade sjukersättningen inte pensionsgrundande eftersom den avdragna pensionsgrundande sjukpenningen kan hänföras till dessa månader. För den tidigare beviljade halva inkomstrelaterade sjukersättningen under samma tid har Mina emellertid beräknats en PGI för halv inkomstrelaterad sjukersättning med 4 800 kronor per månad. Det innebär att PGI för inkomstrelaterad sjukersättning för juli–november 2008 totalt sett blir 4 800 kronor per månad.

För tiden december 2008 och framåt blir Minas PGI för den löpande inkomstrelaterade sjukersättningen 9 600 kronor per månad, dvs. lika med beviljad hel inkomstrelaterad sjukersättning

Därefter beräknas PGB.

För tiden juni–augusti 2008:

$$((180\,000 \times 0,93) \div 12) - 8\,400 = 5\,500 \text{ kr per månad}$$

För tiden september–november 2008:

$$((180\,000 \times 0,93 \times 0,5) \div 12) - 4\,800 = 2\,175 \text{ kr per månad}$$

För tiden december 2008 och framåt:

$$((180\,000 \times 0,93) \div 12) - 9\,600 = 4\,350 \text{ kr per månad}$$

Den totala ålderspensionsrätten för hel sjukersättning för den retroaktiva tiden juni–november 2008 och för löpande sjukersättning från och med december 2008 illustreras med följande tabell.

Månad	Pensionsgrundande andel	Ny PGI för ISA per månad	Total PGI för ISA per månad	PGB för ISA per månad	Summan av PGI och PGB per månad
Juni–augusti	Hel	3 600 kr	4 800 + 3 600 = 8 400 kr	5 500 kr	13 900 kr
September–november	Halv	–	4 800 kr	2 175 kr	6 975 kr
December och framåt	Hel	9 600 kr	9 600 kr	4 350 kr	13 950 kr

11.5.2 En högre ersättning beviljas retroaktivt av annan anledning än en höjd ersättningsgrad och ändringen medför en retroaktiv utbetalning

Om den försäkrade beviljas en högre sjukersättning eller aktivitetsersättning retroaktivt av annan anledning än höjd grad av ersättning behöver Försäkringskassan bedöma om den försäkrade ska få tillgodoräknas PGI och PGB för tilläggsutbetalningen.

I de fall den försäkrade beviljas en högre sjukersättning eller aktivitetsersättning retroaktivt av annan anledning än höjd grad av ersättning kan det förekomma att den försäkrade även tidigare under samma tid beviljats en retroaktiv sjukersättning eller aktivitetsersättning och att ersättningen då har varit samordnad med en annan pensionsgrundande ersättning. Det har medfört att hen inte har tillgodoräknats PGI och PGB för de månader som det tidigare har betalats ut en retroaktiv sjukersättning eller aktivitetsersättning. I detta fall ska PGI och PGB inte heller beräknas för en senare retroaktiv utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning under samma tid. Det gäller under förutsättning att den senare retroaktivutbetalningen inte beror på förändrad andel. Anledningen till att tilläggsutbetalningen i den situationen inte ska ge ålderspensionsrätt är att utbetalningen kan räknas till den tidigare retroaktivt beviljade andelen av sjukersättning eller aktivitetsersättning. Den senare tilläggsutbetalningen ses därför som ett tillägg till den tidigare beviljade andelen av ersättning. Om alla förutsättningar hade kunnat visas vid tidpunkten för beviljandet av den tidigare andelen av ersättning hade även förhöjningen av ersättningen samordnats med en annan pensionsgrundande ersättning. (59 kap. 29 § och 60 kap. 16 § SFB)

För månader då det tidigare inte har varit någon samordning med annan pensionsgrundande ersättning som kan hänföras till samma månad som PGI ska beräknas för,

utgörs däremot PGI av utbetalt belopp efter eventuell samordning med en annan ersättning som inte är pensionsgrundande eller efter samordning med annan pensionsgrundande ersättning som inte kan hänföras till nämnda månad. PGB beräknas för dessa månader med hänsyn till den sammanlagda pensionsgrundande inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen, dvs. summan av tidigare PGI och PGI för tilläggsutbetalningen. (59 kap. 13 och 29 §§ samt 60 kap. 9–13 och 16 §§ SFB)

Exempel

Lars-Erik är 55 år och beviljas hel sjukersättning i augusti 2016. Försäkringskassan har fattat ett provisoriskt beslut om ersättningens storlek eftersom PGI för 2015 ännu inte har inkommit från Skatteverket. Retroaktiv utbetalning görs från och med juni till och med augusti 2016. Den retroaktiva sjukersättningen samordnas med sjukpenning som tidigare har betalats ut under varje månad inom den retroaktiva tiden. Hel sjukersättning börjar betalas ut löpande från och med september 2016. Med anledning av att samordning har gjorts med en annan pensionsgrundande ersättning under hela den retroaktiva tiden får Lars-Erik ingen rätt till PGI och PGB.

I november får Försäkringskassan uppgiften om Lars-Eriks PGI för 2015. Försäkringskassan fattar därför ett slutligt beslut om hans ersättning. Omräkningen med hänsyn till PGI för 2015 resulterar i en retroaktiv utbetalning för tiden juni–december 2016. Någon annan pensionsgrundande ersättning än sjukersättning har inte betalats ut under den retroaktiva tiden. Någon ny samordning med en annan PGI för tiden juni–december 2016 är därför inte aktuell.

Eftersom Lars-Erik tidigare under juni–augusti 2016 beviljades sjukersättning retroaktivt och att den då samordnades med en annan pensionsgrundande ersättning har det medfört att han inte har tillgodoräknats PGI och PGB för perioden juni–augusti. Med anledning av att det fortfarande rör sig om samma ersättningsgrad som innebär att tilläggsutbetalningen kan hänföras till den tidigare beviljade ersättningen får PGI och PGB inte heller beräknas för den retroaktiva utbetalningen av sjuk- eller aktivitetsersättningen som avser juni–augusti 2016. Från och med september–december 2016 får han däremot tillgodoräknas PGI och PGB eftersom sjukersättningen under samma tid betalades ut löpande.

11.5.3 En högre inkomstrelaterad ersättning beviljas retroaktivt av annan anledning än en högre ersättningsgrad men ändringen medför ingen retroaktiv utbetalning

Om den försäkrade beviljas en högre inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning retroaktivt av annan anledning än höjd grad av ersättning ska Försäkringskassan bedöma om den försäkrade ska få tillgodoräknas PGB även i de fall när en kvittning sker mellan inkomstrelaterad ersättning och garantiersättning för den retroaktiva tiden. I dessa situationer ökar den inkomstrelaterade ersättningen, medan garantiersättningen minskar som en följd av den höjda inkomstrelaterade ersättningen (kvittning).

Eftersom den försäkrade inte beviljas en tilläggsutbetalning i form av retroaktiv inkomstrelaterad ersättning kan hen inte tillgodoräknas högre PGI för den retroaktiva tiden. Däremot kan den försäkrade få rätt till ett högre PGB för den retroaktiva tiden. Detta gäller under förutsättning att det tidigare för den retroaktiva tiden inte har varit någon samordning med annan pensionsgrundande ersättning som kan hänföras till samma månad som den högre pensionsgrundande ersättningen ska beräknas för.

Detsamma gäller i de fall den försäkrade beviljas en inkomstrelaterad ersättning retroaktivt och kvittning sker mot tidigare utbetald garantiersättning dvs. ingen PGI men rätt till PGB. (60 kap. 9–13 och 16 §§ SFB)

11.5.4 Hur fördelas ytterligare PGI om det tidigare finns en pensionsgrundande ersättningsgrad och en ersättningsgrad som inte gett ålderspensionsrätt under samma tid?

I vissa fall när den försäkrade beviljas en högre ersättning retroaktivt av annan anledning än höjd ersättningsgrad, kan hen tidigare under den retroaktiva tiden dels haft en grad av ersättning som gett PGI och PGB, dels en annan grad som däremot inte gett PGI och PGB.

Som framgått tidigare ska den försäkrade tillgodoräknas PGI för tilläggsutbetalningen förutsatt att det finns minst en pensionsgrundande andel av inkomstrelaterad ersättning under den månad som det ska beräknas ålderspensionsrätt för. Detta innebär att en ålderspensionsrätt inte får ges för den del av en tilläggsutbetalning som avser en månad som man inte kan räkna minst en pensionsgrundande grad av ersättning till. Sistnämnda belopp behöver därför dras bort från det utbetalningsbelopp som får ge PGI.

För beräkningen av PGB fördelas därefter PGI på respektive månad som får ge ålderspensionsrätt under den retroaktiva tiden. Det beloppet läggs sedan samman med tidigare tillgodoräknad PGI som kan räknas till respektive månad som PGB ska beräknas för.

I nedanstående exempel beskrivs hur PGI:n ska beräknas när Försäkringskassan får uppgift från Skatteverket om PGI för år före försäkringsfallet. I avsnitt 11.5.1 Om den försäkrade beviljas höjd grad av ersättning retroaktivt, beskrivs hur PGI beräknades när den försäkrade beviljades hel sjukersättning retroaktivt efter att ha haft halv ersättning.

Exempel

Minas hela inkomstrelaterade sjukersättning har räknats om. Hon har fått en högre inkomstrelaterad sjukersättning med anledning av uppgift om PGI för 2007. Inkomstrelaterad hel sjukersättning ska betalas ut med 117 600 kronor i stället för 115 200 kronor och antagandeinkomsten har höjts till 183 750 kronor i stället för 180 000 kronor. En retroaktiv tilläggsutbetalning ska därför göras med 200 kronor för månaderna juni–december 2008. Belopp för den retroaktiva tiden juni–december beräknas till 1 400 kronor. Inga avdrag ska göras på den retroaktiva tilläggsutbetalningen.

Försäkringskassan beräknar PGI för den retroaktiva ersättningen.

Hennes tidigare totala ålderspensionsrätt för hel sjukersättning för den retroaktiva tiden juni–november 2008 och för löpande sjukersättning från och med december 2008 illustreras med följande tabell.

Månad	Pensionsgrundande andel	Total PGI för ISA per månad	PGB för ISA per månad	Summan av PGI och PGB per månad
Juni–augusti	Hel	4 800 + 3 600 = 8 400 kr	5 500 kr	13 900
September–oktober	Halv	4 800 kr	2 175 kr	6 975 kr
November	Nej	0	0	0
December och framåt	Hel	9 600 kr	4 350 kr	13 960 kr

Försäkringskassan börjar med att dra av den del av utbetalningsbeloppet som avser månader som inte får ge ålderspensionsrätt. Beloppet på 200 kronor som avser november får alltså dras bort från utbetalningsbeloppet eftersom inte någon andel av den ersättning som tidigare betalas ut under samma månad har gett rätt till PGI och PGB. För varje övrig månad inom den retroaktiva tiden finns det minst en andel av hel ersättning som tidigare gett ålderspensionsrätt, vilket betyder att Mina även ska få rätt till PGI och PGB för tilläggsutbetalningen som avser de månaderna. Avdraget görs enligt följande.
 $1\ 400 - 200 = 1\ 200$ kr

Minas PGI under den retroaktiva tiden blir därmed 1 200 kronor för månaderna juni–oktober och december 2008. Som framgått ovan får hon inte någon rätt till PGI för den del av utbetalningsbeloppet som avser november.

För beräkning av PGB fördelas Minas PGI för den retroaktiva ersättningen på samtliga månader som får ge PGI. Försäkringskassan tar fram den PGI som kan hänföras till respektive månad som PGB ska beräknas för.

För den retroaktiva tiden blir Minas PGI 200 kronor för månaderna juni–oktober och december 2008 ($1\ 200 \div 6 = 200$ kr). Det beloppet läggs sedan samman med tidigare tillgodoräknad PGI som kan hänföras till respektive månad som PGB ska beräknas för.

Därefter beräknas PGB.

För tiden juni–augusti 2008:

$$((183\ 750 \times 0,93) \div 12) - (8\ 400 + 200) = 5\ 641 \text{ kr per månad}$$

För tiden september–oktober 2008:

$$((183\ 750 \times 0,93 \times 0,5) \div 12) - (4\ 800 + 200) = 2\ 120 \text{ kr per månad}$$

För tiden december 2008 och framåt:

$$((183\ 750 \times 0,93) \div 12) - (9\ 600 + 200) = 4\ 441 \text{ kr per månad}$$

Den totala ålderspensionsrätten för inkomstrelaterad sjukersättning efter omräkningen för den retroaktiva tiden juni–december 2008 illustreras med följande tabell.

Månad	Pensionsgrundande andel	Ny PGI för ISA per månad	Total PGI för ISA per månad	Nytt PGB för ISA per månad	Summan av PGI och PGB per månad
Juni–augusti	Hel	200 kr	$8\ 400 + 200 = 8\ 600$ kr	5 641 kr	14 241 kr
September–oktober	Halv	200 kr	$4\ 800 + 200 = 5\ 000$ kr	2 120 kr	7 120 kr
November	Nej	0	0	0	0
December och framåt	Hel	200 kr	$9\ 600 + 200 = 9\ 800$ kr	4 441 kr	14 241 kr

11.5.5 PGI och PGB för retroaktiv utbetalning av inkomstrelaterad ersättning vid samordning med restbelopp för tidigare utbetald pensionsgrundande ersättning

Vilken eller vilka månader ett restbelopp avser är avgörande för om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska vara pensionsgrundande eller inte för den månaden. Ett restbelopp uppstår när en retroaktivt beviljad ersättning inte har räckt till för att göra hela avdraget enligt 107 kap. 2 § SFB för den tidigare utbetalda ersättningen.

Försäkringskassan måste därför ta reda på vilken månad ett restbelopp avser eftersom det avgör om den inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska vara pensionsgrundande eller inte för den månaden.

PGI och PGB tillgodoräknas inte för en månad där samordning görs med ett restbelopp för annan pensionsgrundande ersättning som tidigare utbetalats och den ersättningen kan räknas till den månad som PGI och PGB ska beräknas för (59 kap. 29 § och 60 kap. 16 § SFB).

PGI och PGB kan dock få tillgodoräknas för en månad där samordning har gjorts med ett restbelopp för tidigare utbetald pensionsgrundande ersättning under samma retroaktiva period. Detta gäller i de fall då restbeloppet för den pensionsgrundande ersättning som tidigare utbetalats inte kan räknas till den månad som PGI och PGB ska beräknas för. (59 kap. 29 § och 60 kap. 16 § SFB)

11.6 PGI och PGB vid tillfälligt stoppad utbetalning av sjukersättning och aktivitetsersättning på grund av institutionsvistelse

Den som har tillfälligt stoppad utbetalning av sjukersättning eller aktivitetsersättning på grund av institutionsvistelse för hel månad tillgodoräknas inte PGB för inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning. Det beror på att hen inte heller har rätt till PGI för en sådan månad. (59 kap. 13 § och 60 kap. 9–13 §§ SFB)

Om reglerna om tillfälligt stoppad utbetalning innebär att sjukersättning eller aktivitetsersättning ska betalas ut till den försäkrade för en del av en månad, kommer hela den månaden ge PGB eftersom hen har rätt till PGI för den månaden (59 kap. 13 § och 60 kap. 9–13 §§ SFB samt prop. 2002/03:2 s.47). Vid beräkning av PGB innebär det att den reducerade antagandeinkomsten kommer att minska med den utbetalade inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen trots att den inkomstrelaterade ersättningen endast avser utbetalning för en del av en månad.

Den försäkrade får även tillgodoräknas PGI för del av inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning som betalas ut till en nära anhörig. I dessa fall gäller en särskild regel vid beräkning av PGB för den försäkrade. Den regeln gäller endast om del av den tillfälligt stoppade utbetalningen av inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut för hel månad till en nära anhörig. Om nämnda förutsättning är uppfylld ska därefter vid beräkningen av PGB användas så stor del av antagandeinkomsten som svarar mot den utbetalade delen. (60 kap. 12 § SFB)

En nära anhörig kan få utbetalning också för en månad då den försäkrades sjukersättning eller aktivitetsersättning inte är tillfälligt stoppad för varje dag under hela månaden. I dessa fall beräknas dock PGB som om hela förmånen hade betalats ut (60 kap. 12 § jämfört med 60 kap. 9–11 §§ SFB samt prop. 2002/03:2 s. 47).

Beräkningen av den försäkrades PGB vid utbetalning till nära anhörig för hel månad kan visas med följande exempel.

Exempel

Ingela har rätt till hel sjukersättning. Antagandeinkomsten är fastställd till 150 000 kronor och den inkomstrelaterade sjukersättningen beräknas till 96 000 kronor per år vilket motsvarar 8 000 kronor per månad. Utbetalning av sjukersättningen är tillfälligt stoppad på grund av att Ingela är intagen på institution. Efter behovsprövning får en nära anhörig rätt till utbetalning av del av den inkomstrelaterade sjukersättningen. Den nära anhörige beviljas 3 000 kronor för varje hel månad som utbetalningen av sjukersättningen är tillfälligt stoppad. Den nära anhöriges årsinkomst beräknas till 36 000 kronor. PGB beräknas.

PGB för del av hel inkomstrelaterad sjukersättning per månad =

$$(150\,000 \times 0,93 \times \frac{36\,000}{96\,000} \div 12) - 3\,000 = 1\,359 \text{ kr}$$

Exempel

Anita har rätt till tre fjärdedels sjukersättning. Antagandeinkomsten är fastställd till 180 000 kronor och tre fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning beräknas till 86 400 kronor per år vilket motsvarar 7 200 kronor per månad. Utbetalningen av sjukersättningen är tillfälligt stoppad på grund av att Anita är intagen på institution. Efter behovsprövning får en nära anhörig rätt till utbetalning av del av den inkomstrelaterade sjukersättningen. Den nära anhörige beviljas ett belopp på 6 000 kronor för varje hel månad som utbetalningen av sjukersättningen är tillfälligt stoppad. Den nära anhöriges årsinkomst beräknas till 72 000 kronor. PGB beräknas.

PGB för del av tre fjärdedels inkomstrelaterad sjukersättning per månad =

$$(180\,000 \times 0,93 \times 0,75 \times \frac{72\,000}{86\,400} \div 12) - 6\,000 = 2\,719 \text{ kr}$$

11.7 Återkrav

Om Försäkringskassan har beslutat om återkrav av tidigare utbetald inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning, ska den PGI som beräknats för den tidigare utbetalade inkomstrelaterade ersättningen minskas med det återkrävda beloppet.

Om den försäkrades PGI har minskats med det återkrävda beloppet, ska PGB beräknas med hänsyn till den minskade PGI och den pensionsgrundande andel som gäller för den minskade PGI:n. Om Försäkringskassan har beslutat om återkrav för hela den tidigare utbetalade inkomstrelaterade sjukersättningen eller aktivitetsersättningen, ska den försäkrade inte heller ha rätt till PGB för de månader när hen inte längre har rätt till PGI på grund av beslut om återkrav. Om återkrav endast ställts för en del av den inkomstrelaterade ersättning som den försäkrade har fått, ska PGB räknas om med hänsyn till den andel och den minskade PGI för inkomstrelaterad ersättning som hen har rätt till efter beslut om återkrav. (60 kap. 9–13 §§ SFB)

Exempel

Katerina är beviljad hel inkomstrelaterad ersättning, och vid efterkontroll framkommer det att hon arbetar deltid 50 procent. Försäkringskassan beslutar att Katerina ska betala tillbaka halva sjukersättningen för tiden juni 2019–maj 2020.

Katerina har fått totalt 48 129 kronor för mycket för perioden.

När Försäkringskassan beslutar om återkrav som avser inkomstår 2019 eller senare meddelas Skatteverket om detta automatiskt. Det innebär att Katerinas inkomst korrigeras för de berörda månaderna när utbetalningarna har skett. Skatteverket beslutar om den PGI:n ska ändras eller inte.

För tiden juni 2019–maj 2020 måste Försäkringskassan korrigera hennes pensionsgrundande andel och belopp så att Pensionsmyndigheten kan beräkna nytt PGB för respektive år.

Katerinas antagandeinkomst för 2019 är 147 731 kronor, och för 2020 150 273 kronor.

Katerina har under juni–december 2019 haft pensionsgrundande inkomstrelaterad sjukersättning med 7 965 kronor per månad och PGB med 3 484 kronor per månad. Efter ändring blir pensionsgrundande ISA 3 983 kronor per månad och PGB blir 1 742 kronor per månad.

För tiden januari–maj 2020 har hon haft pensionsgrundande inkomstrelaterad sjukersättning med 8 102 kronor per månad och PGB med 3 544 kronor per månad. Efter ändringen blir pensionsgrundande inkomstrelaterad sjukersättning för 2020 4 051 kronor per månad och PGB blir 1 772 kronor per månad.

11.8 Ålderspensionsrätt vid vilande sjukersättning och aktivitetsersättning

Under den tid då ersättning inte betalas ut efter ett beslut om vilandeförklaring, ersätter normalt sett en förvärvsinkomst den tidigare ersättningen. Förvärvsinkomsten ingår då i PGI:n. Den försäkrade ska därför inte tillgodoräknas PGI och PGB på antagandeinkomsten under tiden som sjukersättningen eller aktivitetsersättningen är vilande. Detta gäller även då förvärvsinkomsten är lägre än den del av antagandeinkomsten som svarar mot den vilande ersättningen. (Prop. 2000/01:96 s. 148–149 och Bet. 2000/01:SfU15 s. 47)

11.9 Rätt till ålderspension utan att förlora rätten till sjukersättning

Den som får sjukersättning kan välja att ta ut ålderspension utan att gå miste om den försörjning som täcks genom sjukersättningen. Det beror på att personer som får sjukersättning så långt som möjligt ska likställas med övriga grupper i samhället. (Prop. 2000/01:96 s. 149 och Bet. 2000/01:SfU15 s. 48)

12 Regler för sjukersättning enligt 37 kap. SFB

Sedan den 1 januari 2009 finns särskilda regler för försäkrade som har beviljats sjukersättning tills vidare enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008. Dessa regler finns i 37 kap. SFB och innebär att en försäkrad har kvar rätten till sjukersättning även om arbetsförmågan förbättrats sedan hen beviljades sjukersättning. Rätten till sjukersättning finns även under vissa förutsättningar kvar om en försäkrad väljer att använda sin arbetsförmåga till förvärvsarbete.

Detta kapitel ger en övergripande information om bakgrunden, syftet samt innehållet i bestämmelserna.

12.1 Bakgrund till reglerna i 37 kap. SFB

Ytterst få personer som beviljats sjukersättning återgår till arbete, trots att det kan förutsättas att vissa har fått en förbättrad arbetsförmåga. En förklaring till att så få kommer tillbaka till arbetslivet kan vara att de saknar den ekonomiska trygghet som behövs för att de ska våga återgå till arbetslivet. En beviljad sjukersättning tills vidare innebär i praktiken att den försäkrade har en ekonomisk trygghet fram till ålderspensionen. Den som vill pröva att arbeta riskerar sin framtida försörjningstrygghet genom att arbetet kan leda till en ny prövning av rätten till sjukersättning. Även möjligheterna att pröva arbetsförmågan med ersättningen vilande kan uppfattas som osäkra. Denna brist på trygghet kan förklara att motivationen att arbeta blir lägre än den hade behövt vara. (Prop. 2007/08:124, s. 45, 47)

Tanken med reglerna i 37 kap. SFB är att öka tryggheten och flexibiliteten i sjukersättningssystemet för den som vill utnyttja en arbetsförmåga och att i möjligaste mån hålla marginaleffekterna nere så att det ska löna sig för den enskilde att börja arbeta eller arbeta mer. Även små arbetsinsatser ska kunna tas till vara. (Prop. 2007/08:124 s. 45–46)

12.2 Syftet med reglerna i 37 kap. SFB

Syftet med reglerna är att öka förutsättningarna för försäkrade med sjukersättning att använda en förbättrad arbetsförmåga och helt eller delvis återgå till arbetsmarknaden. Det sker bland annat genom att rätten till sjukersättning under vissa förutsättningar inte omprövas för personer med sjukersättning tills vidare. (Prop. 2007/08:124, s. 48)

Den försäkrade får alltså möjlighet att arbeta, utan att riskera att rätten till den försörjningstrygghet som sjukersättningen ger tas bort.

Det är också möjligt för den försäkrade att studera eller på annat sätt använda eller pröva sin arbetsförmåga.

Om en person som har sjukersättning arbetar utan att det leder till en prövning av arbetsförmågan är det dock inte rimligt att hen ska kunna ha andra inkomster i en obegränsad omfattning och samtidigt behålla hela ersättningen ograverad. Därför ska sjukersättningen minskas i förhållande till storleken på den försäkrades förvärvsinkomster genom en avräkningsmodell som kallas steglös avräkning. (Prop. 2007/08:124, s. 50)

Syftet med reglerna är alltså att öka flexibiliteten och minska marginaleffekterna, men också att ta hänsyn till att sjukersättningen inte ska kunna kombineras med stora förvärvsinkomster. Därför finns en avräkningsmodell med steglös avräkning kombinerad med ett fribelopp för låga inkomster. (Prop. 2007/08:124, s. 53)

Fribeloppet innebär att det inte ska göras någon reduktion av sjukersättningen för inkomster som ryms inom fribeloppet. Den försäkrade får alltså till en början inte några

marginaleffekter när hen börjar arbeta. Fribeloppet är olika beroende på graden av sjukersättningen och baseras på aktuellt prisbasbelopp (PBB).

12.3 Vad innebär reglerna i 37 kap. SFB?

Reglerna innebär

- att den försäkrade kan arbeta, studera, m.m. och använda en arbetsförmåga som hen antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades, utan att rätten till sjukersättning påverkas
- att Försäkringskassan inte ska göra någon omprövning av rätten till sjukersättning enligt 36 kap. SFB, även om den försäkrades arbetsförmåga förbättras.

Om en försäkrad får inkomst av arbete som utförs på tid som hen är beviljad sjukersättning för tills vidare, ska

- den försäkrade ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete enligt reglerna om steglös avräkning – innan arbetet påbörjas
- sjukersättningen minskas med hänsyn till en så kallad reduceringsinkomst enligt en beräkningsmodell med steglös avräkning.

Reglerna ger den försäkrade en ekonomisk trygghet och bestämmelserna är mer flexibla, även för försäkrade som bara vill eller kan börja arbeta eller utöka sin arbetstid litegrann. Genom att sjukersättningen reduceras steglöst, helt beroende av den enskildes PGI i kombination med ett fribelopp, kommer också en liten restarbetsförmåga att kunna tas tillvara, utan att det får så stor ekonomisk påverkan för den försäkrade.

Reglerna innebär att ju högre grad av sjukersättning den försäkrade har, desto högre reduceringsinkomst kan hen ha innan sjukersättningen helt är bortreducerad. Den försäkrade kan dock inte ha hur hög inkomst som helst och samtidigt få sjukersättning och arbetsskadelivränta. Därför finns ett inkomsttak för hur hög summan av reduceringsinkomsten tillsammans med sjukersättningen och arbetsskadelivränta får vara. Detta inkomsttak är 8 prisbasbelopp (37 kap. 7 § SFB samt prop. 2007/08:124, s.54)

Innan den försäkrade börjar arbeta, ska hen ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete enligt reglerna om steglös avräkning. För ansökan finns blanketten *Ansökan omräkning av sjukersättningen vid arbete (steglös avräkning)* (7280). Ansökan finns även som e-tjänst på Mina sidor på www.forsakringskassan.se. Även om ansökan ska lämnas in innan arbetet påbörjas behöver den försäkrade inte vänta på Försäkringskassans beslut om preliminär sjukersättning innan hen börjar arbeta.

Den försäkrade ska ansöka även om inkomsten är så låg att den ryms inom fribeloppet.

Avgörande för om den försäkrade behöver ansöka om omräkning av sjukersättningen är om hen arbetar på den del som hen är beviljad sjukersättningen för.

12.4 Vem omfattas av reglerna i 37 kap. SFB?

Försäkrade som för juni 2008 hade sjukersättning tills vidare omfattas av reglerna för sjukersättning (37 kap. 2 § SFB). Reglerna gäller både för de som hade hel och de som hade partiell sjukersättning.

Reglerna gäller även för den som från och med den 1 juli 2008 fått ett retroaktivt beslut om sjukersättning tills vidare, om begynnelsemånaden för sjukersättningen är juni 2008 eller tidigare (prop. 2007/08:124, s. 104).

Reglerna för sjukersättning i 37 kap. SFB gäller också för den som före den 1 juli 2008 fått beslut om sjukersättning tills vidare med begynnelsemånad juli 2008 (37 kap. 2 § SFB samt Socialförsäkringsutskottets betänkande 2007/08: SfU4, s 12).

Två grupper av försäkrade har sjukersättning tills vidare:

4. De som har beviljats sjukersättning tills vidare enligt reglerna som gällde före den 1 juli 2008. De omfattas av reglerna för sjukersättning i 37 kap. SFB.
5. De som har beviljats sjukersättning enligt reglerna som gäller sedan den 1 juli 2008. De omfattas inte av reglerna i 37 kap. SFB

(Prop. 2007/08:124 s. 49 och 91 samt Socialförsäkringsutskottets betänkande 2007/08:SfU4, s 12.).

För grupp två finns möjligheten att ansöka om vilande sjukersättning. Syftet med vilande sjukersättning vid förvärvsarbete är samma som vid steglös avräkning, dvs. att stimulera den försäkrade att pröva sin arbetsförmåga utan att riskera att förlora rätten till ersättning.

Läs mer

Läs mer om vilande sjukersättning i vägledning (2013:1).

12.5 Situationer när försäkrade inte längre omfattas av 37 kap. SFB

En försäkrad som beviljas en högre grad av sjukersättning enligt de regler som gäller sedan den 1 juli 2008 omfattas inte längre av reglerna i 37 kap. SFB. (37 kap. 2 § SFB). Se vidare i avsnitt 16.1.7 om beslut i dessa fall.

En försäkrad som ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete först efter att arbetet har påbörjats och som inte har giltig anledning till den för sent inlämnade ansökan, omfattas inte heller längre av reglerna i 37 kap. SFB. Detsamma gäller den som arbetar utan att ansöka alls. Läs mer om beslut i dessa fall i avsnitt 16.1.1 och 16.1.2.

En försäkrad som utan giltig anledning lämnat in sin ansökan för sent, eller inte alls, får i stället sin rätt till ersättning omprövad med stöd av reglerna i 36 kap. 9–21 §§.

12.6 Rehabiliteringsmöjligheter

En försäkrad som omfattas av reglerna i 37 kap. SFB och som behöver rehabilitering för att kunna öka eller återfå arbetsförmåga ska kunna få det under samma förutsättningar som övriga försäkrade. Den försäkrades faktiska möjligheter att återgå till ett arbete ska då självklart vägas in i beslutet. (Prop. 2007/08:124 s. 49) Bestämmelser om rehabilitering finns i 29–31 kap. SFB.

12.7 Ansökan om lägre grad av sjukersättning

37 kap. 23 § SFB

Efter ansökan av den försäkrade får Försäkringskassan besluta att dra in eller minska sjukersättning som avses i detta kapitel i den omfattning som den försäkrade ansökt om. Bestämmelserna i 36 kap. 19–21 §§ ska då tillämpas. För sådan sjukersättning som återstår efter minskningen ska bestämmelserna i detta kapitel fortfarande gälla.

Om en försäkrad ansöker om en lägre nivå av sjukersättningen och beviljas det, så finns fortfarande möjligheterna kvar att arbeta med stöd av reglerna i 37 kap. SFB för den kvarvarande delen av sjukersättningen (37 kap. 23 § SFB).

37 kap. 2 § SFB innebär att Försäkringskassan inte kan ompröva rätten till sjukersättning vid ändrade förhållanden för den som omfattas av 37 kap. SFB. En förbättrad arbetsförmåga kan bara leda till en omprövning av sjukersättningen med stöd av 36 kap. 19 § SFB om den försäkrade själv ansöker om det (37 kap. 23 § SFB). Det betyder även att Försäkringskassan inte heller kan besluta om en lägre ersättningsnivå än den försäkrade själv har ansökt om, om hen omfattas av reglerna i 37 kap. SFB.

37 kap. 2 § SFB innebär vidare att om den försäkrade därefter skulle försämrans och bli beviljad en högre grad av sjukersättning, så omfattas hen inte längre av reglerna i 37 kap. SFB. Inte heller kan en försäkrad som helt avsäger sig sjukersättningen och som senare försämrans och återigen blir beviljad sjukersättning omfattas av dessa regler. (Prop. 2007/08:124 s. 62).

12.8 Vad innebär steglös avräkning?

Steglös avräkning är en beräkningsmodell som konkret innebär att Försäkringskassan räknar om den försäkrades sjukersättning utifrån hans beräknade pensionsgrundande inkomster under året. Den försäkrade uppger sina förväntade inkomster för den tid hen kommer att arbeta under året. Det är denna inkomst som sedan ligger till grund för en omräkning av sjukersättningen (37 kap. 5–9 §§ SFB). Utifrån de inkomster som den försäkrade uppgett i sin ansökan räknas reduceringsinkomsten fram. Detta finns beskrivet i avsnitt 15.2.

Försäkringskassan räknar sedan fram en preliminär sjukersättning genom att minska den beviljade sjukersättningen med hälften av den återstående reduceringsinkomsten efter att ett fribelopp dragits av.

Det är möjligt för en försäkrad att ha både sjukersättning och sjukersättning med steglös avräkning under samma kalenderår (HFD 2015 ref. 10).

12.8.1 Inkomsttak

Beräkningsmodellen för den preliminära sjukersättningen har tagits fram för att en försäkrad inte ska kunna ha alltför höga inkomster och samtidigt få sjukersättning. Det finns ett inkomsttak som innebär att den preliminära sjukersättningen högst betalas ut med ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten och eventuell arbetsskadelivränta uppgår till 8 prisbasbelopp (37 kap. 7 § SFB samt prop. 2007/08:124 s.54).

12.8.2 Arbetsskadelivränta

Om hela sjukersättningen reduceras bort och den försäkrade har arbetsskadelivränta som samordnas med sjukersättning enligt 42 kap. 2 § SFB, gäller samma inkomsttak om 8 prisbasbelopp för att arbetsskadelivränta ska kunna betalas ut.

12.8.3 Preliminär sjukersättning

När Försäkringskassan har räknat om sjukersättningen får den försäkrade ett beslut om det nya sjukersättningsbeloppet för inkomståret, dvs. ett beslut om preliminär sjukersättning. Försäkringskassan ska fatta beslut om preliminär sjukersättning även för den som har en förvärvsinkomst som ryms inom fribeloppet och alltså inte får någon reduktion av den sjukersättning som betalas ut under året.

12.8.4 Avstämning

Först när PGI:n har fastställts av Skatteverket för det aktuella inkomståret, görs en avstämning och den slutliga sjukersättningen räknas fram. I samband med denna

avstämning får den försäkrade ett beslut om den slutliga sjukersättningens storlek för det aktuella inkomståret eller för den perioden när preliminär sjukersättning har betalats ut. Om det visar sig att den slutliga sjukersättningen är högre än den preliminära sjukersättningen, ska Försäkringskassan betala ut resterande sjukersättning och ett tilläggsbelopp till den försäkrade. Om den slutliga sjukersättningen i stället är lägre än den preliminära sjukersättning ska den försäkrade betala tillbaka det som hen fått för mycket samt en avgift. Belopp lägre än 1 200 kronor behöver inte betalas tillbaka av den försäkrade eller betalas ut av Försäkringskassan. Se vidare i kapitel 18.

12.9 Översikt

Den kronologiska händelsekedjan från ansökan till beslut om slutlig sjukersättning och eventuell återbetalning ser ut så här:

- Ansökan om att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning ska göras innan arbetet påbörjas. Vilka uppgifter som den försäkrade ska lämna samt vad som gäller i övrigt för ansökan beskrivs i kapitel 13.
- Utredning om ansökan har lämnats in för sent beskrivs i kapitel 14.
- Omräkning av sjukersättningen (steglös avräkning) beskrivs i kapitel 15.
- Beslut om preliminär sjukersättning för ett inkomstår fattas av Försäkringskassan. Nya beslut om preliminär sjukersättning kan fattas om förhållandena ändras under året. Detta beskrivs i kapitel 16.
- Den som har fått ett beslut om preliminär sjukersättning, ska anmäla ändrade förhållanden om de kan innebära att den preliminära sjukersättningen betalas ut med ett för högt belopp. Vad som gäller vid anmälan om ändrade förhållanden beskrivs i kapitel 13.
- Andra förmåner som den försäkrade har kan också påverkas som ett resultat av den omräknade sjukersättningen. Vilka förmåner som kan påverkas beskrivs i kapitel 17.
- Avstämning mellan den inkomst den försäkrade uppgivit i ansökan och den försäkrades fastställda PGI för inkomståret ska göras så snart uppgiften kommer från Skatteverket. Hur avstämningen går till beskrivs i kapitel 18.
- Beslut om slutlig sjukersättning för inkomståret ska fattas i samband med att avstämningen görs. Detta beskrivs i kapitel 18.
- Reglering av för mycket eller för lite utbetald sjukersättning beskrivs i kapitel 18.

13 Vem ska ansöka om steglös avräkning av sjukersättningen

Detta kapitel beskriver vem som har möjlighet att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning och när den försäkrade ska ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete. Kapitlet beskriver också den anmälningsskyldighet som den försäkrade har när hen har fått beslut om preliminär sjukersättning.

13.1 Vem ska ansöka?

37 kap. 2 § SFB

För en försäkrad som för juni 2008 hade rätt till sjukersättning enligt 7 kap. 1 § i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring och vars arbetsförmåga har ansetts varaktigt nedsatt (icke tidsbegränsad sjukersättning) ska bestämmelserna i detta kapitel gälla i stället för bestämmelserna i 36 kap. 9–21 §§ samt 110 kap. 50–52 §§ om inte annat följer av 4 eller 23 §. Detsamma gäller den som före den 1 juli 2008 beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning för tiden från och med juli 2008.

Det som anges i första stycket ska inte gälla för en försäkrad som får sjukersättning med en högre förmånsnivå efter juni eller, för en försäkrad som avses i första stycket andra meningen, juli 2008.

37 kap. 3 § SFB

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att hans eller hennes sjukersättning, i den omfattning som anges i 5–7 §§, ska betalas ut när den försäkrade förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades.

Ansökan ska göras hos Försäkringskassan varje år innan sådant förvärvsarbete som avses i första stycket påbörjas för året.

Huvudregeln är att den som omfattas av reglerna för sjukersättning i 37 kap. SFB och som ska förvärvsarbete, ska ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete (37 kap. 2 och 3 §§ SFB). Vad som menas med förvärvsarbete beskrivs i vägledning (2017:1).

Det finns inget krav på att den försäkrade ska ha haft sjukersättning en viss tid innan hen kan börja arbeta enligt reglerna om steglös avräkning. Så länge den försäkrade omfattas av dessa regler och ansöker årligen innan arbetet påbörjas, finns det heller ingen tidsgräns för hur länge hen kan arbeta enligt reglerna om steglös avräkning.

Även personer som förväntas få inkomster som är så låga att de rymms inom fribeloppet ska ansöka innan arbetet påbörjas. Det gäller även inkomster som är så låga att de inte är pensionsgrundande.

Exempel

Maria har hel sjukersättning tills vidare sedan 2007. Hon har i februari 2013 blivit invald i styrelsen i sin bostadsrättsförening. För arbetet hon utför i styrelsen får hon ett mindre arvode på 5 000 kr för inkomståret. Maria ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete innan hon börjar arbeta. Försäkringskassan beviljar Marias ansökan och fattar ett beslut om preliminär sjukersättning.

13.2 Ansökan om omräkning av sjukersättning behöver inte lämnas

Reglerna om steglös avräkning ska bara tillämpas för de försäkrade som ansöker om det. En anledning till detta är att några av dem som i dag har **partiell ersättning** och arbetar på den del som de inte är beviljade sjukersättning för, skulle riskera att få sin sjukersättning sänkt om reglerna om steglös avräkning var tvingande och tillämpades på alla (prop. 2007/08:124 s. 77). Det betyder att den som har partiell sjukersättning tills vidare bara behöver ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete om hen planerar att arbeta på den del som hen har sjukersättning för.

Exempel

Harriet har halv sjukersättning tills vidare sedan mars 2006. På den del som hon inte är beviljad sjukersättning för arbetar Harriet 15 timmar i veckan. Hon tänker utöka sin arbetstid till 17 timmar i veckan och ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete. Försäkringskassan avslår Harriets ansökan eftersom inget arbete kommer att utföras på den del som hon har sjukersättning för.

Om Harriet skulle få ett beslut om preliminär sjukersättning innebär det att hennes sjukersättning ska räknas om och eventuellt reduceras, trots att hon inte arbetar på den del som hon är beviljad sjukersättning för.

I följande situationer ska den försäkrade alltså *inte* ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete trots att hen arbetar eller har pensionsgrundande inkomster.

- En försäkrad som har partiell sjukersättning och samtidigt har sjukpenning ska inte ansöka om omräkning av sjukersättningen förrän hen återfått arbetsförmågan på den del för vilken sjukpenning betalas ut och hen planerar att arbeta på den del som sjukersättning beviljats för.
- En försäkrad som har partiell sjukersättning och är arbetslös ska inte ansöka om omräkning av sjukersättning förrän hen planerar att arbeta på den del som sjukersättning beviljats för.

Se även avsnitt 14.3 om arbetstidens förläggning vid partiell sjukersättning.

13.3 Vem ska inte ansöka om omräkning av sjukersättning varje år?

De försäkrade som omfattas av reglerna för sjukersättning i 37 kap. SFB kunde fram till den 1 januari 2009 arbeta i begränsad omfattning inom den så kallade åttondelen, förutsatt att Försäkringskassan kände till och bedömde att denna begränsade arbetsinsats inte påverkade rätten till sjukersättning. En försäkrad som ansökt om omräkning av sjukersättning där Försäkringskassan tagit ställning till att det är samma arbete i samma omfattning som tidigare åttondelen och som fortsätter att arbeta i denna begränsade omfattning, behöver inte fortsätta ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete varje år så länge det inte sker någon förändring av arbetets omfattning och innehåll.

13.3.1 Arbete i samma begränsade omfattning som före 2009

Anledningen till att försäkrade inte ska ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete som utförs med samma innehåll och med samma omfattning som före 2009, är att den försäkrade inte utnyttjar en arbetsförmåga som hen antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades. Det gäller även när Försäkringskassan efter att beslut om sjukersättning fattades har bedömt att ett arbete inte påverkar rätten till ersättning. Det innebär alltså att en försäkrad kan arbeta och ha inkomst som kommer att bli pensionsgrundande, men ändå inte ska ansöka om omräkning av sjukersättning.

Detta gäller under förutsättning att Försäkringskassan före den 1 januari 2009 har känt till att den försäkrade arbetat och tagit ställning till att detta inte påverkar rätten till sjukersättning.

Exempel

Hugo har hel sjukersättning sedan september 2006. I januari 2008 meddelade han Försäkringskassan att han skulle börja arbeta en timme om dagen hos sin tidigare arbetsgivare. Arbetet bedömdes rymmas inom den så kallade åttondelen och påverkade inte Hugos rätt till ersättning.

Hugo ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete i december 2008.

Försäkringskassan avslår Hugos ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete för 2009 eftersom han inte utnyttjar en arbetsförmåga som han antogs sakna vid tidigare ställningstagande till rätten till sjukersättning.

I beslutsbrevet om avslag får Hugo information om vilka uppgifter Försäkringskassan har sedan tidigare och de uppgifter som Hugo lämnat i samband med ansökan om att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning. Hugo får även information om att han inte behöver ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete (steglös avräkning) så länge han arbetar lika mycket som förut.

13.3.2 Ersättning för familjehemsplacerade barn (tidigare fosterbarn) eller vård av anhörig i hemmet i samma omfattning som före 2009

Om Försäkringskassan före den 1 januari 2009 kände till att den försäkrade fick ersättning för familjehemsplacerade barn eller ersättning för vård av anhörig och tog hänsyn till detta vid bedömningen av rätten till sjukersättning, ska den försäkrade inte ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete. Det gäller också om den försäkrade fick familjehemsplacerade barn eller började vårda anhörig i hemmet efter att beslutet om sjukersättningen fattades och Försäkringskassan före den 1 januari 2009 bedömde att detta inte påverkade rätten till sjukersättning.

Det här gäller så länge som den försäkrade har familjehemsplacerade barn eller får ersättning för vård av anhörig i samma omfattning och med samma uppgifter som före 2009. Det innebär att den försäkrade ska ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete så snart uppdragets omfattning utökas eller på något sätt förändras. Om t.ex. en familjehemsförälder får nya familjehemsplacerade barn men uppdraget fortsätter att vara i samma omfattning ska den försäkrade ansöka.

En ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete ska alltså inte beviljas om den försäkrade fortsätter ett uppdrag i samma omfattning och med samma innehåll som innan reglerna för steglös avräkning trädde i kraft. I dessa fall ska det framgå av beslutet om avslag om preliminär sjukersättning, vilka uppgifter som Försäkringskassan har om arbetet eller uppdraget när beslutet fattas. I informationstexten som följer med beslutet ska det stå att den försäkrade ska ansöka på nytt först när uppdraget förändras.

13.3.3 Pensionsgrundande inkomster för tidigare utfört arbete

En försäkrad som får förvärvsinkomst som kommer att bli pensionsgrundande utan att arbeta under inkomståret ska **inte ansöka** om omräkning av sjukersättning vid arbete. Den försäkrade utnyttjar då inte en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslut om sjukersättning fattades (37 kap. 3 § första stycket). Det kan gälla när den försäkrade får ersättning under innevarande inkomståret för arbete som utförts under

tidigare år, till exempel royalty. Det kan också handla om att en försäkrad får uppsägningens lön utan arbetsplikt eller liknande. Se avsnitt 15.2.3.

13.3.4 Oavlönat arbete

Om den försäkrade börjar arbeta utan inkomst, behövs ingen ansökan. Det gäller också om det är troligt att arbetet kommer att bli avlönat så småningom. Först när den försäkrade vet att arbetet kommer att bli avlönat ska hen ansöka om omräkning av sjukersättningen.

Exempel

Ragnar har hel sjukersättning tills vidare sedan januari 2008. Nu vill han arbeta och har hittat ett arbete som volontär i en ideell förening några timmar i veckan med start i januari 2013. Arbetet är inte avlönat till en början men föreningen tror att Ragnar ska kunna få betalt för sitt arbete från och med mars 2013. Men först i april blir det klart att Ragnar kommer att få lön från och med maj. Ragnar ansöker då omedelbart om omräkning av sjukersättning vid arbete. Som inkomst uppger han den lön han räknar med att få under resten av året, det vill säga perioden maj till och med december 2013. Försäkringskassan beviljar ansökan och fattar ett beslut om preliminär sjukersättning från och med maj 2013.

13.4 Anmälan om ändrade förhållanden

Den som fått beslut om preliminär sjukersättning ska anmäla ändrade förhållanden som kan antas innebära att sjukersättningens storlek kan bli lägre än den preliminära sjukersättningen som tidigare beslutats. Anmälan ska göras så snart som möjligt och senast fjorton dagar efter det att den anmälningsskyldige fick kännedom om förändringen (110 kap. 46 och 47 §§ SFB).

Anmälan om ändrade förhållanden kan göras på blankett (7281) *Anmälan sjukersättning – ändrad inkomst m.m. (steglös avräkning)*. Anmälan finns även som e-tjänst på Mina sidor på www.forsakringskassan.se.

13.4.1 Anmälningsskyldigheten

110 kap. 46 § SFB

Den som ansöker om, har rätt till eller annars får en förmån enligt denna balk ska anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av förmånen.

Det som anges i första stycket kan avse

1. bosättning i Sverige eller utlandsvistelse,
2. bostadsförhållanden,
3. civilstånd, vårdnad och sammanboende med vuxen eller barn,
4. hälsotillstånd,
5. förvärvsarbete i Sverige eller utomlands,
6. arbetsförmåga,
7. inkomstförhållanden,
8. förmögenhetsförhållanden, och
9. utländsk socialförsäkringsförmån.

Anmälan som gäller assistansersättning ska även göras av den till vilken assistansersättning har betalats ut enligt 51 kap. 19 §, om denne har kännedom om de ändrade förhållandena.

Anmälan behöver inte göras om den handläggande myndigheten har kännedom om ändringen och därför saknar behov av en anmälan. Anmälan behöver inte heller göras i ett ärende om bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd om ändringen innebär att inkomsterna eller förmögenheten endast har ökat i mindre omfattning.

110 kap. 47 § SFB

Anmälan enligt 46 § ska göras så snart som möjligt och senast fjorton dagar efter det att den anmälningsskyldige fick kännedom om förändringen.

Den handläggande myndigheten får, när det anses motiverat, kräva att uppgifterna lämnas på det sätt som föreskrivs i 4 §.

Anmälan om ändrade inkomster och andra förhållanden som kan antas leda till att den slutliga sjukersättningen blir lägre än den preliminära sjukersättningen ska alltså göras till Försäkringskassan så snart som möjligt och senast fjorton dagar efter det att den anmälningsskyldige fick kännedom om förändringen. Bedömningen av om den försäkrade har fullgjort sin anmälningsskyldighet kan påverka en eventuell framtida prövning av rätten till eftergift i samband med återbetalning. För mer information se vägledning (2005:3). Det som sägs i den vägledningen om bostadsbidrag gäller även steglös avräkning.

13.4.2 Ändrad inkomst

Den försäkrade är skyldig att anmäla inkomständringar som kan antas innebära att någon slutlig sjukersättning inte kommer att beviljas eller kommer att beviljas med lägre belopp än den preliminära sjukersättningen (110 kap. 46 och 47 §§ SFB). Det gäller även för personer med partiell sjukersättning när inkomsten ändras på den del som de inte har beviljats sjukersättning för (prop. 2007/08:124 s. 78).

Exempel

David har halv sjukersättning tills vidare sedan 2002. På den del som han inte är beviljad sjukersättning för arbetar han 20 timmar i veckan. Eftersom David ville öka sin arbetsinsats till 24 timmar i veckan har han tidigare för inkomståret ansökt om att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning, och Försäkringskassan har fattat ett beslut om preliminär sjukersättning baserat på de inkomstuppgifter som han lämnat i ansökan. Nu har David fått en löneökning som innebär att hans sammanlagda inkomst för året blir högre än han angett i ansökan. Han lägger ihop vad han redan tjänat under året med vad han beräknar att tjäna resten av året och anmäler den nya årsinkomsten till Försäkringskassan som fattar ett nytt beslut om preliminär sjukersättning för inkomståret. Davids sjukersättning kommer därmed att betalas ut med ett nytt, lägre preliminärt belopp.

En försäkrad som arbetar enligt reglerna om steglös avräkning behöver inte anmäla en ny ökad årsinkomst om denna ryms inom fribeloppet. En anmälan om ökad inkomst skulle i dessa fall inte leda till att beslutet om preliminär sjukersättning ändrades. Om den försäkrade ändå anmäler en inkomstökning så fattar Försäkringskassan inget nytt beslut om preliminär sjukersättning. Försäkringskassan sänder ett meddelande om att kundens anmälan inte medför någon ändring av tidigare beslut. Se även avsnitt 16.1.3.

Exempel

Minna har hel sjukersättning tills vidare sedan 2003. Hon har lämnat in ansökan och fått ett beslut om preliminär sjukersättning. I sin ansökan uppgav Minna en beräknad årsinkomst. I juni har Minna kunnat trappa upp sin arbetsinsats och hon beräknar nu att hon kommer att få en högre årsinkomst. Eftersom hennes inkomst även efter ökningen ryms inom fribeloppet, finns inget krav på att hon ska anmäla den höjda årsinkomsten.

Ändringar i inkomsten som innebär att slutlig sjukersättning kommer att beviljas med ett högre belopp än det preliminära behöver inte anmälas till Försäkringskassan. Det betyder att en person som minskar sin arbetstid eller som av annan anledning får mindre inkomst än vad hen uppgivit i sin ansökan inte behöver meddela det till Försäkringskassan. Det finns dock inget som hindrar att också dessa inkomständringar anmäls till Försäkringskassan. I många fall ligger det i den försäkrades eget intresse att anmäla en inkomständring i dessa situationer, eftersom en anmälan om minskning av inkomsten kan leda till att Försäkringskassan fattar beslut om en högre preliminär sjukersättning för inkomståret. Se vidare om detta i avsnitt 16.1.4.

13.4.3 Ändrade förhållanden i övrigt

Även förändringar av andra förhållanden än inkomst ska anmälas till Försäkringskassan om de kan påverka rätten till eller storleken av förmånen, t.ex. ändring av den försäkrades rätt till garantiersättning på grund av att den försäkrade inte längre bor i Sverige eller i övriga EU/EES området eller Schweiz. Garantiersättning kan ju bara exporteras till vissa länder (110 kap. 46 och 47 §§ SFB och prop. 2007/08:124 s. 106).

14 Utredning och bedömning

Detta kapitel beskriver vad Försäkringskassan ska utreda när en ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete – steglös avräkning kommer in.

14.1 Ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete

Den som omfattas av reglerna för sjukersättning i 37 kap. SFB ska ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete innan hen börjar förvärvsarbete. Ansökan ska vara skriftlig och göras för varje år innan arbetet börjar (37 kap. 3 § andra stycket SFB) på blanketten FK 7280 Ansökan omräkning av sjukersättningen vid arbete (steglös avräkning). Ansökan finns även som e-tjänst på Mina sidor på www.forsakringskassan.se.

På ansökan ska den försäkrade fylla i från och med vilket datum som arbetet ska börja och vilken sammanlagd inkomst som hen räknar med att få under den period under året som den försäkrade ska arbeta (jfr prop. 2007/08:124 s. 77). Både svenska och utländska inkomster ska räknas med. Dessa uppgifter ligger till grund för ett beslut om preliminär sjukersättning.

Även uppgift om arbetsgivare eller i förekommande fall det egna företaget ska fyllas i. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete (110 kap. 4 § och 13 § andra stycket SFB). Den försäkrade intygar på heder och samvete att de lämnade uppgifterna om arbete och uppskattad inkomst är riktiga.

Exempel

Björn har halv sjukersättning tills vidare sedan 2007, och arbetar 20 timmar på den del han inte är beviljad sjukersättning för. Björn vill nu utöka sin arbetstid till 22 timmar i veckan från och med juni 2015. Han ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete i maj 2015. På ansökan uppger Björn de inkomster som han räknar med att få under resterande tid av året. Försäkringskassan beviljar Björns ansökan och fattar i juni beslut om preliminär sjukersättning perioden juni till och med december 2015. Reduceringen av Björns sjukersättning kommer att göras från och med första påverkbara månad som i detta fall blir juli.

Uppgifterna i ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete ligger till grund för beslutet om preliminär sjukersättning (37 kap. 3 § första stycket och 11 § SFB). Den försäkrade behöver dock inte vänta på Försäkringskassans beslut om preliminär sjukersättning, innan hen börjar förvärvsarbete.

14.2 Inkomstuppgifter

Det är den inkomstuppgift som den försäkrade lämnar till Försäkringskassan som ska ligga till grund för Försäkringskassans beslut (prop. 2007/08:124 s. 78). Försäkringskassan behöver vanligtvis inte utreda om den inkomst som den försäkrade uppgivit är korrekt. Om inkomstuppgiften däremot framstår som orimlig i förhållande till uppgifterna i övrigt i ärendet innebär Försäkringskassans utredningsansvar att närmare utreda den försäkrades inkomst. Inkomster som ska uppges är de beräknade pensionsgrundande inkomsterna (PGI) som de redovisas i 37 kap. 8 § SFB. Hit räknas bland annat förvärvsinkomst, inkomst från näringsverksamhet, arvoden och inkomster från bisysslor. De som har en partiell sjukersättning och arbetar på den del som de inte beviljats sjukersättning för ska om möjligt också uppges sådan inkomst som de kan ha rätt till vid frånvaro från arbete, som till exempel föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, sjukpenning, arbetslöshetsersättning m.m. Även utländska inkomster ska räknas in om de kommer

från arbete utfört under inkomståret och de skulle ha varit pensionsgrundande om de hade tjänats in i Sverige (37 kap. 9 § SFB).

En försäkrad som har partiell sjukersättning och som vill arbeta enligt reglerna om steglös avräkning ska i sin ansökan uppge *hela* förväntade inkomst. Det är alltså inte bara inkomsterna från arbetet som utförs med stöd av reglerna om steglös avräkning som ska uppges i ansökan.

Den försäkrade ska själv beräkna sina förväntade inkomster. Om den sökande behöver hjälp med vilka typer av inkomster som ska räknas med eller hjälp med vissa räkneoperationer m.m. så ska Försäkringskassan hjälpa till. Detta ingår i myndighetens serviceskyldighet.

14.2.1 Metodstöd – rimlighetsbedömning av lämnade inkomstuppgifter

Handläggaren ska göra en bedömning av om den inkomstuppgift som lämnas i ansökan eller i anmälan om ändrad inkomst är rimlig. När den försäkrade lämnar en till synes rimlig inkomstuppgift behöver dessa inte närmare utredas. Eftersom den inkomstuppgift som den försäkrade lämnar i ansökan är en uppskattning av sammanlagda förväntade inkomster kan detta försvåra bedömningen. Men Försäkringskassan behöver bara utreda inkomstuppgiften i de fall uppgifterna framstår som klart orimliga.

Exempel

Karin har halv sjukersättning tills vidare sedan 2000. I mars 2014 lämnar hon in en ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete från och med april då hon ska börja att arbeta heltid. I ansökan uppger Karin att hennes förväntade förvärvsinkomst för perioden april–december 2014 är 352 000 kronor. Handläggaren som utreder Karins ansökan bedömer att inkomsten är rimlig. Därför kontrollerar handläggaren inte Karins inkomster.

Om den försäkrade har partiell sjukersättning, kan uppgift om en orimligt låg inkomst tyda på att den försäkrade endast har angett den inkomst hen förväntar sig av det utökade arbete som den försäkrade planerar att utföra enligt reglerna om steglös avräkning.

Exempel

Amanda har halv sjukersättning tills vidare sedan 1995. I december 2013 ansöker hon om omräkning av sjukersättning vid arbete från januari 2014. I ansökan uppger Amanda att hennes förväntade förvärvsinkomst för 2014 är 9 600 kronor. Handläggaren som utreder Amandas ansökan anser att den uppgivna årsinkomsten är orimligt låg. Handläggaren ringer därför till Amanda för att kontrollera inkomstuppgiften. Amanda berättar att hon sedan 1995 arbetar 20 timmar i veckan, men att hon från januari 2014 kommer att utöka sin arbetstid och börja arbeta ytterligare två timmar per vecka. Amanda berättar också att den förväntade årsinkomsten för den utökade arbetstiden är 9 600 kronor. Handläggaren informerar Amanda om att hon ska ange den totala förväntade årsinkomsten och inte enbart den förväntade årsinkomsten för den utökade arbetstiden. Amanda berättar då att hon beräknar att hennes totala årsinkomst för 2014 kommer bli 113 600 kronor. Handläggaren dokumenterar uppgifterna i journalen i SA_AVR i ÅHS.

I Försäkringskassans bedömning av inkomsterna ingår även att beakta om det tycks vara uppenbara skrivfel i de inkomstuppgifter som har lämnats i ansökan eller i anmälan om ändrad inkomst.

Exempel

Bosse har hel sjukersättning tills vidare sedan 1992. I februari 2014 lämnar han in en ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete. I ansökan uppger Bosse att hans förväntade förvärvsinkomst för 2014 är 860 000 kronor. Handläggaren som utreder Bosses ansökan anser att årsinkomsten är orimlig hög. Handläggaren ringer därför till Bosse för att kontrollera inkomstuppgiften. Bosse berättar att han från mars 2014 kommer att börja arbeta ungefär 10 timmar i veckan. Han berättar att den förväntade inkomsten för perioden mars till och med december 2014 är 86 000 kronor. Handläggaren informerar Bosse om att han i ansökan har angett 860 000 kronor som inkomst. Bosse säger att det är ett skrivfel och konstaterar att hans förväntade inkomst för perioden ska vara 86 000 kronor. Handläggaren dokumenterar uppgifterna i journalen i ÅHS.

14.2.2 Utländska inkomster

I reduceringsinkomsten ska ingå utländska inkomster om de är av motsvarande slag det vill säga att de skulle ha varit pensionsgrundande och ingått i reduceringsinkomsten om de intjänats i Sverige (37 kap. 9 § andra stycket SFB)

Vid beräkningen av den preliminära sjukersättningen bör den kurs användas som gällde för den dag då ansökan enligt 37 kap. 3 § första stycket SFB kom in till Försäkringskassan vid omräkning till svensk valuta.

När den slutliga sjukersättningen bestäms bör den genomsnittliga valutakursen för inkomståret användas. (RAR [2002:17] till 37 kap 9 § andra stycket SFB)

14.2.3 Metodstöd – utländska inkomster

Omräkning av valuta vid beslut om preliminär sjukersättning

Om den försäkrade senare under året anmäler ändrad inkomst använder du samma dags kurs som vid ansökningstillfället. Valutakursen hämtas på europeiska centralbankens hemsida: <http://sdw.ecb.europa.eu/curConverter.do>

Omräkning av valuta vid beslut om slutlig sjukersättning

Vid omräkning till svensk valuta bör du använda den genomsnittliga valutakursen för inkomståret. Det innebär att genomsnittet ska beräknas utifrån perioden 1 januari–31 december, oavsett när under året den försäkrade började arbeta eller utökade sin arbetstid.

Den genomsnittliga valutakursen hämtas på Riksbankens hemsida, <http://www.riksbank.se/sv/Rantor-och-valutakurser/Arsgenomsnitt-valutakurser/>

För att få fram valutakursen för perioden 1 januari–31 december anger du december månad det aktuella året. Du får sedan välja den aktuella valutan. Valutakursen visar den högsta, lägsta och genomsnittliga kursen för det valda året.

14.3 Arbetstidens förläggning vid partiell sjukersättning

Den som har partiell sjukersättning kan samtidigt på den andra delen arbeta eller ha sjukpenning eller arbetslöshetsersättning m.m. För att kunna arbeta enligt reglerna om steglös avräkning måste förvärvsarbetet enligt 37 kap. 3 § första stycket SFB utföras med användande av en arbetsförmåga som den försäkrade antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades. Syftet med reglerna är att en person ska kunna arbeta på den del som hen har beviljats sjukersättning för (prop. 2007/08:124 s. 77). Det betyder att en försäkrad inte själv kan välja på vilken del hen ska börja arbeta enligt reglerna om steglös avräkning. Om den försäkrade till exempel har sjukpenning eller

arbetslöshetsersättning så ska den utökade arbetsinsatsen i första hand utföras på dessa delar. Försäkringskassan måste därför utreda ansökan i de fall den försäkrade har en partiell sjukersättning för att avgöra på vilken del den försäkrades utökning av arbetstiden kommer att ske.

Exempel

Amir har halv sjukersättning tills vidare sedan 2002 och arbetar samtidigt 20 timmar i veckan. Amir vill sakta börja utöka sin arbetstid och ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete. Försäkringskassan ser att Amir har halv sjukersättning och utreder därför vad han gör på den del som han inte är beviljad sjukersättning för. Eftersom Amir arbetar 20 timmar per vecka, betyder det att hans utökade arbetsinsats utförs på den del som han är beviljad sjukersättning tills vidare för. Försäkringskassan beviljar Amirs ansökan och fattar ett beslut om preliminär sjukersättning.

Exempel

Berit har halv sjukersättning tills vidare sedan 2007 och har sjukpenning på den del som hon inte är beviljad sjukersättning för. Nu har hon erbjudits ett jobb som översättare på cirka 10 timmar i veckan. Berit ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete. Försäkringskassan ser att Berit har halv sjukersättning och utreder därför vad hon gör på den del som hon inte är beviljad sjukersättning för. Berit omfattas av reglerna, men eftersom hon bara tänkt arbeta 10 timmar i veckan kommer hon inte att arbeta med utnyttjande av en arbetsförmåga som hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades. Berit får i första hand börja arbeta på den del som hon i dag inte är beviljad sjukersättning för. Impuls lämnas för utredning av rätten till sjukpenning. Först när sjukpenningutredningen är klar kan handläggaren fatta beslut om preliminär sjukersättning eller om avslag på ansökan.

Det saknar betydelse om den försäkrades arbetstid är regelbunden eller oregelbunden. Det väsentliga är om hen arbetar på den del som hen beviljats sjukersättning. Det är viktigt att endast personer som arbetar på den del som de har sjukersättning beviljas preliminär sjukersättning. Ett beslut om preliminär sjukersättning innebär nämligen att den försäkrades sjukersättning reduceras med samtliga arbetsinkomster och övriga pensionsgrundande inkomster, som till exempel arbetslöshetsersättning.

Exempel

Niclas har halv sjukersättning tills vidare sedan 2005 och är arbetslös på den del som han inte är beviljad sjukersättning för. Nu har han erbjudits ett jobb som undersköterska på 25 procent. Han ska arbeta skift med oregelbunden arbetstid. Schemat rullar på tio veckor. Vissa veckor jobbar han fler timmar och andra färre, men totalt uppgår arbetstiden till 25 procent under perioden. Niclas ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete och Försäkringskassan utreder därför vad han gör på den del som han inte är beviljad sjukersättning för. Niclas omfattas av reglerna, men eftersom han bara tänkt arbeta 25 procent kommer han inte att arbeta med utnyttjande av en arbetsförmåga som han antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades. Niclas ska i första hand börja arbeta på den del som han i dag är arbetslös på. Försäkringskassan avslår Niclas ansökan. Om Niclas fått ett beslut om preliminär sjukersättning skulle detta ha kunnat resultera i att han fått en lägre sjukersättning än vad han egentligen varit berättigad till.

I de fall den försäkrade inte redan arbetar fullt ut på den del som hen inte har beviljats sjukersättning för ska Försäkringskassan utreda vilken utökning av arbetet som den försäkrade hade tänkt göra. Det kan finnas situationer när den försäkrade tänkt att utöka sin arbetstid så pass mycket att reglerna om steglös avräkning blir tillämpliga.

Exempel

John har halv sjukersättning tills vidare sedan 1998, och ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete. Handläggaren ser att John har halv sjukersättning och utreder vad han gör på den del som han inte har sjukersättning för. Handläggaren ser också att det i Försäkringskassans system finns ett avslutat sjukpenningärende som endast är tre månader gammalt. I försäkringen för sjukpenning har John uppgivit att han arbetar 15 timmar per vecka. Handläggaren ringer därför till John för att utreda hur många timmar han tänker börja arbeta nu. John uppger att han tror att det kommer bli totalt mellan 23 och 25 timmar per vecka. Eftersom John därmed kommer att arbeta på den del som han är beviljad sjukersättning för beviljar handläggaren Johns ansökan genom att fatta ett beslut om preliminär sjukersättning.

14.3.1 Metodstöd – ansökan om omräkning vid partiell sjukersättning

Har den försäkrade partiell sjukersättning ska handläggaren hämta intern information i Försäkringskassans IT-system för att kontrollera om den försäkrade har ett pågående sjukpenningärende.

Om det kommer fram att den försäkrade har ett pågående sjukpenningärende, ska en impuls lämnas till den handläggare som handlägger sjukpenningärendet.

Har den försäkrade inte sjukpenning ska handläggaren utreda om den försäkrade arbetar full tid på den del hen inte är beviljad sjukersättning för. Om den försäkrade har andra ärenden ska handläggaren hämta information i dessa för att se om uppgift om arbetstid finns, till exempel i ett SGI-ärende. Finns inte information om arbetstid som bedöms vara aktuell, ska handläggaren kontakta den försäkrade för att få dessa uppgifter.

14.4 För sen eller utebliven ansökan

37 kap. 3 § andra stycket SFB

Ansökan ska göras hos Försäkringskassan varje år innan sådant förvärvsarbete som avses i första stycket påbörjas för året.

37 kap. 4 § SFB

En ansökan som utan giltig anledning görs efter den tid som anges i 3 § andra stycket ska avvisas. I sådant fall ska övriga bestämmelser i detta kapitel inte tillämpas. I stället ska bestämmelserna i 36 kap. 9–21 §§ samt 110 kap. 50–52 §§ tillämpas.

Det som anges i första stycket sista meningen ska gälla även för den som förvärvsarbetar utan att ha gjort en ansökan.

En ansökan om omräkning av sjukersättning ska avvisas om den utan giltig anledning kommer in för sent. Försäkringskassan ska då göra en ny prövning av arbetsförmågan. Detta gäller även för den som förvärvsarbetat utan att ha gjort en ansökan). Försäkringskassan ska då ompröva rätten till sjukersättningen enligt 36 kap. 9–21 §§ SFB, vilket innebär att vi gör en ny bedömning av arbetsförmågan för att se om den har

förbättrats. Se vidare om omprövning vid ändrade förhållanden enligt 36 kap. SFB i vägledning (2013:1).

Den som efter en prövning av rätten till sjukersättning enligt 36 kap. 9–21 §§ SFB fått sin sjukersättning minskad men som fortfarande har rätt till sjukersättning i någon grad omfattas inte längre av reglerna i 37 kap. SFB, utan i stället ska bestämmelserna i 36 kap. 9–21 §§ samt 110 kap. 50–52 §§ SFB gälla. Syftet med regleringen, att ansökan ska avvisas om giltig anledning till underlåtenhet saknas, är att förebygga missbruk av reglerna om steglös avräkning (prop. 2007/08:124, s. 82).

14.4.1 Giltig anledning

Vad som är en giltig anledning måste alltid prövas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vid bedömningen ska man ta hänsyn till **hur lång tid** som har gått från den tidpunkt när ansökan skulle ha lämnats in. Man ska också ta hänsyn till om förseningen beror på sjukdom eller oaktsamhet, eller om den försäkrade medvetet försöker kringgå reglerna om steglös avräkning genom fusk. Det är i princip en glidande skala från att förseningen beror på sjukdom, vilket i de flesta fall är en giltig anledning, till att oaktsamhet kan vara det i vissa situationer. För att oaktsamhet ska anses vara en giltig anledning måste den på något sätt anses vara rimlig, som att den försäkrade inte förstått att det var viktigt att anmäla men gjorde det så fort hen fick reda på det. I andra änden på skalan är när den försäkrade medvetet försöker kringgå reglerna, vilket aldrig är en giltig anledning.

Av förarbetena framgår att Försäkringskassan ska vara generös i sin bedömning av vad som är en giltig anledning till att lämna in anmälan för sent, och bör vara restriktiv med att besluta om att avvisa ansökan. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att huvudregeln är att en ansökan om steglös avräkning ska lämnas in innan arbetet påbörjas och att undantaget är att den kan godkännas trots att den lämnats in för sent. Om Försäkringskassan beviljar ansökan gäller beslutet fr.o.m. den tidpunkt när arbetet påbörjades. Även om den försäkrade inte ansöker alls ska vi bedöma om det finns en giltig anledning till att hen inte har gjort det (prop. 2007/08:124 s. 82).

Exempel

Curt-Åke har hel sjukersättning tills vidare sedan september 1985. I augusti 2013 ringer han till Försäkringskassan och berättar att han sedan juni 2013 arbetar cirka en timme om dagen två dagar varannan vecka på en pizzeria.

Curt-Åke säger att han inte tycker att han egentligen har ett riktigt arbete, utan att han mest är där för att umgås med sina vänner som äger pizzerian. Han uppger dock att han får lite betalt för det han gör och att en vän till honom sagt att han bör ta kontakt med Försäkringskassan för att berätta detta.

Handläggaren berättar för Curt-Åke att han visserligen omfattas av reglerna om steglös avräkning, men att man ska ansöka om omräkning av sjukersättningen vid arbete, innan arbetet påbörjas. Handläggaren informerar Curt-Åke om att han ändå kan komma in med en ansökan i efterhand och att Försäkringskassan i så fall kommer pröva om han har giltig anledning till att ansöka för sent. Handläggaren skickar dessutom ut en ansökningsblankett om omräkning av sjukersättning till Curt-Åke.

Tre dagar senare kommer det in en ansökan om omräkning av sjukersättningen. Handläggaren bedömer att Curt-Åke har en giltig anledning till att ansökan var försenad. I sin bedömning tar handläggaren hänsyn till att Curt-Åke inte medvetet tycks ha försökt kringgå reglerna om steglös avräkning och att han lämnade in en ansökan så snart han förstod att han behövde göra det. Handläggaren tar även hänsyn till att Curt-Åke arbetar i liten omfattning och att han inte hunnit arbeta under någon längre period.

14.4.2 Metodstöd – giltig anledning

För att Försäkringskassan ska kunna fatta beslut om preliminär sjukersättning krävs det en ansökan från den försäkrade (37 kap. 3 § första stycket SFB). Det innebär att vi inte på eget initiativ kan fatta beslut om preliminär sjukersättning när vi får veta att en försäkrad arbetat utan att ansöka.

När vi upptäcker att en försäkrad arbetat utan att först ha ansökt, ska vi informera hen om reglerna om förmån vid förvärvsarbete. Vi ska också berätta att hen ska lämna in en ansökan innan arbetet påbörjas, och att vi kan bevilja en försenad ansökan om det finns en giltig anledning.

Om den försäkrade därefter lämnar in en ansökan ska vi bedöma om det finns en giltig anledning till att hen gjorde det för sent eller om vi ska ompröva sjukersättningen enligt 36 kap. 19 § SFB för att det inte finns någon giltig anledning. Om den försäkrade inte kommer in med någon ansökan inom en utifrån omständigheterna i det enskilda fallet rimlig tid ska du påbörja en utredning om omprövning av rätten till ersättning.

14.5 Nya uppgifter efter beslut om preliminär sjukersättning

Det kan uppstå en situation där en person har fått beslut om preliminär sjukersättning och det efteråt kommer fram att personen arbetade på den del som hen får sjukersättning för redan innan hen ansökte om preliminär sjukersättning. Om all preliminär sjukersättning inte har hunnit betalas ut ännu ska Försäkringskassan under vissa förutsättningar ändra beslutet. Beslutet ska i så fall ändras till ett avvisningsbeslut, se 37 kap. 4 § SFB. Beslutet ska inte ändras om det har funnits en giltig anledning till att ansökan kom in för sent.

Ändringen av beslutet sker med stöd av 113 kap. 3 § SFB. För mer information om förutsättningarna för ändring, se 1 kap. i vägledning (2018:1) *Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen*. Efter att beslutet om

preliminär sjukersättning har ändrats till ett avvisningsbeslut blir det aktuellt att ta ställning till frågan om omprövning av rätten till sjukersättning och frågan om återkrav, se avsnitt 14.4 och 19.

15 Beräkna preliminär sjukersättning

När Försäkringskassan har konstaterat att den försäkrades förvärvsarbete kommer att utföras på den del som hen har sjukersättning för ska den preliminära sjukersättningen beräknas. I detta kapitel beskrivs beräkningsmodellen för steglös avräkning som ska användas för att beräkna den preliminära sjukersättningen. Vidare beskrivs även reglerna för samordning.

15.1 Beräkningsmodellen för steglös avräkning

37 kap. 5 § SFB

Sjukersättning enligt 3 § första stycket ska lämnas med ett preliminärt belopp och bestämmas slutligt i efterhand på grundval av den försäkrades reduceringsinkomst.

37 kap. 6 § första stycket SFB

Sjukersättningen ska minskas med 50 procent av reduceringsinkomsten till den del den överstiger ett visst fribelopp, som för den som får

- hel sjukersättning är 1 prisbasbelopp,
- tre fjärdedels sjukersättning är 2,6 prisbasbelopp,
- två tredjedels sjukersättning är 3,6 prisbasbelopp,
- halv sjukersättning är 4,2 prisbasbelopp, och
- en fjärdedels sjukersättning är 5,8 prisbasbelopp.

37 kap. 7 § SFB

Sjukersättning lämnas inte till den del summan av den beräknade sjukersättningen och reduceringsinkomsten överstiger 8 prisbasbelopp.

Bestämmelserna om hur sjukersättningen ska reduceras när en försäkrad arbetar enligt reglerna om steglös avräkning finns i 37 kap. 6 § SFB. Den beviljade sjukersättningen räknas om i en beräkningsmodell som baseras på storleken på arbetsinkomsterna och vissa andra inkomster till preliminär sjukersättning för den perioden som hen arbetar.

Reduceringen av sjukersättningen görs med hälften av reduceringsinkomsten. Innan reduceringen görs ska först ett fribelopp dras av. Detta fribelopp är beroende av graden av sjukersättning och perioden då sjukersättningen är steglöst beräknad. Den som har partiell sjukersättning har ett högre fribelopp än den som har hel sjukersättning (37 kap. 6 § SFB).

Den beräkningsmodell som används vid framräknandet av den reducerade sjukersättningen ser ut på detta vis:

Reduceringsinkomst × 50 % = reduceringsbelopp

Sjukersättning – reduceringsbelopp = Preliminär sjukersättning vid steglös avräkning.

En försäkrad ska inte kunna ha alltför höga inkomster och samtidigt få sjukersättning. För en försäkrad som arbetar enligt reglerna om steglös avräkning ska därför sjukersättningen högst betalas ut med ett belopp som tillsammans med den beräknade förvärvsinkomsten och eventuell arbetsskadelivränta som är samordnad med sjukersättning enligt 42 kap. 2 § SFB uppgår till 8 prisbasbelopp (37 kap. 7 § SFB samt prop. 2007/08:124, s. 54) Det kan innebära att en försäkrad som har en hög inkomst får hela sin sjukersättning bortreducerad. När sjukersättningen minskas med

reduceringsbeloppet ska den inkomstrelaterade sjukersättningen minskas först. Därefter ska garantiersättningen reduceras (prop. 2007/08:124 s. 61).

Om den beräknade preliminära sjukersättningen tillsammans med den beräknade förvärvsinkomsten överstiger 8 prisbasbelopp måste därför ytterligare en reduktion göras.

Beräknad inkomst + sjukersättning efter reduktion + arbetsskadelivränta – 8 prisbasbelopp = ytterligare reduceringsbelopp.

Om en försäkrads hela sjukersättning reducerats bort och den försäkrade har arbetsskadelivränta som samordnas med sjukersättning enligt 42 kap. 2 § SFB gäller samma inkomsttak om 8 prisbasbelopp för att arbetsskadelivränta ska kunna betalas ut.

Reduceringen av sjukersättningen kan göras för hela inkomståret för dem som ansöker året innan. I de fall en ansökan kommer in under det år som ansökan avser så minskas sjukersättningen för de resterande utbetalningarna för det året. Efter att Försäkringskassan beslutat om preliminär sjukersättning börjar den reducerade sjukersättningen att betalas ut från och med den första påverkbara månaden. I beslutsbrevet ska det framgå att beräkningen gäller för hela perioden som kunden arbetar med steglös avräkning.

Preliminär sjukersättning betalas ut med ett månadsbelopp som avrundas nedåt till närmaste hela kronor (37 kap. 11 § SFB).

15.2 Reduceringsinkomst

37 kap. 8 § SFB

Reduceringsinkomsten beräknas med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomst som fastställts enligt bestämmelserna om pensionsgrundande inkomst i 59 kap.

37 kap. 9 § SFB

Den försäkrades reduceringsinkomst beräknas enligt följande:

1. Först ska från den fastställda pensionsgrundande inkomsten avdrag göras för inkomst enligt
 - 59 kap. 13 § 1, i form av föräldrapenning på lägstanivån,
 - 59 kap. 13 § 2, i form av omvårdnadsbidrag,
 - 59 kap. 13 § 5, i form av inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning, samt
 - 59 kap. 13 § 6, i form av livränta enligt 41–44 kap.
2. Därefter ska det avdrag som enligt 59 kap. 37 § ska göras för debiterad allmän pensionsavgift läggas till i den utsträckning avgiften hänför sig till de i reduceringsinkomsten inräknade inkomsterna.

Utländska inkomster ska ingå i reduceringsinkomsten, om de är av motsvarande slag som dem som anges i första stycket och skulle ha varit pensionsgrundande enligt 59 kap. om de tjänats in i Sverige.

De inkomster som påverkar sjukersättningens storlek kallas reduceringsinkomst. Den reduceringsinkomst som ska ligga till grund för reduktion av sjukersättningen ska i största möjliga mån avspeglade de inkomster som personen har haft vid sidan av sin sjukersättning (prop. 2007/08:124 s. 51) och är med några undantag sådana inkomster som utgör PGI enligt 59 kap. SFB.

Även utländska inkomster ska räknas med i reduceringsinkomsten (37 kap. 9 § andra stycket SFB). Det gäller inkomster som skulle ha varit pensionsgrundande om de tjänats in i Sverige.

De pensionsgrundande inkomster som ingår i reduceringsinkomsten är bland annat:

- förvärvsinkomst i form av lön
- inkomster från näringsverksamhet
- löneförmåner och motsvarande
- sjukpenning
- föräldrapenning på sjukpenning- och grundnivå
- tillfällig föräldrapenning
- närståendepenning
- dagpenning från arbetslöshetskassa
- aktivitetsstöd
- vissa skattepliktiga utbildningsbidrag och stipendier
- arbetsskadeförsäkring från försäkringsbolag som är pensionsgrundande.

(37 kap. 8 § SFB, 59 kap. SFB och prop. 2007/08:124, s. 51)

Till sådana inkomster som är pensionsgrundande räknas till exempel ersättning för uppdrag som familjehem, som god man, som stödperson samt andra tillfälliga inkomster oavsett om uppdraget bedrivits självständigt eller inte.

Detta gäller dock inte vissa ersättningar, som bildar underlag för särskild löneskatt, till exempel avgångsbidrag (AGB) från Arbetsmarknadens Försäkrings AB, avgångsersättning (AGE) från Trygghetsrådet och ersättning från avtalsgruppförsäkring (AGS) som är komplement till sjukersättning eller aktivitetsersättning (59 kap. 25 § SFB). Det betyder att månadsersättning från till exempel AGS eller AGS-KL, dvs. avtalsgruppförsäkring som AFA Försäkring betalar ut, **inte** är PGI.

Även utländska inkomster som skulle ha varit pensionsgrundande om de hade tjänats in i Sverige ska räknas in i reduceringsinkomsten (37 kap. 9 § andra stycket SFB).

Uppgifter om förväntade inkomster behöver inte styrkas av arbetsgivare eller annan.

Eftersom reglerna om steglös avräkning är till för att uppmuntra till arbete måste reduceringsinkomsterna också innehålla dagersättningsförmåner som sjukpenning, föräldrapenning enligt sjukpenningnivå m.m. Om dagersättningar inte skulle ingå i reduceringsinkomsten skulle det kunna uppstå situationer där det för den försäkrade är mer förmånligt att avstå från att arbeta. I stället för att få lön som reducerar sjukersättningen skulle man då kunna få till exempel sjukpenning och därmed bli dubbelt kompenserad av socialförsäkringssystemet (prop. 2007/08:124 s. 52).

15.2.1 Anpassning av reduceringsinkomsten

När sjukersättningen helt upphör under inkomståret, exempelvis om den försäkrade fyller 66 år eller är frihetsberövad och inte har rätt till utbetalning under hela året, ska reduceringsinkomsten anpassas till den inkomst den försäkrade har de månader hen också har sjukersättning. Det beror på att det bara är inkomst som den försäkrade har samtidigt som hen får sjukersättning utbetald som ska påverka om, och i så fall hur mycket, sjukersättningen ska reduceras. Se avsnitt 15.7.1 och 15.7.2.

Om den försäkrade under samma inkomstår haft både sjukersättning och sjukersättning enligt steglös avräkning måste reduceringsbeloppet anpassas till de månader som gäller steglös avräkning (HFD 2015 ref. 10)

15.2.2 Inkomster som inte ingår i reduceringsinkomsten

Vissa inkomster ska inte räknas in i reduceringsinkomsten, trots att de är pensionsgrundande enligt 59 kap. SFB. Dessa inkomster är:

- inkomstrelaterad sjukersättning
- livränta enligt 41–44 kap. SFB
- omvårdnadsbidrag eller vårdbidrag
- föräldrapenning vad gäller lägstanivådagar.

(37 kap. 9 § SFB)

Inkomstrelaterad sjukersättning och livränta enligt 41 kap. SFB kan inte ingå i reduceringsinkomsten eftersom den ska reducera just dessa ersättningar (prop. 2007/08:124 s. 52). Detta innebär att om en försäkrad också har invalidpension från ett annat land, ska inte heller invalidpensionen räknas in i reduceringsinkomsten.

Livränta som inte är utbetald till den försäkrade på grund av samordning med till exempel sjukersättning aktivitetsersättning eller utländsk pension (kod 999 på kontrolluppgiften) är pensionsgrundande. Denna ska inte heller räknas in i reduceringsinkomsten eftersom det är en livränta enligt 41–44 kap. SFB och den inte heller är utbetald till den försäkrade.

Eftersom ersättningen vid omvårdnadsbidrag eller vårdbidrag är beroende av barnets behov av omvårdnad och tillsyn på grund av en funktionsnedsättning och inte föräldrarnas inkomstbortfall, ska den inte reducera sjukersättningen. Föräldrapenningdagar på lägstanivå ska inte heller reducera sjukersättningen eftersom ett aktivt föräldraskap bör uppmuntras (prop. 2007/08:124 s. 52).

15.2.3 Pensionsgrundande inkomster från annat än förvärvsarbete under inkomståret

En försäkrad som får royalty, uppsägningslön, avgångsvederlag eller liknande under tid med sjukersättning, ska ansöka om omräkning av sjukersättning **bara** om hen också ska arbeta enligt reglerna om steglös avräkning och får en inkomst av arbetet. Det beror på att ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete ska göras först när den försäkrade utnyttjar en arbetsförmåga som hen antogs sakna när beslut om sjukersättning fattades.

Exempel

Sally har tre fjärdedels sjukersättning sedan 2001. Innan hon blev sjuk var hennes huvudsakliga arbete att skriva böcker, framför allt kurslitteratur, men också att arbeta som föreläsare. Sally får varje år royalty för de böcker hon skrivit. Sedan 2001 har hon arbetat som föreläsare på den fjärdedel hon inte har sjukersättning för.

Sally tänker börja föreläsa i större omfattning och utnyttja en arbetsförmåga som hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades. Hon ansöker därför om omräkning av sjukersättning vid arbete. Vid beräkningen av den preliminära sjukersättningen är reduceringsinkomsten den sammanlagda beräknade inkomsten under året, alltså både lön för arbetet som föreläsare och den royalty hon får under året.

Exempel

Viola har halv sjukersättning beviljad sedan 1998 och har en anställning på halvtid. Hon har ett beslut om preliminär sjukersättning eftersom hon till viss del även arbetar på den del som hon har sjukersättning för.

Från den 1 juli 2013 sägs Viola upp från sin anställning hos ICA. Hon får uppsägningslön med 12 000 kronor per månad under ett år. Hon har ingen arbetsplikt under uppsägningstiden eftersom butiken ska avvecklas. Enligt avtalet får hon behålla uppsägningslönen även om hon får en ny anställning.

Viola får en ny anställning på Hemköp från och med den 1 oktober. Den anställningen är på halvtid och hon kommer inte att fortsätta arbeta på den del som hon har sjukersättning för. Hon anmäler ändrad inkomst till Försäkringskassan som fattar ett nytt beslut om preliminär sjukersättning.

Det nya beslutet om preliminär sjukersättning för 2013 baseras på Violas sammanlagda beräknade inkomst under året. Arbetsinkomsterna från de båda anställningarna och uppsägningslönen ligger till grund för beräkning av en ny preliminär sjukersättning.

För inkomståret 2014 behöver Viola inte ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete eftersom hon inte kommer att arbeta utöver den halvtid som hon inte har sjukersättning för trots att hon får uppsägningslön.

En försäkrad som inte arbetar under inkomståret, men som har pensionsgrundande inkomster från annat än förvärvsarbete utfört under året ska alltså **inte** ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete.

Exempel

Max har hel sjukersättning sedan 2004. Max har arbetat som kompositör och musiker och kommer att få royalty under året för musik han tidigare skrivit.

Eftersom Max inte kommer att förvärvsarbete under året ska han inte ansöka om omräkning av sjukersättning vid arbete trots att inkomsterna är pensionsgrundande. Han utnyttjar inte en arbetsförmåga som han antogs sakna när beslut om sjukersättning fattades.

15.3 Fribelopp vid steglös avräkning

I beräkningsmodellen för steglös avräkning finns ett fribelopp. Detta är beroende av sjukersättningsnivån enligt 37 kap. 6 och 7 §§ SFB. Fribeloppet baseras på aktuellt prisbasbelopp. En försäkrad med hel sjukersättning ska fortsättningsvis kunna ha en reduceringsinkomst på ett prisbasbelopp om året utan att sjukersättningen minskas. På så sätt kommer den försäkrade inte att få sin sjukersättning minskad när arbetsutbudet ökas i ett första steg (prop. 2007/08:124 s. 53).

Sjukersättningsgrad	Fribe­lopp
Hel	1 prisbasbelopp
Tre fjärdedels	2,6 prisbasbelopp
Halv	4,2 prisbasbelopp
En fjärdedel	5,8 prisbasbelopp
Två tredjedels (enl. bestämmelser före den 1 juli 1993)	3,6 prisbasbelopp

15.3.1 Anpassat fribelopp

När det vid beräkningen av preliminär sjukersättning står klart att sjukersättningen upphör under inkomståret, på grund av att den försäkrade fyller 66 år, är frihetsberövad under del av året eller får sänkt grad av sjukersättningen, ska fribeloppet anpassas. Det ska även anpassas när den försäkrade haft både sjukersättning och sjukersättning vid steglös avräkning under samma inkomstår (HFD 2015 ref. 10).

Fribeloppet ska stå i proportion till det antal månader under året som den försäkrade faktiskt har sjukersättning med steglös avräkning och/eller till de olika grader som den försäkrade har sjukersättning.

Vid beslut om preliminär sjukersättning för en försäkrad som fyller 66 år eller som haft både sjukersättning och sjukersättning med steglös avräkning under året, delas fribeloppet med 12 och multipliceras sedan med det antal månader som är aktuella att göra en beräkning på. Se avsnitt 15.6, 15.7.1 och 15.7.2.

Vid beslut om preliminär sjukersättning för en försäkrad som får en sänkt grad av sjukersättning, beräknas den preliminära sjukersättningen utifrån de fribelopp som motsvarar de grader av sjukersättning som den försäkrade har under året. Se avsnitt 15.7.3.

15.4 Steglös avräkning under helt år vid hel sjukersättning

Om den försäkrade har hel sjukersättning och reduceringsinkomsten är högre än ett prisbasbelopp det aktuella inkomståret ska sjukersättningen minska med 50 procent av reduceringsinkomsten efter att denna minskats med fribeloppet. Sjukersättningen ska dock högst betalas ut med ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten och eventuell arbetsskadelivränta uppgår till 8 prisbasbelopp (37 kap. 6 och 7 §§ SFB).

Exempel

Kalle har hel sjukersättning sedan november 2005. Hans sjukersättning per år är 132 000 kronor.

Kalle ansöker i december 2012 om omräkning av sjukersättning vid arbete från och med den 5 januari 2013. Han ska börja arbeta deltid med en beräknad årslön under 2013 på 90 000 kronor.

Reduceringsinkomsten som ska minska sjukersättningen blir 45 500 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	90 000 kr
– Fribelopp (år 2013)	44 500 kr
= Reduceringsinkomst	45 500 kr

Reduceringsbeloppet blir $45\,500 \times 50\% = 22\,750$ kronor

Sjukersättningen efter reducering blir 109 250 kronor.

Sjukersättningen	132 000 kr
– Reduceringsbelopp	22 750 kr
= Sjukersättning efter reducering	109 250 kr

Kalles beräknade totala inkomst för 2013 efter reducering blir 199 250 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	90 000 kr
+ Sjukersättning efter reducering	109 250 kr
= Total inkomst efter reducering	199 250 kr

Eftersom Kalles totala inkomst för 2013 inte beräknas överstiga 8 prisbasbelopp ($8 \times 44\,500 = 356\,000$ kronor) behöver ingen ytterligare reduktion av sjukersättningen göras.

Kalles preliminära sjukersättning för 2013 blir 109 250 kronor.

Exempel

Marjatta har hel sjukersättning sedan maj 1998. Hennes sjukersättning per år är 200 157 kronor.

Marjatta ansöker i december 2012 om omräkning av sjukersättning vid arbete från och med januari 2013. Hon ska börja arbeta heltid med en beräknad lön för 2013 på 285 000 kronor.

Reduceringsinkomsten som ska minska sjukersättningen blir 240 500 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	285 000 kr
– Fribelopp (2013)	44 500 kr
= Reduceringsinkomst	<u>240 500 kr</u>

Reduceringsbeloppet blir $240\,500 \times 50\% = 120\,250$ kronor.

Sjukersättningen efter reduktion blir 79 907 kronor

Sjukersättningen	200 157 kr
– Reduceringsbelopp	120 250 kr
= Sjukersättning efter reduktion	<u>79 907 kr</u>

Marjattas beräknade totala inkomst för 2013 efter reduktion skulle då bli 364 907 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	285 000 kr
+ Sjukersättning efter reduktion	79 907 kr
= Total inkomst efter reduktion	<u>364 907 kr</u>

Eftersom Marjattas totala inkomst för 2013 beräknas överstiga 8 prisbasbelopp ($8 \times 44\,500 = 356\,000$ kronor) görs ytterligare en reduktion motsvarande det belopp av den totala inkomsten som överstiger 356 000 kronor.

Sjukersättningen reduceras med ytterligare 8 907 kronor.

Beräknad total inkomst	364 907 kr
- 8 x prisbasbeloppet	356 000 kr
= Ytterligare reduceringsbelopp	<u>8 907 kr</u>

Marjattas sjukersättning reduceras med 129 157 kronor.

Reduceringsbelopp	120 250 kr
+ ytterligare reduceringsbelopp	8 907 kr
= Totalt reduceringsbelopp	<u>129 157 kr</u>

Marjattas preliminära sjukersättning för 2013 blir 71 000 kronor.

Beviljad sjukersättning	200 157 kr
- Totalt reduceringsbelopp	<u>129 157 kr</u>
= Preliminär sjukersättning	71 000 kr

15.5 Steglös avräkning under helt år vid partiell sjukersättning

Samma beräkning ska göras för att räkna fram den preliminära sjukersättningen vid partiell sjukersättning som vid hel sjukersättning. Endast fribeloppen är olika.

Exempel

Kunta har halv sjukersättning sedan 2007. Hans sjukersättning per år är 51 360 kronor.

Kunta ansöker om omräkning av sjukersättning vid arbete från och med januari 2013. Kunta arbetar sedan tidigare 20 timmar i veckan men vill nu trappa upp arbetet till 27 timmar i veckan. Han beräknar att han därmed kommer att få en årslön för 2013 på 200 000 kronor.

Reduceringsinkomsten som ska minska sjukersättningen blir 13 100 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	200 000 kr
- Fribelopp (år 2013)	<u>186 900 kr</u>
= Reduceringsinkomst	13 100 kr

Reduceringsbeloppet blir $13\,100 \times 50\% = 6\,550$ kronor.

Sjukersättning efter reducering blir 44 810 kronor.

Sjukersättningen	51 360 kr
- Reduceringsbelopp	<u>6 550 kr</u>
= Sjukersättning efter reducering	44 810 kr

Kuntas beräknade totala inkomst för 2013 efter reducering blir 244 810 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	200 000 kr
+ Sjukersättning efter reducering	<u>44 810 kr</u>
= Total inkomst efter reducering	244 810 kr

Eftersom Kuntas totala inkomst för 2013 inte beräknas överstiga 8 prisbasbelopp ($8 \times 44\,500 = 356\,000$ kronor) behöver ingen ytterligare reducering av sjukersättningen göras.

Kuntas preliminära sjukersättning för 2013 blir 44 810 kronor, 3 734 kronor/månad. ($44\,810 \div 12 = 3\,734$)

15.6 Steglös avräkning under del av år – rätt till sjukersättning hela året

Om en ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete kommer in under inkomståret så betyder det att en oreducerad sjukersättning redan har hunnit betalas ut för del av året. Reduceringen av sjukersättningen kan i dessa fall bara göras för de månader av året då utbetalning ännu inte gjorts. (HFD 2015 ref. 10)

Exempel

Päivi har hel sjukersättning sedan oktober 2007 och hon ansöker i juni 2015 om omräkning av sjukersättning vid arbete från juli 2015.

Päivis sjukersättning 2015 är 10 300 kronor per månad.

Hon uppger i sin ansökan att hennes beräknade inkomst under perioden juli–december blir 90 000 kronor.

Eftersom Päivi kommer arbeta del av år ska fribeloppet anpassas till samma antal månader hon arbetar och får preliminär sjukersättning, dvs. juli–december.

Fribeloppet för hel sjukersättning är 44 500 kronor för 2015. Det anpassade fribeloppet blir i detta fall $6/12 \times 44\,500 = 22\,250$ kronor.

Reduceringsinkomsten blir 67 750 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	90 000 kr
– Anpassat fribelopp	22 250 kr
= Reduceringsinkomst	<u>67 750 kr</u>

Reduceringsbeloppet blir $67\,750 \times 50\% = 33\,875$ kronor.

Preliminär sjukersättning för perioden juli–december 2015 blir 27 925 kronor.

Sjukersättning före reducering	61 800 kr
– Reduceringsbelopp	33 875 kr
= Preliminär sjukersättning	<u>27 925 kr</u>

Päivis beräknade totala inkomst för perioden juli–december 2015 blir 117 925 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	90 000 kr
+ Preliminär sjukersättning	27 925 kr
= Reduceringsinkomst	<u>117 925 kr</u>

Päivis totala inkomst beräknas inte överstiga det anpassade takbeloppet ($8 \times 44\,500 \times 6/12 = 178\,000$ kronor) så någon ytterligare reducering behöver inte göras.

Päivi kommer att få 4 654 kronor per månad i preliminär sjukersättning för juli–december 2015 ($27\,925\text{kr}/6\text{ mån} = 4\,654\text{ kr}$)

Exempel

Björn har halv sjukersättning sedan november 2004 och han ansöker i juni 2015 om omräkning av sjukersättning vid arbete från maj 2015. Han uppger i sin ansökan att hans beräknade inkomst under perioden maj–december blir 150 000 kronor.

Försäkringskassan bedömer att det finns giltig anledning till sen ansökan.

Björns sjukersättning 2015 är 6 509 kronor per månad. För perioden maj–december blir det 52 072 kronor.

Eftersom Björn kommer arbeta del av år ska fribeloppet anpassas till samma antal månader han arbetar och får preliminär sjukersättning, dvs. maj–december.

Fribeloppet för halv sjukersättning är 186 900 kronor för 2015. Det anpassade fribeloppet blir i detta fall $8/12 \times 186\,900 = 124\,600$ kronor.

Reduceringsinkomsten blir 25 400 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	150 000 kr
– Anpassat fribelopp	124 600 kr
= Reduceringsinkomst	25 400 kr

Reduceringsbeloppet blir $25\,400 \times 50\% = 12\,700$ kronor.

Preliminär sjukersättning för perioden maj–december 2015 blir 39 372 kronor.

Sjukersättning före reducering	52 072 kr
– Reduceringsbelopp	12 700 kr
= Sjukersättning efter reducering	39 372 kr

Björns beräknade totala inkomst för perioden maj–december 2015 blir 189 372 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	150 000 kr
+ Preliminär sjukersättning	39 372 kr
= Reduceringsinkomst	189 372 kr

Björns totala inkomst beräknas inte överstiga det anpassade takbeloppet ($8 \times 44\,500 \times 8/12 = 237\,333$ kronor) så någon ytterligare reducering behöver inte göras.

Eftersom Björn började arbeta i maj måste Försäkringskassan dra av den sjukersättning som har betalats ut under tiden maj–juni för att få fram rätt belopp som ska betalas ut under resterande del av året.

Björn har fått 13 018 kronor i sjukersättning maj–juni ($2\text{ mån} \times 6\,509\text{ kr} = 13\,018\text{ kr}$)

Belopp som sjukersättningen preliminärt ska betalas ut med för juli–december blir 26 354 kronor.

Preliminär sjukersättning	39 372 kr
– Redan utbetald sjukersättning	13 018 kr
= Preliminär sjukersättning för juli–december	26 354 kr

Björn kommer att få 4 392 kronor per månad i preliminär sjukersättning för juli–december 2015. (26 354 kr/6 mån = 4 392 kr)

15.7 Steglös avräkning och sjukersättning under del av år

Om den försäkrades sjukersättning upphör under det år som den försäkrade arbetar enligt reglerna om steglös avräkning eller om sjukersättningen betalas ut för del av år ska fribeloppet anpassas efter det antal månader som den försäkrade har sjukersättning.

15.7.1 Den försäkrade fyller 66 år under året – anpassat fribelopp

Om den försäkrade blir 66 år under det år för vilket preliminär sjukersättning ska beräknas måste hänsyn tas till att sjukersättningen inte kommer att betalas ut för hela året. Det innebär att fribeloppet måste anpassas.

Fribeloppet anpassas genom att det divideras med tolv och sedan multipliceras med det antal månader som den försäkrade kommer att ha sjukersättning med steglös avräkning under året.

När Försäkringskassan ska beräkna om den försäkrades preliminära sjukersättning tillsammans med den beräknade inkomsten överstiger 8 prisbasbelopp, måste även detta anpassas till det antal månader den försäkrade har rätt till sjukersättning.

Exempel

Harriet har halv sjukersättning och ansöker i december 2023 om omräkning av sjukersättning vid arbete från januari 2024. Hon har beräknat sin inkomst under 2024 till 331 200 kronor. I oktober 2024 fyller Harriet 66 år.

Innan handläggaren beräknar den preliminära sjukersättningen kontaktar hen Harriet för att be henne beräkna hur stor hennes inkomst kommer att vara till och med september.

Den inkomst Harriet får från och med den månad hon fyller 66 år ska alltså **inte** ingå i inkomsten som används vid beräkningen av den preliminära sjukersättningen.

Harriet beräknar att hon kommer att få 248 400 kronor i inkomst till och med september. Eftersom Harriets sjukersättning upphör under inkomståret ska också fribeloppet och den reducerade sjukersättningen anpassas till det antal månader som hon har rätt till sjukersättning.

Harriet har rätt till sjukersättning under perioden januari–september, det vill säga i nio månader.

Fribeloppet för 2024 var inte fastställt när det här exemplet skrevs. Vi gör därför ett antagande att fribeloppet för halv sjukersättning är 220 500 kronor för 2024. Det anpassade fribeloppet blir i detta fall $9/12 \times 220\,500 = 165\,375$ kronor.

Harriet har ett beslut om halv sjukersättning med 85 356 kronor per år. Den sjukersättning som ska användas vid beräkningen blir $(85\,356 \div 12) \times 9 = 64\,017$ kronor.

Reduceringsinkomsten blir 83 025 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst 9 mån (jan–sep)	248 400 kr
– Anpassat fribelopp 2024	165 375 kr
= Reduceringsinkomst	83 025 kr

Reduceringsbelopp blir $83\,025 \times 50\% = 41\,513$ kronor.

Harriets preliminära sjukersättning för året blir 22 504 kronor.

Halv sjukersättning (oreducerad)	64 017 kr
– Reduceringsbelopp	41 513 kr
= Sjukersättning efter reducering	22 504 kr

Harriets beräknade totala inkomst för perioden januari–september 2024 efter reducering blir 270 904 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	248 400 kr
+ Preliminär sjukersättning	22 504 kr
= Total inkomst efter reducering	270 904 kr

För Harriet blir beloppet som den preliminära sjukersättningen och den beräknade inkomsten tillsammans inte får överstiga 315 000 kronor $(8 \times 52\,500) \times (9/12)$, det vill säga 8 gånger det antagna prisbasbeloppet för 2024 multiplicerat med den andel av året som Harriet har rätt till sjukersättning.

Eftersom Harriets totala inkomst inte beräknas överstiga 8 prisbasbelopp för 2024 behöver ingen ytterligare reducering göras.

15.7.2 Frihetsberövad – anpassat fribelopp

För frihetsberövade gäller samma princip för fribeloppet som för den som fyller 66 år. När sjukersättning endast betalas ut under en del av året anpassas fribeloppet så att det motsvarar det antal månader som sjukersättningen betalades ut. Det anpassade fribeloppet räknas alltid på hela kalendermånader. Den första månaden för vilken sjukersättning åter betalas ut räknas som en hel månad, även om ersättning inte betalas ut för hela månaden.

15.7.3 Lägre grad av sjukersättning under året – anpassat fribelopp

När en försäkrad som arbetar enligt reglerna om steglös avräkning ansöker om en lägre grad av sjukersättning, ska beräkningen av en ny preliminär sjukersättning för resterande månader av inkomståret göras med ett anpassat fribelopp, förutsatt att hen fortsätter att arbeta med steglös avräkning. Utgångspunkten är att fribeloppet ska vara anpassat till under hur många månader av året som den försäkrade har sjukersättning i respektive omfattning.

Exempel

Adam har hel sjukersättning och har redan ett beslut om preliminär sjukersättning för 2013. I augusti 2013 ansöker han om att sjukersättningen ska minskas från hel till tre fjärdedels sjukersättning. I ansökan om minskad ersättning framgår att Adam kommer att ha en årsinkomst på 120 000. Adam kommer att arbeta 12 timmar per vecka framöver.

Försäkringskassan beviljar ansökan och beslutar om tre fjärdedels sjukersättning från och med september 2013. Efter beslutet om att minska Adams sjukersättning fattar Försäkringskassan ett nytt beslut om preliminär sjukersättning.

Fribeloppet som används vid den nya beräkningen anpassas efter hur många månader Adam har hel respektive tre fjärdedels sjukersättning under 2013.

Fribeloppet för hel sjukersättning 2013 är 44 500 kronor och för tre fjärdedels sjukersättning 115 700 kronor.

Det anpassade fribeloppet i det här fallet blir
 $8/12 \times 44\,500 \text{ kronor} + 4/12 \times 115\,700 \text{ kronor} =$
 $29\,667 \text{ kronor} + 38\,567 \text{ kronor} = 68\,234 \text{ kronor}.$

Adam hade 106 800 kronor per år i oreducerad sjukersättning före det första preliminära beslutet. Med tre fjärdedels sjukersättning får Adam 80 100 kronor per år före reduceringen.

Eftersom Adam får sjukersättning i olika omfattning under samma år, hel och tre fjärdedels, beräknas sjukersättningen före reduktion med hänsyn till det antal månader Adam har hel respektive tre fjärdedels sjukersättning.

Sjukersättningen före reduktion blir:
 $(8/12) \times 106\,800 + (4/12) \times 80\,100 =$
 $71\,200 + 26\,700 = 97\,900 \text{ kronor}.$

Tidigare beviljad preliminär sjukersättning för inkomståret är 68 000 kronor (5 667 kr/månad).

Reduceringsinkomsten blir 51 766 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	120 000 kr
– Anpassat fribelopp (år 2013) $(8/12 \times 44\,500) + (4/12 \times 115\,700)$	68 234 kr
= Reduceringsinkomst	51 766 kr

Reduceringsbeloppet blir $51\,766 \times 50\% = 25\,883$ kronor.

Den preliminära sjukersättningen för året blir 72 017 kronor.

Sjukersättning oreducerad $(8/12 \times 106\,800) + (4/12 \times 80\,100)$	97 900 kr
– Reduceringsbelopp	25 883 kr
= Preliminär sjukersättning	72 017 kr

Den preliminära sjukersättningen efter reduktion med redan utbetald sjukersättning blir 26 681 kronor.

Ny beräknad preliminär sjukersättning för inkomståret	72 017 kr
– Redan utbetald preliminär sjukersättning $(5\,667 \times 8)$	45 336 kr

= Resterande preliminär sjukersättning för året 26 681 kr

Från och med september till och med december får Adam 6 670 kronor/månad.
($26\,681 \div 4 = 6\,670$ kr)

Adams beräknade totala inkomst för 2013 efter reducering blir 192 017 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	120 000 kr
+ preliminär sjukersättning	72 017 kr
= Total inkomst efter reducering	192 017 kr

Eftersom Adams totala beräknade inkomst för 2013 inte överstiger 8 prisbasbelopp behöver ingen ytterligare reducering göras.

Om den försäkrade efter reduceringen av sjukersättningen **inte** fortsätter att arbeta på den del som hen har sjukersättning för, ska den försäkrade få sin sjukersättning utbetald utan reducering resten av året. I beslutet om reducering av sjukersättningen ska det finnas information om att beslutet om preliminär sjukersättning endast gäller de månader den försäkrade arbetade enligt reglerna om steglös avräkning och att avstämningen bara kommer att göras för de månaderna.

15.8 Samordningsbestämmelser

Om den försäkrade har rätt till sjukersättning och änkepension samtidigt, ska en jämförelse av garantiersättningen och garantipensionen göras innan sjukersättningen betalas ut. Även arbetsskadelivränta ska samordnas med sjukersättningen i vissa situationer.

15.8.1 Änkepension

Till änkepensionen finns ett grundskydd, garantipension, som betalas ut som en utfyllnad till den inkomstgrundade änkepensionen.

Om den försäkrade har rätt till både garantiersättning till sjukersättningen och garantipension till änkepensionen, ska endast det högsta beloppet betalas.

Metodstöd – garantiersättning

När garantiersättningen i form av sjukersättning reduceras helt eller delvis för en försäkrad som också har garantipension i form av änkepension ska handläggaren kontakta Pensionsmyndighetens enhet i Luleå som handlägger efterlevandepensioner, för besked om garantipensionens storlek. En jämförelse ska sedan göras enligt 7 kap. 33 § SFBP mellan garantiersättningen och garantipensionen för att se vilken av ersättningarna som är mest förmånlig för den försäkrade. Den försäkrade ska vara garanterad ett grundskydd.

För den som har steglös avräkning ska garantiersättningens belopp efter avdrag för reduceringsinkomst användas för att fastställa vilket grundskydd som ska betalas ut. Det betyder att om garantiersättning efter reducering av arbetsinkomst understiger garantipensionen, så ska garantipensionen betalas ut och tvärtom. På så sätt är en änka alltid garanterad ett grundskydd och det innebär att hon alltid har rätt till ett belopp lägst motsvarande hennes garantipension.

Detta innebär att om garantiersättningen helt reducerats bort på grund av att den försäkrade har steglös avräkning, ska garantipensionen i stället betalas ut.

För utlandsbosatta utförs motsvarande handläggning på utlandskontoret på SA Gotland i Visby.

15.8.2 Arbetsskadelivränta

Enligt 41 kap. 23 § SFB ska ett beslut om steglös avräkning också omfatta sådan arbetsskadelivränta som enligt 42 kap. 2 § SFB är samordnad med sjukersättning. Därför ska det som sägs om sjukersättning även gälla livränta. Detta innebär att en försäkrad som har arbetsskadelivränta enligt 41 kap. SFB, som samordnas med sjukersättningen ska inte få arbetsskadelivräntan omprövad under tid då hen arbetar enligt reglerna om steglös avräkning. Även om den försäkrade visar på en förbättrad arbetsförmåga och därmed också en ökad försörjningsförmåga ska en omprövning inte göras (prop. 2008/07:124 s. 73 ff).

Det finns försäkrade som har en livränta som samordnas med sjukersättningen enligt 42 kap. 4 § SFB. Dessa livräntor ska inte ingå i beräkningen av reduceringsbeloppets storlek. Det beror på att den nedsatta arbetsförmågan som ligger till grund för sjukersättningen inte beror på en arbetsskada, d.v.s. sjukersättningen är beviljad av en annan anledning är arbetsskadelivräntan.

Enligt 37 kap. 7 § SFB ska sjukersättning inte betalas ut för den del av den beräknade sjukersättningen som tillsammans med reduceringsbeloppet överstiger 8 prisbasbelopp. Detta innebär att preliminär sjukersättning tillsammans med arbetsskadelivränta efter samordning och reduceringsbelopp får inte överstiga inkomttaket 8 prisbasbelopp. Om den försäkrades sammanlagda inkomster och arbetsskadelivränta under året överstiger 8 prisbasbelopp ska även livräntan reduceras så att den totala inkomsten inte överstiger 8 prisbasbelopp. Arbetsskadelivräntan reduceras först när sjukersättningen är helt bortreducerad. Detsamma gäller vid beräkning av slutlig sjukersättning.

För de försäkrade som har livränta enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL) ska ingen reduktion av yrkesskadelivräntan göras.

Se vidare om arbetsskadelivränta i vägledning (2003:4).

15.8.3 Metodstöd – utred vilken typ av livränta som betalas ut

Kontrollera alltid om den livränta som den försäkrade får är samordnad enligt 42 kap. 2 § eller 4 § SFB, eftersom det bara är livräntor som samordnas enligt 2 § som är aktuella för steglös avräkning. Det går inte att se i it-stödet för arbetsskadelivränta vilken typ av samordning som den försäkrade har, så du måste ta kontakt med en handläggare inom arbetsskador för att få veta det.

En försäkrad kan ha två eller flera livräntor, och de kan vara samordnade med stöd av olika paragrafer. Om den försäkrade har livränta som samordnas enligt både 2 § och 4 § ska enbart den livränta som är samordnad enligt 2 § användas. Du kan behöva göra en manuell beräkning av reduceringsbeloppet om it-stödet inte har uppgift om den rätta livräntan, d.v.s. inte har uppgift om enbart livränta som samordnas enligt 2 §.

15.8.4 Beräkning av preliminär sjukersättning när arbetsskadelivränta som samordnas med sjukersättningen betalas ut

Om den försäkrade har sjukersättning och arbetar enligt reglerna om steglös avräkning och reduceringsinkomsten är högre än fribeloppet så ska sjukersättningen reduceras. Även livränta som är samordnad med sjukersättning enligt 42 kap. 2 § SFB reduceras genom steglös avräkning.

I samband med beräkningen av preliminär sjukersättning sker reduktion så länge sjukersättningen tillsammans med arbetsskadelivränta efter samordning och den beräknade inkomsten överstiger 8 prisbasbelopp.

Exempel

Vilgot har halv sjukersättning och ansöker i juni 2015 om omräkning av sjukersättning – steglös avräkning. Han ska börja arbeta 1 juli 2015 och beräknar att få 125 000 kronor i inkomst. Fribeloppet för halv sjukersättning är 186 900 kronor år 2015. Fribeloppet anpassas till de månader som den försäkrade arbetar. Det blir 93 450 kronor (186 900 kronor/12 månader x 6 månader).

Vilgots inkomstrelaterade sjukersättning är 8 480 kronor/ månad. Han har ingen garantiersättning.

Arbetskadeliivränta efter samordning betalas ut med 65 616 kronor per år. För tiden juli–december blir det 32 808 kronor (65 616 kronor / 12 månader x 6 månader).

Prisbasbeloppet för 2015 är 44 500 kronor. 8 x prisbasbeloppet (44 500 kronor) är 356 000 kronor. För perioden juli–december blir det 178 000 kronor.

Reduceringsinkomsten som ska minska sjukersättningen blir 31 550 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	125 000 kronor
– Fribelopp	93 450 kronor
= Reduceringsinkomst	<u>31 550 kronor</u>

Reduceringsbeloppet blir $31\,550 \times 50\% = 15\,775$ kronor.

Sjukersättning efter reduktion blir 35 105 kronor.

Sjukersättning	50 880 kronor
– Reduceringsbelopp	15 775 kronor
= Preliminär sjukersättning	<u>35 105 kronor</u>

Vilgots beräknade totala inkomst för 2015 blir 192 913 kronor.

Preliminär sjukersättning	35 105 kronor
+ Arbetskadeliivränta	32 808 kronor
+ Beräknad förvärvsinkomst	125 000 kronor
= Total inkomst	<u>192 913 kronor</u>

Eftersom den totala inkomsten för 2015 beräknas överstiga 178 000 (8 prisbasbelopp x 6/12 månader) görs ytterligare en reduktion motsvarande det belopp av den totala inkomsten som överstiger 178 000 kronor.

Sjukersättningen reduceras med ytterligare 14 913 kronor.

Total inkomst	192 913 kr
– Tak för reduceringsbelopp	178 000 kr
= Reduceringsbelopp som överstiger inkomsttaket	<u>14 913 kr</u>

Vilgots sjukersättning reduceras totalt med 30 688 kronor.

Reduceringsbelopp	15 775 kr
+ Reduceringsbelopp som överstiger inkomsttaket	14 913 kr
= Totalt reduceringsbelopp	<u>30 688 kr</u>

Vilgots preliminära sjukersättning för 2013 blir 20 192 kronor.

Inkomstrelaterad sjukersättning	50 880 kr
– Totalt reduceringsbelopp	30 688 kr
= Återstående preliminär sjukersättning för året	20 192 kr

Eftersom det finns återstående preliminär sjukersättning att betala ut kommer arbetsskadelivränta som samordnas med sjukersättningen inte att reduceras.

Exempel

Vilma har halv sjukersättning och ansöker i januari 2015 om omräkning av sjukersättning – steglös avräkning. Hon ska börja arbeta 15 januari 2015 och beräknar att få 300 000 kronor i inkomst. Fribeloppet för 2015 i detta fall är 186 900 kronor.

Vilmas inkomstrelaterade sjukersättning uppgår till 101 760 kronor (8 480 kronor/månad). Hon har ingen garantiersättning.

Arbetsskadelivränta efter samordning betalas ut med 65 616 kronor. Prisbasbeloppet för 2015 är 44 500 kronor. $8 \times$ prisbasbeloppet (44 500 kronor) är 356 000 kronor.

Reduceringsinkomsten som ska minska sjukersättningen blir 63 100 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	300 000 kronor
– Fribelopp	186 900 kronor
= Reduceringsinkomst	113 100 kronor

Reduceringsbeloppet blir $113\,100 \times 50\% = 56\,550$ kronor.

Sjukersättning efter reducering blir 45 210 kronor.

Sjukersättning	101 760 kronor
– Reduceringsbelopp	56 550 kronor
= Preliminär sjukersättning	45 210 kronor

Vilmas beräknade totala inkomst för 2015 blir 410 826 kronor.

Preliminär sjukersättning	45 210 kronor
+ Arbetsskadelivränta	65 616 kronor
+ Beräknad förvärvsinkomst	300 000 kronor
= Total inkomst	410 826 kronor

Eftersom den totala inkomsten för 2015 beräknas överstiga 8 prisbasbelopp görs ytterligare en reducering motsvarande det belopp av den totala inkomsten som överstiger 356 000 kronor.

Sjukersättningen reduceras med ytterligare 54 826 kronor.

Total inkomst	410 826 kr
– Tak för reduceringsbelopp	356 000 kr
= Reduceringsbelopp som överstiger inkomsttaket	54 826 kr

Vilmas sjukersättning reduceras totalt med 111 376 kronor.

Reduceringsbelopp	56 550 kr
+ Reduceringsbelopp som överstiger inkomsttaket	54 826 kr

= Totalt reduceringsbelopp	<u>111 376 kr</u>
----------------------------	-------------------

Vilmas preliminära sjukersättning för 2015 blir 0 kronor.

Sjukersättning	101 760 kr
– Totalt reduceringsbelopp	<u>111 376 kr</u>
= Preliminär sjukersättning för året	0 kr

Vilma har fått sjukersättning utbetald under januari med 8 480 kronor.

Eftersom reduceringsbeloppet är större än sjukersättningen ska arbetsskadelivränta som samordnas med sjukersättningen reduceras.

Det återstående reduceringsbeloppet som ska minska arbetsskadelivräntan blir 18 096 kronor.

Sjukersättning	101 760 kr
– Totalt reduceringsbelopp	111 376 kr
Återstående reduceringsbelopp	–9 616 kr
Preliminär sjukersättning som betalats ut	–8 480 kr
= Totalt återstående reduceringsbelopp	<u>–18 096 kr</u>

16 Beslut om preliminär sjukersättning

Detta kapitel beskriver när Försäkringskassan ska fatta beslut om preliminär sjukersättning och vad som händer när den försäkrade inte längre omfattas av reglerna enligt 37 kap. SFB men har ett pågående beslut om preliminär sjukersättning för det aktuella inkomståret.

16.1 Beslut om preliminär sjukersättning

Om Försäkringskassan beviljar en ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete, ska ett beslut fattas om att sjukersättningen ska betalas ut med ett preliminärt belopp utifrån de förväntade inkomstuppgifter som den försäkrade lämnat till Försäkringskassan.

Ett beslut om preliminär sjukersättning ska fattas även om reduceringsinkomsten ryms inom fribeloppet och någon reduktion av sjukersättningen inte kommer att göras. Detta för att Försäkringskassan senare ska kunna fastställa en slutlig sjukersättning då det kan visa sig att den försäkrade haft inkomster som är högre än fribeloppet.

Har den försäkrade också en invalidpension från ett annat EU/EES-land eller Schweiz ska en kopia av beslutet om preliminär sjukersättning sändas till berört land.

16.1.1 Beslut om preliminär sjukersättning vid för sen eller utebliven ansökan

I de fall en försäkrad kommit in med en ansökan för sent eller inte alls innan arbetet påbörjades ska Försäkringskassan bedöma om det fanns en giltig anledning till detta. Fanns en giltig anledning ska beslut om preliminär sjukersättning fattas på samma sätt som i övriga ärenden. Se även avsnitt 14.4 om utredning och bedömning av giltig anledning.

Om den försäkrade ansöker först när arbetet påbörjats och inte har giltigt skäl för den sena ansökan ska den avvisas (37 kap. 4 § SFB).

Om den försäkrade inte ansökt i tid eller inte alls kan omprövning av rätten till sjukersättning göras om den försäkrade anses ha uppvisat en arbetsförmåga som antogs saknas vid tiden för beslutet om sjukersättning 36 kap. 9–21 §§ SFB).

16.1.2 Metodstöd – beslut vid för sen eller utebliven ansökan

Om handläggaren bedömer att det inte finns giltig anledning till att ansökan har kommit in för sent ska handläggaren skriva ett förslag till beslut om avvisning. Den särskilt utsedda beslutsfattaren ska fatta beslutet.

Den särskilt utsedda beslutsfattaren ska också besluta om sjukersättningen ska minskas eller upphöra med anledning av att den försäkrade har uppvisat en arbetsförmåga. Om det inte fanns giltig anledning till att ansökan inte har inkommit, ska det i beslutsmotiveringen för minskningen eller upphävandet av sjukersättningen framgå att den försäkrade trots skriftlig information från Försäkringskassan inte i tid eller inte alls kommit in med någon ansökan om omräkning av sjukersättningen vid arbete och att giltig anledning saknas.

Beslutet om att avvisa ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete ska fattas före beslutet om att sjukersättningen minskas eller upphör. Om besluten fattas vid samma tillfälle ska det framgå både av journalanteckningen och av beslutet att avvisningsbeslutet fattades före beslutet om att sjukersättningen minskas eller upphör.

När ett beslut om avvisning har fattats och när minskning eller upphörande skett aktualiseras frågan om återkrav med stöd av 108 kap. 2 § SFB för tid då den försäkrade

arbetat och samtidigt fått sjukersättning. En särskilt utsedd beslutsfattare ska medverka i beredningen av återkravsärendet. Se vidare i kapitel 19.

Om den försäkrade efter en minskning fortfarande har rätt till sjukersättning i någon grad omfattas hen inte längre av reglerna i 37 kap. SFB (37 kap. 4 § SFB).

16.1.3 Metodstöd – nytt beslut om preliminär sjukersättning under inkomståret

Om den försäkrade anmäler ändrade inkomster eller andra förhållanden som påverkar sjukersättningen, ska Försäkringskassan fatta ett nytt beslut om preliminär sjukersättning (37 kap. 21 § SFB). Försäkringskassan kan också på eget initiativ fatta ett nytt beslut om preliminär sjukersättning om Försäkringskassan får kännedom om förhållanden som påverkar sjukersättningens storlek, till exempel om den försäkrade häktats eller tagits in på anstalt (prop. 2007/08:124 s. 79). Det är därför möjligt för Försäkringskassan att fatta flera beslut om preliminär sjukersättning under ett inkomstår.

Försäkringskassan behöver inte besluta om ändring av preliminär sjukersättning om beslutet endast påverkar sjukersättningen i ringa utsträckning. Detta för att undvika att Försäkringskassan alltför ofta justerar den preliminära sjukersättningen med små belopp (37 kap. 21 § SFB). Detta gäller både när den försäkrade anmäler ändring och när Försäkringskassan på eget initiativ prövar en ändring med anledning av information om ändrade förhållanden.

Exempel

Magnus har hel sjukersättning sedan 2005 och ansökte om omräkning av sjukersättning vid arbete i januari 2013. Han beräknar då sin årsinkomst till 25 000 kr. Försäkringskassan beviljade Magnus ansökan och fattade ett beslut om preliminär sjukersättning. Någon reducering av befintlig sjukersättning blev det inte i detta fall eftersom Magnus beräknade inkomst var lägre än fribeloppet. I maj 2013 har Magnus fått en inkomstökning och anmäler att han i stället kommer att få en inkomst på 40 000 kr för 2013. Magnus inkomst är fortfarande lägre än fribeloppet, någon anmälan om ändrad inkomst behövde han därför inte göra. Försäkringskassan fattar inte ett nytt beslut eftersom de nya inkomstuppgifterna inte kommer att påverka utbetalningen av Magnus preliminära sjukersättning. Försäkringskassan informerar Magnus om att hans tidigare beslut fortfarande gäller samt att han inte behöver anmäla inkomständringar som innebär att inkomsten fortfarande ryms inom fribeloppet.

16.1.4 Metodstöd – den försäkrade har preliminär sjukersättning och får lägre inkomst eller slutar arbeta

En försäkrad som har preliminär sjukersättning och får en årsinkomst som är lägre än den som den preliminära sjukersättningen beräknats på, t.ex. på grund av att hen slutar att förvärvsarbeta, ska efter anmälan om ändrad inkomst få ett nytt beslut om preliminär sjukersättning. Vid beräkningen ska hänsyn tas till den preliminära sjukersättning som redan betalats ut under året. Den resterande preliminära sjukersättningen för året kan i vissa fall bli högre än 1/12 av det beviljade årsbeloppet.

Exempel

Frida har hel sjukersättning sedan 1989. Hon har ansökt om omräkning av sjukersättning vid arbete och har fått ett beslut om preliminär sjukersättning.

Från 1 januari arbetar Frida 30 timmar i veckan på en handelsträdgård. Fridas förväntade inkomst för året var 180 000 kronor.

Fridas oreducerade sjukersättning är 150 400 kronor (12 533 kronor/månad).

Reduceringsinkomsten blir 135 500 kronor.

Beräknad förvärvsinkomst	180 000 kr
– Fribelopp (år 2013)	44 500 kr
= Reduceringsinkomst	<u>135 500 kr</u>

Reduceringsbeloppet blir $50\% \times 135\,500$ kronor = 67 750 kronor.

Preliminär sjukersättning efter reducering blir 82 650 kronor.

Sjukersättning	150 400 kr
– Reduceringsbelopp	67 750 kr
= Preliminär sjukersättning	<u>82 650 kr</u>

Frida har fått ett beslut om preliminär sjukersättning. Hon kommer att få 82 650 kronor under året, 6 888 kronor per månad januari–december.

Den 1 augusti råkar Frida ut för en bilolycka och blir åter helt arbetsförmögen. Frida tror inte att hon kommer att kunna arbeta igen under året.

Först den 15 september lämnar Frida in en anmälan om ändrade förhållanden. I anmälan uppger hon att hennes beräknade årsinkomst nu kommer att bli 105 000 kronor, vilket alltså är lägre än vad hon uppgav i sin ansökan.

En ny preliminär sjukersättning ska beräknas.

Reduceringsinkomsten blir 60 500 kronor

Beräknad förvärvsinkomst	105 000 kr
– Fribelopp (år 2013)	44 500 kr
= Reduceringsinkomst	<u>60 500 kr</u>

Reduceringsbeloppet blir $60\,500 \text{ kronor} \times 50\% = 30\,250$ kronor

Preliminär sjukersättning efter reducering blir 120 150 kronor.

Sjukersättning oreducerad	150 400 kr
– Reduceringsbelopp	30 250 kr
= Preliminär sjukersättning	<u>120 150 kr</u>

Fridas preliminära sjukersättning efter omräkning blir 120 150 kronor.

Tidigare utbetald sjukersättning januari–september 61 992 kronor.
(9 × 6 888 kronor)

Återstående sjukersättning efter avdrag för tidigare utbetald sjukersättning blir 57 900 kronor.

Preliminär sjukersättning efter omräkning	120 150 kr
– Tidigare utbetald preliminär sjukersättning	61 992 kr
= Preliminär sjukersättning för resten av året	58 158 kr

Frida får 58 158 kronor för perioden oktober–december.

Frida kommer att få 19 386 kronor per månad. (58 158÷3)

16.1.5 Den försäkrade har fått beslut om preliminär sjukersättning – men börjar sedan inte arbeta

En ansökan om att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning ska göras innan arbetet påbörjas. Om en försäkrad som har fått beslut om steglös avräkning av någon anledning inte påbörjar det tänkta arbetet och innan december meddelar att ansökan återkallas, ska Försäkringskassan fatta ett beslut om att det tidigare fattade beslutet om att arbeta med steglös avräkning upphör. Det innebär att vi ska betala ut tidigare innehållen ersättning och att den försäkrade framöver ska få hela det månadsbelopp som tidigare beslutats, innan beslutet om preliminär sjukersättning. Därefter ska vi avskriva ärendet från vidare handläggning, (se JO dnr 5813-2012 om att ett gynnande beslut kan på begäran upphävas framåt i tiden).

16.1.6 Arbete del av år

Ett beslut om preliminär sjukersättning ska fattas för den del av året som ansökan avser och preliminär sjukersättning kan bara betalas ut för de månader under inkomståret då den försäkrade faktiskt omfattades av reglerna i 37 kap SFB.

16.1.7 Den försäkrade får en högre sjukersättningsgrad

Om den försäkrade får sjukersättning med en högre ersättningsnivå upphör samtidigt rätten för hen att omfattas av reglerna i 37 kap. SFB, och därmed gäller inte heller reglerna om steglös avräkning (37 kap. 2 § SFB). Har den försäkrade en preliminär sjukersättning och har hen arbetat med stöd av reglerna om steglös avräkning under del av inkomståret så kommer avstämning att göras och beslut om den slutliga sjukersättningen att fattas för de månader som den försäkrade omfattades av dessa regler.

Exempel

Maya har tre fjärdedels sjukersättning sedan 2003. På den del som hon inte är beviljad sjukersättning för arbetar hon 10 timmar i veckan på kansliet hos en patientförening. Hon ansökte om omräkning av sjukersättning i januari 2013. Försäkringskassan beviljade ansökan och beslutade om preliminär sjukersättning. Mayas sjukdomstillstånd försämrades i maj och hon ansökte i oktober om hel sjukersättning, från och med augusti. Försäkringskassan beviljade i december hel sjukersättning från augusti 2013. Det nya beslutet om hel sjukersättning ersätter det tidigare beslutet om preliminär sjukersättning. Från och med augusti omfattas Maya inte längre av reglerna om steglös avräkning. Avstämning för 2013 kommer endast att göras för månaderna januari till och med juli och beslut om slutlig sjukersättning kan endast fattas för dessa månader.

16.1.8 Arbete under året den försäkrade fyller 66 år

Den som under inkomståret fyller 66 år har rätt till sjukersättning till och med månaden innan hen fyller 66 år. Den som ansöker om att arbeta enligt reglerna om steglös

avräkning kan endast beviljas detta så länge rätten till sjukersättning finns. Reducering av sjukersättningen kan därför bara göras för de månader som återstår av inkomståret innan den försäkrade fyller 66 år och beslut om preliminär sjukersättning ska endast fattas för dessa månader. Vid beräkningen ska ett anpassat fribelopp användas. I reduceringsinkomsten tas de inkomster med som den försäkrade har fått utbetalda under de månader som hen även haft sjukersättning.

En avstämning av inkomsten ska dessutom bara göras för de månader som den försäkrade har haft sjukersättning. Beslut om slutlig sjukersättning fattas likaså enbart för de månader som den försäkrade har haft rätt till sjukersättning.

Exempel

Axel har hel sjukersättning sedan 2001. Han fyller 66 år i april 2024. Axel ansöker om att arbeta med steglös avräkning från och med januari 2024. Eftersom Axel fyller 66 år under 2024, fattar Försäkringskassan ett beslut om preliminär sjukersättning för perioden januari till och med mars 2024. Avstämning ska endast göras för dessa månader och beslut om slutlig sjukersättning kommer att fattas för perioden januari–mars 2024.

Innan den 1 januari 2023 kunde sjukersättning beviljas som längst till och med månaden före den försäkrade fyllde 65 år. Om den försäkrade har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 gäller äldre föreskrifter (33 kap. 16 § SFB och punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lag [2022:878] om ändring i socialförsäkringsbalken). Det innebär att om den försäkrade fyllde 65 år under 2022 så har rätten till sjukersättning, och därmed även rätten till steglös avräkning, upphört under 2022.

16.1.9 Rätten till sjukersättning har upphört före den 1 januari 2009

Det kan förekomma att Försäkringskassan i efterhand konstaterar att en försäkrads rätt till sjukersättning upphört. För den grupp försäkrade som omfattas av reglerna i 37 kap. SFB kan det förekomma att Försäkringskassan i efterhand konstaterar att hens rätt till sjukersättning upphört före den 1 januari 2009.

16.1.10 Metodstöd – rätten till sjukersättning har upphört före den 1 januari 2009

Om Försäkringskassan i efterhand konstaterar att den försäkrades rätt till sjukersättning upphört före den 1 januari 2009, ska en särskilt utsedd beslutsfattare först konstatera att rätten till har upphört, t.ex. i mars 2007. Eftersom den försäkrade inte omfattas av 37 kap. SFB kan ett beslut om rätten till sjukersättning även fattas framåt i tiden. Återkrav ska göras för hela den retroaktiva tiden.

Om den försäkrade vid tidpunkten när vi konstaterar att rätten till sjukersättning upphört före den 1 januari 2009, hade fått ett beslut om preliminär sjukersättning för innevarande år, ska detta beslut upphävas med stöd av 113 kap. 3 § SFB. Eftersom den försäkrade hade konstaterats sakna rätt till sjukersättning, var hen heller inte berättigad till preliminär sjukersättning. Beslutet om preliminär sjukersättning måste därför anses ha blivit fel eftersom det fattats på ett uppenbart felaktigt underlag. Ingen avstämning ska göras i dessa fall och Försäkringskassan kommer inte heller att fatta något beslut om slutlig sjukersättning. I stället ska vi pröva förutsättningarna för återkrav av felaktigt utbetald sjukersättning. Se vidare om återkrav i avsnitt 19 och vägledning (2005:3).

17 Andra ersättningar under tid med steglös avräkning

Detta kapitel beskriver hur rätten till andra ersättningar i vissa fall kan påverkas när den försäkrade arbetar enligt reglerna om steglös avräkning samt möjligheten till att göra en förtida inbetalning.

17.1 Sjuklön

En arbetsgivare är inte skyldig att betala ut sjuklön vid sjukfrånvaro från sådant arbete som utförs med stöd av reglerna i 37 kap. SFB (4 a § lagen [1991:1047] om sjuklön). För att en arbetsgivare ska känna till att den anställde arbetar med stöd av dessa regler ska även arbetstagaren vara skyldig att i samband med sjukförsäkringen ange om hen omfattas av reglerna i 37 kap. SFB. (Prop. 2008/09:22 Vissa socialförsäkringsfrågor, s. 11 f)

Försäkringskassan kan inte lämna denna uppgift till arbetsgivaren eftersom det skulle strida mot reglerna om sekretess (prop. 2007/08:124 s. 49).

17.2 Arbetsgivarens ansvar för rehabilitering och anställningsskydd

En försäkrad som arbetar enligt reglerna i 37 kap. SFB har samma rätt till rehabilitering hos sin arbetsgivare som övriga anställda. Dessa personer ska behandlas på samma sätt som andra anställda och därför har arbetsgivaren kvar sitt fulla rehabiliterings- och anpassningsansvar (prop. 2007/08:124 s. 84).

Den som arbetar enligt dessa regler har också ett normalt anställningsskydd i enlighet med lagen (1982:80) om anställningsskydd (prop. 2007/08:124 s. 84).

17.3 Rätt till arbetsvillkoret för arbetslöshetsersättning

Enligt reglerna i arbetslöshetsförsäkringen ska arbetslöshetskassorna bedöma om en person är arbetsför. Den som får sjukersättning helt eller delvis kan inte också få arbetslöshetsersättning för denna del. Men personen kan ha rätt till arbetslöshetsersättning för resterande tid om övriga villkor är uppfyllda (lag [1997:238] om arbetslöshetsförsäkring).

En person som arbetar enligt reglerna om steglös avräkning ska kunna tillgodoräkna sig detta arbete vid prövning av arbetsvillkoret för rätt till arbetslöshetsersättning. Även arbetsinkomsten från den del den försäkrade har arbetat enligt reglerna om steglös avräkning ska kunna räknas med vid beräkningen av arbetslöshetsersättningens storlek (prop. 2007/08:124 s. 72).

17.4 Hur påverkas andra ersättningar från socialförsäkringen av reglerna om steglös avräkning?

17.4.1 SGI och dag ersättningar

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) ska Försäkringskassan bortse från inkomst som den försäkrade får när hen arbetar enligt reglerna om steglös avräkning (25 kap. 24 § SFB). En försäkrad som arbetar enligt reglerna om steglös avräkning kan inte få dag ersättning för samma tid som sjukersättning utbetalas (prop. 2007/08:124 s. 65). Det innebär att den försäkrade inte kan få sjukpenning, föräldrapenning på sjukpenning- och grundnivå, tillfällig föräldrapenning, närståendepenning m.m. under den tid och för den del som hen arbetar enligt reglerna om steglös avräkning.

Om det skulle vara möjligt för en försäkrad att ha sjukersättning och för samma tid ha SGI fastställd, skulle personen i ett flertal situationer bli dubbelt kompenserad. Om arbetet som utförs enligt reglerna om steglös avräkning skulle vara sjukpenninggrundande, skulle det exempelvis kunna leda till att den försäkrade får sjukpenning för samma tid som hen har sjukersättningen för. (Prop. 2007/08:124 s. 66 f)

Har den försäkrade partiell sjukersättning och arbetar partiellt grundas SGI endast på den del som hen arbetar utan steglös avräkning. På denna del kan den försäkrade ha rätt till dagersättning vid frånvaro från arbetet (prop. 2007/08:124 s. 67 f). Se vidare om SGI i vägledning (2004:5).

Om det vid frånvaro från arbetet inte går att avgöra om frånvaron varit under arbetstid som ingår i SGI eller under tid då den försäkrade skulle ha arbetat med steglös avräkning ska man utgå ifrån att frånvaron i första hand har inträffat under tid då den försäkrade har arbetat med steglös avräkning. (Prop. 2007/08:124 s. 65 och 27 kap. 55 § SFB).

Rätt till ledighet för tillfällig vård av barn och för vård av närstående är som huvudregel knuten till att personen har rätt till tillfällig föräldrapenning respektive närståendepenning. I föräldraledighetslagen (1995:584) och lagen (1988:1465) om ledighet för närståendevård finns dock bestämmelser som ger dem som arbetar med stöd av reglerna i 37 kap SFB rätt till *ledighet* på samma villkor som för dem som har rätt till föräldrapenning eller närståendepenning (prop. 2008/09:6 Ledighetsregler för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning m.m.). Se vidare i vägledning (2016:2) *Tillfällig föräldrapenning* och i vägledning (2003:3) *Närståendepenning*.

17.4.2 Handikappersättning och merkostnadsersättning

Sedan den 1 januari 2019 finns det en ny förmån, merkostnadsersättning. Denna ersättning kommer på sikt att ersätta handikappersättning, men de två förmånerna kommer att finnas parallellt under en period framöver.

Ett beslut om handikappersättning ska omprövas enligt de äldre reglerna i 50 kap. SFB. Det gäller om det fattas ett beslut om sjukersättning som skulle föranlett en omprövning enligt 50 kap. 14 § p. 1 SFB som till någon del gäller för tid i dess lydelse före den 1 januari 2019.

Enligt 50 kap. 14 § p. 1 (i dess äldre lydelse) ska handikappersättningen omprövas i samband med att den försäkrade får rätt att arbeta enligt reglerna om steglös avräkning. Se vidare vägledning (2012:2) *Handikappersättning*.

Om den försäkrade har merkostnadsersättning ska rätten till ersättningen omprövas när förhållanden som påverkar rätten till ersättningen ändras. Omprövningen ska dock inte göras vid enbart tillfälliga förändringar. Läs mer om vad som gäller merkostnadsersättning i vägledning (2018:3).

17.4.3 Bostadstillägg

Om den försäkrade har rätt till bostadstillägg enligt kap. 100–103 SFB så kvarstår denna rätt under hela den tid som hen arbetar med steglös avräkning (101 kap. 4 § SFB och prop. 2007/08:124 s. 64). Detta gäller även om arbetsinkomsterna är så pass höga att sjukersättningen blir bortreducerad. Men bostadstilläggets storlek kan ändras till följd av att inkomsterna ökar. Motsvarande bestämmelser finns också för personer som har sjukersättning eller aktivitetsersättningen vilande.

17.4.4 Livränta på grund av ny arbetsskada

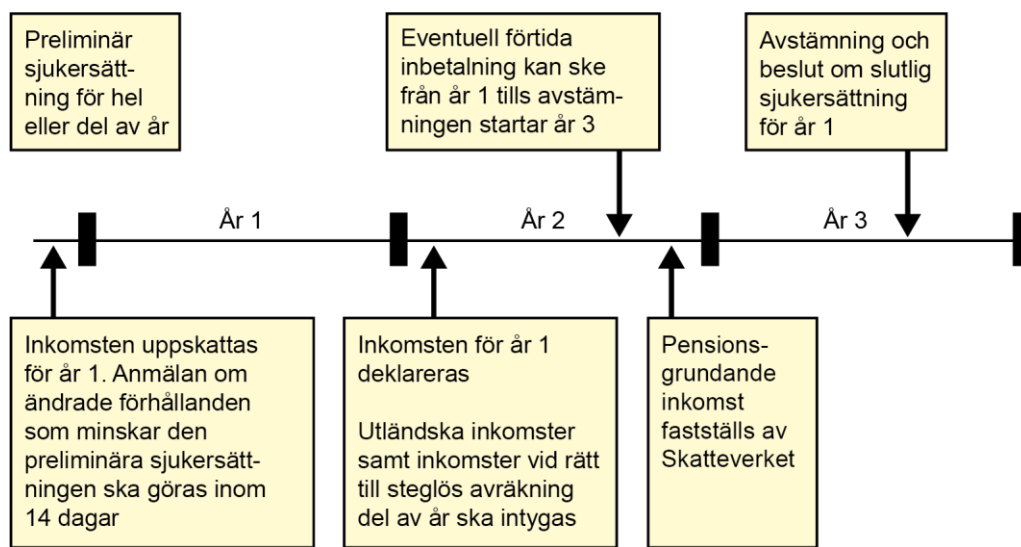
Den som skadar sig i arbetet då hen arbetar enligt reglerna om steglös avräkning, kan ha rätt till livränta. Inkomster från arbete som utförs enligt reglerna om steglös avräkning ska medräknas när underlaget för livränta beräknas (prop. 2007/08:124 s. 70).

Se vidare i vägledning (2003:4).

18 Avstämning och beslut om slutlig sjukersättning

Detta kapitel beskriver avstämning, kommunicering och beslut om slutlig sjukersättning. Vidare beskrivs hanteringen av överskjutande belopp eller belopp som den försäkrade ska betala tillbaka samt möjligheten för den försäkrade att få eftergift.

Tidsaxeln nedan visar hela processen från beslut om preliminär sjukersättning till beslut om slutlig sjukersättning.

18.1 Förtida inbetalning

Den försäkrade har möjlighet att betala tillbaka för mycket utbetald sjukersättning till Försäkringskassan innan avstämningen är klar. Inbetalningen kan göras antingen under det aktuella inkomståret, efter årsskiftet eller senast innan avstämning och beslut om slutlig sjukersättning. Den förtida inbetalningen är frivillig.

En förtida inbetalning

- påverkar inte den avgift som kommer att tas ut vid avstämningen på belopp över 1 199 kronor
- påverkar inte tidpunkt för avstämningen
- är inte en reglering av en förväntad skuld. Eventuell skuld uppkommer först när PGI:n har fastställts och när vi har fattat ett beslut om slutlig sjukersättning med återbetalningsskyldighet
- resulterar inte i att någon ny kontrolluppgift kan utfärdas vid inbetalningstillfället.

Det kan vara svårt att beräkna sina framtida inkomster för ett helt inkomstår. Men när årsskiftet passerats, vet den försäkrade hur stor inkomsten har varit under året som gått. I januari skickas kontrolluppgifterna inför taxeringen ut. I april får de flesta en blankett för förenklad självdeklaration och en specifikation över de kontrolluppgifter som Skatteverket har fått. Den som då upptäcker att inkomsten blev högre än beräknat, kan göra en förtida återbetalning till Försäkringskassan.

En försäkrad som tror att hen har fått för mycket preliminär sjukersättning under innevarande inkomstår ska göra en anmälan om ändrad inkomst under året. Om den försäkrades förvärvsinkomst ökat så pass mycket att ett nytt beslut om preliminär sjukersättning inte kommer att reglera skulden, kan hen även i dessa fall göra en förtida återbetalning.

En förtida återbetalning medför inte att den försäkrade slipper betala avgift på den sjukersättning som betalats ut med för högt belopp. En förtida återbetalning är inte heller en reglering eller delvis reglering av den förväntade skulden. Den försäkrades skuldförhållande uppkommer egentligen först efter det att PGI:n fastställts och ett beslut om sjukersättning med återbetalningsskyldighet fattats. Det innebär alltså att även om en förtida inbetalning görs kommer en slutlig sjukersättning att fastställas. Det betyder också att Försäkringskassan inte kan lämna någon ny kontrolluppgift till Skatteverket avseende inkomst-/ersättningsåret, även om en förtida inbetalning gjorts.

Den som har gjort en förtida inbetalning har rätt att ändra sig och begära att Försäkringskassan betalar tillbaka pengarna innan beslutet om slutlig sjukersättning har fattats.

18.2 Bestämmelserna om slutlig sjukersättning

37 kap. 12 § SFB

Försäkringskassan ska fatta ett beslut om slutlig sjukersättning för varje kalenderår som ett beslut om preliminär sjukersättning har fattats.

37 kap. 13 § SFB

Slutlig sjukersättning bestäms efter den tidpunkt då pensionsgrundande inkomst har fastställts enligt bestämmelserna i 59 kap. om pensionsgrundande inkomst.

När Försäkringskassan beviljar en ansökan om omräkning av sjukersättning vid arbete (steglös avräkning) så innebär det att ett beslut om preliminär sjukersättning har fattats. Beslutet baseras på den uppgift om förväntade inkomster som den försäkrade lämnar i sin ansökan.

Försäkringskassan ska därefter besluta om slutlig sjukersättning för varje inkomstår som beslut om preliminär sjukersättning har fattats. Den slutliga sjukersättningen bestäms efter att PGI:n har fastställts av Skatteverket (37 kap. 12 och 13 §§ SFB).

PGI:n ligger till grund för beräkningen av den slutliga reduceringsinkomsten om den försäkrade arbetar hela året. Den fastställda PGI:n ska i förekommande fall minskas med inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning, föräldrapenning på lägstanivån, livränta enligt 41–44 kap. SFB och omvårdnadsbidrag eller vissa vårdbidrag, eftersom dessa inte ingår i reduceringsinkomsten (37 kap. 9 § SFB).

Eftersom den allmänna pensionsavgiften reducerar PGI:n så ska pensionsavgiften läggas till reduceringsinkomsten. Genom att lägga till pensionsavgiften avspeglar reduceringsinkomsten bättre de faktiska inkomster personen har haft vid sidan av sin sjukersättning (37 kap. 9 § SFB samt prop. 2007/08:124 s. 51 f).

Försäkringskassan får bara uppgifter från Skatteverket om inkomster som intjänats i Sverige. Har den försäkrade uppgivit förväntad inkomst från något annat land ska denna inkomst läggas till den slutliga reduceringsinkomsten. Även om den försäkrade i sin ansökan endast har angett förväntade inkomster från utlandet, ska beslut om slutlig sjukersättning även i dessa fall fattas efter den tidpunkt då PGI:n har fastställts av Skatteverket.

Den slutliga reduceringsinkomsten ska reducera sjukersättningen enligt samma beräkningsmodell som den beräknade reduceringsinkomsten. Se avsnitt 15.1. om beräkningsmodellen.

När sjukersättningen reduceras med reduceringsinkomsten ska den inkomstrelaterade sjukersättningen minskas först. Därefter ska garantiersättningen minskas (prop.

2007/08:124 s. 61). I de fall den försäkrade har arbetsskadelivränta som ska minskas sker det i de flesta fall med ett beslut som både gäller slutlig sjukersättning och livränta.

18.3 Användning av PGI vid avstämning

Det är Skatteverket som fastställer PGI för varje år – intjänandeår – som en person varit försäkrad och har haft inkomster som är pensionsgrundande. Skatteverket fastställer PGI:n året efter intjänandeåret. PGI är summan av den enskildes inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under ett intjänandeår. Till grund för beräkningen av PGI för ett intjänandeår ligger den enskildes taxering till statlig inkomstskatt för det aktuella året (57 kap. 2 § och 59 kap. 3–5 och 33 §§ SFB).

När Skatteverket beräknar PGI görs i regel ett avdrag från inkomsten för debiterad allmän pensionsavgift. Från och med år 2000 är avgiften 7 procent.

Avdrag för allmän pensionsavgift görs dock inte på inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning (59 kap. 36 och 37 §§ SFB, 2 § och 4 § andra stycket lagen [1994:1744] om allmän pensionsavgift).

För mer information om ålderspensionsrätt och PGI vid sjukersättning se kap.11.

Exempel

Anton är beviljad omräkning av sjukersättning från och med januari 2013. Skatteverket har fastställt hans PGI för 2013 till 199 000 kronor. Efter avdrag för utbetald inkomstrelaterad sjukersättning före skatt kvarstår 95 000 kronor. Skatteverket har alltså dragit av pensionsavgiften på 7 procent av hela den inkomst som inte var inkomstrelaterad sjukersättning före skatt dvs. 102 151 kr. För att få fram Antons reduceringsinkomst ska den inbetalda pensionsavgiften på 7 procent läggas till beloppet 95 000 kr.

Reduceringsinkomst = $95\,000 \div 0,93$

Reduceringsinkomst = 102 151 kronor/år

18.3.1 När PGI inte kan användas för beräkning av slutlig sjukersättning

I vissa fall kan inte den fastställda PGI:n användas för beräkning av den slutliga sjukersättningen. Det gäller när den försäkrade

- fyller 66 år (fyllde 65 år före 2023)
- avlider
- beviljas högre grad av sjukersättning
- är frihetsberövad under året
- ansöker och beviljas lägre grad av sjukersättning och inte fortsätter att arbeta på den del som hen har sjukersättning för
- den försäkrade har haft både sjukersättning och sjukersättning med steglös avräkning under samma kalenderår (HFD 2015 ref. 10).

Det beror på att det bara är inkomster som den försäkrade har haft under samma tid som rätt till sjukersättning med steglös avräkning funnits som räknas med vid beräkning av preliminär sjukersättning.

18.3.2 Metodstöd – del av år

Om den försäkrade inte har rätt till omräkning av sjukersättningen under hela året ska inte PGI:n användas utan den försäkrade ska själv intyga sin inkomst för den aktuella perioden. En blankett med begäran om uppgift om inkomst ska då skickas till den försäkrade. I vissa fall sker det maskinellt och i andra fall måste det göras manuellt. I dessa fall ska inkomsterna för de aktuella månaderna intygas på blankett 7005 Uppgifter om inkomst, del av år. När blanketten kommer in ska en rimlighetskontroll ske av angivna inkomstuppgifter. Den försäkrade ska även visa sina inkomster genom att lämna in intyg från arbetsgivare.

Maskinella blankettutskick

När ersättningen dras in på grund av att den försäkrade fyller 66 år (tidigare var det 65 år) eller på grund av helt upphörd ersättning, kommer blankett 7005 *Uppgifter om inkomst av arbete del av året* att skickas ut automatiskt.

Manuella blankettutskick

Det kan bli aktuellt att skicka ut blankett 7005 manuellt när den försäkrade

- avlider
- beviljas högre grad av sjukersättning
- är frihetsberövad under det aktuella inkomståret eller
- ansöker och beviljas en lägre grad av sjukersättning och inte fortsätter att arbeta på den del som hen har sjukersättning för
- den försäkrade har haft både sjukersättning och sjukersättning med steglös avräkning under samma kalenderår (HFD 2015 ref. 10).

I dessa fall skapas ett SA_AVS ärende i ÄHS. Handläggaren ska då ta ställning till om den försäkrade har rätt till omräkning av sjukersättning för hela året. För de som varit frihetsberövade och för de som ansökt och beviljats lägre grad av sjukersättning och inte fortsätter att arbeta på den del som hen har sjukersättning för, kan dock utredning och eventuellt utskick inte göras förrän efter att aktuellt årsskifte passerats. Handläggaren skickar därefter ut 7005 manuellt till dem som inte har rätt till omräkning av sjukersättningen för hela året.

Även när den försäkrade saknar levnadsintyg eller har ställföreträdare skapas ett handlägningsmeddelande i SA_AVS om manuellt blankettutskick.

18.3.3 Preliminär sjukersättning vid utländska inkomster – slutlig sjukersättning

Vid avstämning av den preliminära sjukersättningen bör den genomsnittliga valutakursen för inkomståret användas. (RAR [2002:17] till 37 kap. 9 § andra stycket SFB)

Utländska inkomster ingår normalt inte i den beslutade PGI:n från Skatteverket. För de som bara uppgett utländska inkomster ska avstämning ändå inte göras förrän Försäkringskassan har fått uppgift från Skatteverket om den försäkrade har någon PGI eller inte.

18.3.4 Metodstöd – utländska inkomster

Försäkrade som har anmält inkomster från ett annat land ska själva intyga sina inkomster för det aktuella inkomståret eller del av aktuellt inkomstår på blankett (7006) *Uppgifter om årsinkomst av arbete i utlandet*. Dessa inkomster ska ingå i reduceringsinkomsten. För att kunna beräkna den slutliga sjukersättningen ska uppgiften om inkomsten räknas om till svenska kronor. I vissa fall kan en försäkrad som arbetat utomlands deklarerat uppgiften i Sverige. I dessa fall ska inte blankett 7006 fyllas i då inkomsten räknas in i PGI:n.

Vid omräkningen används den genomsnittliga valutakursen för inkomståret. Det innebär att genomsnittet ska beräknas utifrån perioden 1 januari–31 december, oavsett när under året den försäkrade började arbeta eller utökade sin arbetstid. Den genomsnittliga valutakursen hämtas på Riksbankens hemsida, <http://www.riksbank.se/sv/Rantor-och-valutakurser/Arsgenomsnitt-valutakurser/>

För att få fram valutakursen för perioden 1 januari–31 december anger du december månad det aktuella året. Du får sedan välja den aktuella valutan. Valutakursen visar den högsta, lägsta och genomsnittliga kursen för det valda året.

Till dem som har haft utlandsinkomster kommer blankett (7006) *Uppgifter om årsinkomst av arbete i utlandet* att skickas ut maskinellt under slutet av första kvartalet, året efter det aktuella inkomståret när den försäkrade arbetade enligt reglerna för steglös avräkning.

18.4 Avstämning

Den slutliga sjukersättningen ska stämmas av mot den utbetalda preliminära sjukersättningen. Om den försäkrade inte har anmält en ökning av sin inkomst upptäcks detta vid avstämningen. En avstämning är också en viktig åtgärd för att motverka att någon medvetet försöker kringgå reglerna om steglös avräkning (prop. 2007/08:124 s. 79).

Exempel

Olof ansöker i december 2012 om omräkning av sjukersättning från och med januari 2013. I december 2012 ska han därmed uppge sin förväntade inkomst för 2013. Försäkringskassan beviljar Olofs ansökan och beslutar om preliminär sjukersättning. Inkomståret för Olof blir 2013, och taxeringsåret 2014. Försäkringskassan får i november/december 2014 uppgifter från Skatteverket om Olofs inkomster för år 2013. Först då kan en avstämning göras enligt reglerna om steglös avräkning. Olof får ett beslut om slutlig sjukersättning för år 2013 i början av 2015.

18.4.1 Metodstöd – manuell avstämning

Avstämningen sker till stor del maskinellt, men många ärenden måste handläggas manuellt. Ett SA_AVS-ärende skapas maskinellt i dessa ärenden med ett handläggningsmeddelande som anger orsaken till den manuella handläggningen.

I vissa fall måste handläggaren ta ställning till om avstämning ska göras och i så fall utföra den helt manuellt. Det blir aktuellt i situationer där:

- Det finns ett pågående SA_AVS ärende för den försäkrade när den maskinella avstämningen körs.
- Det finns en registrering i kundbilden att den försäkrade inte har rätt till steglös avräkning.
- Det finns ett pågående beräkningsärende (vilket som helst) för den försäkrade när den maskinella avstämningen körs.
- Den försäkrade har varit frihetsberövad någon gång under inkomståret.
- Den försäkrade har haft både sjukersättning och sjukersättning med steglös avräkning under samma kalenderår (HFD 2015 ref. 10).

I vissa situationer kommer en maskinell avstämning att påbörjas, men sedan stannar den för fortsatt manuell hantering. Dessa situationer kan variera från år till år. I användarhandledning, *Avstämning steglös avräkning*, kan du se de aktuella situationerna

18.4.2 Avstämning för försäkrade med sjukersättning och arbetsskadelivränta

För de försäkrade som både har ett beslut om preliminär sjukersättning och ett beslut om preliminär arbetsskadelivränta ska det göras en gemensam avstämning för båda förmånerna. Avstämningen ska vara ett *gemensamt* beslut och en *gemensam* kommunicering. Det är dock bara livräntor som samordnas med sjukersättningen enligt 42 kap. 2 § SFB som ska ingå i beräkningen, se avsnitt 15.8.2.

Mellanskillnadsbeloppet ska vara 1 200 kronor eller mer för att det ska bli återkrav eller utbetalning till den försäkrade. Mellanskillnadsbeloppet ska beräknas utifrån det sammanlagda beloppet för både sjukersättningen och livräntan. Ex. efter avstämningen visar det sig att 800 kronor ska betalas ut till den försäkrade i sjukersättning och 900 kronor i livränta. Var för sig är beloppen under 1 200 kronor, men eftersom det sammanlagda beloppet är 1 200 eller mer så ska det betalas ut med tillägg för respektive förmån. Detsamma gäller när mellanskillnadsberäkningen visar att det blir återkrav.

18.4.3 Metodstöd – avstämning för försäkrade med sjukersättning och arbetsskadelivränta

När det gäller en försäkrad som har sjukersättning och arbetsskadelivränta och som på något sätt påverkas av avstämningen ska handläggningen göras manuellt. Avstämningen av sjukersättningen ska göras i samarbete med handläggaren för livränteärendet.

Om livräntan inte påverkas vid den preliminära beräkningen och inte heller påverkas vid avstämningen kan handläggaren för sjukersättning handlägga ärendet på samma sätt som övriga ärenden.

Om den försäkrade blir återbetalningsskyldig för den ena förmånen, men ska få mer pengar för den andra förmånen ska handläggaren föreslå en frivillig kvittning. Kommunikeringen sker då vid en personlig kontakt med den försäkrade. Den förmån som har krav sköter kontakten med den försäkrade. Samtalet med den försäkrade ska dokumenteras. Om den försäkrade går med på kvittning och återstående belopp finns, ska beloppet betalas ut och bokföras manuellt för respektive förmån. Detta görs av den förmån som har det återstående beloppet att betala ut. Om den försäkrade inte går med på frivillig kvittning verkställs beslutet. Det innebär att handläggare för respektive förmån verkställer utbetalning med tillägg eller återkrav med avgift.

Om den försäkrade bara har fått beslut om preliminär sjukersättning ska handläggaren göra en manuell avstämning av sjukersättningen. När den är gjord kommunicerar handläggaren den försäkrade och skickar beslut. Handläggaren startar ett ärende LAF_PRO eller LAF_LSP för att uppmärksamma att det nu finns ett återstående reduceringsbelopp. Eftersom det inte har fattats något beslut om preliminär livränta kan det inte heller fattas något beslut om slutlig livränta. I dessa fall kommer det att bli en återkravsutredning.

18.4.4 När den slutliga sjukersättningen fastställs till ett högre eller lägre belopp än den preliminära

37 kap. 14 § SFB

Bestäms den slutliga sjukersättningen till högre belopp än den som för samma år har betalats ut i preliminär sjukersättning, ska skillnaden betalas ut. Bestäms den slutliga sjukersättningen till lägre belopp än den som för samma år betalats ut i preliminär ersättning, ska skillnaden betalas tillbaka enligt 108 kap. 9, 11–14 och 22 §§.

Belopp under 1 200 kr ska varken betalas ut eller betalas tillbaka.

37 kap. 15 § SFB

Belopp som ska betalas ut enligt 14 § första stycket ska ökas med ett tillägg. Tillägget på det överskjutande beloppet beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser.

På belopp som ska betalas tillbaka enligt 14 § första stycket ska en avgift betalas. Avgiften på återbetalningsbeloppet beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmre föreskrifter om beräkningen av tillägget och avgiften.

13 § RFFS 2002:36

Det belopp som enligt 37 kap. 15 § socialförsäkringsbalken ska betalas ut respektive betalas tillbaka vid slutlig sjukersättning ska räknas upp med 60 procent av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser.

Om den slutliga sjukersättningen bestäms till ett högre eller lägre belopp än vad som har betalats ut i preliminär sjukersättning för samma år, ska mellanskillnaden betalas ut till eller betalas tillbaka av den försäkrade.

Belopp under 1 200 kr ska varken betalas ut eller betalas tillbaka. Men om beloppet är högre än 1 200 kr så ska hela beloppet betalas ut eller krävas tillbaka, och alltså inte bara det som överstiger 1 200 kr.

Det belopp som ska betalas ut respektive betalas tillbaka ska ökas med ett tillägg respektive avgift som är 60 procent av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser.

Statslåneräntan framgår av Riksgäldskontorets hemsida, www.riksgalden.se.

För de personer som har både sjukersättning och livränta gäller att den sammanlagda mellanskillnaden ska vara 1 200 kronor eller mer för att betalas ut. (41 kap. 23 SFB)

18.4.5 När det blir fråga om återbetalning

108 kap. 9 § första stycket SFB

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av sjukersättning och bostadsbidrag som ska betalas tillbaka enligt 37 kap. 14 § respektive 98 kap. 6 §.

Om den slutliga sjukersättningen bestäms till ett lägre belopp än vad som betalats ut i preliminär sjukersättning för samma år, ska den försäkrade betala tillbaka mellan-

skillnaden. Försäkringskassan ska då besluta om återbetalning. Skyldigheten att betala tillbaka är strikt Det innebär att den försäkrade alltid är återbetalningsskyldig. Här spelar det alltså ingen roll vem som orsakat den felaktiga utbetalningen eller vad den försäkrade insett eller skäligen borde ha insett.

Det är först efter att det konstaterats att den enskilde är återbetalningsskyldig som Försäkringskassan kan göra en eftergiftsprövning. En eftergiftsprövning innebär att vi kan ta hänsyn till vissa omständigheter och besluta om att helt eller delvis efterge krav på återbetalning. Se nedan i avsnitt 18.6.2 om vilka omständigheter som kan beaktas i en eftergiftsprövning.

Exempel

Peter har fått preliminär sjukersättning med 112 000 kronor för inkomståret 2011. Den slutliga sjukersättningen fastställs till 109 450 kronor. Han ska betala tillbaka 2 550 kronor. Statslåneräntan vid utgången av år 2011 var 1,58 procent. 60 procent av 1,58 är 0,948 procent.

Avgiften som ska läggas till återbetalningsbeloppet blir då 0,948 procent av 2 550 kronor, det vill säga 24 kronor. Peter ska alltså betala tillbaka 2 574 kronor.

18.5 Kommunikering

Innan beslut fattas ska den försäkrade underrättas om allt underlag som har betydelse för beslutet, om det inte är uppenbart obehövt (se 25 § FL). Eftersom beslutet om slutlig sjukersättning grundar sig på uppgifter från Skatteverket ska en kommunikering göras innan beslutet fattas i de fall en avstämning visat att den försäkrade blir återbetalningsskyldig. Även om uppgifterna om inkomst lämnats av den försäkrade, kan uppgifterna behöva kommuniceras eftersom den försäkrade kanske inte har förstått konsekvenserna av de uppgifter som hen lämnat. Av kommuniceringsbrevet ska det framgå uppgift om preliminär sjukersättning, slutlig sjukersättning samt mellanskillnaden och den avgift som tillkommer. Vidare redovisas hur dessa summor har beräknats. Uppgift om eventuell förtida inbetalning framgår också. Se vidare om kommunicerings-skyldighet i vägledning (2004:7).

18.5.1 Metodstöd – kommunikering

I de ärenden där det blir ett återkrav i samband med beslutet om slutlig sjukersättning ska den försäkrade underrättas om uppgifterna som kommit från Skatteverket och även från den försäkrade själv, i den mån det har betydelse för beslutet, samt få möjlighet att yttra sig över dessa. Vid kommuniceringen finns två olika kommuniceringsbrev, 15985 och 15262. Det senare används om den försäkrade också har haft utbetalad arbetsskadelivränta. Den försäkrade får 14 dagar på sig att kontakta Försäkringskassan för att lämna synpunkter, se vidare vägledning (2004:7).

När du tar emot synpunkter ska du skapa ett SA_AVS och öppna bilden *Mellanskillnadsberäkning – steglös avräkning* och markera att *Svar har inkommit*. Den fortsatta handläggningen sker därefter manuellt. Om den försäkrade anser att beräkningen av den slutliga sjukersättningen är felaktig kontrollerar du de uppgifter som ingår i beräkningen mot de uppgifter som finns hos Försäkringskassan. Bland annat kan du kontrollera de inkomster som den försäkrade uppgav vid den preliminära beräkningen via blanketten som finns inskannad i ÄHS, SA_AVR.

Om PGI:n inte stämmer får du hänvisa den försäkrade till Skatteverket för att begära taxeringsändring. Om den försäkrade har haft inkomster från ett annat land än Sverige ska detta intygas på blankett 7006 som skickas ut från SA_AVS-ärendet. Om

avstämningen ska ske för en del av ett år ska inkomsten av arbete intygas på blankett 7005.

Den försäkrade vill reglera skulden innan beslutet fattas

Ibland kontaktar den försäkrade till exempel ett kundcenter under kommunikeringstiden och vill betala hela skulden direkt före den pågående avstämningen. Så långt det är möjligt bör den försäkrade uppmanas att vänta på det slutliga beslutet där det också följer med ett inbetalningskort. Om den försäkrade ändå vill göra en inbetalning innan beslutet är klart så kan du inte neka till detta. Informera den försäkrade om att när en inbetalning görs i förväg kan beslutet inte innehålla någon uppgift om denna inbetalning. Se vidare avsnitt 18.1 Förtida Inbetalning.

I de fall en försäkrad har både sjukersättning och arbetsskadelivränta som ska krävas tillbaka ska Försäkringskassan skicka en gemensam kommunikering som gäller för båda förmånerna. Den som handlägger sjukersättningen påbörjar det gemensamma kommunikeringsbrevet. Den som handlägger livräntan kompletterar sedan kommunikeringsbrevet och skickar det till den försäkrade. Se vidare om kommuniseringskyldigheten i vägledning (2004:7).

18.6 Beslut om slutlig sjukersättning

Försäkringskassan ska besluta om slutlig sjukersättning för varje inkomstår som den försäkrade har fått preliminär sjukersättning utbetald (37 kap. 12 § SFB). Beslut om slutlig sjukersättning fattas efter att Skatteverket har beslutat om PGI för samma inkomstår. I beslutet om slutlig sjukersättning reduceras sjukersättningen med den faktiska reduceringsinkomsten (prop. 2007/08:124 s. 79).

Beslutet om slutlig sjukersättning som skickas till den försäkrade ska innehålla följande uppgifter:

- fastställd reduceringsinkomst
- den preliminära sjukersättning som betalats ut
- eventuell frivillig förtida inbetalning
- den slutliga sjukersättningen för inkomståret
- eventuellt tilläggsbelopp som ska betalas ut till den försäkrade eller belopp som ska betalas åter till Försäkringskassan
- uppgift om Försäkringskassan har beviljat eftergift eller inte.

Ett belopp som efter avstämning ska betalas tillbaka, antingen till Försäkringskassan eller till den försäkrade, ska hanteras enligt gällande rutiner för återbetalningar (prop. 2007/08:124 s. 79).

Har den försäkrade också en invalidpension från ett annat EU/EES-land eller Schweiz skickas en kopia av beslutet om slutlig sjukersättning till berört land.

Beslut om slutlig sjukersättning omfattar normalt ett helt inkomstår, men det finns undantag, se vidare om dessa i avsnitten 16.1.6-16.1.8.

Exempel

Oskar har ett beslut om hel sjukersättning från och med maj 1995. Sjukersättningen är 124 000 kronor för 2011. Han har fått ett beslut om preliminär sjukersättning. Den preliminära sjukersättningen beräknades till 111 000 kronor.

Inför avstämningen har Försäkringskassan fått uppgift från Skatteverket om att Oskars PGI är 165 000 kronor.

Reduceringsinkomsten blir 15 265 kronor.

Pensionsgrundande inkomst	165 000 kr
– Utbetald ISA före skatt	111 000 kr
= PGI efter avdrag	54 000 kr
+ Inbetald pensionsavgift 54 000 ÷ 0,93	4 065 kr
Summa	<u>58 065 kr</u>
– Fribelopp (år 2011)	42 800 kr
= Reduceringsinkomst	15 265 kr

Reduceringsbeloppet blir 50 % × 15 265 kronor = 7 633 kronor.

Slutlig sjukersättning efter reducering blir 116 367 kronor.

Sjukersättning före omräkning	124 000 kr
– Reduceringsbelopp	<u>7 633 kr</u>
= Slutlig sjukersättning	116 367 kr

Mellanskillnaden blir 5 367 kronor

Preliminär sjukersättning	111 000 kr
- Slutlig sjukersättning	<u>116 367 kr</u>
= Mellanskillnad	-5 367 kr

Eftersom den slutliga sjukersättningen är högre än den preliminära sjukersättningen och mellanskillnaden överstiger 1 200 kronor ska mellanskillnaden betalas ut tillsammans med ett tillägg till den försäkrade. Tillägget är 60 procent av statslåneräntan som 2011 var 1,58 procent.

Belopp att betala ut till den försäkrade.

Mellanskillnad	5 367 kr
+ tillägg (60 % av statslåneräntan)	<u>51 kr</u>
= Belopp att betala ut	- 5 418 kr

Exempel

Gunnar har ett beslut om halv sjukersättning från januari 2004. Sjukersättningen är 72 000 kronor år 2011. Han har beviljats omräkning av sjukersättningen för inkomståret 2011 och avled i juli 2011. Hans preliminära sjukersättning har beräknats till 28 550 kronor.

Inför avstämningen har FK 7005 inkommit från dödsboet som intygat att inkomsten för januari till och med juli 2011 är 133 000 kronor.

Eftersom Gunnar har rätt till sjukersättning del av år ska ett anpassat fribelopp beräknas. Fribeloppet för halv sjukersättning är 179 760 kronor för år 2011. Det anpassade fribeloppet blir $7/12 \times 179\,760 = 104\,860$ kronor.

Den sjukersättning som ska användas vid beräkningen blir $(72\,000 \div 12) \times 7 = 42\,000$ kronor.

Reduceringsinkomsten blir 28 140 kronor.

Intygad förvärvsinkomst jan–juli	133 000 kr
– Anpassat fribelopp (2011)	104 860 kr
= Reduceringsinkomst	28 140 kr

Reduceringsbeloppet blir $50\% \times 28\,140$ kronor = 14 070 kronor.

Slutlig sjukersättning efter reducering blir 27 930 kronor.

Sjukersättning före omräkning	42 000 kr
– Reduceringsbelopp	14 070 kr
= Slutlig sjukersättning	27 930 kr

Mellanskillnaden blir 620 kronor

Preliminär sjukersättning	28 550 kr
– Slutlig sjukersättning	27 930 kr
= Mellanskillnad	620 kr

Den slutliga sjukersättningen fastställs till ett lägre belopp än den preliminära sjukersättningen. Eftersom mellanskillnaden understiger 1 200 kronor, kommer den försäkrade inte att bli återbetalningsskyldig.

18.6.1 Metodstöd – beslut om slutlig sjukersättning och arbetsskadelivränta

För de försäkrade som får både sjukersättning och arbetsskadelivränta kan handläggningen leda till följande resultat:

- Den som enbart har haft ett preliminärt beslut om sjukersättning och kommer att ha det även efter avstämningen får ett slutligt beslut om sjukersättningen.
- Den som har beslut om både preliminär sjukersättning och om preliminär livränta får ett gemensamt beslut om slutlig sjukersättning och slutlig livränta.
- Den som har både sjukersättning och livränta, men bara haft beslut om preliminär sjukersättning kommer att få ett beslut om slutlig sjukersättning. För livräntan kommer det att göras en återkravsutredning.

18.6.2 Eftergift vid avstämningen av slutlig sjukersättning

108 kap. 11 § SFB

Om det finns särskilda skäl får den handläggande myndigheten helt eller delvis efterge krav på återbetalning enligt 2–10 §§.

108 kap. 12 § SFB

Vid bedömning av om det finns särskilda skäl för eftergift av sådan ersättning som ska betalas tillbaka enligt 9 § ska det särskilt beaktas vilken förmåga den eller de försäkrade har att kunna betala tillbaka ersättning.

108 kap. 13 § SFB

Om den eller de försäkrade medvetet eller av oaksamhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för beräkningen av den preliminära sjukersättningen eller för bedömningen av rätten till bostadsbidraget, får kravet inte efterges.

108 kap. 14 SFB

För att rätten till eftergift ska kunna prövas när det gäller sådan ersättning som ska betalas tillbaka enligt 9 § ska skyldigheten enligt 110 kap. 46 och 47 §§ att anmäla ändrade förhållanden ha fullgjorts. Om någon anmälan inte har gjorts kan frågan om eftergift ändå prövas om den anmälningsskyldige inte skäligen borde ha insett att en sådan anmälan skulle ha gjorts.

Om det konstaterats att den försäkrade är återbetalningsskyldig får Försäkringskassan besluta att efterge krav på återbetalning om det finns särskilda skäl. Den regeln gäller generellt för alla förmåner och frågan om eftergift kan prövas på Försäkringskassans eget initiativ.

Speciella krav gäller för att medge eftergift av sjukersättning vid steglös avräkning. Om en person medvetet eller av oaksamhet lämnat felaktiga uppgifter som ligger till grund för beräkningen av den preliminära sjukersättningen får kravet på återbetalning inte efterges.

För att Försäkringskassan ska kunna pröva om det finns särskilda skäl för eftergift vid steglös avräkning måste den försäkrade ha fullgjort anmälningsskyldigheten enligt 110 kap. 46 och 47 §§ SFB. Om hen inte har anmält ändrade förhållanden kan frågan om eftergift ändå prövas om den anmälningsskyldige inte skäligen borde ha insett att en sådan anmälan skulle ha gjorts.

Enligt vad som sägs i 108 kap. 12 § SFB ska det vid eftergiftsbedömningen vid steglös avräkning särskilt beaktas vilken förmåga den försäkrade har att kunna betala tillbaka ersättningen.

Läs mer

I vägledning (2005:3) finns mer att läsa kring hur prövningen av eftergift ska ske och vad som ska tas med i prövningen. Det som står om återkrav av bostadsbidrag i avsnitt 12.1 gäller även för återbetalning av sjukersättning vid steglös avräkning.

Metodstöd – begäran om eftergift

Den försäkrade kan begära eftergift under kommuniceringstiden. När begäran om eftergift inkommer ska ett SA_AVS-ärende med klassificering *avstämning* skapas. Handläggningen fortsätter därefter manuellt. Handläggningen kan starta med att antingen utreda betalningsförmågan eller anmälningsskyldigheten, beroende på vilket

som är enklast. Börja med att kontrollera att uppgiften som kommit in via telefonsamtal, brev eller e-post, verkligen gäller begäran om eftergift. Kontakta den försäkrade per telefon eller brev om syftet är oklart. Vid brevkontakt bör den försäkrade få 14 dagar på sig att svara, se vidare vägledning (2004:7). Bevakningen registreras i SA_AV5 i ÄHS. Du behöver inte skicka ut någon påminnelse.

18.6.3 Metodstöd – hämta information

Utred om du behöver komplettera begäran om eftergift. Hämta i första hand information från de interna registren. Inkomstuppgifter kan hämtas i serviceåtgärder i ÄHS eller i bilden *Slutligt beslut – steglös avräkning*. Om det inte finns några uppgifter i Försäkringskassans interna register begär du uppgifter från den försäkrade för att kunna bedöma betalningsförmågan. Om du inte får tag på den försäkrade per telefon skickar du en blankett, FK 6851 Bevaka i SA_AV5 i ÄHS på 21 dagar med anledning *Invänta komplettering*.

18.6.4 Metodstöd – beräkning av betalningsförmåga

Beräkningen av den försäkrades betalningsförmåga ska du göra enligt samma beräkningsmodell som KFM använder vid indrivning av fordringar. Uppgifter om relevanta belopp finns i KFM:s föreskrifter om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön. Se vidare www.kronofogden.se där det också finns en webbtjänst med räknehjälp, *Förbehållsbeloppsberäkning*.

Utifrån resultatet av beräkningen bedömer du om begäran om eftergift kan beviljas helt eller delvis eller om den ska avslås. Om resultatet av beräkningen blir ett underskott bedömer du den försäkrades möjligheter att kunna betala tillbaka inom överskådlig tid. Se vidare vägledning (2005:3).

18.6.5 Metodstöd – hantering av återkrav efter avstämning

Beslut om återkrav

Innan ett beslut om återkrav kan verkställas måste den försäkrade ha kommunicerats. Om du har registrerat ett manuellt kommuniceringsdatum fortsätter den manuella handläggningen med att även beslutet verkställs manuellt. Om däremot kommuniceringsdatumet registrerats maskinellt och inget svar kommer in under kommuniceringstiden, verkställs beslutet maskinellt 30 dagar efter kommuniceringen, för att säkerställa att den försäkrade har haft 14 dagars kommuniceringstid. Detta innebär att it-systemet automatiskt aviserar it-stödet för Återbetalning om återkravet.

Beslutsbrevet – manuell handläggning

Beslutet om slutlig sjukersättning när det blir ett återkrav, 15994a, skickas till den försäkrade efter att kommuniceringstiden löpt ut. Beslutsbrevet ska innehålla följande uppgifter:

- fastställd reduceringsinkomst
- den preliminära sjukersättning som betalats ut
- den slutliga sjukersättningen för kalenderåret
- det belopp som ska betalas tillbaka till Försäkringskassan
- information om att den försäkrade kan kontakta Försäkringskassan om hen inte kan betala tillbaka hela skulden på en gång
- ditt ställningstagande om ifall eftergift kan beviljas eller inte, vilket ska stå under rubriken *Beslut*.

I samband med att du skickar ett återkravsbeslut registrerar du kravet för sjukersättning i bilden *Registrera krav i Kåntra* som du hittar under Serviceåtgärder i ÄHS. Motsvarande registrering ska göras för eventuellt krav på arbetsskadelivräntan.

Det är viktigt att fylla i om inbetalningskort ska skickas ut maskinellt eller inte. Om beslut om återkrav fattas för dödsbon, ställföreträdare eller frihetsberövade ska inbetalningskortet inte skickas ut maskinellt. I bilden markerar du Nej för inbetalningskort. Därefter skickar du med ett inbetalningskort där du fyllt i alla uppgifter tillsammans med ditt beslutsbrev. Inbetalningskortet hämtar du från blankettlagret, 5999.

Avbetalningsplan

Den försäkrade kan ta kontakt med Försäkringskassan med önskemål om att dela upp återbetalningen. Det finns en särskild blankett som heter (6850) *Önskemål om avbetalningsplan*. Blanketten finns både i blankettlagret och på www.forsakringskassan.se. Det är inte obligatoriskt att blanketten används. Avbetalningarna kan göras antingen med avier eller genom att Försäkringskassan gör avdrag från en förmån som betalas ut till den försäkrade. Vid samtalet med den försäkrade ska du upplysa om att Försäkringskassan tar ut vissa avgifter vid avbetalningsplan eller avdrag i annan förmån. Om överenskommelsen om avbetalning eller avdrag görs efter förfallodagen tas en uppläggningsavgift på 170 kronor ut och för varje inbetalningskort som skickas ut tillkommer en aviseringsavgift på 15 kronor.

Anstånd

Det är Statlig fordran som beviljar ett eventuellt anstånd med återbetalningen. Detta innebär att om den försäkrade begär anstånd med betalningen, kan du ta emot önskemålet och sedan lämna det vidare till Statlig fordran. Upplys den försäkrade om att en handläggare på Statlig fordran kommer att höra av sig.

18.6.6 Ändring av PGI

Om Skatteverket ändrar sitt beslut om PGI efter det att Försäkringskassan har beslutat om slutlig sjukersättning, ska ett nytt beslut om slutlig sjukersättning fattas och en ny avstämning göras. Den försäkrade kan själv begära att en ändring av beslutet om slutlig sjukersättning ska göras och begäran ska komma till Försäkringskassan inom ett år från det att beslutet om ändring av inkomsten meddelats från Skatteverket. Försäkringskassan kan också ta upp frågan (prop. 2007/08:124 s. 79).

Har den försäkrade också en invalidpension från ett annat EU/EES-land eller Schweiz skickas en kopia av beslutet om ny slutlig sjukersättning till berört land.

En fråga om ny slutlig sjukersättning får inte tas upp efter utgången av femte året efter det år beslutet om PGI har meddelats (37 kap. 22 § SFB).

18.6.7 Metodstöd – ny avstämning

Vid ändring av PGI:n ska du skapa ett SA_AVIS med klassificeringen "Ändrad PGI". Vid högre PGI ska det göras en ny avstämning och ett nytt slutligt beslut ska fattas. Vid lägre PGI ska det bara göras en ny avstämning och fattas ett nytt beslut om den försäkrade begär detta.

Följande situationer kan inträffa:

- Om både den nya och den tidigare avstämningen går jämt upp avslutas ärendet utan åtgärd.
- Om den försäkrade fick en utbetalning vid den tidigare avstämningen och den nya avstämningen leder till ytterligare utbetalning, betalar du ut mellanskillnaden. Gör mellanskillnadsberäkningen vid sidan av systemet och registrera därefter *Tillägg ISA/GSA i PISA-bilden*.
- Om den försäkrade fick ett beslut om återbetalning i den tidigare avstämningen och resultatet av den nya avstämningen blir att den försäkrade ska få en utbetalning, ska du betala ut det framräknade beloppet. Meddela fordringshanteringen på blankett FK6000 att återkravet är annullerat.

- Om den försäkrade fick en utbetalning vid den tidigare avstämningen och den nya avstämningen leder till en återbetalning blir den försäkrade återbetalningsskyldig för både det som tidigare betalats ut och den framräknade återbetalningen. Återkrav vid ny avstämning hanteras utanför SA-systemet. I samband med ny avstämning skickas ett nytt beslut om slutlig sjukersättning till den försäkrade. Meddela fordringshanteringen om kravet på blankett 6000.

18.6.8 Metodstöd – fordringshanteringen

När en utbetalning av överskjutande sjukersättning beräknats till minst 2 000 kronor och det samtidigt finns ett obetalat återkrav på minst 2 000 kronor stoppas utbetalningen maskinellt. Anledningen till detta är att Försäkringskassan ska utreda om den planerade utbetalningen kan kvittas mot den gamla skulden. Har den försäkrade en skuld visas följande informationsmeddelande när bilden *Slutligt beslut – steglös avräkning* öppnas: *Statlig fordran finns för personen. Vidta åtgärder innan beslut verkställs.* Den försäkrade har möjlighet att kvitta sin skuld mot kommande utbetalning.

Kontakta fordringshanteringen och avvakta deras utredning om frivillig kvittning. När fordringshantering återkopplat vilket belopp som ska utbetalas kan du fortsätta med utbetalningen och beslutsbrevet. I bilden *Slutligt beslut – steglös avräkning* markerar du *statlig fordran hanterad*. I beslutsskrivelsen ska det framgå att en kvittning kommer att göras. Informationen ska ligga sist under rubriken *Försäkringskassans motivering*.

18.7 Begära omprövning och överklaga beslut

Den som inte är nöjd med Försäkringskassans beslut kan begära att beslutet omprövas. En sådan begäran ska göras inom två månader från den dag hen fick del av beslutet.

Läs mer

Vägledning (2001:7) *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut* beskriver vad som gäller vid omprövning och överklagande. Där förklaras också processen för överklagande i olika instanser.

18.7.1 Metodstöd – ändring via självrättning eller med anledning av en dom

Om beslutet ändras i samband med domstolsbeslut eller självrättning skapar du ett SA_ROD med någon av följande klassificeringar: *Självrättelse*, *Omprövning utan yrkande*, *Omprövning efter yrkande* eller *Dom*. Om både den nya och den tidigare avstämningen går jämnt upp avslutas ärendet utan åtgärd. Om den nya avstämningen leder till en utbetalning och den försäkrade tidigare fått beslut om återkrav, betalar du ut det nya utbetalningsbeloppet och meddelar fordringshanteringen på blankett FK6000 att återkravet ska annulleras.

Om den nya avstämningen leder till ett återkrav och den försäkrade tidigare fått en utbetalning, handläggs ärendet som ett vanligt återkrav. Detta gäller också om det vid den nya avstämningen blir en återbetalning av det som tidigare gick jämt upp.

19 Återkrav med stöd av huvudregeln i 108 kap. 2 § SFB

Detta kapitel beskriver återkrav enligt 108 kap. 2 § och eftergiftsbedömning enligt 108 kap. 11 § SFB. Dessa bestämmelser är bl.a. tillämpliga vid återkrav när den försäkrade inte längre omfattas av 37 kap. SFB. När det gäller återbetalning i samband med beslut om slutlig sjukersättning gäller i stället andra regler, se avsnitt 18.4.4.

108 kap. 2 § SFB

Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten ska besluta om återbetalning av ersättning som den har beslutat enligt denna balk, om den försäkrade eller, i förekommande fall, den som annars har fått ersättningen har orsakat att denna har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp genom att

1. lämna oriktiga uppgifter, eller
2. underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet.

Detsamma gäller om ersättning i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som fått ersättningen har insett eller skäligen borde ha insett detta.

108 kap. 11 § SFB

Om det finns särskilda skäl får den handläggande myndigheten helt eller delvis efterge krav på återbetalning enligt 2–10 §§.

En försäkrad som fått ersättning med för högt belopp och som skäligen borde ha insett detta är skyldig att återbetala det belopp som utbetalts för mycket (108 kap. 2 § andra stycket SFB). Det betyder att om Försäkringskassan av misstag betalat ut en för hög sjukersättning, preliminär sjukersättning eller slutlig sjukersättning och den försäkrade skäligen borde ha insett det är hen skyldig att återbetala detta belopp till Försäkringskassan. Detta gäller i fall där den preliminära eller slutliga sjukersättningen betalats ut med ett annat belopp än vad som angetts i beslutet om preliminär eller slutlig sjukersättning. Skulle beslutet i sig vara felaktigt kan det bara ändras om förutsättningarna enligt 113 kap. 3, 5 och 6 §§ SFB är uppfyllda.

En försäkrad som genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet förorsakat att ersättning enligt SFB har lämnats felaktigt, eller med för högt belopp, är skyldig att betala tillbaka det hen fått för mycket till Försäkringskassan för den period som rätt till sjukersättning inte har funnits (108 kap. 2 § SFB).

Om den försäkrade av någon anledning inte längre omfattas av 37 kap. SFB, kan rätten till ersättningen omprövas enligt 36 kap. 19 § SFB. Om bedömningen blir att den försäkrade inte haft rätt till ersättningen blir reglerna om återkrav i 108 kap. 2 § SFB tillämpliga. När det gäller frågan om eftergift används då 108 kap. 11 § SFB.

Exempel

Siri har hel sjukersättning tills vidare sedan mars 2007. I augusti 2020 ringer hon till Försäkringskassan och berättar att hon sedan augusti 2018 arbetar cirka 10 timmar i veckan på en restaurang. Försäkringskassan informerar Siri om att hon, innan hon påbörjade arbetet, borde ha ansökt om steglös avräkning men att det finns en möjlighet att få en sådan ansökan prövad i efterhand om hon haft giltig anledning till den försenade ansökan.

Siri lämnar in sin ansökan dagen efter telefonsamtalet men Försäkringskassan avvisar den, efter bedömningen att Siri inte haft någon giltig anledning att ansöka för sent. Detta innebär att Siris sjukersättning nu kan omprövas enligt bestämmelserna i 36 kap. 19 § SFB.

Försäkringskassan anser att Siris arbetsförmåga har förbättrats och att hon inte längre har rätt till hel ersättning. Rätten till den tidigare beviljade nivån på ersättningen upphörde när hon började arbeta. Nästa steg blir att pröva om det finns förutsättningar för att återkräva den del av ersättningen som hon fått för mycket enligt 108 kap. 2 § SFB.

Läs mer

Läs mer om återkrav och eftergift i vägledning (2005:3).

Källförteckning

EG-förordningar och beslut

Förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egen företagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av system för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Konventioner

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering

FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

FN:s konvention om barnets rättigheter

Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter

Lagar

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

Förvaltningslag (2017:900)

Lag (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

Fängelselag (2010:610)

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Utlänningslag (2005:716)

Socialtjänstlag (2001:453)

Inkomstskattelag (1999:1229)

Lag (1999:265) om särskilt grundavdrag och deklarationsskyldighet för fysiska personer i vissa fall vid 2000–2003 års deklARATIONER

Lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (upphävd)

Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Föräldraledighetslag (1995:584)

Lag (1994:1744) om allmän pensionsavgift

Lag (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård

Lag (1991:1047) om sjuklön

Lag (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlandsbosatta

Folkbokföringslag (1991:481)

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Lag (1988:1465) om ledighet för närståendevård

Lag (1982:80) om anställningsskydd

Lag (1977:268) om uppräknings av yrkesskadelivräntor

Lag (1969:205) om pensionstillskott (upphävd)

Lag (1967:919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor

Lag (1962:381) om allmän försäkring (upphävd)

Lag (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (upphävd)

Förordningar

Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Fängelseförordning (2010:2010)

Förordning (2002:986) om sjukersättning och aktivitetsersättning

Förordning (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Förordning (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Föreskrifter (FKFS/RFFS)

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 2002:36) om sjukersättning och aktivitetsersättning

Försäkringskassans interna administrativa styrdokument

Ansvars- och delegationsordning för avdelningen för funktionsnedsättning och varaktigt nedsatt arbetsförmåga

Generaldirektörens arbetsordning för Försäkringskassan (2016:02)

Försäkringskassans riktlinjer (2016:02) Anmälan till socialnämnden vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa och polisanmälan vid misstanke om brott

Försäkringskassans riktlinjer (2005:14) Kommuniseringsbrev och beslutsbrev i Försäkringskassan

Försäkringskassans allmänna råd (FKAR/RAR)

Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:17) om sjukersättning och aktivitetsersättning

Förarbeten

Betänkanden från socialförsäkringsutskottet (SfU)

Betänkande 2008/09:SfU4 Från sjukersättning till arbete

Betänkande 2000/01:SfU15 Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension

Betänkande 1992/93:SfU4 Rätten till folkpension m.m.

Propositioner

Prop. 2008/09:6 Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning, m.m.

Prop. 2008/09:22 Vissa socialförsäkringsfrågor

Prop. 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete

Prop. 2007/08:124 Från sjukersättning till arbete

Prop. 2005/06:142 Höjt inkomsttak vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och höjd lägsta nivå för hel föräldrapenning

Prop. 2002/03:2 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.

Prop. 2001/02:164 Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad

Prop. 2001/02:84 Anpassningar med anledning av övergången till reformerade regler för ålderspension

Prop. 2001/02:119 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.

Prop. 2000/01:96 Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension

Prop. 1999/00:127 Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare

Prop. 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets

Prop. 1997/98:152 Garantipension. m.m.

Prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1992/93:30 Om ändring av begreppet arbetsskada

Prop. 1992/93:7 Om rätten till folkpension m.m.

Prop. 1988/89:33 Om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård

Domar

Domar från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD)

Domstol	Mål nr	Referat nr
HFD	7722-13	HFD 2015 ref. 10
HFD	33-12	HFD 2013 ref. 29
HFD	2140-2000	RÅ 2003 ref. 67

Försäkringskassans vägledningar

2017:1 Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal

2016:2 Tillfällig föräldrapenning

2013:2 Aktivitetsersättning

2013:1 Sjukersättning

2012:2 Handikappersättning

2010:2 Sjukersättning och aktivitetsersättning – förmåner vid invaliditet enligt EU-rätten och avtal om social trygghet

2005:3 Återkrav

2005:1 Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar

2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken

2004:5 Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid

2003:4 Förmåner vid arbetsskada

2003:3 Närståendepenning

2001:7 Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut